

KESKKONNAAMET

KESKKONNAMINISTEERIUM

RAHANDUSMINISTEERIUM

KESKKONNAAGENTUUR

Abiks alustavale ja meeldetuletuseks
kogenud keskkonnaspetsialistile –
**2018. aasta KOV keskkonnaalase
koolitusprogrammi materjal**

SISUKORD

I SISSEJUHATUS	6
Kogumikus sagedamini kasutatavad lühendid	7
II TEABE LEIDMINE JA ESITAMINE	9
Kodulehed	9
Uuringud, indikaatorid, kaarditeenused	9
Peamised valdkonnaülesed infoallikad	9
Valdkondlikud andmebaasid	10
III Planeeringud ja keskkonnamõjud	16
Kasutatavad terminid	16
Planeeringute ja ehitusprojektide koostööstamine	18
Planeeringute koostööstamise alused	18
Planeeringu koostööstamiseks esitamine	22
Planeeringu kohta arvamuse küsimine	23
Ehitusprojektide koostööstamine	23
Keskkonnamõju hindamine	24
Eelhindamine, keskkonnamõju hindamise läbiviimine	24
Eelhindamine	26
KMH/KSH programmi, väljatöötamise kavatsuse ja aruande menetlus	28
KSH eelhinnangu ja KSH algatamata jätmise otsuse näide	29
Ranna ja kalda ehituskeeluvöönd ja sellega seotud piirangud	41
Vööndid rannal ja kaldal	42
Mis on veekogu, milliste veekogude kaldal on ranna ja kalda kaitse vööndid?	42
Ranna ja kalda kaitse vööndite ulatus	43
Ranna ja kalda kaitse vööndite lähtejoon	44
Üldtingimused	44
Erandid ranna ja kalda kaitse vööndite lähtejoones	45
Tingimused ehituskeeluvööndis	48
Ehituskeeld	48
Erandid ehituskeelus	48
EKV suurendamine või vähendamine	50
Tiheasustusalad rannal ja kaldal	53
Supelrand	53
Kokkuvõtte veekogudega seotud ehitistest	54
Välisõhk	56
Õhukvaliteedi piirväärtused ja õhukvaliteedi sihtväärtused	56
Kuidas hinnatakse õhukvaliteeti?	57
Mis saab, kui ÕPVd või ÕSVd ületatakse?	57
Lõhn	57

Lõhna hindamine võrdlemaks häiringutasemega	58
Millal ja kuidas KeA lõhnaga arvestab	58
Mis saab, kui häiringutaset ületatakse?	58
Müra	59
Millal ja kuidas KeA müraga arvestab?	59
KOVide roll keskkonnakaitseloo menetluses	60
Üldplaneeringutega kitsenduste seadmine metsade majandamisele	60
Seadusandlikud võimalused ja kohustused	60
Ülevaade Keskkonnaametile teadaolevatest üldplaneeringutega seatud kitsendustest metsade majandamisel	62
Metsaregister ja selle toimimise loogika	63
Kuidas vormistada metsade majandamisele seatav kitsendus üldplaneeringusse?	64
Tähelepanu	65
IV LOODUSKAITSE – PLANEERIMINE, PIIRANGUD, LOAD JA OTSUSED	66
Miks üldse loodust kaitsta?	66
Kaitse planeerimine	66
Kaitse alla võtmise põhimõtted	67
Kaitstavad loodusobjektid	70
Kaitsekord kaitstavatel loodusobjektidel	77
Loodusobjektide piiritlemise põhimõtted	80
Projekteeritav ala	80
Kaitse planeerimise protsess	81
Kohaliku kaitse alla võtmise protsess	82
Kaitsekorralduskava	82
Parkide ja üksikobjektide kaitse korraldamine	83
KeA regiooni looduskaitse tegevusvaldkonnad	85
KeA tegevus kaitseala valitsejana	86
Kaalutusotsused	86
Taotluse esitamisel tuleb arvestada	86
Ehitamise alused looduskaitse seaduses	88
Ehitamise tavapärased reeglid kaitse-eeskirjades	89
Ehitamise võimalikud täpsustused kaitse-eeskirjades ja kaitsekorralduskavades	90
Kooskõlastused Natura 2000 võrgustiku aladel	92
Peamised probleemid valdkonnas...	93
Lokaalne planeeringutegevus ehk üksikplaneeringute kumulatiivsed mõjud	93
Loodusalade sidususe tagamine	95
Ranna ja kalda kaitse	96
Erakordsed rajatised	96
Õigusaktide tõlgendamise probleemid	98
Omavaliline ehitustegevus	99
Näited omavalilisest ehitustegevusest kaitsealal	100
KeA ootused KOVile	102

Võõrliigid	103
Peamised murekohad	110
Abivajav metsloom ja metsloom tiheasustusala	111
Abivajav loom	111
Linnaloom	113
Soovitused linnaloomadega seotud probleemide ennetamiseks ja lahendamiseks	115
V VESI	117
Kasutatavad terminid	117
Veemajanduskavad ja nende rakendamine	119
Mittehea seisundi põhjused	122
Meetmed ja rakendamine	123
Uus veemajandusperiood 2021-2027	124
Põhjavesi	125
Põhjavesi ja selle moodustumine	125
Põhjavee kvaliteeti mõjutavad peamised inimtekkelised tegurid	126
Info põhjavee kvaliteedi kohta	126
Põhjaveevaru	127
Puurkaevude, puuraukude ja salvkaevude rajamine	127
Olemasolevate puurkaevude keskkonnaregistrisse kandmine	128
Puurkaevu sanitaarkaitseala	128
Puurkaevu konstruktsiooni tehnilise seisukorra kontrollimine	129
Reovee käitlemine, sademevee ärajuhtimine, ohtlikud ained, jääkreostus	130
Reoveekäitlus	130
Mida tuleb teha, et rajada reoveepuhasti?	131
Millistel juhtudel on vaja taotleda vee erikasutusluba Keskkonnaametist?	131
Vee erikasutusloale nõusoleku andmine	131
Kanaliseerimisvõrgi kujundamine	132
Koolitusel esitatud küsimused	133
Toetustest joogiveesüsteemide ja reoveekäitluslahenduste rajamiseks	134
Millest olenevad tingimused reovee puhastamise kohta?	136
Koolitusel esitatud küsimus	139
Koolitusel tekkinud küsimused	140
Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava	143
Koolitusel esitatud küsimus	143
Sademevesi	144
Ohtlikud ained	145
Ohtlike ainete allikad	145
Ohtlike ainete vähendamise olulisus ja meetmed	145
Kust ma saan infot oma piirkonna seireandmete kohta?	146
Jääkreostus	147
Käitumine uute reostusobjektide avastamisel	148
Rahastamise võimalused	149

Vette ehitamine – ehitised vees	150
Vee erikasutusluba	150
Mis on veekogu	151
Vee ja veekogu kasutamine, veeseaduse § 6	151
Veeloa vajadus	152
Suurvesi ja veekogu piir	152
Veeloa taotlemine	152
Süvendamine	153
Sillad, truubid	153
Paisud	154
Paisude inventuur	154
Paisutustasemed	155
Paisude ehitus-tehniline seisund	156
Kuidas paisud loodust muudavad?	157
Miks on kärestikud olulised?	157
Muutused vooluhulkades ja veetemperatuuris	157
Setete kuhjumine	157
Paisjärve ja paisu puudulik hooldus	158
Paisud kui rändetõkked	158
Kalapääsud	158
Kalapääs kui ehitis	163
Veetaseme alandamine ja paisutuse likvideerimine	164
Meetmed veemajanduskavas	165
Enne koolitust osaleja poolt saadetud küsimus	166
VI MAAPÕU	167
KeA maapõuebüroo tegevused	167
Lubade menetlused	167
Korrastamiskohustus	167
Kehtivaid maapõue-alaseid lubasid Eestis jaanuari alguses 2018. aastal	167
Maapõue lubade menetluste aeg	168
Kaevandamisloa ja uuringuloa ning üldgeoloogilise uurimistöö taotluse menetlus tähtsamate etappide kaupa	168
Miks KOV keeldub?	172
Kõige suuremad hirmud	173
Täiendavad tingimused	174
Pärast KOV-i keeldumist...	175
Korrastamiskohustus	175
Korrastamise suunad	175
Häid näiteid	179
VII JÄÄTMED	181
Jäätmehoolduseeskirja juhend	181

I Sissejuhatus

Keskkonnaamet korraldas 2018. aastal SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse ja partnerite abil koolitusprogrammi, mis oli suunatud kohalike omavalitsuste keskkonnaspetsialistidele. Aprillist novembrini kestnud kuueosalise koolitusprogrammi eesmärgiks oli täiendada kohalike omavalitsuste spetsialistide teadmisi keskkonnateemadel ning tugevdada koostööd riigiasutuste ja uuenenud omavalitsuste vahel. Koolituskava kokkupanekul olid abiks kohalike omavalitsuste spetsialistid, kes esitasid ettepanekuid, missuguseid täiendavaid teadmisi või oskusi oleks neile enim vaja. Käesolev abimaterjal on selle koolituse käigus kokku pandud detsembriks 2018.

Täname Keskkonnaministeeriumi, Keskkonnainspeksiooni, Keskkonnaagentuuri, Rahandusministeeriumi, Terviseameti ja MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühingu esindajaid abi ja toetuse eest selle koolituse korraldamisel ning samuti täname kõiki osalejaid!

Käesoleva kogumiku ning selle aluseks oleva koolitusmaterjali koostamisel osalesid:

- teabe leidmine ja edastamine, andmebaasid – Alar Valdmann (KeA), Jana Pöldnurk, Ruta Tamre, Kaire Sirel, Reigo Roasto (KAUR);
- vesi – Milvi Aun, Kätlin Juuram, Elina Leiner, Kaari Männikus-Nilson, Kadri Haamer, Rebeka Hansen-Vera, Triin Mägi (KeA);
- planeeringud ja keskkonnamõjud – Irma Pakkonen, Toomas Kalda, Ivo Ojamäe, Ester Pindmaa, Märt Öövel, Dagmar Undrits (KeA), Reet Pruul (KeM);
- looduskaitse ja kaitse planeerimine – Kaili Viilma, Kadri Hänni, Maret Vildak, Nele Saluveer, Riina Kotter, Eleri Laidma, Olav Etverk, Liis Sinijärv, Eike Vunk, Tõnu Talvi, Teet Koitjärv (KeA);
- maapõu – Martin Nurme, Tiit Rahe (KeA);
- jäätmed – Reet Siilaberg, Annika Pertman (KeA);
- koostamise koordineerimine – Piret Eensoo (KeA);
- ning veel mitmed kolleegid ja koostööpartnerid.

Projekt nr 14340 „Kohalike omavalitsuste keskkonnavaline koolitusprogramm“

Kogumikus sagedamini kasutatavad lühendid

Asutused

KAUR – Keskkonnaagentuur, riigiasutus KeMi haldusalas; riikliku keskkonnaseire programmi täitmine, keskkonnaga seotud riigisisese ja rahvusvahelise andmevahetuse korraldamine, andmete kogumine ja analüüs, keskkonnaseisundile hinnangute andmine ning elutähtsa teenusena ilmaprognooside, hoiatuste ja nendeks vajalike seireandmete tagamine.

KeA – Keskkonnaamet, valitsusasutus KeMi valitsemisalas; riigi keskkonna- ja looduskaitse ning -kasutamise ja kiirgusohutuse poliitika ja programmide ning tegevuskavade elluviimine.

KeM – Keskkonnaministeerium, riigi keskkonna- ja looduskaitse ning -kasutamise ja kiirgusohutuse poliitika ja programmide ning tegevuskavade väljatöötamine ja koordineerimine.

KKI – Keskkonnainspeksioon, valitsusasutus KeMi valitsemisalas; riikliku järelevalve teostamine ning riiklikku sunni kohaldamine seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses.

KOV – kohalik omavalitsus.

MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus, riigitulundusasutus KeMi valitsemisalas; maastiku, pärandkultuuri-objektide ja kaitstavate loodusobjektide hoidmine, praktiliste looduskaitsetööde korraldamine riigimaal, kaitstavate loodusobjektide külastamise korraldamine.

Seadused-määrused

AÕS – asjaõigusseadus

EhS – ehitusseadustik

HMS – haldusmenetluse seadus

KeHJS – keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus

KeÜS – keskkonnaseadustiku üldosa seadus

KKM määrus – keskkonnaministri määrus

KOKS – kohaliku omavalitsuse korralduse seadus

LKS – looduskaitse seadus

LoKS – loomakaitse seadus

MS – metsaseadus

PlanS – planeerimisseadus

VeeS – veeseadus

Muud lühendid

DP – detailplaneering

EKV – ehituskeeluvöönd

KKK – kaitsekorralduskava

KMH – keskkonnamõju hindamine, saab üldjuhul alguse tegevusloa taotluse menetlemise käigus ning selle tulemusi arvestatakse tegevusloa andmise üle otsustamisel

KSH – keskkonnamõju strateegiline hindamine, viiakse läbi strateegiliste planeerimisdokumentide (nt planeeringute, arengukavade, strateegiate jt) koostamisel

MPS – maaparandussüsteemid

PV – piiranguvöönd

SKV – sihtkaitsevöönd

SPD – strateegiline planeerimisdokument

VKV – veekaitsevöönd

VTK – KSH väljatöötamise kavatsus

ÜP – üldplaneering

Erinevate andmebaaside lühendid on ära toodud järgnevas peatükis

II Teabe leidmine ja esitamine

Kodulehed

<http://www.envir.ee> – Keskkonnaministeerium (KeM)

<https://www.keskkonnaamet.ee> – Keskkonnaamet (KeA)

<http://www.keskkonnaagentuur.ee> – Keskkonnaagentuur (KAUR)

<https://www.kki.ee> – Keskkonnainspeksioon (KKI)

<https://www.maaamet.ee> – Maa-amet (MA)

<http://www.klab.ee> – Eesti Keskkonnauuringute Keskus (EKUK)

<http://www.pria.ee> – Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)

Uuringud, indikaatorid, kaarditeenused

<http://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/eesti-keskkonnaitajad>

<https://www.keskkonnaamet.ee/et/loa-omaniku-meelespea>

<http://www.klab.ee/projektid/publikatsioonid/>

http://www.pria.ee/et/Registrid/registrite_otsingud

<https://kratt.envir.ee> (KAUR ruumandmete teenus, failid alla laadimiseks)

<https://github.com/e-gov/kem-gsavalik> (KeM avalik kaardiserver, mh vektorkaardid, rakenduste ehitamine jms)

Peamised valdkonnaülesed infoallikad

<https://geoportaal.maaamet.ee> (palju erinevaid kaarte)

<https://eteenus.keskkonnaamet.ee> (KLIS)

<https://kotkas.envir.ee> (KOTKAS)

<https://veeveeb.envir.ee> (Veeveeb)

<https://kese.envir.ee> (KESE)

<http://register.keskkonnainfo.ee> (KR avalik teenus)

<http://loodus.keskkonnainfo.ee> (EELIS)

<https://register.metsad.ee> (avalik metsaregister)

<http://seire.keskkonnainfo.ee>

<https://echa.europa.eu> (ECHA)

<http://andmebaas.stat.ee> (Statistika andmebaas)

Valdkondlikud andmebaasid

Viide ja nimetus	KOV ligipääs	Selgitus
Keskkonnamõju hindamine ja planeeringud (Irma Pakkonen, Irma.Pakkonen@keskkonnaamet.ee)		
Riigi Teataja võrguväljaanne_ https://www.riigiteataja.ee/index.html	Avalik	Õigusaktid: seadused, nende rakendusaktid, määrused, kaitse-eeskirjad jmt.
Keskkonnaministeeriumi kodu- leht (KMH ja KSH) https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/keskkonnakorraldus/moju-hindamine-keskkonnale	Avalik	Kodulehel on juhendmaterjalid jmt.
Rahandusministeeriumi planeerimis- seaduse lahtiseletaja ehk ajaveeb https://planeerimine.ee/	Avalik	Ajaveebis on planeerimisseaduse rakendamiseks vajalikud materjalid ja juhendid, samuti vastused esitatud küsimustele.
Ehitisregister_ https://www.ehr.ee	Avalik ja ID kaardiga ametnikele	Ehitisregistri eesmärk on hoida, anda ja avalikustada teavet kavandatavate, ehitatavate ja olemasolevate ehitiste ning nendega seotud menetluste kohta.
Äriregister https://ariregister.rik.ee/	Avalik ja ID kaardiga ametnikele	Teave juriidiliste isikute, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste kehtivate ning ajalooliste andmete kohta.
Kinnistusraamat https://kinnistusraamat.rik.ee	Avalik ja ID kaardiga ametnikele	Riiklik register, kuhu on kantud kõik kinnistud.
Riigi kinnisvararegister https://riigivara.fin.ee/kvr/	ID kaardiga ametnikele	Registrist leiab informatsiooni riigi omandis ja kasutuses oleva kinnisvara kohta.
Rahvastikuregister https://www.smit.ee/rahvastikuregister	Vajalik kasutusõigus	Andmekogu, mis koondab Eesti kodanike, Eestis elukoha registreerinud Euroopa Liidu kodanike ja Eestis elamisloa või elamisõiguse saanud välismaalaste peamisi isikuandmeid.
Statistikaameti avalik teenus https://estat.stat.ee/StatistikaKaart/VKR		Rahvastikustatistika (ruumipäringud).

Ametlikud Teadaanded https://ametlikudteadaanded.ee/	Avalik ja ID kaardiga	Eesti Vabariigi ametlik võrguväljaanne, milles avaldatakse avalikult teatavaks tegemiseks teated, kutsed ja kuulutused.
Digitaalarhiiv (DIGAR) http://www.digar.ee/arhiiv	Avalik	Saab otsida ajalehtedes ilmunud teateid (nt avalikustamise teateid, et kontrollida KMH menetlust).
Keskkonnaregister http://register.keskkonnainfo.ee	Avalik	Loodusvarade, looduspärandi, keskkonnaseisundi ja keskkonnategurite andmeid sisaldav riigi põhiregister. Saasteallikad (õhusaaste, puhastid, reoveekogumisalad), jäätmekäitlus, ruumipäring.
Keskkonnaameti e-teenus. https://eteenus.keskkonnaamet.ee/	Avalik ja ID kaardiga	Teave kehtivate keskkonnalubade kohta, KMH/KSH aruanded.
Keskkonnaotsuste infosüsteem KOTKAS https://kotkas.envir.ee/	Avalik ja ID kaardiga	Teave keskkonnakomplekslubade kohta ning nendega seonduvad dokumendid. Volituste saatmine klienditoele: klienditugi@keskkonnaamet.ee KOTKASes autenditud kasutaja: 1. Õige rolli valimine 2. Kasutusnõusoleku lisamine 3. Kontaktandmete muutmine 4. Volituste lisamine 5. Dokumentide vaatamine 6. Dokumentidele vastamine
Maa-ameti geoportaal https://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver-p2.html	Avalik (kuid olemas ka suunatud versioon ametnikule, et näha mitteavalikku infot, näiteks I ja II kaitse-kategooria liikide kohta)	Seotus teiste strateegiliste planeerimisdokumentidega -maakonnaplaneeringud, teemaplaneeringud, detailplaneeringud. Eri aastate kaldaerofotod (Fotoladu). Ehitusgeoloogia - andmed geoloogia ja põhjaveetaseme kohta. Piirkonniti olemas aluspõhi, pinnakate, hüdrogeoloogia, põhjavee kaitstus (1:50 000). <u>Kitsenduste</u> rakenduse abil võimalik leida katastriüksuse kitsendused. <u>Maa-parandussüsteemide</u> rakendus - riiklikult korrashoitavad eesvoolud, tõenäoliselt välistatud immutamamine. <u>Looduskaitse</u> rakendus - kaitsealused III kategooria liigid, suunatud (parooliga) rakendus - kaitsealused I ja II kategooria liigid. <u>Maakatte kõrgusmudel</u> - ehitiste, metsa ja puude kõrgused, hoonete kõrgused. <u>Maardlate</u> rakendus – maardlad, mäeeraldised. <u>Mürakaart</u> – suuremad linnad, Maanteeamet.

Riiklikud arengudokumendid https://www.valitsus.ee/et/eesmargid-tegevused/arengukavad		Seotus teiste strateegiliste planeerimisdokumentidega.
https://www.envir.ee/sites/default/files/radoonikaart.pdf		Esmane radooniinfo.
Metsaregister https://register.metsad.ee/#/	Avalik	Metsakorraldus ja metsainfo. Metsateatised. Võimaldab leida kaardil metsaeraldisi, katastriinfot ja nendega seotud piiranguid.
Eesti Looduse Infosüsteem – EELIS	Kasutusõigus KAUR-ist	Kaitstavad loodusobjektid, veekogud jmt.
Puurkaevude andmed – VEKA http://register.keskkonnainfo.ee	Avalik	Info puurkaevude kohta (asukoht tihti ebatäpne).
PRIA rakendus https://kls.pria.ee/kaart/	Avalik	Loomakasvatushooned, põllumassiivid, poollooduslikud kooslused.
Natura https://kese.envir.ee/kese/listMap.action	Avalik	Keskkonnaseire ruumiandmed.
http://natura2000.eea.europa.eu/	Avalik	Loodus- ja linnualade kaitse-eesmärgid ja väärtuste seisundid.

Kompleksload (Alar Valdmann, Alar.Valdmann@keskkonnaamet.ee)

Keskkonnaotsuste infosüsteem KOTKAS https://kotkas.envir.ee/	Avalik ja ID kaardiga ametnikele	Keskkonnakompleksload ja nendega seotud dokumendid. Avalikult on nähtavad ka seireandmed, aastaaruanded ja edaspidi KKI keskkonnavalase kontrolli aruanded.
Keskkonnaministeeriumi tööstuste valdkonna veebileht https://www.envir.ee/et/saastuse-kompleksne-valtimine-ja-kontroll	Avalik	Sisaldab muuhulgas KKI keskkonnavalase kontrolli aruandeid aastatest 2012-2016.
Keskkonnainspeksiooni keskkonnakaitse valdkonna veebileht https://www.kki.ee/et/eesmargid-tegevused/keskkonnakaitse	Avalik	Selgitab järelevalve korraldust ja sisaldab kompleksloa käitiste kontrollimise ajakava 2016-2018 ning sellega seonduvat.

Reference documents under the IPPC Directive and the IED http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/	Avalik	Koondab IED direktiivi alusel väljastatud parima võimaliku tehnika (PVT) järeldused (BATC) ja varasema IPPC direktiivi alusel antud PVT viitedokumentid (BREF).
https://echa.europa.eu/et/information-on-chemicals	Avalik	European Chemicals Agency ECHA kemikaaliotsing.
http://sonnik.agri.ee	Avalik	Sõnnikuhoidlate mahu arvutamine.

Veemajandus(kavad) (Milvi Aun, Milvi.Aun@keskkonnaamet.ee
Elina Leiner, Elina.Leiner@keskkonnaamet.ee)

Keskkonnaameti koduleht https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/veemajanduskavad ja Keskkonnaministeeriumi koduleht http://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/vesi/veemajanduskavad/veemajanduskavad-2015-2021	Avalik	Meetmeprogrammi rakendamise tegevuskavad ja nende täitmise ülevaated, erinevad VMK rakendamisega seotud ekspertarvamused, avalikkuse kaasamine. Veemajanduskavad ja meetmeprogrammid.
Keskkonnaagentuuri koduleht http://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/vesi/pinnavesi/veekogumite-seisundiinfo		Kogumite seisundiinfo.
http://register.keskkonnainfo.ee		Saab paisud kaardile kuvada. EELISest saab samuti, aga vajab eelnevat ligipääsu saamist.

Vesi (Triin Mägi, Triin.Magi@keskkonnaamet.ee)

Veeveeb https://veeveeb.envir.ee/vesi/	ID-kaart, registreerida pole vaja	Sisseloginud kasutaja saab: 1. Sisestada teatiseid ja kontrollida esitatud teatiseid veekaitsevööndis karjatamise kohta; 2. Sisestada taotluseid ja kontrollida esitatud taotluseid vedelsõnniku laotamise kohta. Tulevikus veespetsialisti töölaud.
Keskkonnalubade infosüsteem https://eteenus.keskkonnaamet.ee/	Avalik	Info kehtivate keskkonna (jäätmel, vesi, õhk, maavarad jne) lubade kohta.

Seireveeb_ http://seire.keskkonnainfo.ee/	Avalik, kasutaja konto	Lehekülg, mille kaudu saavad seiretööde vastutavad täitjad esitada riikliku keskkonnaseire aruandlust (aruandeid ja andmefaile). Siinsamas on kõikidel keskkonnaseisundist huvitatutel võimalik lugeda riikliku keskkonnaseire aruandeid ja vaadata ning alla laadida seireandmeid.
---	------------------------------	---

Põhjavesi

Keskkonnaseire infosüsteem (KESE) https://kese.envir.ee/	Avalik ja ID kaardiga	
http://loodus.keskkonnainfo.ee/WebEelis/veka.aspx?type=artikkel&id=214457803	Avalik	VeKa EELIS - siin on kõikide keskkonnaregistris olevate puurkaevude ja puuraukude andmed reaalsajas.
Programm EELIS	Programm ja õigused KAURist	Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS) - puurkaevude, puuraukude, põhjaveekogumite, põhjavee seirejaamade andmed, <i>jääkreostusobjektid (osaliselt?)</i> .
Keskkonnaregister http://register.keskkonnainfo.ee/	Avalik register	-> Keskkonnaohtlike objektide otsing

Välisõhk (Dagmar Undrits, Dagmar.Undrits@keskkonnaamet.ee)

http://klabgis.klab.ee/aqms/	Avalik	Airviro avalik rakendus.
http://airviro.klab.ee/	Avalik	Eesti Õhukvaliteedi Juhtimissüsteem, st seirejaamade andmed <i>on-line</i> .
https://eteenus.keskkonnaamet.ee/	Avalik	Keskkonnaameti e-portaal, saab näha lube.
http://register.keskkonnainfo.ee/	Avalik	Keskkonnaregister, saab näha heiteallikaid, andmed pärinevad aastaaruannetest.

Kiirgus (Alar Polt, Alar.Polt@keskkonnaamet.ee)

https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/kiirgus/radoon	Avalik	Info radooni kohta Keskkonnaameti kodulehel.
http://www.envir.ee/et/radoon	Avalik	Info radooni kohta Keskkonnaministeeriumi kodulehel.

Jäätmed (Reet Siilaberg, Reet.Siilaberg@keskkonnaamet.ee)

https://jats.keskkonnainfo.ee/main.php?public=1	Avalik ligipääs on olemas kõigil. Oma valla andmeid näeb, kui küsida KAURist ligipääsu	Jäätmearuandluse infosüsteem.
---	---	-------------------------------

KOV keskkonnaseisundi ülevaade (Jana Pöldnurk, Jana.Poldnurk@envir.ee)

https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/kov-keskkonnaspetsialisti-metoodiline-juhend		KOV keskkonnavaldkonna tegevused – keskkonnaspetsialisti metoodiline juhend. Metoodiline juhend on mõeldud kohaliku omavalitsuse (KOV) keskkonnavaldkonna spetsialistile ja otsustajale, selle eesmärk on hõlbustada Keskkonnaagentuuri (KAUR) andmebaaside kasutamist ja KOVi keskkonnaseisundi ülevaate koostamist ning olla abimeheks parimate keskkonnaotsuste langetamisel.
---	--	--

Looduskaitse (Tarvo Roose, Tarvo.Roose@keskkonnaamet.ee)

KeA avalik dokumendiregister https://dhs-adr-kea.envir.ee/	Avalik	Dokumentide (kooskõlastuste, otsuste, korralduste jms) otsing.
EELISE infoleht https://infoleht.keskkonnainfo.ee/	Avalik	Kaitsealuste objektide otsing ja peamised andmed, statistilised ülevaated, objektidega seotud teised objektid ja dokumendid.
Keskkonnaregistri avalik teenus http://register.keskkonnainfo.ee	Avalik	Kaitsealuste objektide otsing ja peamised andmed, objektidega seotud teised objektid ja dokumendi, kaardid, vääriselupaigad, rahvusvahelise tähtsusega alad, seirejaamad.
Loodusvaatluste andmebaas https://lva.keskkonnainfo.ee/	Avalik	Loodusvaatluste info edastamine, liikumispiirangutega alade info kaardil.
Metsaregistri avalik teenus https://register.metsad.ee/#/	Avalik	Eraldiste ja metsateatiste info, looduskaitse- lised piirangud (v.a. I ja II kaitsekategooria liigid), vääriselupaigad, lõheliste jõed, mullkaart, metsanduslikud ortofotod, veekaitsevööndid, jahipiirkonnad, muinsuskaitse, ristipuud ja pärandkultuuri objektid.

III Planeeringud ja keskkonnamõjud

Kasutatavad terminid

Alternatiivne võimalus/lahendus – kavandatud tegevusest erinev võimalus sama eesmärgi saavutamiseks.

Asjaomane asutus – asutus, keda strateegilise planeerimisdokumendi või kavandatava tegevuse rakedamisega eeldatavalt kaasnev keskkonnamõju tõenäoliselt puudutab või kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju vastu.

Arendaja – isik, kes kavandab tegevust ja soovib seda ellu viia.

Eelhindamine (ingl k *screening*) – kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju esialgne hindamine, mille käigus otsustatakse KMH või KSH vajalikkuse üle. Eelhindamine koosneb eelhindangu andmisest ning asjaomaste asutuste seisukohtade küsimisest.

Ekspertirühma liige – valdkonnaspetsialist, kes on juhteksperdi poolt kaasatud KMH/KSH eksperdirühma töösse. Ei pea omama KMH litsentsi ega vastama KeHJS § 34 nõuetele.

Juhtekspert – KMH/KSH eksperdirühma juht, kes omab KMH litsentsi ja/või vastab KeHJS § 34 nõuetele.

Järelhindamine (ingl k *follow-up*) – kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi (millele on läbi viidud KMH/KSH) elluviimise mõju seire ja hindamine.

Kavandatav tegevus – toiming või oluline muutus olemasolevas toimingus, mille elluviimiseks on vaja tegevusluba.

Keskkonnameetmed – kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva ebasoodsa keskkonnamõju ennetamise, vältimise, vähendamise ja leevendamise ning põhjendatud juhul heastamise meetmed. Keskkonnametmete hulka arvatakse ka keskkonnaseire.

Keskkonnamõju – kavandatava tegevusega või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasnev vahetu või kaudne mõju keskkonnale, inimese tervisele ja heaolule, kultuuripärandile või varale.

Keskkonnamõju hindamine – kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega kaasneva keskkonnale avalduva mõju hindamine.

Keskkonnamõju strateegiline hindamine – strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva keskkonnamõju selgitamine, kirjeldamine ja hindamine.

KMH/KSH järelevalvaja – Keskkonnaministeerium või Keskkonnaamet, kelle ülesanne oli kontrollida KMH/KSH menetluse ning programmi ja aruande vastavust õigusaktide nõuetele ning teha otsus KMH/KSH programmi ja aruande heakskiitmise või heakskiitmata jätmise kohta. KMH/KSH järelevalvaja roll kaotati 01.07.2015 KeHJS-is tehtud muudatustega.

KMH/KSH aruanne – dokument, mis sisaldab KMH/KSH tulemusi.

KMH/KSH programm ja väljatöötamise kavatsus (ingl k *scoping*) – KMH/KSH kavandamisel koostatav dokument, milles kirjeldatakse mõju hindamise käsitusala, hindamismetoodikat, eksperdirühma koosseisu ning mõju hindamise tulemuste avalikustamise ajakava. Planeeringute KSH lähteülesannet nimetatakse KSH väljatöötamise kavatsuseks.

Natura hindamine – kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva mõju hindamine Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkuse säilimisele ning kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja/või elupaikadele.

Natura eelhindamine – protseduur, mis aitab otsustada, kas kavandatav tegevus või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimine võib avaldada Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkuse säilimisele ning kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja/või elupaikadele ebasoodsat mõju. Natura eelhindamine lõppeb otsusega Natura asjakohase hindamise vajalikkuse kohta.

Oluline keskkonnamõju – keskkonnamõju on oluline, kui see võib eeldatavalt ületada mõjuala keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara.

Otsustaja – tegevusloa andja.

Strateegiline planeerimisdokument – ruumilised planeeringud (nt üldplaneering, detailplaneering), valdkonna arengukavad (nt energiamajanduse arengukava, transpordi arengukava jt, arengukavade hulka ei loeta rahandus- või eelarvekava, -programmi ja -strateegiat) ning muud kavad, programmid ja strateegiad (mille koostamise kohustus tuleneb seadusest või seaduses sisalduva volitusnormi alusel antud muust õigustloovast aktist ning mille koostab või kehtestab haldusorgan või mille koostab haldusorgan ja kehtestab Riigikogu, Vabariigi Valitsus või muu haldusorgan).

Tegevusluba – projekteerimistingimused, ehitusluba, ehitise kasutusluba, keskkonnakompleksluba või keskkonnaluba keskkonnaseadustiku üldosa seaduse tähenduses, hoonestusluba, geoloogilise uuringu luba või üldgeoloogilise uurimistöö luba või eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga kavandatavat tegevust lubav muu dokument.

Planeeringute ja ehitusprojektide kooskõlastamine

Keskkonnaministri 20.05.2014 määruse nr 13 „Keskkonnaameti põhimäärus“ § 5 lg 2 p 2 kohaselt annab Keskkonnaamet seaduses sätestatud juhtudel ja ulatuses seisukoha planeeringutele. Seega, Keskkonnaamet saab planeeringu kooskõlastada üksnes seaduses sätestatud juhul.

Planeerimisega soetud teemad (sh menetlusskeemid) on koondatud planeerimisseaduse lahtiseletaja ehk ajaveebi kodulehele <https://planeerimine.ee/>.

Alljärgnevalt on kirjeldatud planeeringu kooskõlastamist Keskkonnaametiga.

Planeeringute kooskõlastamise alused

Planeeringute kooskõlastamisel tuleb arvestada, millal on detailplaneering algatatud.

1. Alates 01.07.2015 (ehk kehtiva planeerimisseaduse alusel) algatatud planeeringute kooskõlastamine

Planeerimisseaduses (edaspidi PlanS) on iga planeeringu liigi juures eraldi sätestatud, kellega tuleb planeeringu koostamisel teha koostööd ja keda tuleb planeerimismenetlusse kaasata. Koostöö lõppeb kooskõlastusega või kooskõlastamata jätmisega.

PlanS nimetab üldisena ministeeriumid ja valitsusasutused, kellega tuleb planeeringute koostamisel teha koostööd ja kellega planeering kooskõlastada, kuid samas ei täpsustata seaduse tasandil, milliste ministeeriumide või ametitega konkreetse planeeringu liigi puhul tuleb koostööd teha või planeering kooskõlastada. PlanS § 4 lg 4 järgi Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega koostöö tegemise korra ja planeeringute kooskõlastamise alused. **Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määrus nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ (edaspidi määrus nr 133)** on PlanS-i rakendamise abivahend, mis aitab sisustada koostöö tegemise mõtet, milline haldusorgan millise valdkonna eest vastutab ehk kellega tuleb planeeringu koostamisel teha koostööd ja planeering kooskõlastada. Määruses nr 133 on toodud avatud nimekiri, kuna seaduse ja määruse tasandil ei ole võimalik anda ammendavat loetelu kõikidest võimalikest koostöö juhtumitest.

Määruse nr 133 § 3 p 2 kohaselt tuleb planeering (ja KSH aruanne, kui KSH on vajalik) kooskõlastada Keskkonnaametiga, kui:

- planeeringu elluviimisega võib kaasneda oluline keskkonnamõju, välja arvatud määruse nr 133 § 3 p-s 3 nimetatud juhul – *st juhul, kui planeeringule tehakse KSH (Keskkonnaamet ei ole kooskõlastajaks, kui kooskõlastajaks on Keskkonnaministeerium);*
- planeeringualal asub kaitseala, hoiuala, püsielupaik, kaitstava looduse üksikobjekt või selle kaitsevöönd;
- planeeringualal asub ala, mille suhtes on Keskkonnaministeerium algatanud kaitseala, hoiuala, püsielupaiga või kaitstava looduse üksikobjekti kaitse alla võtmise menetluse.

Määruse nr 133 § 2 lg 3 kohaselt põhjendatud juhul teeb planeerimisalase tegevuse korraldaja koostööd ja kooskõlastab planeeringu ka määruse nr 133 §-s 3 nimetatata juhtudel ja asutustega, kelle valitsemis- alasse või tegevusvaldkonda küsimus kuulub. Lisaks on planeeringu heakskiidu andjal (kohaliku omavalitsuse poolt koostatavate planeeringute puhul riigihalduse minister) õigus teatud planeerimismenetluses määrata koostöö tegijaid ja kaasata vaid, vt üldplaneeringu puhul PlanS § 81 lg 3, kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu puhul PlanS § 103 lg 3 ja üldplaneeringut muutva detailplaneeringu puhul PlanS § 142 lg 4.

Täiendavate koostöö tegijate määramisel (sh määruse nr 133 § 2 lg 3 alusel) tuleb alati põhjendada, miks on planeerimismenetluses vajalik teha koostööd just nende asutustega. Planeeringu kooskõlastamiseks esitajal tuleb üheselt mõistetavalt ja põhjendatult välja tuua, mis probleemide ning küsimuste lahendamiseks on koostöö ja kooskõlastamine vajalik ning miks just nende asutustega.

Kui nt varasemalt kuni 30.06.2015 kehtinud PlanS § 17 lg 3 p 3 kohaselt kehtestatud üldplaneeringu alusel koostatud detailplaneeringule teiste kohalike omavalitsuste või riigiasutustega kooskõlastamise vajaduse määras kohalik omavalitsus ning tegi seda planeeringu lähteseisukohtades, siis arvestades määruse nr 133 § 2 lg 3 ei piisa enam, kui koostöö tegijad (planeeringut kooskõlastavad asutused) on nimetatud planeeringu lähteseisukohtades, kuid ei ole toodud välja koostöö tegemise vajaduse sisulist põhjendust. Sellisel juhul ei saa pidada määruse nr 133 § 2 lg 3 kohustust täidetuks. Nii kohalik omavalitsus kui ka heakskiidu andja, määrares täiendavaid koostöö tegijaid, peab lähtuma planeeringu sisust ja mõtlema sellele, milliste valitsusasutuste valitsemisalas olevaid küsimusi planeering käsitleb. Kindlasti tuleb vältida igaks juhuks planeeringute kooskõlastamiseks saatmist, samuti dubleerimist erinevate asutuste vahel (nt aeg-ajalt on saadetud sama planeering nii Keskkonnaametile kui ka Keskkonnaministeeriumile, alati mõelda, miks see on vajalik).

Täiendavalt määruse nr 133 § 3 p-s 2 nimetatule oleks mõistlik saata planeering kooskõlastamiseks Keskkonnaametile, kui näiteks:

- planeeringu ülesanne on ehituskeeluvööndi vähendamine, et vältida looduskaitseaduse (LKS) § 40 kohase ehituskeeluvööndi vähendamise taotluse menetlemisel võimalikku segadust ja probleeme (nt kas kõik erandid on õigesti tõlgendatud, kas kehtiv-vähendatav EKV ulatus ja selle arvestamise lähtejoon on kantud korrektselt joonisele jne);
- planeering võib oluliselt mõjutada keskkonnatingimusi kaitstaval loodusobjektil (nt kaitstava loodusobjekti piirialadel toimuv veerežiimi muutus, kaitstavale loodusobjektile suunatavad olulised heitmed või häiringud, teatud tingimustel vaatlisus jne);
- planeering hõlmab kaitstavate liikide leiukohti, arvestades järgmisi põhimõtteid:
 - planeering tuleks igal juhul Keskkonnaametiga kooskõlastada, kui planeeringuala hõlmab I kaitsekategooria kaitsealuse liigi leiukohta, mis ei ole püsielupaigana kaitse alla võetud (püsielupaigaga seotud kooskõlastamine tuleneb määrusest nr 133 ja LKS § 14 lg 1) või kui planeeringulahendusega kavandatud (st ka konkreetsest leiukohast väljaspool toimuv tegevus) võib oluliselt mõjutada leiukohta (nt veerežiimi muutmine, mikrokliimaatiliste tingimuste muutmine, muu elupaiga keskkonnatingimuste muutmine);

- II kaitsekategooria liikide leiukohtades tuleks planeering esitada kooskõlastamiseks, et saada Keskkonnaameti seisukohta, kas planeeritav ehitustegevus võimaldab säilitada II kaitsekategooria isendeid, vajadusel on rakendatav LKS § 55 lg 7 või tuleks arendusplaane korrigeerida või kavandada LKS § 58 lg 6 kohane ümberasustamine. Keskkonnaametit on ka põhjendatud kaasata ehk küsida arvamust, kui planeeringulahendusega kavandatud võib oluliselt mõjutada leiukohta (nt veerežiimi muutmine, mikrokliimaatiliste tingimuste muutmine, muu elupaiga keskkonnatingimuste muutmine). Väga tervitatav, kui planeerimisprotsessi kaasataks liigiekspert;
 - III kaitsekategooria liikide leiukohtades peaks kohalik omavalitsus tagama liigikaitse nõuete täitmise, sh LKS § 55 lg 8, väga tervitatav kui planeerimisprotsessi kaasataks liigiekspert. III kaitsekategooria liigi leiukohtadega seotud planeeringuid tuleks esitada Keskkonnaametile sisendi ja seisukoha küsimiseks pigem keerukamatel juhtudel.
- planeeringulahendus puudutab heit- ja sademevee suublasse juhtimise kohta esitatavad nõudeid;
 - planeeringud, milles kavandatud tegevuste elluviimiseks tuleb hiljem on vaja taotleda Keskkonnaametilt mõni tegevusluba.

Sageli saadavad kohalikud omavalitsused planeeringu kooskõlastamiseks Keskkonnaametile rohevõrgustiku tõttu. Keskkonnaamet märgib, et kehtivate õigusaktide kohaselt ei ole Keskkonnaametil õiguslikku alust teha rohevõrgustiku osas otsustusi, mistõttu üksnes rohevõrgustiku tõttu planeeringu kooskõlastamiseks saatmine Keskkonnaametile ei ole põhjendatud. Siiski leiab Keskkonnaamet, et rohevõrgustikku puudutavate põhimõtteliste otsuste ja oluliste muudatuste puhul saab Keskkonnaamet olla planeerimismenetluses kaasatav ehk esitada märkusi ja ettepanekuid planeeringu kohta.

Maapõueseaduse § 15 lg 7 kohaselt, kui planeeritaval maa-alal asub maardla või selle osa, kooskõlastatakse maakonnaplaneering, üldplaneering, detailplaneering ja riigi või kohaliku omavalitsuse eri-planeering planeerimisseaduses sätestatud korras Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutusega. Sellisel juhul tuleb planeering esitada kooskõlastamiseks Maa-ametile, mitte Keskkonnaametile.

Planeeringu kehtestamiseks nõusoleku saamise kohustus tuleneb ka LKS § 14 lg 1 p-st 5, mille kohaselt kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja (Keskkonnaamet) nõusolekuta kehtestada detail- ja üldplaneeringut. Siin tuleb märkida, et LKS § 14 lg 1 p 5 ei näe ette, et kaitseala valitseja nõusolek tuleb võtta pärast eelnevate planeerimismenetluse etappide läbimist ning vahetult enne planeeringu kehtestamist. Määruse nr 133 eelnõu seletuskiri rõhutab, et PlanS alusel antud kooskõlastus ei asenda LKS kohast nõusolekut, v.a juhul, kui see on kooskõlastuskirjas selgesõnaliselt välja toodud. Seega juhul, kui PlanS alusel on Keskkonnaamet planeeringu kooskõlastanud, kuid ei ole viidanud, et kooskõlastamisega on antud ka LKS § 14 lg 1 p 5 kohane nõusolek, tuleb planeering esitada Keskkonnaametile uuesti LKS § 14 lg 1 p 5 kohase nõusoleku saamiseks. Võimalusel antakse kooskõlastus ja nõusolek üheaegselt.

Detailplaneeringu kooskõlastamise alus Keskkonnaametiga (lisaks PlanS-is ja määruses nr 133 nimetatule) **tuleneb ka veeseaduse § 10 lg-st 6, mille kohaselt § 10 lg-s 4 loetletud objektide vähima vajaliku teeninduspiirkonna määramine toimub läbi detailplaneeringu, mis kooskõlastatakse Keskkonnaametiga.**

2. Enne 01.07.2015 algatatud planeeringute kooskõlastamine Keskkonnaametiga

Kui planeeringu koostamine on algatatud enne 01.07.2015, on planeeringu kooskõlastamise aluseks ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 1 lg 1 kohaselt kuni 30.06.2015 kehtinud planeerimisseaduse (edaspidi *eelmine PlanS*) § 17. Eelmise PlanS § 17 sätestab juhud, mil planeering kooskõlastatakse asjaomaste riigiasutustega, sh Keskkonnaametiga.

Eelmise PlanS § 17 lg 2 kohaselt on Keskkonnaametiga kohustuslik kooskõlastada:

- üldplaneering (§ 17 lg 2 p 2);
- detailplaneeringu kooskõlastamine Keskkonnaametiga on vajalik järgnevatel juhtudel: planeeritaval maa-alal asub riikliku kaitse alla võetud maa-ala või selle kaitsevöönd, loodusobjekti kaitsevöönd või tehakse planeeringuga ettepanek selle kaitse alla võtmiseks või kui planeeritavale maa-alale või selle lähiümbrusesse jääb olemasolev või kavandatud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lg-s 1 nimetatud olulise keskkonnamõjuga tegevuse asukoht (§ 17 lg 2 p 3).

Lisaks võimaldab eelmise PlanS § 17 lg 3 vajadusel planeeringu kooskõlastada ka teiste riigiasutustega (sh Keskkonnaametiga). Teiste asutustega kooskõlastamise vajaduse määrab valdkonna eest vastutav minister.

Eelmise PlanS § 17 lg 3 rakendamiseks on oluline, et planeeringu kooskõlastamise vajadus on määratud ja seda on teinud õige isik.

Ka siin kehtib LKS § 14 lg 1 p 5, mille kohaselt kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjektis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja (Keskkonnaamet) nõusolekuta kehtestada detail- ja üldplaneeringut, ning **veeseaduse § 10 lg 6**, mille kohaselt vähima vajaliku teeninduspiirkonna määramine toimub läbi detailplaneeringu, mis kooskõlastatakse Keskkonnaametiga.

Planeeringu kooskõlastamiseks esitamine

Planeeringu esitab kooskõlastamiseks planeerimisalase tegevuse korraldaja, kelle ülesanne on menetlustoimingute tegemine. Tervitatav on planeerija soov teha Keskkonnaametiga jooksvalt planeeringu koostamise käigus koostööd, kuid planeeringut Keskkonnaametile kooskõlastamiseks planeerija ise siiski esitada ei saa. Planeeringu koostamise käigus vajalike menetlustoimingute tegemine on planeerimisalase tegevuse korraldaja ülesanne. Seega, kui planeerija esitab planeeringu kooskõlastamiseks, palub Keskkonnaamet planeeringu esitada planeerimisalase tegevuse korraldajal. See ka tagab, et planeerimisalase tegevuse korraldaja on planeeringulahendusega nõus.

Keskkonnaametile tuleb planeeringu kooskõlastamiseks esitada:

- kaaskiri-taotlus
- planeering
- KSH aruanne (kui tehakse KSH)
- vajadusel muud asjakohased materjalid.

Planeerimisalase tegevuse korraldaja peab kaaskirjas põhjendama Keskkonnaametiga koostöö tegemist ja planeeringu kooskõlastamiseks saatmist (kui ei ole selged juhud, nt LKS § 14 lg 1 p 5). Kui seda ei ole tehtud, siis planeering ei kuulu kooskõlastamisele Keskkonnaametiga (puudub alus kooskõlastamise määramiseks). Keskkonnaamet saab seda vajadusel enne vastuskirja koostamist täpsustada planeerimisalase tegevuse korraldajaga. Sellele vaatamata, kui Keskkonnaametil on märkusi planeeringu kohta, siis Keskkonnaametil on õigus need vajadusel esitada.

Enne planeeringu saatmist kooskõlastamiseks või arvamuse küsimiseks tuleb vaadata (planeerimisalase tegevuse korraldajal) materjalid üle, kas need vastavad nõuetele. Nt PlanS § 3 lg 3 kohaselt **planeeringu seletuskirjas esitatakse planeeringuala ja selle mõjuala analüüsil põhinevad järeldused ja ruumilise arengu eesmärgid, nende saavutamiseks valitud planeeringulahenduse kirjeldus ning valiku põhjendused**. Osa planeeringuid ei vasta PlanS, sh § 3 lg-te 1-4 ning § 126 esitatud põhimõtetele ja sisunõuetele.

Keskkonnaamet analüüsib oma pädevuse piires planeeringulahenduse ja KSH aruande vastavust õigusaktide nõuetele, samuti KSH aruande sisulist piisavust (kui planeeringu koostamisel tuleb teha KSH). Lisaks sellele Keskkonnaamet vajadusel hindab, kas on kaalutud KSH algatamise vajalikkust vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele. Siin tuleb arvestada, et planeeringule ei saa anda kooskõlastust ka siis, kui KSH aruanne ei ole nõuetele vastavalt koostatud (vt: <https://planeerimine.ee/kkk/dp-kooskolastamisel-viide-ksh-puudustele/>).

Keskkonnaamet vaatab materjalid läbi ja otsustab planeeringu kooskõlastamise üle hiljemalt 30 päeva jooksul (kui planeeringut koostatakse vana PlanS alusel, siis ühe kuu jooksul). Kui vastust ei ole võimalik anda tähtaja jooksul, teavitab amet sellest, sh selgitades hilinemise põhjust ning nimetab uue vastamistähtaja. Puuduvast või täpsustamist vajavast infost teavitatakse taotlejat esimesel võimalusel.

Planeeringut ei loeta n-ö vaikumisi kooskõlastatuks LKS § 14 lg 1 p 5 kohase nõusoleku saamise vajaduse korral. LKS-i sätetest tulenevalt on kaitsealadel, hoiualadel jt planeerimismenetluse läbiviimisel kaitseala valitseja seisukoht (nõusolek) siduva tähendusega ehk Keskkonnaameti LKS-i kohasele kooskõlastusele ei saa kohaldada PlanS-is sätestatud vaikumisi kooskõlastamise kohta.

Planeeringu kohta arvamuse küsimine

PlanS-is on iga planeeringu liigi juures sätestatud, et lisaks koostöö tegemisele (ja planeeringu kooskõlastamisele) on võimalik kaasata asutusi planeeringu koostamisse (ehk küsida planeeringu kohta arvamust). Haldusorgan on kaasatavaks, kui planeering ei puuduta tema vastutusvaldkonna küsimusi ja arvamusi saab esitada vaid soovi korral. Kaasamine ei ole piiratud, kuid ka siin tuleks mõelda, mis põhjusel on kaasamine vajalik ja seda põhjendada.

Ehitusprojektide kooskõlastamine

Väga sageli saadetakse Keskkonnaametile kooskõlastamiseks projekteerimistingimuste, ehitusloa või kasutusloa eelnõusid. Seda tehakse **ehitusseadustiku § 31 lg 4 p 1, § 42 lg 7 p 1 või § 54 lg 4 p 1 alusel. Keskkonnaametil lasub ehitustegevusega seonduva kooskõlastamise kohustus** üksnes siis, kui kooskõlastamise kohustus tuleneb ka mõnest teisest õigusaktist:

- LKS § 14 lg 1 nimetatud juhud
- puurkaevu ja -augu ehitusloa eelnõu (ehitusseadustiku § 126 lg 1)
- maaparandussüsteemi ehitusprojekt (maaparandusseaduse § 8 lg 4 p 3).

Muudel juhtudel puudub kohustus kooskõlastuse võtmiseks Keskkonnaametilt ning Keskkonnaamet ei saa kooskõlastust väljastada.

Arvamuse andmine

Ehitusseadustik võimaldab küsida ka arvamust - nt ehitusseadustiku § 31 lg 4 p 2, § 42 lg 7 p 2. Ka arvamuse küsimise osas tuleb arvestada haldusmenetluse seaduse § 5 lg 2 põhimõtet ehk arvamust küsida kõigilt, kellelt vaja, kuid mitte "igaks juhuks" kõigilt.

Keskkonnaamet soovib arvamuse küsimisel taotluses välja tuua, mille tõttu soovitakse konkreetse asutuse (nt Keskkonnaameti) arvamust, nt mis keskkonnavalase probleemi/aspekti tõttu.

Keskkonnamõju hindamine

Eelhindamine, keskkonnamõju hindamise läbiviimine

Igasugune inimtegevus mõjutab keskkonda, osade tegevustega kaasnev mõju võib seejuures olla oluline. Üks võimalusi ennetada negatiivseid tagajärgi on enne tegevuse elluviimist hinnata selle mõju.

Keskkonnamõju hindamine on keskkonnakorralduslik vahend, mis on mõeldud otsusetegijate abistamiseks, et nii nemad kui ka muud huvitatud osapooled oskaksid hinnata otsuse tagajärgi. Keskkonnamõju hindamine viiakse läbi, kui kavandatava tegevusega või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega võib eeldatavalt kaasneda oluline keskkonnamõju.

Keskkonnamõju hindamise eesmärk on selgitada, kirjeldada ja hinnata kavandatava tegevuse eeldatavat mõju keskkonnale, analüüsida selle mõju vältimise või leevendamise võimalusi, teha ettepanekuid sobivaima lahendusvariandi leidmiseks ning võimaldada mõju hindamise tulemusi kasutada lõppotsuste tegemisel.

Keskkonnamõju hindamised jagunevad kaheks:

- **keskkonnamõju hindamine ehk KMH**, mis saab üldjuhul alguse tegevusloa taotluse menetlemise käigus ning mille tulemusi arvestatakse tegevusloa andmise üle otsustamisel;
- **keskkonnamõju strateegiline hindamine ehk KSH**, mis viiakse läbi strateegiliste planeerimisdokumentide (nt planeeringute, arengukavade, strateegiate jt) koostamisel.

KMH kitsamas tähenduses viiakse läbi, kui kavandatava tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline keskkonnamõju. KMH saab üldjuhul alguse tegevusloa taotluse menetlemise käigus ning selle tulemusi arvestatakse tegevusloa andmise üle otsustamisel. KMH eesmärk on anda tegevusloa andjale teavet kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega kaasneva keskkonnamõju kohta ning kavandatavaks tegevuseks sobivaima lahendusvariandi valikuks, millega on võimalik vältida või vähendada ebasoodsat mõju keskkonnale ning edendada säästvat arengut. KMH õiguslikud alused ja korra sätestab keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus ehk KeHJS.

KSH viiakse läbi tõenäoliselt keskkonda oluliselt mõjutavate strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel, enne nende kehtestamist. KSH eesmärk on keskkonnakaalutlustega arvestamine strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ja kehtestamisel. Strateegiliste planeerimisdokumentide alla kuuluvad nt strateegiad, arengukavad, tegevuskavad, programmid, planeeringud vms dokumendid, mis vastavad KeHJS kriteeriumitele. Planeeringute KSH menetlus on reguleeritud planeerimisseadusega, KSH sisunõuded (nõuded KSH aruandele jmt) on sätestatud KeHJS-ega. Arengukavade jmt dokumentide KSH menetlus on reguleeritud KeHJS-ega.

Nii KMH kui ka KSH algatamised võib jagada kaheks: kohustuslikud algatamised (õigusaktidega nõutud) või kaalutlusotsusel algatamised (kaasneva mõju olulisust hinnatakse eelhindamise käigus).

Kui kavandatava tegevusega või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega võib eeldatavalt kaasned oluline mõju Natura 2000 võrgustiku alale, tuleb KMH või KSH käigus läbi viia nn **Natura-hindamine**. Juhul, kui kavandatav tegevus või strateegiline planeerimisdokument omab tõenäoliselt piiriülest mõju, tuleb mõjutatav riik kaasata keskkonnamõtjude hindamisse ehk läbi viia **piiriülene keskkonnamõju hindamine**.

Keskkonnaamet on KMH ja KSH protsessis kohalikule omavalitsusele koostööpartner, kes on kaasanud menetlusse asjaomase asutuse. Kohalik omavalitsus võib KMH menetluses täita nii otsustaja (tegevusloa andja) kui ka asjaomase asutuse ülesandeid. Kohalik omavalitsus on otsustaja nt ehitusloa taotluse menetlemisel, viies läbi kogu KMH menetluse ning kontrollides KMH programmi ja aruande vastavust kehtestatud nõuetele ja sisulist piisavust. Kui otsustajaks on mõni teine asutus (nt Keskkonnaamet keskkonnalubade taotluste menetlemisel), siis kohalik omavalitsus asjaomase asutuseks annab KMH käigus seisukohti ja kooskõlastusi (KMH programmile ja aruandele), millega saab otsustaja arvestada.

Kohalik omavalitsus kannab KSH menetluses olulist rolli KSH algatamisel ja menetlemisel, küsides mh seisukohti eelhinnangu eelnõule ja KSH lähteülesandele (programmile või väljatöötamise kavatsusele) ning korraldades KSH menetlust. Keskkonnaamet annab KSH käigus seisukohti eelhinnangu eelnõule ja KSH lähteülesandele (programmile või väljatöötamise kavatsusele) ning kooskõlastusi planeeringutele ja KSH aruannetele.

Enne 01.07.2015 algatatud KMH-de ja KSH-de osas täidab Keskkonnaamet endiselt ka KMH/KSH järelvalve kohustusi, kontrollides kõikide KMH-de/KSH-de menetluste korrektsust ning hinnates programmi ja aruande vastavust õigusaktide nõuetele ja sisulist piisavust.

Üldised juhendid (leitavad Keskkonnaministeeriumi ja/või Keskkonnaameti kodulehel):

- Pöder, T. „Keskkonnamõju hindamise käsiraamat (2017)
http://www.envir.ee/sites/default/files/poder_kmh_kasiraamat.pdf
- „Keskkonnamõju hindamise menetluse läbiviimise juhend“ (Keskkonnaministeerium, september 2017)
http://www.envir.ee/sites/default/files/kmh_juhend_3.pdf
- Peterson, K., Kutsar, R., Metspalu, P., Vahtrus, S. ja Kalle, H. „Keskkonnamõju strateegilise hindamise käsiraamat“ (Keskkonnaministeerium, 2017)
https://www.envir.ee/sites/default/files/raamat_2017_final.pdf
- „Keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse läbiviimise juhend. Planeerimisseaduse kohane menetlus“ (Keskkonnaministeerium, 2015)
http://www.envir.ee/sites/default/files/ksh_juhend_plans_0307.pdf
- „Keskkonnamõju strateegilise hindamise menetluse läbiviimise juhend. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi kohane menetlus“ (Keskkonnaministeerium, 2015)
http://www.envir.ee/sites/default/files/ksh_juhend_2606.pdf
- Aunapuu, A., Kutsar, R. (MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing: KeMÜ) „Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamiseks Eestis“ (Tallinn 2016)
<https://www.eaia.eu/images/Natura.pdf>
https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/files/KMH/natura_m6ju_hindamis_juhis_2017-lopp.pdf

Eelhindamine

Õigusaktis sätestatud juhul tuleb teha KMH või KSH, kas kohustuslikus korras või eelhindamise alusel.

KMH on kohustuslik KeHJS § 6 lõikes 1 nimetatud kavandatavate tegevuste korral, KSH on kohustuslik planeerimisseaduses ning KeHJS § 33 lõikes 1 nimetatud strateegiliste planeerimisdokumentide korral. Nende puhul eeldatakse olulise keskkonnamõju kaasnemist.

Rääkides planeeringutest, KSH on kohustuslik järgmiste planeeringuliikide puhul: üleriigiline planeering, riigi eriplaneering, kohaliku omavalitsuse eriplaneering, maakonnaplaneering, üldplaneering või detailplaneering, mille alusel kavandatakse KeHJS § 6 lõikes 1 nimetatud tegevust. KSH on kohustuslik ka siis, kui planeeringuga kavandatakse tegevust, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile, ja mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik – kuid sellisel tuleb põhjendada KSH algatamise vajalikkust.

Kui KMH/KSH ei ole kohustuslik, siis KeHJS-es ja planeerimisseaduses sätestatud juhul tuleb anda eelhindang selle kohta, kas kavandatava tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega võib eeldatavalt kaasneda oluline keskkonnamõju või mitte, ning kaaluda KMH/KSH algatamise või algatamata jätmise vajalikkust. Eelhindang tuleb anda nt siis, kui koostatakse maakonna- või üldplaneering teemaplaneeringuna.

KMH/KSH algatamise vajalikkuse üle otsustab otsustaja (taotletava tegevusloa andja) tegevusloa taotluse menetluse käigus või strateegilise planeerimisdokumendi (nt planeeringu) koostamise korraldaja planeerimisdokumendi koostamisel, teavitades tehtud otsusest. Eelhindamisel tuleb enne KMH/KSH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemist küsida asjaomaste asutuste seisukohta.

Asjaomastelt asutustelt seisukoha küsimine:

Kui otsustaja peab tegema eelhindangu ja kaaluma KMH/KSH algatamise vajalikkust, siis tuleb enne KMH/KSH algatamise või algatamata jätmise otsuse tegemist küsida asjaomaste asutuste seisukohta eelhindangu eelnõule. Seisukoha küsimise eesmärk on otsuse tegemisel arvesse võtta kõik olulised asjaolud ja mõjud. Asjaomaste asutuste valik sõltub sellest, millised mõjud võivad kaasneda kavandatava tegevuse elluviimisega – asjaomaste asutuste hulka tuleb arvata kõik need asutused, keda kavandatava tegevusega kaasnev mõju puudutab.

Asjaomaste asutuste hulka kuulub alati Keskkonnaamet või Keskkonnaministeerium, enamikel juhtudel on selleks Keskkonnaamet. Keskkonnaministeerium on asjaomaseks asutuseks, kui kavandatava tegevusega võib kaasneda piiriülene keskkonnamõju või, kui tegevusloa andja või strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja on Riigikogu, Vabariigi Valitsus või ministeerium. Kõigil ülejäänud juhtudel on asjaomaseks asutuseks Keskkonnaamet. Samas on olukordi, kus asjaomaste asutuste hulka võivad kuuluda mõlemad – nt, kui tegemist on piiriülese mõju hindamisega ning kavandatav tegevus avaldab eeldatavalt ka mõju Natura 2000 võrgustiku alale.

Otsustaja saadab asjaomastele asutustele KMH/KSH algatamise või algatamata jätmise otsuse eelnõu koos eelhindangu eelnõuga. Otsustaja peab KMH/KSH algatamise või algatamata jätmise otsust tehes arvestama asjaomaste asutuste seisukohaga. Kui KMH/KSH on kohustuslik, siis ei pea asjaomaste asutustega konsulteerima.

Keskkonnaamet analüüsib taotluse läbivaatamisel, kas kavandatava tegevusega või algatatava planeerimisdokumendiga võib eeldatavalt kaasneda oluline keskkonnamõju või mitte ning, kas eelhindangus on kõik olulised aspektid arvesse võetud. Keskkonnaamet annab hinnangu lähtudes oma pädevusest, seega eelkõige arvestades mõju looduskeskkonnale.

KMH algatamata jätmise otsuse eelnõu kooskõlastamine:

KeHJS § 11 lõike 10 kohaselt, kui kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala, kaitseala, hoiuala, püsielupaika või kaitstavat looduse üksikobjekti, tuleb KMH algatamata jätmise otsuse eelnõu kooskõlastada kaitstava loodusobjekti valitsejaga.

Keskkonnaameti poole pöördudes on mõistlik taotleda ühe korraga seisukohta eelhindangu eelnõule ja kooskõlastust KMH algatamata jätmise otsuse eelnõule.

KSH korral analoogne kooskõlastamise kohustus puudub.

Juhendid, mida kasutada KMH/KSH eelhindangu koostamisel:

- „Keskkonnamõju hindamise eelhindangu andmise juhend“ (Keskkonnaministeerium, november 2017) http://www.envir.ee/sites/default/files/kmh_eelhindangu_andmise_juhend.pdf
- Kutsar, R. „Eelhindamine. KSH eelhindamise juhend otsustaja tasandil, sh Natura-eelhindamine“ (2018, täiendatud Keskkonnaministeeriumi poolt) https://www.envir.ee/sites/default/files/ksh_eelhindamine.pdf

KMH/KSH programmi, väljatöötamise kavatsuse ja aruande menetlus

KMH/KSH programm on KMH/KSH lähteülesanne, mis kirjeldab mõju hindamise käsitlusala, hindamismeetodikat, eksperdirühma koosseisu ja ajakava. Planeeringute KSH käigus koostatakse programmi asemel **KSH väljatöötamise kavatsus**.

KMH/KSH aruanne on dokument, mis sisaldab keskkonnamõju hindamise tulemusi. Aruande koostamisel lähtutakse programmist või väljatöötamise kavatsusest ning see peab vastama keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KMH - § 20, KSH - § 40) nõuetele.

KMH (kui ka arengukavade) programmi ja aruande koostamine ning menetlus on reguleeritud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusega. Planeeringute KSH väljatöötamise kavatsuse menetlus lisaks planeerimisseadusega.

Abimaterjale on võimalik leida nii Keskkonnaameti ja Keskkonnaministeeriumi kodulehelt kui Planeerimisseaduse lahtiseletaja ehk ajaveebi lehelt www.planeerimine.ee (alajaotus Ruumiline planeerimine/ Mõju hindamine planeerimisel).

KMH/KSH programmi/väljatöötamise kavatsuse ja aruande menetluse kohta on Keskkonnaameti kodulehel www.keskkonnaamet.ee (alajaotus Eesmärgid, tegevused/Keskkonnamõju hindamine) eraldi leheküljel, millel on esitatud olulisemad suunised KMH/KSH programmi ja aruande menetluse läbiviimiseks nii enne 01.07.2015 algatatud KMH/KSH läbiviimiseks kui pärast 01.07.2015 algatatud KMH/KSH menetlemiseks. Samuti on vastav teave kättesaadav Keskkonnaministeeriumi kodulehelt <http://www.envir.ee/et/keskkonnamoju-hindamine>. Keskkonnaministeeriumi kodulehe alajaotus „Mõju hindamine“ on jaotatud kaheks teemaks Keskkonnamõju hindamine (KMH) ja keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH). Mõlema alajaotuse alt on leitavad nii juhendid, mõisted, kui menetluskkeemid.

KSH eelhinnangu ja KSH algamata jätmise otsuse näide

Näide

Lisa X

Alguses tuua välja õiguslikud alused, mille kohaselt tuleb kaaluda KSH algamise vajalikkust ja anda eelhindang ning millest see koosneb.

NB! KSH vajalikkuse kaalumise ja eelhindangu andmise alused kontrollida nii KeHJS'ist (KeHJS § 33 lg 2) kui ka PlanS'ist (§ 124 lg 6). Need ei lange kohati kokku.

Käesoleva näite korral eelhindang tuleb anda ja KSH vajalikkust kaaluda KeHJS alusel.

Peetri aleviku Kasemetsa kinnistu ja lähiala detailplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise eelhindang

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on Rae vallas asuva Kasemetsa kinnistu (registriosa nr xxxxxxxx, katastritunnus xxxxx:xxx:xxxx) jagamine üheks transpordimaa krundiks ja seitsmeteistkümneks elamumaa sihtotstarbega krundiks, määrata tekkivatele kruntidele ehitusõigus ja hoonestustingimused ühepereelamute ja ühe kuni kümne korteriga korterelamu ja osaliselt äriefunktsiooniga hoone ehitamiseks, lahendada juurdepääsud, tehnovõrkudega varustamine ning haljastus.

Vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) § 33 lõike 2 punktile 4 tuleb keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi *KSH*) algamise vajalikkust kaaluda ja anda selle kohta eelhindang, kui koostatakse detailplaneering, millega kavandatakse KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkonda kuuluvat ja KeHJS § 6 lõike 4 alusel kehtestatud määruses nimetatud tegevust. Tuginedes KeHJS § 6 lõike 2 punktile 10 ja KeHJS § 6 lõike 4 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu”¹ (edaspidi *määrus nr 224*) § 13 punktile 2 tuleb KSH algamise vajalikkust kaaluda ja anda selle kohta eelhindang, kui tegemist on KeHJS § 6 lõikes 1 ning määruses nr 224 nimetatud juhul elurajooni arendamisega.

KeHJS § 33 lõigete 3-6 kohaselt KeHJS § 33 lõikes 2 nimetatud detailplaneeringu elluviimisega kaasneva KSH vajalikkus otsustatakse, lähtudes KeHJS § 33 lõigetes 4 ja 5 sätestatud kriteeriumidest ning KeHJS § 33 lõike 6 kohaste asjaomaste asutuste seisukohtadest.

Hinnang:

1. Strateegilise planeerimisdokumendi ja kavandatava tegevuse lühikirjeldus:

Detailplaneeringu koostamisest huvitatud isik xxxx esitas taotluse detailplaneeringu koostamise algamiseks Peetri alevikus asuval Kasemetsa kinnistul.

Strateegilise planeerimisdokumendi (SPD) ja kavandatava tegevuse lühikirjeldus:

- kirjeldus, millisel määral loob SPD aluse kavandatavatele tegevustele, lähtudes nende asukohast, iseloomust ja elluviimise tingimustest või eraldatavatest vahenditest;
- kirjeldada lühidalt põhjusi, milleks dokumenti vaja on;
- käsitletavate tegevusvaldkondade kirjeldus/elluviimise etapid;
- käsitletava SPD perioodi algus- ja lõpuaasta (selle info alusel on edaspidi võimalik määrata mõju kestust ja olulisust).

NB! Eelhindangus esitatav info ei saa olla detailsem kui SPD.

1. Nimetatud määrus täpsustab KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud tegevusvaldkondade loetelu.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on Kasemetsa kinnistu jagamine üheks transpordimaa krundiks ja seitsmeteistkümneks elamumaa sihtotstarbega krundiks, määrata tekkivatele kruntidele ehitusõigus ja hoonestustingimused ühepereelamute ja ühe kuni kümne korteriga korterelamu ja osaliselt äriefunktsiooniga hoone ehitamiseks, lahendada juurdepääsud, tehnovõrkudega varustamine ning haljastus. Planeeringuala suurus on ligikaudu 3,31 ha.

2. Seotus teiste strateegiliste planeerimisdokumentidega:

Harju maakonnaplaneering 2030+: Harju maakonnaplaneering 2030+ on kehtestatud riigihalduse ministri xx.xx.xxxx korraldusega nr xxxx. Harju maakonnaplaneeringu kohaselt asub Kasemetsa kinnistu hajaasustusega alal. Maakonnaplaneeringus on määratud roheline võrgustiku alad ning selle kohaselt ei asu Kasemetsa kinnistu rohevõrgustiku alal. Seega kavandatav tegevus ei ole vastuolus Harju maakonnaplaneeringuga 2030+.

Rae valla üldplaneering: Rae valla üldplaneering on kehtestatud Rae volikogu xx.xx.xxxx otsusega nr xxxx. Üldplaneering näeb alale ette perspektiivse elamumaa juhtotstarve.

Rae valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava 2013-2024 kohaselt asub ala ÜVK piirkonnas.

Kirjeldus, millisel määral mõjutab SPD elluviimine teisi strateegilisi planeerimisdokumente, arvestades nende kehtestamise tasandit:

- kirjeldada, milliste teiste SPD-dega (nt planeeringud, KOV arengukavad) on kavandatav dokument seotud;
- kas dokument on toetav või vastuolus (nt kõrgema taseme planeeringuga);
- SPD asjakohasus ja olulisus keskkonnakaalutluste integreerimisel teistesse valdkondadesse;
- SPD (nt jäätmeäitluse, veekaitsega seotud SPD) tähtsus EL keskkonnanalaste õigusaktide nõuete ülevõtmisel.

Rae valla põhjaosa on kiirelt arenev nii elamuehituses kui ka äri- ja tootmispindade ehituses. Vastavalt Rae valla üldplaneeringule on suuremate perspektiivsete elamualade asukohad planeeritud:

- valla põhjaosas Tallinna-Tartu-Võru-Luhamaa maanteest nii itta kui läände jäävatel aladel Peetri alevikus ja Järvekülas, Assaku alevikus ja Rae külas;
- Tallinna-Tapa raudteest nii põhja- kui lõunapoole jäävatel aladel Kopli külas, Kadaka külas, Karla külas ja Lagedil;
- Jüri aleviku ümbruses Aaviku, Vaskjala ja Karla külas;
- Kautjala ja Patika külas;
- Vaida alevikus ja selle lähistel Suuresta ja Vaidasoo külas.

Detailplaneeringu ala paikneb eelpoolnimetatud alas.

Detailplaneeringu realiseerumisel ei minda vastuollu Euroopa Liidu keskkonnanalaste õigusaktidega.

3. Mõjutatava keskkonna kirjeldus

Planeeritav ala asub Peetri alevikus Peetri tee ääres. Planeeritav ala piirneb lõunast Peetri teega, läänest hoonestamata kinnistuga ning põhjast ja idast hoonestatud elamumaaga. Lähipiirkonnas on valdavaks viimasel kümnendil ehitatud üksik-, rida- ja korterelamud. Juurdepääs planeeritavale alale on planeeritud Peetri teelt.

Planeeritav ala moodustab Kasemetsa kinnistu, mille suurus on 3,31 ha, sihtotstarve on maatulundusmaa 100%, kinnistu omanik on xxxx. Lähialana kaasatakse planeeringusse maa-ala, mis on vajalik teede- ja tehnovõrkude planeerimiseks.

Kasemetsa kinnistul ehtisregistri andmetel hooneid ei paikne.

Geodeetilise alusplaani järgi on kinnistul üksikelamu koos kahe abihoonega. Planeeritav ala on peamiselt looduslik rohumaa. Kõrghaljastust kasvab üksikult olemasolevate hoonete ümbruses. Planeeringuala piirneb Peetri tee poolt elektriakaabelliiniga (MKL152015931).

Loodusvarade väljaselgitamisel ja keskkonna vastupanuvõime hindamisel lähtutakse Maa-ameti looduskaitse, geoloogia, muldade, kitsenduste, maardlate kaardirakenduste ja keskkonnaregistri andmetest.

Vaadeldav ala paikneb Harju lavamaal. Ala pinnakatteks on moreen. Aluspõhjas avaneb Ülem-Ordoviitsiumi ladestiku Viivikonna kihistu detriitne savikas lubjakivi kukersiidi vahekihtidega. Alal esinevad gleistunud rähkmullad, leostunud gleimullad, küllastunud turvastunud mullad ja õhukesed madalsoomullad. Vastavalt Maa-ameti maardlate rakendusele on lähim tegutsev maardla planeeringualast 1,8 km kaugusel ida suunas (Rae kohaliku tähtsusega turbamaardla nr 11865) – teisel pool Tallinna-Tartu maanteed.

Piirkond on kaitsmata põhjaveega ala. Lähim registrisse kantud puurkaev keskkonnaregistri koodiga PRK0018375 paikneb naaberkinnistul, kuid puurkavu sanitaarkaitseala ulatub planeeringualale. Lähim madalam ja liigniisketel perioodidel üleujutatav ala paikneb planeeringualast loode suunal 500 m kaugusel Ülemiste järve ääres. Piirkonnas keskkonnaregistrisse kantud veekogusid ei ole.

Vastavalt Harjumaa pinnase radooniriski kaardile on planeeritaval alal kõrge radoonisisaldusega pinnas (150-250 kBq/m³).

Vastavalt keskkonnaregistrile ja Maa-ameti kaardiserverile asub lähim looduskaitsealune objekt 700 m kaugusel läänes – nahkhiirlaste elupaik. Lähim Natura 2000 võrgustiku ala on XXX loodusala 50 m kaugusel idas.

Vastavalt Maa-ameti kaardiserverile paikneb planeeringualal muinsuskaitsealune objekt – asulakoht registrikoodiga xxxx koos 50 m kaitsevööndiga. Muinsuskaitseamet teavitas xx.xx.xxxx kirjaga nr xxxx, et on alustanud menetlust Harju maakonnas Rae vallas Peetri alevikus Kasemetsa (katastritunnus xxxxx:xxx:xxxx) ja Järvepõllu (katastritunnus xxxxx:xxx:xxxx) kinnistutel asuva arheoloogiamälestise Asulakoht (reg nr xxxx) kultuurimälestiseks olemise lõpetamiseks. Ettepaneku menetluse alustamiseks tegi xx.xx.xxxx arheoloogiamälestiste eksperdinõukogu. Mälestiseks tunnistatud ala on täiemahuliselt arheoloogiliselt läbi uuritud ja sellega kaotanud mälestise tunnused.

Mõjutatava keskkonna kirjeldus:

- maa kasutus, vee kasutus, muude loodusvarade kasutus;
- looduskeskkonna kirjeldus (nt pinnas, veestik, taimkate, loomastik, kaitstavad loodusobjektid, Natura 2000 võrgustiku alad);
- heited (nt müra, vibratsioon, õhusaaste, jäätmed, nõrgvesi, jääkreostus);
- ajaloolise, kultuurilise või arheoloogilise väärtusega maastikud ja kohad;
- elanikkond.

4. Tegevusega eeldatavalt kaasnev mõju

4.1. Strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega seotud keskkonnaprobleemid

Nagu ptk-s 3 on märgitud, lähim maardla asub planeeringualast 1,8 km kaugusel ida suunas (Rae kohaliku tähtsusega turbamaardla nr 11865) – teisel pool Tallinna-Tartu maanteed. Seega planeeritav tegevus ei oma mõju registrisse võetud loodusvaradele.

Nt, kas SPD rakendamiseks kasutatakse loodusvarasid, nt maad, vett, metsa, maavarasid jmt?
Kas tekib heitmeid ja jäätmeid? Jne.

Piirkond on kaitsmata põhjaveega ala ehk edasises planeerimismenetluses on vajalik näha ette meetmed põhjavee kaitseks. Planeeringualal tekkivat katustelt ärajuhitavat sademevett on soovitat kasutada haljastuse hooldamisel.

Vastavalt Harjumaa pinnase radooniriski kaardile on planeeritaval alal eeldatavalt kõrge radoonisisaldusega pinnas (150-250 kBq/m³). Planeeringuala täpsem radoonisisaldus ning radooniohtlikkust vähendavad meetmed ei ole teada.

Lähim madalam ja liigniisketel perioodidel üleujutatav ala paikneb planeeringualast loode suunal 500 m kaugusel Ülemiste järve ääres, mistõttu detailplaneeringu elluviimisega ei kaasne probleeme nendele.

Lähim registrisse kantud puurkaev keskkonnaregistri koodiga PRK0018375 paikneb naaberkinnistul. Puurkaevu sanitaarkaitsealasse on eskiisjoonise järgi kavandatud autoliikluse ala. Veeseaduse § 281 lõike 1 kohaselt põhjaveehaarde sanitaarkaitsealal laiusega kas 30 m või 50 m on majandustegevus keelatud, välja arvatud: 1) veehaarderajatiste teenindamine; 2) metsa hooldamine; 3) heintaimede niitmine; 4) veeseire. Põhjavee kaitse seisukohalt on oluline, et puurkaevu sanitaarkaitsealal tegevust ei toimu, st säiliks rohuma. Sõidutee vms rajamine kaevu sanitaarkaitsealasse võib ohustada avatava põhjaveekihi kvaliteeti. Keskkonnaga seotud riski vältimiseks tuleb sillutatavad/kõvakattega alad kavandada väljapoole puurkaevu sanitaarkaitseala.

Hoonete ehitus nõuab palju ressursse. Samas need ressursid (nt kruus, liiv, puit jms) pärinevad teistest piirkondadest, sest kohapeal neid ei ole. Ehitustegevuse käigus tarvitavate materjalide, vee ja tekkiva reovee koguseid ei ole täpselt teada.

Rajatavate hoonete energiamahukus on suur. Energiakasutus on seotud kaevemehhanismide, veokite ja teiste mehhanismide poolt kütuse (põhiliselt vedelkütuse) kasutamisega. Mõningal määral kasutatakse ehitusprotsessis elektrienergiat. Hoonete kasutamisel vajatakse eelkõige elektrit. Hoonete kütmine lahendatakse lokaalselt ning täpsem kütteliik selgub detailplaneeringu menetluse käigus.

Ehitustegevuse käigus tekib väga erinevas koguses jäätmeid. Osa neist saab kasutada kohapeal, osa suunata uuesti kasutusse ja osa läheb utiliseerimisele. Olmejäätmeid tekib ehitustegevuse käigus eeldatavalt vähe. Tekkivate jäätmete koguseid ei ole teada. Hoonete kasutamisel tekivad eeldatavalt põhiliselt pakendijäätmed, vanapaber ja olmejäätmed. Ehitusega kaasnevad jäätmed viiakse taaskasutusse. Oluline mõju puudub. Jäätmete kogumise, veo, hoidmise, taaskasutamise ja kõrvaldamise korraldus, nende tegevustega seotud tehnilised nõuded ning jäätmetest tervisele ja keskkonnale põhjustatud ohu vältimise või vähendamise meetmed on sätestatud valla jäätmehoolduseeskirjaga. Konkreetsed tegevused on välja

toodud jäätmehoolduseeskirjas. Tegevuse jäätmete- ja energiamahukust on võimalik piirata kasutades parimaid võimalikke tehnoloogiaid. Nõuetekohasel käitlemisel ei ületa jäätmetest tekkinud mõju eeldatavalt piirkonna keskkonnataluvust.

Ala planeeritud kasutuselevõtt toob endaga kaasa olmevee kasutamise hoonetes. Ala liidetakse ühisveevärgiga (ja ka ühiskanalisatsiooniga). Ala eeldatav veevajadus päevas on 13,5 m³ (ühe elamuühiku arvatav veevajadus päevas on 0,5 m³) ehk siis aastas 4928 m³. Ühisveevärk tagab selle vajaduse.

Reovesi käideldakse vastavalt nõuetele Paljassaare reoveepuhastis. Uusehituse varustamine veega, olmereovete ja sadevete kanaliseerimine toimub väljaehitatud ja perspektiivselt ehitatavate võrkude baasil vastavalt võrguvaldajate tehnilistele tingimustele ja seega ei kujuta täiendavat pinnasereostuse või põhjaveereostuse riski.

Detailplaneeringu algatamise faasis ei ole veel teada alale rajatavate hoonete täpsem soojavarustus.

Ehitustegevuse käigus muudetakse osaliselt olemasolevat pinnast (kaevetööde tulemus), kuid eeldatavasti ei viida ohtlike aineid pinnasesse ja seega pinnasele olulist negatiivset mõju ei ole.

Planeeringuga võib lisanduda täiendavat müra. Müra põhjustab tihenev autoliiklus Peetri teel. Ehitustööde läbiviimisel peab arvesse võtma, et ehitusaegne müra ei tohi ületada sotsiaalministri 04.03.2002 määruse nr 42 „Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid“ II kategooria aladel.

Detailplaneeringu elluviimisega kaasnevad mõjud on seotud uute hoonete ehitamisega ning võimalikud mõjud on eelkõige ehitusaegsed ajutised häiringud (nt ehitusaegne müra, vibratsioon) ja nende ulatus maksimaalselt ca xxx m kaugusele. Eelhinnangu koostamise faasis valguse, soojust, kiirgust ja lõhna reostust ette ei ole näha.

4.2. Oht inimese tervisele või keskkonnale, sealhulgas õnnetuste esinemise võimalikkus

Detailplaneeringu elluviimise järgselt täiendavate avariilukordade tekkimist ette ei ole näha. Oht inimese tervisele avaldub hoonete rajamise ehitusprotsessis. Õnnetuste vältimiseks tuleb kinni pidada ehitusprojektis ning tööohutust määravates dokumentides esitatud nõuetest. Ehitusprotsessis tuleb kasutada vaid kvaliteetseid ehitusmaterjale ning ehitusmasinaid tuleb hooldada, et vältida võimalikku keskkonnareostust nt lekete näol. Töötajad peavad olema spetsiaalse hariduse ja teadmistega. Nii on võimalik vältida ka ohtu keskkonnale, mis võib tekkida, kui töötajad ei ole kompetentsed.

Nt, kas planeeringu rakendamise mõjud looduskeskkonnale mõjutavad omakorda inimeste tervist ja vara? Kas on ette näha avariilukordade tekkimist ja sellega seonduvad riskid elanikele ja keskkonnale?

Detailplaneeringu elluviimise järgselt on võimalik, et esineb avariilukordasid, mille tulemusena reostub või saastub pinnas, pinnavesi, põhjavesi, õhk. Võimalikud avariilukorrad ja nende vältimise meetmed või nende korral käitumise lahendused on vajalik planeerimismenetluses läbi kaaluda. Reostusohu pinnasele, pinna- ja põhjaveele võib põhjustada mõni suurem ja pikemaajaline avarii reoveetrassidega.

Mõju on kõige suurem ehitamise ajal ning kui hooned on valminud, siis täiendavat negatiivset mõju keskkonnale ette ei ole näha.

4.3. Mõju suurus ja ruumiline ulatus, sealhulgas geograafiline ala ja eeldatavalt mõjutatav elanikkond

Detailplaneeringuga kavandatu elluviimise mõju suurus ja ruumiline ulatus ei ole suur. Analoogsete arenduste mõju on enamike tegurite osas ulatunud kuni ca 100 meetri kaugusele tegevusalast. Seega võib eeldada, et ka Peetri aleviku Kasemetsa kinnistu ja lähiala detailplaneeringu elluviimise mõju suurus ja ruumiline ulatus on analoogiline.

Lähimad elamud paiknevad planeeringuala kõrval. Ehitusperioodil kõrval kinnistul paiknevate elanike heaolu väheneb, kuna ehitustegevuse käigus esineb müra, vibratsiooni jne. Ehitustööde tegemisel võtta arvesse sotsiaalministri 04.03.2002 määrust nr 42 „Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid”.

4.4. Eeldatavalt mõjutatava ala väärtus ja tundlikkus, sealhulgas looduslikud iseärasused, kultuuripärand ja intensiivne maakasutus

Ehitamise käigus avaldatakse pinnasele olulist negatiivset mõju. Mõjud on lokaalsed, lühiajalised ja pöördumatud (hoonete, tehnovõrkude rajamine). Mõju kasvupinnasele on oluline, kuid negatiivset mõju kasvupinnasele saab vähendada kasvupinnase eemaldamisega, ladustamisega kuhilates ja selle hilisema kasutamisega haljastustöödel. Kaevanditest eemaldatud pinnast saab kasutada (sõltuvalt materjalist) osaliselt kohapeal täite- ja tasandustöödel. Kaevanditest eemaldatud pinnase koguste ja hilisema käitlemise kohta info puudub. Täpne mõju suurus ja ulatus ei ole teada, kuid see ei ole oluliselt negatiivne.

Nt, kas planeeringu rakendamisega mõjutatakse kultuuripärandit? Kas maakasutusviisis võiks toimuda muutusi (pinnas ja mullastik, kas sellele võib tegevus avaldada mõju)?

Tööde käigus võib sõltuvalt kaevetööde sügavusest, ilmastikutingimustest ja kasutatavast tehnoloogiast, ehitusaladele koguneda sademe- ja pinnavett. Kui liigvee kogumisel ja ärajuhtimisel jälgitakse reostamise vältimiseks seadmete ja masinate ning keskkonnale ohtlike ainete hoidmise ja kasutamise nõudeid, on oht looduskeskkonna reostamiseks väike.

Nagu ptk-s 3 on märgitud, paikneb planeeringualal muinsuskaitsealune objekt – asulakoht registrikoodiga xxxx koos 50 m kaitsevööndiga. Muinsuskaitseamet teavitas xx.xx.xxxx kirjaga nr xxxx, et on alustanud menetlust Harju maakonnas Rae vallas Peetri alevikus Kasemetsa (katastritunnus xxxxx:xxx:xxxx) ja Järvepõllu (katastritunnus xxxxx:xxx:xxxx) kinnistutel asuva arheoloogiamälestise Asulakoht (reg nr xxxx) kultuurimälestiseks olemise lõpetamiseks. Ettepaneku menetluse alustamiseks tegi xx.xx.xxxx arheoloogiamälestiste eksperdinõukogu. Mälestiseks tunnistatud ala on täiemahuliselt arheoloogiliselt läbi uuritud ja sellega kaotanud mälestise tunnused. Mõju muinsuskaitsealusele objektile puudub.

4.5. Mõju kaitstavatele loodusobjektidele

Vastavalt keskkonnaregistrile ja Maa-ameti kaardiserverile lähim looduskaitsealune objekt asub 700 m kaugusel läänes – nahkhiirlaste elupaik. Detailplaneeringuga kavandatu elluviimise mõju suurus ja ruumiline ulatus ei ole suur. Analoogsete arenduste mõju on enamike tegurite osas ulatunud kuni ca 100 meetri kaugusele tegevusalast. Seega detailplaneeringu elluviimise mõjuala ei ulatu nahkhiirlaste elupaigani ja mõju looduskaitsealusele objektile puudub.

Kas planeeringu rakendamisega mõjutatakse kaitstavaid loodusobjekte?

4.6. Eeldatav mõju Natura 2000 võrgustiku alale

Vastavalt keskkonnaregistrile ja Maa-ameti kaardiserverile on lähim Natura 2000 võrgustiku ala XXX loodusala 50 m kaugusel idas, jäädes planeeringu võimalikku mõjualasse.

Natura hindamine on strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega eeldatavalt kaasnev mõju hindamine Natura 2000 võrgustiku aladele. Juhul, kui planeeringualal asub Natura 2000 võrgustiku ala või Natura 2000 võrgustiku ala jääb planeeringu võimaliku mõjualasse, tuleb KSH eelhindamise ühe osana anda hinnang kavandatava tegevuse eeldatavast mõjust Natura 2000 võrgustiku alale, ehk läbi viia Natura eelhindamine.

Kas planeeringu elluviimisega mõjutatakse Natura 2000 võrgustiku alasid? Tegemist on nn Natura-eelhindamisega.

Vt Natura-hindamise juhendeid, nt: „Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamiseks Eestis“ (KeMÜ, 2017): https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/files/KMH/natura_mõju_hindamis_juhis_2017-lopp.pdf

Natura eelhindamise koostamisel on arvestatud 2016. aastal koostatud juhendit „Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamiseks Eestis“.

4.6.1. Natura eelhindamine

Informatsioon kavandatava tegevuse kohta:

Kavandatava tegevuse kirjeldus on toodud ptk-s 1.

Kavandatava tegevuse mõjupiirkonda jäävate Natura 2000 võrgustiku alade iseloomustus:

Planeeritavast alast idas, 50 m kaugusel asub XXX loodusala. Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirj“ lisa 1 p xxx kohaselt XXX loodusala kaitse-eesmärgiks on Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta, I lisas nimetatud elupaigatüüpide vanad loodusmetsad (9010*) ja metsastunud luited (2180) kaitse.

Vanade loodusmetsade elupaik (9010*) on väga laia mahuga elupaigatüüp, mida mujal Euroopas on hakatud nimetama läänetaigaks, hõlmab eeskätt puutumataid või inimõjuga vanu metsi, aga ka looduslikult uuenenud hiljutisi põlendikke katvaid nooremaid puistuid (Paal, 2007). Võimalikuks ohuteguriks on kuivenduse mõju metsa elupaigatüübis.

Metsastunud lited on looduslikud või poollooduslikud ammu rajatud ja hästi väljakujunenud puurinde struktuuriga ning iseloomuliku alustaimestu koosseisuga metsad rannikuluidetel. Puurinne ning alustaimestu on hästi välja kujunenud, pöösarinne puudub või koosneb üksikutest kadakatest (*Juniperus communis*) (Paal, 2007).

Kavandatava tegevuse seotus kaitsekorraldusega:

Kavandatav tegevus ei ole seotud Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekorraldamisega ning ei aita kaudselt ega otseselt kaasa ala kaitse-eesmärkide saavutamisele.

Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine Natura 2000 võrgustiku aladele:

Kaitse eesmärk	Hinnang mõju olulisusele
Vanad loodusmetsad (9010*)	Lähim elupaik asub planeeringualast 250 m kaugusel. Otsesed füüsilised mõjud elupaigale puuduvad. Kuna planeeringualal veerežiimi ei muudeta, on välistatud ka kaudsed mõjud elupaigale.
Metsastunud lited (2180)	Lähim elupaik asub planeeringualast 50 m kaugusel. Otsesed füüsilised mõjud elupaigale puuduvad. Elupaik ei ole veerežiimi muutuste suhtes tundlik.

Natura-eelhindamise tulemused ja järeldus:

Detailplaneeringuga ei kavandata tegevusi, millega kaasneks XXX loodusala kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpide vähenemine, killustamine, veerežiimi muutmine või muul viisil mõjutamine.

Arvestades kavandatava tegevuse asukohta ja iseloomu, mõjutegureid ja nende leviku ulatust, loodusala kaitse-eesmärke ja nende ohutegureid, on mõju XXX loodusala kaitse-eesmärkidele ja terviklikkusele välistatud.

4.7. Mõju võimalikkus, kestus, sagedus ja pöördumus, sealhulgas kumulatiivne ja piiriülene mõju

Detailplaneeringuga kavandatav tegevus ei põhjusta loodusvarade taastumisvõime ega looduskeskkonna vastupanuvõime ületamist, sest planeeringualal ei esine olulise tähtsusega loodusvarasid ning planeeringuga ei kaasne olulist mõju looduskeskkonnale. Uute hoonete rajamine ei põhjusta olulist kumulatiivset mõju, kuna piirkonnas puuduvad teised tegevused.

Planeeringuga kavandatu mõju ulatub ca 100 m kaugusele planeeringualast, kaasnev mõju ei ole eeldatavalt oluline. Planeeringu kohaselt rajatakse alale üksikelamu ning üks korterelamu ja osaliselt ärifunktsiooniga hoone.

Mõju avaldub eelkõige looduskeskkonnale ning lühiajalisel ehitusperioodil, mil kasutatakse ehitusmasinaid hoonete ja rajatiste püstitamiseks.

Piiriülest mõju detailplaneeringuga ette ei ole näha. Detailplaneeringu elluviimisega kaasneva mõju suurus ei ohusta keskkonda. Mõju on kõige suurem ehitamise ajal ning kui hooned on valminud, siis täiendavat negatiivset mõju keskkonnale detailplaneeringu menetlemise faasis ette ei ole näha.

Puudub teave, et Rae valla ettevõtetest oleks vaadeldavale piirkonnale käesoleval ajal registreeritud oluline negatiivne mõju.

5. Asjaomaste asutuste seisukohad

Tulenevalt KeHJS § 33 lõikest 6 tuleb KSH vajalikkuse üle otsustamisel enne otsuse tegemist küsida seisukohta kõigilt asjaomastelt asutustelt, edastades neile seisukoha võtmiseks KeHJS § 33 lõike 3 punktides 1 ja 2 ning lõigetes 4 ja 5 nimetatud kriteeriumide alusel tehtud otsuse eelnõu.

Detailplaneeringu algatamise eelnõu koos lisadega saadeti xx.xx. xxxx seisukoha kujundamiseks Rahandusministeeriumile, Keskkonnaametile ja Muinsuskaitseametile.

Pärast seisukoha küsimist tuleb KSH algatamise või algatamata jätmise otsuses kajastada, millistelt asutustelt seisukohti küsiti, millised need olid ning analüüsida ja põhjendada seisukohtade arvestamist või arvestamata jätmist.

Asjaomaste asutuste seisukohtade alusel tuleb vajadusel täpsustada kõikide eel-nimetatud alapeatükkide käsitlust.

Keskkonnaamet oli xx.xx.xxxx kirjaga nr xxxx seisukohal, et eelhinnangu kohaselt ei ole Peetri aleviku Kasemetsa kinnistu ja lähiala detailplaneeringu koostamisel vajalik läbi viia KSH-d. Keskkonnaamet oli seisukohal, lähtudes teadaolevast informatsioonist, et kavandatava tegevusega ei kaasne eeldatavalt planeeritava tegevusega olulist keskkonnamõju (sh ebasoodsat mõju XXX loodusalale), mis tingiks KSH algatamise vajalikkuse. Keskkonnatingimustega arvestamine on võimalik planeerimisseaduse § xx kohaselt detailplaneeringu menetluse käigus.

Muinsuskaitseamet oli xx.xx.xxxx kirjaga nr xxxx nõus Kasemetsa kinnistu ja lähiala detailplaneeringu koostamise ja KSH algatamata jätmisega. Asulakohal reg-nr 18821 on läbi viidud täiemahulised arheoloogilised väljakaevamised, sellega seondult on objekt kaotanud mälestise tunnused ning on algatatud kaitse alt maha võtmise protsess.

Rahandusministeerium oli xx.xx.xxxx kirjaga nr xxxx nõus detailplaneeringu KSH algatamata jätmisega ega esitanud märkusi otsuse eelnõu (sh eelhinnang) kohta.

6. Kokkuvõte

Kavandatav tegevus ei avalda olulist mõju ning ei põhjusta keskkonnas pöördumatuid muutusi, ei sea eeldatavalt ohtu inimese tervist, heaolu, kultuuripärandit ega vara. Kuna kavandatava tegevuse mõju suurus ja ruumiline ulatus ei ole ümbritsevale keskkonnale ohtlik ega ületa keskkonna vastupanu- ning taastumisvõimet, siis oluline keskkonnamõju puudub. Võttes aluseks, et detailplaneeringuga kavandatakse elamute rajamist, võib planeeringuga kaasnevaid keskkonnamõjusid lugeda väheoluliseks, mistõttu puudub vajadus KSH menetluse algatamiseks Peetri aleviku Kasemetsa kinnistu ja lähiala detailplaneeringu osas.

KSH tuleb algatada, kui SPD tegevusega võib eeldatavalt kaasneda oluline ebasoodne keskkonnamõju või eeldatavalt kaasnevat olulist keskkonnamõju ei saa välistada.

KSH jätta algatamata, kui eeldatavalt ei kaasne tegevusega olulist keskkonnamõju. Vajadusel nimetada keskkonnameetmeid, millega arvestada SPD koostamisel (mõjud on leevendatavad või ärahoitavad).

Rae Vallavalitsusele teadaolevast informatsioonist tulenevalt saab järeldada, et kavandatava tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju ning KSH algatamine ei ole eeldatavalt vajalik. Keskkonnatingimustega arvestamine on võimalik PlanS § xx kohaselt planeerimismenetluse käigus.

Lähtudes eelhindangu tulemustest on detailplaneeringu koostamise käigus vajalik:

1. planeeringuala täpsem radoonisisaldus ning radooniohtlikkust vähendavad meetmed ei ole teada. Seetõttu tellida radooni uuring, mille käigus määrata planeeringuala pinnase radoonisisaldus ning leida leevendavad meetmed radooniohtlikkuse vähendamiseks;
2. ette näha meetmed põhjavee kaitseks;
3. läbi kaaluda võimalikud avariolukorrad ja nende vältimise meetmed või nende korral käitumise lahendused;
4. soovitame vertikaalplaneerimisega tagada sademevee hajusalt valgumine pinnasesse. Juhul, kui sademevesi kogutakse kokku ning juhitakse toruga kraavi, on vaja sellele tegevusele taotleda vee erikasutusluba tulenevalt veeseaduse § 8 lõike 2 punktile 4;
5. põhjavee kaitse seisukohalt on oluline, et puurkaevu sanitaarkaitsealal tegevust ei toimu, st säiliks rohumaa. Sõidutee vms rajamine kaevu sanitaarkaitsealasse võib ohustada avatava põhjaveekihi kvaliteeti. Keskkonnaga seotud riski vältimiseks tuleb sillutatavad/kõvakattega alad kavandada väljapoole puurkaevu sanitaarkaitseala;
6. detailplaneeringus tuleb ette näha müra-, vibratsiooni-, saasteriski- ja insolatsioonitingimused ning muud keskkonnatingimusi tagavad nõuded;
7. detailplaneeringu seletuskirjas tuleb sisuliselt ja võimalikult detailselt analüüsida keskkonnalubade taotlemise vajadust lähtuvalt planeeritavatest tegevustest (näiteks välisõhu saasteloa taotlemise vajadus katlamaja(de)le, vee erikasutusloa taotlemise vajadus sademevee juhtimiseks eesvoolu).

Näide

Peetri aleviku Kasemetsa kinnistu ja lähiala detailplaneeringu koostamise algatamine ja detailplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamata jätmine

Detailplaneeringu koostamisest huvitatud isik xxxx, keda esindab xxxx, on esitanud taotluse detailplaneeringu koostamise algatamiseks Peetri alevikus asuval Kasemetsa kinnistul (registriosas xxxx; katastritunnus xxxxx:xxx:xxxx; pindala 3,31 ha; sihtotstarve 100% elamumaa).

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on Kasemetsa kinnistu jagamine üheks transpordimaa krundiks ja seitsmeteistkümneks elamumaa sihtotstarbega krundiks, määrata tekkivatele kruntidele ehitusõigus ja hoonestustingimused ühepereelamute ja ühe kuni kümne korteriga korterelamu ja osaliselt äriefunktsiooniga hoone ehitamiseks, lahendada juurdepääsud, tehnovõrkudega varustamine ning haljastus. Planeeringuala suurus on ligikaudu 3,31 ha.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on kooskõlas Rae Vallavolikogu 21.05.2013 otsusega nr 462 kehtestatud Rae valla üldplaneeringuga, mille järgi on planeeritava ala juhtotstarbeks määratud perspektiivne elamumaa.

NB! KSH vajalikkuse kaalumise ja eelhinna andmise alused kontrollida nii KeHJS'ist (KeHJS § 33 lg 2) kui ka PlanS'ist (§ 124 lg 6). Need ei lange kohati kokku.

Käesoleva näite korral eelhindang tuleb anda ja KSH vajalikkust kaaluda KeHJS alusel.

Vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi KeHJS) § 33 lõike 2 punktile 4 tuleb keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) algatamise vajalikkust kaaluda ja anda selle kohta eelhindang, kui koostatakse detailplaneering, millega kavandatakse KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkonda kuuluvat ja KeHJS § 6 lõike 4 alusel kehtestatud määruses nimetatud tegevust. Tuginedes KeHJS § 6 lõike 2 punktile 10 ja KeHJS § 6 lõike 4 alusel kehtestatud Vaba-

riigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“2 (edaspidi määrus nr 224) § 13 punktile 2 tuleb KSH algatamise vajalikkust kaaluda ja anda selle kohta eelhindang, kui tegemist on KeHJS § 6 lõikes 1 ning määruses nr 224 nimetatud juhul elurajooni arendamisega.

KeHJS § 33 lõigete 3-6 kohaselt KeHJS § 33 lõikes 2 nimetatud detailplaneeringu elluviimisega kaasneva KSH vajalikkus otsustatakse, lähtudes KeHJS § 33 lõigetes 4 ja 5 sätestatud kriteeriumidest ning KeHJS § 33 lõike 6 kohaste asjaomaste asutuste seisukohtadest.

KeHJS § 33 lõigete 4 ja 5 sätestatud kriteeriumide alusel antud eelhindang on esitatud käesoleva otsuse lisas xxx. Detailplaneeringu kontekstis ei ole ette näha planeeringuga kaasnevaid negatiivseid keskkonnamõjusid. Planeeritava tegevusega ei kaasne eeldatavalt olulisi kahjulikke tagajärgi nagu vee-, pinnase- või õhusaastatus, jäätmete, müra, vibratsioon või valgus-, soojus-, kiirgus- ja lõhnareostus. Kavandatud tegevus ei avalda olulist mõju ning ei põhjusta keskkonnas pöördumatuid muutusi, ei sea ohtu inimese tervist, heaolu, kultuuripärandit ega vara. Seega KSH läbiviimine detailplaneeringu koostamisel ei ole vajalik. Keskkonnatingimustega arvestamine on võimalik planeerimisseaduse § xx kohaselt planeerimismenetluse käigus. Eelhindangu ptk-s 6 on välja toodud, missuguste meetmetega tuleb arvestada detailplaneeringu koostamisel.

2. Nimetatud määrus täpsustab KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud tegevusvaldkondade loetelu.

Tulenevalt KeHJS § 33 lõikest 6 tuleb KSH vajalikkuse üle otsustamisel enne otsuse tegemist küsida seisukohta kõigilt asjaomastelt asutustelt, edastades neile seisukoha võtmiseks KeHJS § 33 lõike 3 punktides 1 ja 2 ning lõigetes 4 ja 5 nimetatud kriteeriumide alusel tehtud otsuse eelnõu. Käesoleva xxxx otsuse ja eelhinnangu eelnõu osas on oma seisukohad andnud Rahandusministeerium (xx.xx.xxxx kirjaga nr xxxx), Keskkonnaamet (xx.xx.xxxx kirjaga nr xxxx) ja Muinsuskaitseamet (xx.xx.xxxx), kes olid seisukohal, et detailplaneeringu elluviimisega ei kaasne eeldatavalt olulist keskkonnamõju, mis tingiks KSH algatamise vajalikkuse. Rahandusministeeriumi, Keskkonnaameti ja Muinsuskaitseameti seisukohtadest tulenevalt on käesolevat otsust ning lisasid xxx vastavalt täiendatud.

Lähtudes eeltoodust, planeerimiseseaduse § xxxx, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lõike 2 punkti 10, § 31 punkti 1, § 33 lõike 2 punkti 4, § 33 lõigete 3-6, § 34 lõike 2, § 35 lõigete 3 ja 5-7, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb kaaluda keskkonnamõju hindamise algatamise vajalikkust, täpsustatud loetelu“ § 13 punkti 2, xxxxxx alusel:

1. Algatada Peetri aleviku Kasemetsa kinnistu ja lähiala detailplaneeringu koostamine Harjumaal Rae vallas Peetri alevikus ligikaudu 3,31 ha suuruse ala planeerimiseks.
2. Jätta algatamata Peetri aleviku Kasemetsa kinnistu ja lähiala detailplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine, kuna detailplaneeringu elluviimisega kaasnevad tegevused ei oma olulist keskkonnamõju. Detailplaneeringu koostamisel tuleb arvestada käesoleva otsuse lisa xxx punktis 6 nimetatud keskkonnameetmetega.
3. Teavitada detailplaneeringu koostamise algatamisest ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamata jätmisest väljaandes Ametlikes Teadaannetes, ajalehes xxxxx ning Rae valla kodulehel ja kirjalikult Keskkonnaameti ja Muinsuskaitseameti.
4.

Täiendavat teemaga seonduvat leiab KeA kodulehel alajaotusest [Keskkonnakorraldus](#)

Ranna ja kalda ehituskeeluvöönd ja sellega seotud piirangud

Käesolev ülevaade ranna ja kalda kaitse temaatikast koondab Keskkonnaameti hinnangul olulisemad ning sagedasemalt üleskerkivamad aspektid, siin ei ole toodud ammendavat ülevaadet kõikidest ranna ja kalda kaitse aspektidest või üksikasjadest. **Antud ülevaade ei ole käsitletav looduskaitseaduse (edaspidi LKS) kommenteeritud väljaandena, ranna ja kalda kaitset puudutavate otsuste tegemisel tuleb lähtuda kehtivatest õigusaktidest, mitte käesolevast koondist.**

Ranna ja kalda kaitse seaduslik alus tuleneb eelkõige LKS-ist. LKS § 5 lg 1 ja 2 kohaselt **kallas on** merd, järve, jõge, veehoidlat, oja, allikat või maaparandussüsteemi (edaspidi MPS) eesvoolu ääristav ja **erinõuete kohaselt kasutatav maismaavöönd**, mida kaitstakse käesoleva seadusega ning Läänemere, Peipsi järve, Lämmijärve, Pihkva järve ja Võrtsjärve kaldaid nimetatakse **rannaks**. Peamised ranna ja kalda kaitse põhimõtted on määratletud LKS-i 6 peatükis ning veeseaduse (edaspidi VeeS) § 29³.

Õigusaktides määratletud ranna ja kalda kaitse põhimõtteid peavad järgima kõik rannal ja kaldal tegutsesjad. **Rand ja kallas ei ole kaitstav loodusobjekt** (LKS § 4 lg 1 ja § 5 lg 3), mis tähendab, et rannal ja kaldal toimetamine (sh ka rannale ja kaldale ulatuvate planeeringute koostamine, ehitustegevusega nõustumine või nõusoleku mitteandmine) ei nõua igal juhul Keskkonnaameti kooskõlastust. Keerukamatel juhtudel on siiski õigustatud Keskkonnaametilt seisukohtade, arvamuste või kooskõlastuste küsimine. **Kaitstavatel loodusobjektidel** (eelkõige kaitsealadel) paiknevate veekogude rannal ja kaldal **võivad kehtida** näiteks ehitustegevusele kaitse-eeskirjaga määratavad üldreeglitest **erinevad tingimused** (LKS § 38 lg 7 ja 8). **Veekogude rannal ja kaldal tegutsemisele on üldreeglitest erinevaid tingimusi seatud näiteks Lahemaa rahvusparki või Alam-Pedja looduskaitseala kaitse-eeskirjades.**

Ranna või kalda kaitse eesmärk on (LKS § 34):

- rannal või kaldal asuvate **looduskoosluste säilitamine** (sh ranna ja kalda piiranguvööndis asuvate metsade kaitse eesmärk on omakorda vee ja pinnase kaitsmine ja puhketingimuste säilitamine);
- inimtegevusest lähtuva **kahjuliku mõju piiramine**;
- ranna või kalda eripära arvestava **asustuse suunamine** ning
- seal **vaba liikumise ja juurdepääsu tagamine**.

Ranna- ja kaldavöönd on mitmes mõttes väga tundlik ning on vajalik leida tasakaal erinevate huvide vahel. Peamisteks, kohati ka põrkuvateks, huvideks on:

- ranna- ja kaldamaastikele juurdepääsu ja avaliku kasutusega seotud avaliku huvi tagamine;
- loodusväärtuste säilitamisega seotud avaliku huvi tagamine;
- maaomanike huvide tagamine.

3. Käesolevas ülevaates on viidatud õigusaktidele 01.02.2019 seisuga.

Vööndid rannal ja kaldal

Veekogudel on järgmised ranna ja kalda kaitse vööndid:

- ranna või kalda **piiranguvöönd** ehk PV (LKS § 37 lg 3, seab piirangud reoveesette laotamisele, jäätmete käitlemisele, maavarade kaevandamisele, metsamajandamisele, mootorsõidukitega sõitmisele, tiheasustusalade moodustamisele);
- ranna või kalda **ehituskeeluvöönd** ehk EKV (LKS § 38 lg 3, seab piirangud ehitustegevusele);
- ranna või kalda **veekaitsevöönd** ehk VKV veeseadusest (VeeS § 29 lg 4, seab piirangud majandustegevusele, raietegevusele, väetise, keemilise taimekaitsevahendi ja sõnnikukäitlusele, maavarade ja maa-ainese kaevandamisele)⁴.

Mis on veekogu, milliste veekogude kaldal on ranna ja kalda kaitse vööndid?

VeeS kohaselt on veekogu püsiv või ajutine voolava (vooluveekogu - jõgi, oja jm.) või aeglaselt liikuva (seisva) veega (seisuveekogu-, meri, järv, veehoidla jm) täidetud pinnavorm. Siiski, kõiki veega täitunud pinnavorme ei käsitleta veekogudena, mille kaldad peaks olema LKS-i alusel kaitstud.

Ranna ja kalda piirangud rakenduvad eelkõige neile veekogudele, mis on veekogudena kantud keskkonna-registrisse (<http://register.keskkonnainfo.ee/>). Veekogu kandmisel keskkonnaregistrisse määratletakse ka selle tüüp ning muud iseloomulikud andmed, millest kalda kaitse piirangute ulatus sõltub (pindala, valgala, samuti ka näiteks selle avalik kasutatavus). Kui veekogu ei ole kantud keskkonnaregistrisse, siis tuleb juhtumipõhiselt selgitada, kas on tegemist üldse veekoguga ning vajadusel taotleda keskkonna-registri andmete korrigeerimist. Keskkonnaregistri vastutav töötaja on Keskkonnaministeerium, volitatud töötaja Keskkonnaagentuur.

LKS-i ja uuendatava VeeS-i kohaselt loetakse veekogudeks ka maaparandussüsteemid (edaspidi MPS) eesvoolud, milliste üle arvepidamine toimub Põllumajandusameti hallatavas maaparandussüsteemide registris (<https://portaal.agri.ee/avalik/#/maaparandus/msr/systeemi-otsing>) ning mis on leitavad ka Maa-ameti Geoportaali maaparandussüsteemide kaardirakenduse kaudu (<https://geoportaal.maaamet.ee/est/Teenused/Kaardirakendused/Maaparandussusteemide-kaardirakendus-p494.html>).

Ranna ja kalda kaitse vööndid on kujutatud ka Maa-ameti Geoportaali kitsenduste kaardirakenduses (<https://geoportaal.maaamet.ee/est/Teenused/Kaardirakendused/Kitsendused-p131.html>), kuid seda saab antud teemas kasutada eelkõige informatiivsel eesmärgil, kuna selles on küll kantud kitsendusi põhjustavad objektid (kitsendusi põhjustavad veekogud) ning üldreeglist lähtuvad kitsenduste ulatused, kuid ei ole arvestatud erisustega. Vastav märkus on toodud ka kaardirakenduses.

4. Riigikogu on võtnud vastu ja suunanud Vabariigi Presidendile jõustamiseks uue veeseaduse, milles on veekaitsevööndi tingimusi täpsustatud

Ranna ja kalda kaitse vööndite ulatus

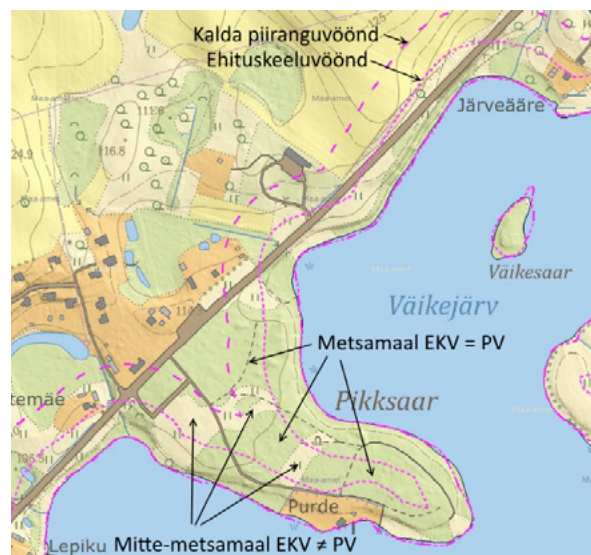
		Vööndi ulatus, meetrites		
		PV	EKV	VKV
1	Mererand, Peipsi järve, Lämmijärve, Pihkva järve ja Võrtsjärve rand	200	100	20
2	Mererand Narva-Jõesuu linna piires ja meresaartel		200	
3	Linnas ja alevis ning aleviku ja küla selgelt piiritletavas kompaktses asustusega alal ehk tiheasustusalal (v.a punkt 5-6)		50	
4	>10 ha järved ja veehoidlad, >25 km ² valgalaga jõgi, oja, MPS eesvool	100	50	10
5	allikas, <10 ha järv ja veehoidla, <25 km ² valgalaga jõgi, oja, MPS eesvool	50	25	10 ⁵
6	MPS eesvool valgalaga <10 km ² ⁶			1

• Metsamaa erisus EKV ulatuses

Rannal ja järve või jõe kaldal metsamaal metsaseaduse § 3 lg 2 tähenduses (metsaseaduse § 3 lg 2 - metsamaa on maa, mis vastab vähemalt ühele järgmistest nõuetest: 1) on metsamaa kõlvikuna kantud maakatastrisse; 2) on maatükk pindalaga vähemalt 0,1 hektarit, millel kasvavad puittaimed kõrgusega vähemalt 1,3 meetrit ja puuvõrade liitusega vähemalt 30 protsenti) **ulatub ehituskeeluvöönd** ranna või kalda **piiranguvööndi piirini** (LKS § 38 lg 2).

Antud erandi rakendamisel ei oma tähtsust katastriüksuse sihtotstarve, kõlvik jt erisused, mis on toodud metsaseaduse § 3 lg 3. EKV **metsamaa erisuse** määrab üksnes **metsamaa kõlvik või metsa tunnustele vastav taimestik**.

Erisus kehtib ka tiheasustusalal.

Aluskaart: Maa-amet 2018

5. Veekaitsevöönd on lisaks ka peakraavidel ja kanalitel.

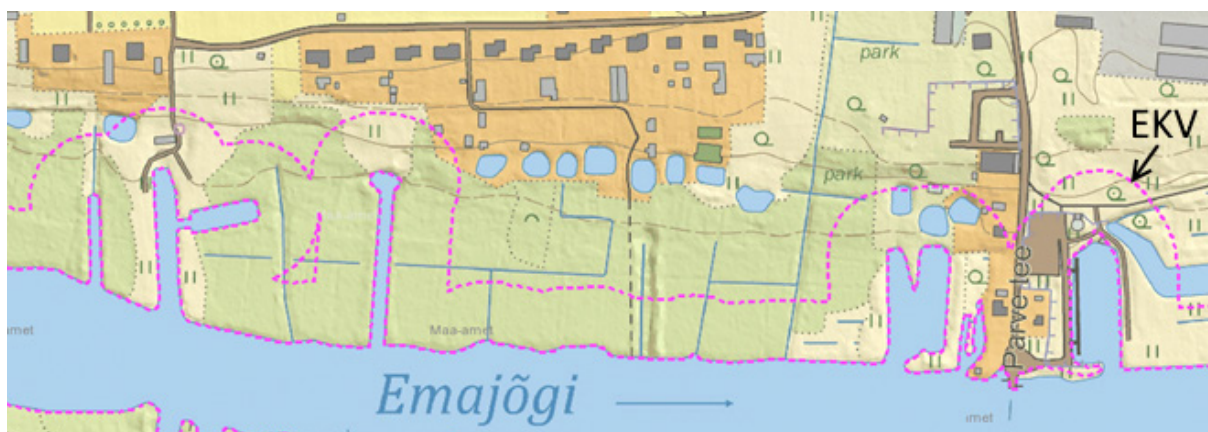
6. Uue VeeS-iga on kavandamisel ka LKS-i muutmine, millega loobutakse kõige väiksemate MPS eesvooludel kalda piiranguvööndist ning ehituskeeluvööndist.

Ranna ja kalda kaitse vööndite lähtejoon

Üldtingimused

Ranna ja kalda kaitse vööndite lähtejoon on (üldjuhul) **põhikaardile kantud veepiir** ehk tavaline veepiir (LKS § 35 lg 2, VeeS § 29 lg 3). Seda tuleb vööndite ulatuse määramisel arvestada ka juhul kui planeeringu või projekti mõõdistusaegne veepiir erineb põhikaardile kantud veepiirist.

Tähele peab panema, et ka looduslikud soodid, sopistused on keskkonnaregistri kohaselt enamasti vee-kogu osad ning nendega tuleb piirangute määratlemisel arvestada.

Aluskaart: Maa-amet 2018

Ka ebaselgel õiguslikul alusel rajatud paadikanalid ja teised tehislikud kaevandid arvestatakse enamjaolt põhiveekogu osaks. Üldpõhimõte on, et ajaloolisteks paadikanaliteks tuleks lugeda selliseid, mis on kaevatud enne ranna ja kalda kaitse seaduse kehtestamist. Hilisemal ajal rajatud kanalite puhul tuleks ehitise seaduslikkuse hindamisel lähtuda selle kaevamise ajal kehtinud seadusandlusest ning praktikast (vt ka KeM 11.12.2013 nr 1-9/13/8022-2). Kui on tõendid kanali seaduslikkuse kohta või kui on kanal tagantjärele seadustatud, on võimalik taotleda Keskkonnaministeeriumilt kanali eraldamist põhiveekogu küljest.

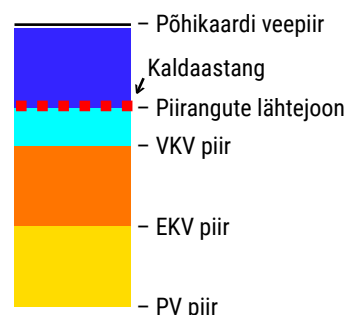
Erandid ranna ja kalda kaitse vööndite lähtejoones

Erandiks tavapärasele põhikaardil kujutatud veepiirist lähtuvale on kaldaastangu ala ja korduva üleujutusega veekogude rand ja kallas.

• Kaldaastangu ala

Üle viie meetri kõrgusel ja tavalisele veepiirile lähemal kui **200 meetrit oleval** kaldaastangul koosnevad ranna või kalda piiranguvöönd, veekaitsevöönd ja ehituskeeluvöönd kaldaastangu alla kuni veepiirini jäävast alast ja LKS-i §-des 37–39 sätestatud vööndi laiuusest (LKS § 35 lg 5), st **kaldaastangu puhul on piirangute lähtejooneks astangu ülaserv**.

Astang on astmekujuline, selgesti täheldatava jalami ning pervega vertikaalne või suure kaldega nõlv (KeM 25.05.2016 nr 8-2/16/3255-2). Kaldaastang ei pea olema aluspõhjakeeluvöönd (st liiva- ja lubjakivid) avav paljand, võib olla mattunud paljand või pinnakattesse murrutatud astang. Eelkõige tuleb arvestada looduslike pinnavormidega, mitte ehitustegevuse tulemusel tekkinud nõlvadega. Välja ei ole võimalik tuua konkreetseid nurgakraade, millest järsemat nõlva loetakse astanguks, vaidluselustel juhtudel tuleks konsulteerida Keskkonnaametiga ja/või geoloogidega ning objektipõhiselt otsustada.

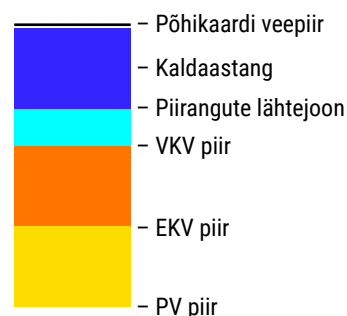

• Korduva üleujutusega veekogude rand ja kallas

Korduva üleujutusega veekogude ranna või kalda piiranguvöönd, veekaitsevöönd ja ehituskeeluvöönd koosnevad üleujutatavast alast ja LKS §-des 37–39 sätestatud vööndi laiuusest (LKS § 35 lg 4). Vt ka nt KeM-i kirjad 20.09.2016 nr 8-2/16/6610-4 ja 22.02.2018 nr 8-2/18/360-2.

Korduva üleujutusega alad jagunevad kaheks ning neil on üleujutatava ala ehk ranna ja kalda kaitse vööndite lähtejoone määramisel erinev meetodika:

- Suurte üleujutusalaadega siseveekogud ja
- Korduva üleujutusega ala mererannal.

– Suurte üleujutusalaadega siseveekogud

Suurte üleujutusalaadega siseveekogudel määratakse **kõrgveepiir** (ehk korduvalt üleujutatav ala ehk ranna ja kalda kaitse vööndite lähtejoon) Keskkonnaministri 28.05.2004. a. määruse nr 58 „Suurte üleujutusalaadega siseveekogude nimistu ja nendel siseveekogudel kõrgveepiiri määramise kord“ alusel (LKS § 35 lg 3).

Määruses on nimetatud **16 veekogu või nende lõiku**, mille kaldal antud erisus rakendub. Määruse § 1 kohaselt suurte üleujutusalaadega siseveekogudel **kõrgveepiiriks on alaliselt liigniiskete alluviaalsete soomuldade leviala piir** veekogu veepiirist arvates. Enamkasutatava mullatüüpide nimestiku kohaselt on alluviaalsed soomullad võrdsustatud lammi-madalsoomuldadega (AM-mullad).

Planeerimiseseaduse (edaspidi *PlanS*) kohaselt on suurte üleujutusalaadega siseveekogudel piirangute lähtejoone määramine kohaliku omavalitsuse kohustus – PlanS § 75 lg 1 p 9 – üldplaneeringu ülesanne on kõrgveepiiri märkimine suurte üleujutusalaadega siseveekogul.

Tavapäraselt on lammi-madalsoomuldade ulatuse ja seega piirangute lähtejoone määramisel kasutusel Maa-ameti Geoportaali mullastiku kaardirakenduses (https://geoportaal.maaamet.ee/index.php?page_id=158&lang_id=1) toodud mullakaart.

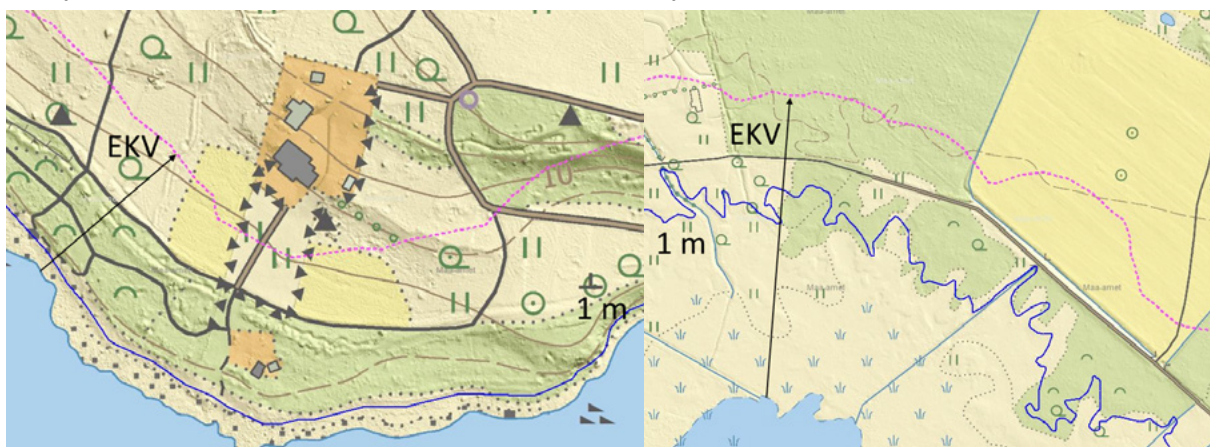

Aluskaart: Maa-amet 2018

Suurte üleujutusalaadega siseveekogudel piirangute lähtejoone määramisel tuleb arvestada mullakaardi omapäradega. Praktikas on esinenud olukordi, kus kaardile kantud lammi-madalsoomuldade levik ei ole vastavuses tänapäevaste loodusoludega. Mõnel juhul on viidud läbi ka täiendavaid mulla-uuringuid, mille abil on täpsustatud mullakaardi kujutatud lammi-madalsoomuldade leviku ulatust. Seega ka üldplaneeringu koostamisel ja selle käigus kõrgvee piiri märkimisel võib teatud juhtudel osutuda põhjendatuks mulla-uuringute teostamine või täiendavate andmete (nt mõõdetud veetasemete andmerekad) kasutamine kõrgveepiiri ja ehituskeeluvööndi ulatuse määratlemiseks (rakendades vajadusel selleks ka LKS § 40 antud menetlust).

– Korduva üleujutusega ala mererannal

Korduvalt üleujutatavateks aladeks **ei loeta** LKS kohaselt automaatselt **kõikjal rannikul olevaid alasid**, vaid lähtutakse reaalsest olukorrast looduses. Korduvalt üleujutatav ala on ala, mille puhul eelkõige **mullastikust** (ranniku sooldunud mullad) ja **taimestikust** (n roostikud, madalamad rannaniidud) on võimalik järeldada, et tegemist on pidevalt teatud kindlate perioodide järel üleujutatava alaga. See tähendab, et üleujutus peaks toimuma **sageli**. Korduva üleujutusega alana ei tuleks pidada silmas ala, mis võib olla üle ujutatud erakordsete tormide või muude ebatavaliste juhtude puhul.

Aluskaart: Maa-amet 2018

Korduva üleujutusega ala piir mererannal **määratakse üldplaneeringuga** (LKS § 35 lg 3¹, ka PlanS § 75 lg 1 p 9 järgi on see üldplaneeringu ülesanne). Kui korduva üleujutusega ala piiri ei ole LKS-i põhimõtete kohaselt üldplaneeringus **määratud, loetakse korduvalt üleujutatud ala piiriks** ühe meetri kõrgune samakõrgusjoon (Amsterdami kõrgussüsteemi järgi üks meeter kaldajoone kõrgusväärtusest). Antud punkti rakendamise kohta ka nt KeM-i kirjad 14.10.2009 nr 20-1/13095-2; 20.09.2016 nr 8-2/16/6610-4; 29.03.2017 nr 8-2/17/2189.

Ühtset ja lõplikku metoodikat korduva üleujutusega alade määramiseks üldplaneeringus välja töötatud ei ole, kasutusel on olnud erinevaid lähenemisi:

- lähtumine maapinna kõrgusarvudest;
- lähtumine veetaseme esinemistõenäosustest;
- lähtumine mullakaardist ja rannikutaimkattest.

Korduva üleujutusega ala määramisel tuleks eelistatult kasutada eeltoodud lähenemiste kombinatsioone, kuid eelkõige arvestades kohalike oludega. Korduva üleujutusega ala määramine peab lähtuma LKS § 35 lg 4 kohasest põhimõttest. Teistsuguste lahenduste (n omaaegse ranna- ja kalda kaitse seaduse kohased lahendused) puhul tuleb selgitada, mismoodi valitud lahendus on kooskõlas käesoleval ajal kehtivate õigusaktidega.

Tingimused ehituskeeluvööndis

Ehituskeeld

Ranna või kalda **EKV-s on uute hoonete ja rajatiste ehitamine keelatud** (LKS § 38 lg 3).

Hoonete ja rajatiste ehk ehitiste (ehitis on inimtegevuse tulemusel loodud ja aluspinnasega ühendatud või sellele toetuv asi, mille kasutamise otstarve, eesmärk, kasutamise viis või kestvus võimaldab seda eristada teistest asjadest) **ja ehitamise** (ehitamine on ehitise püstitamine, rajamine, paigaldamine, lammutamine ja muu ehitisega seonduv tegevus, mille tulemusel ehitis tekib või muutuvad selle füüsilised omadused. Ehitamine on ka pinnase või katendi ümberpaigutamine sellises ulatuses, millel on oluline püsiv mõju ümbritsevale keskkonnale ja funktsionaalne seos ehitisega) **definiitsioonid vastavalt ehitusseadustikule.**

Aastaid või aastakümneid tagasi täielikult hävinud ehitise taastamine, ehitamine kunagise ehitise vundamendile üldjuhul võrdub Keskkonnaameti seisukohalt EKV-s pigem uue ehitise ehitamisega. Ehitusseadustiku kohase ehitise ümberehitamise ehk rekonstrueerimise alaliigiks oleva osaliselt või täielikult hävinud ehitise taastamiseks tuleks ranna ja kalda kaitse eesmärgke silmas pidades lugeda eelkõige võrdlemisi hiljuti (näiteks tulekahjus) hävinud ehitise endisel kasutusotstarbel ning oma esialgses tõendatud mahus ja ehituslikus lahenduses taastamist. Piir ehitise taastamise ja uue ehitise ehitamise vahel tuleb selgitada konkreetsetes olukordades ala looduslikust seisundist, säilinud ehitise seisundist ning ehitusdokumentatsioonist lähtudes.

Kuid ehituskeeld **EKV-s ei ole absoluutne, ehituskeelus on teatud erandid.**

Erandid ehituskeelus

LKS § 38 lg 4 alusel **ehituskeeld ei laiene:**

1. hajaasustuses **olemasoleva elamu õuemaale** ehitatavale **uuele ehitisele**, mis ei jää veekaitsevööndisse;
 - 1¹. tiheasustusalal ehituskeeluvööndis varem **väljakujunenud ehitusjoonest** maismaa suunas olemasolevate **ehitiste vahele uue ehitise** püstitamisele;
2. kalda kindlustusrajatisele;
3. supelranna teenindamiseks vajalikule rajatisele;
4. maaparandussüsteemile, välja arvatud poldrile;
5. **olemasoleva ehitise** esmakordsele **juurdeehitisele** juhul, kui juurdeehitise maht on väiksem kui 1/3 olemasoleva ehitise kubatuurist;
6. piirdeaedadele;

7. piirivalve rajatisele;
8. maakaabelliinile;
9. **olemasoleva elamu** tarbeks rajatavale tehnovõrgule ja -rajatisele.

LKS § 38 lg 5 – ehituskeeld ei laiene **kehtestatud detailplaneeringuga või kehtestatud üldplaneeringuga kavandatud**:

1. pinnavee veehaarde ehitisele;
2. sadamaehitisele ja veeliiklusrajatisele (täiendavalt ka KeM 11.12.2013 nr 1-9/13/8022-2 seoses veeliiklusrajatiste ja paadikanalitega);
3. ranna kindlustusrajatisele;
4. hüdrograafiateenistuse ja seirejaama ehitisele;
5. kalakasvatusehitisele;
6. riigikaitse, piirivalve ja päästeasutuse ehitisele;
7. **tehnovõrgule ja -rajatisele**;
8. **sillale**;
9. **avalikult kasutatavale tee**le;
10. raudteele.

LKS § 38 lg 5 loetletud ehitiste ehitamisele ei laiene EKV-s ehituskeeld, kui nende rajamisele eelneb planeerimisprotsess ning antud ehitised on planeeringus üheselt kavandatud. Eelnevalt on punktide 8, 9 ning 10 all markeeritud tavapäraselt kogukonda laiemalt puudutavad ning olulist ruumilist ulatust omavad ehitised, millede kavandamisel tuleks kohaliku omavalitsuse üldplaneeringus erilist tähelepanu pöörata.

LKS § 38 lg 5¹ kohaselt **ei laiene ehituskeeld** kehtestatud **riigi eriplaneeringu alusel ehitatavale ehitisele**.

LKS § 38 lg 6 kohaselt **tohib lautrit ja paadisilda** rannale või kaldale **rajada**, kui see ei ole vastuolus ranna ja kalda kaitse eesmärkidega ja veeseaduse § 8 lõikega 2. Lauter ei ole ehitis, vaid randumiskoht ehk minimaalselt kohandatud ranna- või kaldalõik, kus ei ole sildumisrajatisi, paadikanaleid või muid ehitisi. Paadisilla rajamise lubamisel tuleb arvestada, et see peaks olema sihtotstarbelises kasutuses, näiteks ei saa paadisilla sihtotstarbeliseks kasutuseks pidada selle olemist ehitusaluseks hoonele.

Ka LKS § 38 lg 4 kuni 6 loetletud ehitiste kavandamisel ei tohi ranna ja kalda kaitse eesmärgi unustada.

EKV suurendamine või vähendamine

Ranna ja kalda **EKV-d** võib suurendada või vähendada, arvestades ranna või kalda kaitse eesmärgi ning lähtudes taimeestikust, reljeefist, kõlvikute ja kinnisasjade piiridest, olemasolevast teede- ja tehnovõrgust ning väljakujunenud asustusest (LKS § 40 lg 1).

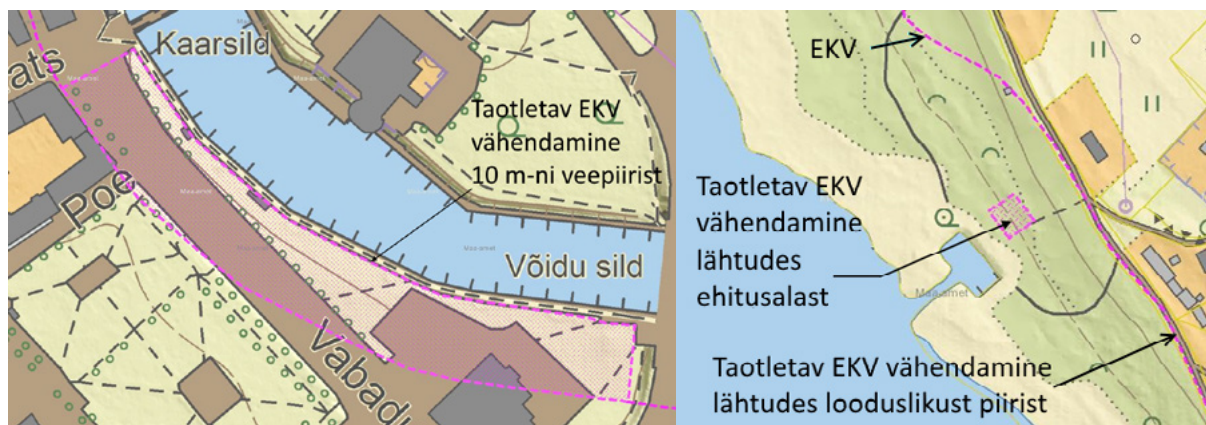
Ranna ja kalda **EKV-d võib kohalik omavalitsus suurendada** üldplaneeringuga (LKS § 40 lg 2). EKV suurendamisel ning varem suurendatud EKV vähendamisel LKS-i kohase piirini ei ole Keskkonnaameti nõusolek vajalik. EKV määramisel kaldaastanguga või korduvalt üleujutatava alaga arvestamine ei ole EKV suurendamine. EKV suurendamisel võib sagedasemaks põhjuseks olla asustuse kaitse harvemini esinevate, kuid seda enam keskkonna- ja majanduskahju tekitavate üleujutuste eest. Seda vajadust tuleks kaaluda eelkõige Läänemere rannikul, arvestades muutuva kliima tingimustega.

Ranna ja kalda **EKV vähendamine** võib toimuda **Keskkonnaameti nõusolekul, EKV vähendamiseks nõusoleku saamiseks peab kohalik omavalitsus esitama Keskkonnaametile taotluse ja planeerimiseaduse kohaselt vastuvõetud üldplaneeringu, kehtestatud üldplaneeringu muutmise ettepanekut sisaldava vastuvõetud detailplaneeringu või vastuvõetud detailplaneeringu, kui kehtestatud üldplaneering puudub** (LKS § 40 lg 3 ja 4). Esitatav planeering peab olema PlanS-i kohaselt vastu võetud, kuid mitte kehtestatud. Keerukamatel juhtudel, eelkõige üldplaneeringute puhul, on põhjendatud EKV vähendamise taotlus esitada peale avalikustamise etappi, kuna viimase puhul võib avalikustamise etapp tuua kaasa muudatusi planeeringulahenduses.

Ranna ja kalda kaitse ning sellega seotud avalike huvide kaitse teemal on riigikontroll koostanud aruande „Ehitustegevus ranna- ja kaldaaladel“ (<https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2013/language/et-EE/Default.aspx>), milles esitatud soovitusetega Keskkonnaamet EKV-ga seotud menetluste puhul arvestab. Keskkonnaameti seisukohalt on ranna- ja kaldavööndis avalduvate erinevate huvide tasakaalustamisel parimaks vahendiks ruumiline planeerimine, eelkõige üldplaneeringute koostamine. Kuna paljuski taandub ranna ja kalda kaitse küsimus ehitamise lubamise ja mittelubamise üle otsustamisele, peaks olema just üldplaneeringu koostamine selleks otsustustasandiks, milles määratakse ära veekogude kaldaid tervikuna silmas pidades ehitustingimused aga ka muud randade ja kallaste kasutustingimused (sh avalikud juurdepääsud veekogudele, kaasa arvatud veesõidukite veeskamismõimalused, avalikud puhkealad, supelrannad ja supluskohad) ning seda arvestades avaliku arvamusega. Teatud objektid jäävad oma mastaabist või ruumilisest mõjust lähtuvalt paratamatult üldplaneeringut muutvate detailplaneeringute lahendada.

Keskkonnaameti seisukohalt tuleks ranna ja kalda alade planeerimisel lähtuda põhimõttest, et **EKV vähendamine on eelkõige erand**, mitte võimalus. Mis tähendab, et **planeerimislahenduse väljatöötamisel tuleb eelkõige lähtuda LKS-is seatud piirangutest ning EKV vähendamist tuleks taotleda eelkõige juhtudel kui EKV vähendamist toetavad ranna ja kalda kaitse eesmärgid, kavandatava ehitustegevuse iseloom** (ehitis on otseselt seotud ranna- või kaldavööndiga) või muud objektiivsed põhjendused. EKV vähendamise taotlemisel peaks kohalik omavalitsus esitama taotluses ka omapoolsed selgitused, kuidas planeeringulahendus arvestab ranna ja kalda kaitse eesmärkidega ning tuua välja põhjendused, miks on EKV vähendamine (ehk üldreeglit erandi tegemine) antud kohas vajalik ja põhjendatud.

EKV vähendamise taotlemisel on kaks põhimõttelist tehnilist lahendust – **vähendamine ühtse joonena** kogu arendusalal taotledes EKV vähendamist teatud kauguseni veepiirist (kas kauguseni meetrites või lähtudes looduslikust piirist) või **vähendamine konkreetsel ehitusalal**. Esimene lahendus on levinud eelkõige üldplaneeringute ja arendusalade puhul, teine pigem detailplaneeringute ning konkreetsete ehitiste puhul.

Aluskaart: Maa-amet 2018

Vastavalt PlanS-ile ja Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määrusele nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused” ei ole planeeringu, millega kavandatakse EKV vähendamist, Keskkonnaametiga kooskõlastamine kohustuslik (juhul kui kooskõlastamise kohustus ei tule teistest aspektidest, näiteks kaitstavatest loodusobjektidest vt ka <https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/keskkonnamoju-hindamine/planeeringute-kooskõlastamine>). Siiski on Keskkonnaamet seisukohal, et vähemalt keerukamatel juhtudel on taoliste planeeringute kooskõlastamine Keskkonnaametiga mõistlik, kuna eelnev koostöö vähendab EKV vähendamise taotluse menetlemisel võimalikku segadust ja probleeme.

EKV vähendamise taotluse laekumisel hindab Keskkonnaamet EKV vähendamise vastavust ranna või kalda kaitse eesmärgile ja LKS § 40 lg 1 sätestatule (LKS § 40 lg 5). KeA region teeb EKV vähendamise otsuse puhul esialgse kaalutluse ja vajadusel nõustab KOVi varasemate kogemuste ja KeA sisemiste juhiste põhjal. Lõpliku otsuse teeb KeA peadirektor. EKV vähendamise kaalumisel lähtub Keskkonnaamet esitatud planeeringus konkreetselt vähendatava EKV-ga alale ning ka sellega seotud aladele kavandatust. Seetõttu võib Keskkonnaamet anda nõusoleku EKV vähendamiseks ka üksnes konkreetses planeeringu-lahenduses esitatud lahendusele.

Näiteid EKV vähendamist **toetavatest** asjaoludest:

- olemasolevate ehitiste asemele või juurde ehitamine (sh olemasoleva hoonestuse oluline laiendamine, ajaloolise hoonestuse taastamine);
- ehitamine tehisaladele (asfalt- või betoonpinnad) või aladele, kus puuduvad looduskooslused (põllumaad, jäätmaad);
- avalikkusele suunatud ehitised (n mänguväljak, külaplats, puhkeala), otseselt ranna või kaldaga seotud ehitised (n supelrannaga seotud hooned);
- ümbrusega sarnane ehitiste paiknemine (uushoonestuse sobitumine olemasoleva asustusstruktuuriga), lähtumine looduslikest piiridest.

Näiteid EKV vähendamist **mittetoetavatest** asjaoludest:

- ehitamine kaitstavate liikide leiukohtadesse või looduskaitselist tähtsust omavatele elupaigatüüpidele (kaitsealadel ja hoiualadel omaette reeglid);
- ehitamine looduslikele kooslustele, eelkõige metsamaa raadamise vajadus, ka ehitamine poollooduslikele kooslustele;
- rohevõrgustiku sidususe ja terviklikkuse rikkumine;
- reljeefi ja kaldajoone oluline muutmine (üleujutatavad alad, täitmine, kuivendamine, erosioonioht, nõlvaprotsessid);
- ehitise sobimatus piirkonna asustusstruktuuriga;
- vastuolu ranna ja kalda avaliku kasutusega.

Eeltoodud näited ei ole siduvad ning nõusolek EKV vähendamiseks või nõusoleku andmisest keeldumine sõltub konkreetse planeeringuga kavandatust, kavandatuga kaasnevatest mõjudest ning arendusala keskkonnatingimustest.

EKV vähendamise nõusolek jõustub kehtestatud ÜP või DP jõustumisel (LKS § 40 lg 6).

Tiheasustusalad rannal ja kaldal

Uue tiheasustusala moodustamine ranna või kalda piiranguvööndis on keelatud, erandi võib teha Vabariigi Valitsus kohaliku omavalitsuse ettepanekul (LKS § 41 lg 1).

Olemasoleva tiheasustusala laiendamine rannal või kaldal toimub kehtestatud üldplaneeringu alusel (LKS § 41 lg 2).

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määrusele nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ tuleb planeering, millega kavandatakse uue tiheasustusala moodustamist või olemasoleva tiheasustusala laiendamist ranna või kalda piiranguvööndis kooskõlastada Keskkonnaministeeriumiga.

Supelrand

Supelrand on selleks üldplaneeringuga määratud ala veekogu ääres, mille põhiülesanne on inimestele puhkuse võimaldamine (LKS § 42 lg 1). Supelranna kasutamise ja hooldamise korra kehtestab kohalik omavalitsus ja supelranda teenindavate rajatiste iseloomu ja paigutuse määrab kohalik omavalitsus detailplaneeringu koostamise kohustuse korral detailplaneeringuga või projekteerimistingimustega (LKS § 42 lg 3 ja 4).

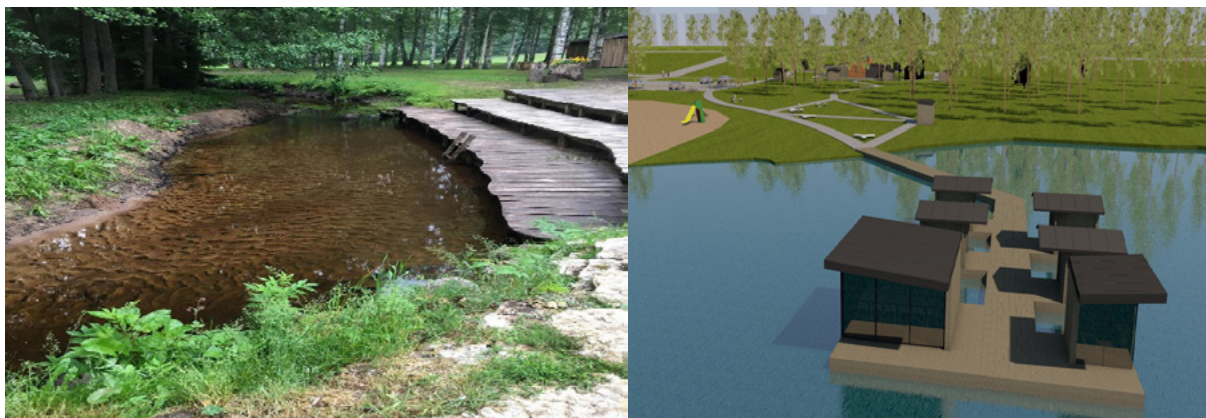
Üldplaneeringuga määratud ning muude õigusaktide kohaselt supelrannana kasutataval alal on võimalik rakendada LKS § 38 lg 4 p 3 erandit, mille kohaselt EKV ei kehti supelranna teenindamiseks vajalikule rajatisele. Antud erand kehtib vaid rajatistele (mitte hoonetele) ning üksnes neile rajatistele, mis on otseselt vajalikud supelranna teenindamiseks, mitte kõigile supelrannas kui puhkealal paikneda võivatele rajatistele. Näiteks ei saa erandit rakendada veesõidukite veeskamiseks või teenindamiseks mõeldud rajatistele, kuna veesõidukite kasutamisele supluspaikades on seatud piirangud (keskkonnaministri 29.11.2002. a määrus nr 67 „Veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded“).

Supelrannal ei ole veekaitsevööndit (LKS § 42 lg 5).

Täiendavat teemaga seonduvat leiab KeA kodulehel alajaotusest [Ehituskeeluvööndi vähendamise taotlemine](#).

Kokkuvõte veekogudega seotud ehitistest

- Kui kanal on rajatud seaduslikult, siis loetakse see iseseisvaks ehitiseks ning sellele ei rakendu ehituskeeluvöönd ega piiranguvöönd.
- Kui on rajatud ebaseaduslik kanal või tehtud soodi avamine jõel, siis kuulub see põhiveekogu juurde ning kehtivad samad piirangud, mis põhiveekogul. Näide: Pudisoo jõel, Põltsamaa jõel omavolilised sootide lahtikaevamised – kalda piirangud laienevad lahtikaevatud sootidele.

- Veekogusse ehitamisel peab olema vee erikasutusluba (s.o ainete uputamine vette).
- Ujuvrajatiste ehitamise soovi korral hinnatakse kavandatud ehitise veesõidukõlbulikkust ja kasutusotstarvet.
- Kommunikatsioonide (kanal, vesi, elekter) olemasolu korral on veekogul tegu kohtkindla ehitisega.

Välisõhk

Välisõhk on hooneväline troposfääriõhk, välja arvatud õhk töökeskkonnas!

Välisõhu kaitse olulised normatiivid, mida KOV peaks teadma:

- Õhukvaliteedi piir- ja sihtväärtused (ÕPV ja ÕSV)
- Lõhnaaine esinemise häiringutase
- Müra normtasemed

Igal juhul keskendutakse (mh) inimesele, keda õhusaaste võiks mõjutada.

Loe Keskkonnaameti kodulehel juhendeid: <https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/valisohukaitse/juhendmaterjalid> ja lisainfot <https://www.keskkonnaamet.ee/et/valisohukaitse>

KOVid saavad teha kõige rohkem elanike puhta õhu ja kvaliteetse elukeskkonna jaoks läbi targa planeerimise (planeeringud, mürakaardid). St tööstus ei sobi kõrvuti elanikega, koolidega, lasteaedadega jmt. Tark oleks saaste leviku mõttes arvestada isegi piirkonna valdavate tuulesuundadega.

Keskkonnaamet (KeA) saab kõige rohkem ära teha vastavate keskkonnakaitaselubadega, kuid kõige alus on kehtivad normatiivid ja tark planeering. Tegevuskavad (lõhn, müra, õhusaaste) on tagantjärele probleemi lahendamine, mis on kohati väga keerukas.

Õhukvaliteedi piirväärtused ja õhukvaliteedi sihtväärtused

Õhukvaliteedi piirväärtus (ÕPV) on saasteaine lubatav kogus välisõhu ruumalaühikus kogus, mis tuleb saavutada kindlaksmääratud aja jooksul ja mida edaspidi ei tohi enam ületada. Piirväärtuse kehtestamise eesmärk on vältida, ennetada või vähendada saasteaine ebasoodsat mõju inimese tervisele või keskkonnale. Õhukvaliteedi piirväärtuse ületamise korral eeldatakse olulise keskkonnahäiringu tekkimist.

Õhukvaliteedi sihtväärtus (ÕSV) on saasteaine kogus välisõhu ruumalaühikus, mis tuleb saavutada asjakohaste meetmetega, mis ei too kaasa ebaproportsionaalselt suuri kulutusi, kas kindlaksmääratud aja jooksul või võimalikult kiiresti ja mille eesmärk on parandada õhukvaliteeti ja vältida või vähendada ebasoodsat mõju inimese tervisele ja keskkonnale.

ÕPV ja ÕSV peavad olema (ÕSV puhul võimalusel) tagatud väljaspool käitise tootmisterritooriumi. Viimane on käitise toimimiseks vajalik maa-ala, mis koosneb ühest või mitmest maaüksusest, kus paiknevad heiteallikad ja mida käitab üks või mitu käitajat.

Kuidas hinnatakse õhukvaliteeti?

- Seire ehk mõõtmised
- Õhukvaliteedi arvutuslik hindamine ehk mudeldamine

Õhukvaliteedi hindamine on mh vältimatu sisend vastavasse loamenetlusse!

Mis saab, kui ÕPVd või ÕSVd ületatakse?

Kui see selgub loa menetlemise käigus, siis luba ei anta, kui ÕPVd ületatakse. ÕSVga leebem olukord – loa saab anda, võimalusel koostatakse tegevuskava.

Kui see ületamine selgub siis, kui luba on juba olemas, siis koostab käitaja saasteainete heidete vähendamise tegevuskava. Kui aga ÕPV/ÕSV ületamise põhjus ei ole loastatud tegevuses, nt kohtküte, liiklus, siis koostab KOV õhukvaliteedi parandamise kava. Täpsemad suunised annab Keskkonnaministeerium, kui ta KOVi poole vastava infoga pöördub.

Lõhn

Ebameeldiva või ärritava lõhnaga aine (edaspidi lõhnaaine) on välisõhku väljutatav aine või ainete segu, mis võib tekitada soovimatut lõhnataju. Lõhn on tihti väga subjektiivne nähtus, see koosneb tavaliselt erinevate ainete „kokteilist“, ühe saasteaine kaudu on seda väga raske (võimatu) määratleda. Inimese tervise kaitseks on kehtestatud ÕPVd ja ÕSVd (osaliselt arvestavad ka lõhnalävega), lõhna kui nähtust ennast ei peeta otseseks ohuks tervisele ega keskkonnale. Lõhnaaisting põhjustab pigem ebamugavust, elukvaliteedi langust jne.

Lõhnaaine esinemise häiringutase on aasta lõhnatundide osakaal kogu aasta tundidest, millest alates loetakse lõhnaaine esinemine oluliseks keskkonnahäiringuks. See on vastuvõtja juures 15% aasta lõhnatundidest, st:

- häiringutasemed on sageduspõhised, ei arvesta lõhna iseloomu ega intensiivsust;
- ja teatud osa aastast ongi lõhnahäiring lubatud.

Vastuvõtjaks loeme tavaliselt elumaju, avalikke rajatisi ja hooneid, teisi ettevõtteid.

Lõhna hindamine võrdlemaks häiringutasemega

Selleks sobivad nn referentsmeetodid:

- rastermeetod (inimesed „möödavad“);
- lõhnaaine esinemise mudeldused (möötmise/arvutus + mudeldus).

Millal ja kuidas KeA lõhnaga arvestab

Mõjuhindamised:

- KMH võib algatada ka lõhnahäiringu kahtluse tõttu;
- tuleb on sisend loamenetlusse, seega peab sisaldama lõhna osas piisavalt infot loa menetlemiseks.

Loamenetlused:

- tavaliselt üldisem hinnang lõhna esinemise tõenäosusele;
- kaebuste korral (loa muutmine) põhjendatud küsida mudeldust.

Kuid häiringutaseme ületuse fikseerib seaduse kohaselt ikka vaid Keskkonnainspeksioon (KKI), muu on kõik esialgu vaid hinnang.

Mis saab, kui häiringutaset ületatakse?

Häiringutaseme ületamise tuvastamine toimub alles vastava kaebuse esinemisel. Kaebust menetleb KKI, kes hindab ja teeb otsuse. Kui häiringutase on ületatud, aga ÖPV mitte, siis nõutakse lõhnaaine esinemise vähendamise kava. Selle esitab käitaja heaks kiitmiseks Keskkonnaametile. Arvamust kava sisu kohta küsib Keskkonnaamet ka KOVidelt.

Müra

Välisõhus leviv müra on seaduse tähenduses inimtegevusest põhjustatud ning välisõhus leviv soovimatu või kahjulik heli, mille tekitavad paiged või liikuvad allikad, sealhulgas transpordivahendid, maanteeliiklus, raudteeliiklus, lennuliiklus, välistingimustes kasutatavad seadmed ning keskkonnakaitseluba vajavad ettevõtted. Seadus sätestab, et müra tekitamine põhjendamatult on keelatud ning sätestab müra piirnormid. Loe müra kohta täpsemat juhendit Keskkonnaameti lehel: https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/files/juhend_mura_avalik.pdf.

Millal ja kuidas KeA müraga arvestab?

Mõjuhindamised

- tulem on sisend loamenetlusse, seega peab sisaldama müra osas piisavalt infot loa menetlemiseks.

Loamenetlused (NB! Vaid tööstusmüra!)

- tavaliselt üldisem hinnang müra esinemise tõenäosusele;
- kui on oht, et piirväärtust ületatakse, siis täpsem hinnang, sh müra mudeldus.

Kui esitatud info põhjal selgub, et piirväärtust ületatakse, siis sellisel kujul luba anda ei saa. Käitaja peab pakkuma leevendusmeetmed.

KOVide roll keskkonnakaitseloa menetluses

Keskkonnaamet palub KOVidel oma kooskõlastuskirjas välja tuua vastuolud maakasutuse osas (st juht- ja sihtotstarbed), kui on ja kas oleks vaja lisaks detailplaneeringut.

Ettepanekud tegevusele piirangute sätestamiseks või ettevõttele lisakohustuste panemiseks peavad olema põhjendatud ning proportsionaalsed.

Kui vastuväiteid etteantud aja jooksul ei laeku, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Täiendavat teemaga seonduvat leiab KeA kodulehel alajaotusest [Välisõhukaitse](#)

Üldplaneeringutega kitsenduste seadmine metsade majandamisele

Seadusandlikud võimalused ja kohustused

Planeerimisseadus annab **võimalused** kitsenduste seadmisele, valdavalt täpsustamata, mis laadi kitsendusi silmas peetud on. Erandiks on planeerimisseaduse §75 lõike 1 punktis 21 toodud võimalus, kus on väga konkreetselt öeldud, millisel juhul saab tingimusi seada lageraie langi suurusele ja raievanusele. Väljavõtted planeerimisseadusest:

§ 74. Üldplaneering ja selle koostamise korraldaja

.....

(3) Üldplaneeringu alusel võib kinnisomandile seada kitsendusi.

§ 75. Üldplaneeringu ülesanded

(1) Üldplaneeringuga lahendatakse järgmised ülesanded:

....

10) rohevõrgustiku toimimist tagavate tingimuste täpsustamine ning sellest tekkivate kitsenduste määramine;

...

13) kohaliku omavalitsuse üksuse tasandil kaitstavate loodusobjektide ja nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine;

14) väärtuslike põllumajandusmaade, rohealade, maastike, maastiku üksikelementide ja looduskoosluste määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine;

...

16) miljööväärtuslike alade ja väärtuslike üksikobjektide määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine;

....

20) puhke- ja virgestusalade asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine;

21) asula või ehitiste kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele piirangute seadmine;

Metsaseadus lisab aga planeerimisseaduses toodud võimalustele ka **kohustuse**, antud paragrahv hakkas kehtima alates 01.01.2014:

§ 23¹. Keskkonnaseisundi kaitseks määratud metsa majandamine

Planeeringuga asula või elamu kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks määratud metsa majandamisel võib kohaliku omavalitsuse üksus **kokkuleppel maaomanikuga** planeeringuga seada piiranguid uuendusraie tegemisel raieliigile ning lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele.

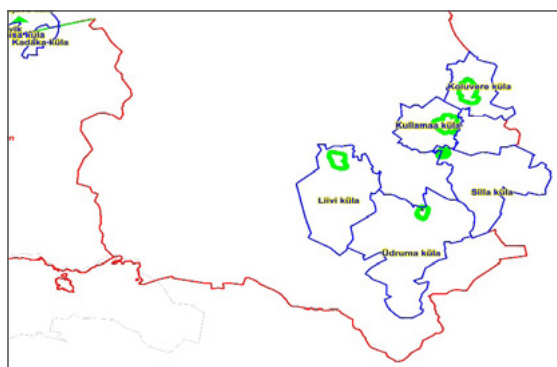
Metsaseaduse § 23¹ sõnastus on praktiliselt sama, mis planeerimisseaduse §75 lõike 1 punkt 21 sõnastus. Nagu paljudes teisteski valdkondades, on ka siin paraku nii, et lõplik tõde selgub erinevate seaduste kombinatsioonis. Seega planeeringuga metsade majandamisele kitsenduste seadmisel peab arvestama maaomanikega ja mõistlik on need kokkulepped ja läbirääkimised teha planeeringu koostamise ja avalikustamise käigus.

Ülevaade Keskkonnaametile teadaolevatest üldplaneeringutega seatud kitsendustest metsade majandamisel

Keskkonnaametile teadaolevalt oli 2018. a üle Eesti üldplaneeringutega seatud metsade majandamisele kitsendusi ca 24 000 ha ulatuses. Valdavalt on kitsenduseks lageraie keeld, seejuures on lubatud teised uuendusraie liigid (aegjärgne raie, häilraie, veerraie) ehk siis raieviisid, kus raieküps mets raiutakse mitme võttega, mitte korraga. Järgmise võtte aluseks on metsa uuenduse olemasolu siis juba kas hõredamaks raiutud metsas või häilus. Kuid esineb ka lageraielangi suurusele seatud piiranguid. **Kui mingi ala on planeeringuga määratud rohealaks ning ei ole seatud täiendavaid tingimusi, siis on sellel rohealal ka lageraie lubatud.** Roheala eesmärk on ennekõike maakasutusviisi määratlemine ning metsade majandamine (sealhulgas ka lageraie) on igatpidi roheline maakasutusviis – mets teatavasti taastub.

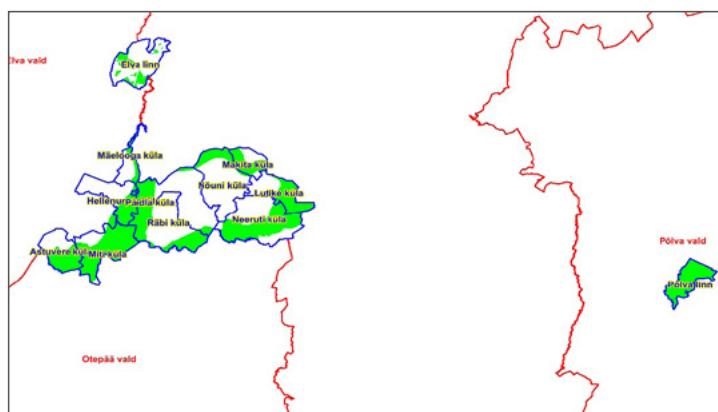
24 000 ha, kus on hetkel üldplaneeringuga seatud kitsendusi metsade majandamisele, ei ole lõplik number, vaid olukord muutub pidevalt – näiteks võeti kitsendus maha endise Ridala valla väärtuslikel maastikel, samas lisandus Harku vallas Vääna-Jõesuu ümbruses kitsendus. Seega on kaardikihtidel oleva informatsiooni muutmine küllaltki paindlik ning ka edaspidi võivad seal toimuda muutused. Kõik sõltub ennekõike kohalikest omavalitsustest ning üldplaneeringutest.

Mõned näited tänastest üldplaneeringuga seatud kitsendustest:

Joonis 1.

Rohelisega on üldplaneeringuga seatud kitsendus metsade majandamisele, antud juhul ümber külade on lageraie keelatud.

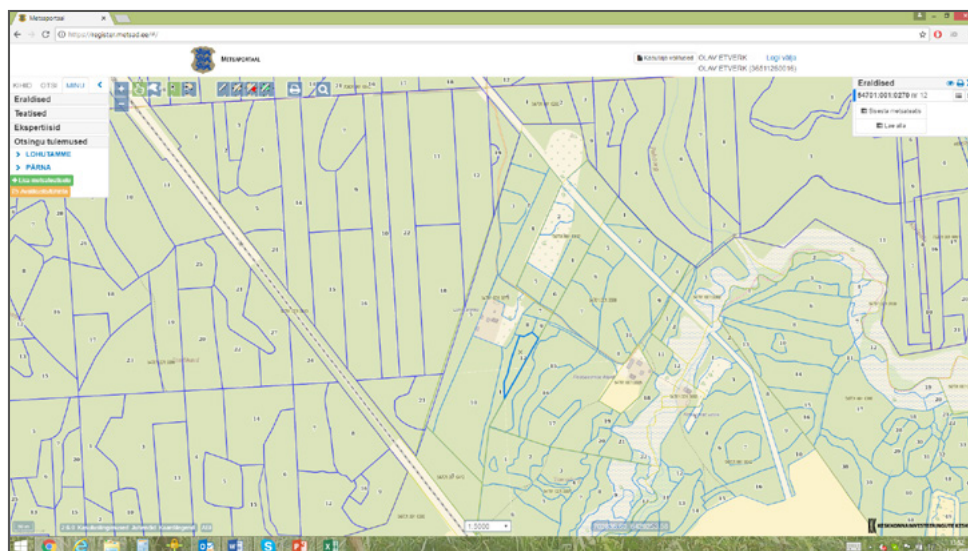
Joonis 2.

Raiet võib keelata ka massiividena väärtuslikel maastikel.

Metsaregister ja selle toimimise loogika

Alates 2017.aasta septembrist on metsateatiste menetlemiseks kasutusel uus metsaregister. Uuele IT-platvormile üleminek oli hädavajalik, kuna metsateatiseid esitatakse Keskkonnaametile ca 110 – 115 tuhat aastas. Uue metsaregistriga suurendati oluliselt tema n-ö kasutajasõbralikkust ennekõike metsaomaniku seisukohast – läbi metsaregistri keskkonna on metsateatise esitamine lihtne (eeldusel, et on olemas kehtiv ID-kaart, selle paroolid on ka teada ning metsa inventeerimise andmed ei ole vanemad kui 10 aastat). Oktoobris 2018 esitati juba 78% metsateatistest elektroonilist kanalit pidi. Suurendati ka automaatkontrollide osakaalu ehk siis süsteem ise kontrollib kavandatud raietegevuse vastavust seadustele, juunis 2018 oli see näitaja 43% kõikidest metsateatistest. Nii automaatkontrollil kui ka Keskkonnaameti spetsialistidel on metsaregistris otsuste tegemisel kasutada 5 erinevat registrit (näiteks kinnistusraamat, äriregister, rahvastikuregister) ja enam kui 80 erinevat kaardikihti (enamasti seotud looduskaitse teemadega, aga ka muinsuskaitsega, pärandkultuuriga, veekaitsevöönditega jne.).

Kui metsaomanik logib ennast ID-kaardi abil metsaregistrisse, avaneb tal järgmine ekraanipilt:

Kui omanik valib välja enda kinnistu ja raiesse mineva eraldise (joonisel keskel jämedama sinise joonega ümbritsetud eraldis), siis sinna peale klikkides saab täita metsateatise ning vajutades nuppu „saada“, on metsateatis saadetud. Seda eeldusel, et metsa inventeerimise andmed ei ole vanemad kui 10 aastat ning metsade majandamisele ei ole seatud kitsendusi (looduskaitse, muinsuskaitse, planeering jne.).

Sisuliselt võrdleb süsteem eraldise andmeid ja soovitud tegevust juba eespool mainitud erinevate kaardikihtidega, kas see kattub ka mõnele enam kui 80-st kasutusel olevast kaardikihtile kantud kitsendusega. Süsteemile on programmeeritud korraldused, mida süsteem teeb erinevate kihtidega võrdlemisel leitud kattuvuse korral või kui kattuvusi ei esine. Üldiselt võib tegevused jagada kolmeks:

- planeeritud tegevus keelatakse ja saadetakse metsateatise esitajale sellekohane teade koos põhjendusega – enamasti juhtumid, kus kavandatud tegevus läheb vastuollu metsaseaduses lubatuga;
- planeeritud tegevus lubatakse, kuid sinna lisatakse tegevuse läbiviimiseks kas tingimused, hoiatused või soovitusel ja saadetakse metsateatise esitajale tagasi koos vastavate tekstidega – näiteks ajaline piirang lindude pesitsusega seoses, raieala kattumine osaliselt mõne kaitsealuse taimeliigi kasvukohaga või pärandkultuuri objektiga;
- metsateatis suunatakse süsteemi poolt ametniku lauale – alati juhtudel, kui raieala kattub näiteks kaitsealaga, aga ka planeeringuga seatud kitsendustega kattuvusel suunatakse metsateatis ametniku lauale. Sellistel juhtudel teeb otsuse ametnik koostöös näiteks loodus- kaitse spetsialistidega.

Kuidas vormistada metsade majandamisele seatav kitsendus üldplaneeringusse?

Et metsaregister saaks metsaomaniku poolt planeeritud tegevuse hindamisel arvestada ka **üldplaneeringuga seatud kitsendusi, peavad need kitsendused olema kantud kaardikihtile**, mida metsaregister on võimeline n-ö lugema. Kuna tänased kehtivad üldplaneeringud on valdavalt .pdf formaadis, siis tegi KeA ise töövahendi, digides üldplaneeringutes kirjeldatud metsade majandamisele seatud kitsendustega alad käsitsi vastavale kaardikihtile, mistõttu võib kihil olla ka vigu, kui kõiki planeeringuga kehtestatud kitsendusi ei suudetud tuvastada.

Metsade majandamisele seatud kitsendus peab oleme kehtestatud väga selgesõnaliselt ja üheselt arusaadavalt kõikidele osapooltele – nii metsaomanikule, kohalikule kogukonnale, kohalikule omavalitsusele kui ka Keskkonnaametile. Nt soovitavad on sõnastused *ei ole lubatud, on keelatud, ei tohi olla suurem kui*. Sõnastusi nagu *kaaluda võiks, tuleks eelistada, võimalusel kasutada* jm. saab tõlgendada erinevalt ning seetõttu tekivad arusaamatused ja erimeelsused.

Üldplaneeringu seletuskiri ja joonis peavad kokku minema. Kui üldplaneeringu tekstis on öeldud, et lageraie on keelatud, kuid planeeringu jooniselt vastavat ala tuvastada ei õnnestu, siis ei saa kitsendusi seada.

Üldplaneeringuga seatav kitsendus metsade majandamisele peab olema hästi läbi mõeldud ja avalikustamisel läbi räägitud. Näide halvast sõnastusest: ümber alevi on 1 km raadiuses lageraie keelatud, kuid alevi enda territooriumil vastavat keeldu ei ole.

Foto: Piret Eensoo

Tähelepanu:

1. Metsade majandamisele on võimalik läbi planeeringu seada kitsendusi, kuid see nõuab maaomaniku nõusolekut.
2. Tänapäevased IT-lahendused vajavad n-ö masinloetavat sisendit ehk kitsenduste kaardikihti.
3. Metsade majandamisele seatud kitsendus peab olema sõnastatud arusaadavalt ja konkreetselt.

Täiendavat teemaga seonduvat leiab KeA kodulehel alajaotusest [Metsandus](#)

IV Looduskaitse – planeerimine, piirangud, load ja otsused

Miks üldse loodust kaitsta?

... sest EL elurikkuse strateegia deklareerib, et...

- inimtegevuse tõttu kaovad liigid praegu 100-1000 korda kiiremini kui looduslikult
- 75% kalavarudest on üle-püütud või märkimisväärselt vähenenud
- maailmas on pärast 1990. a kadunud 75% põllukultuuride geneetilisest mitmekesisusest
- aastaga hävitatakse maailmas ca 10 milj ha metsa
- maailma troopilistest korallriffidest on 20% tänaseks juba kadunud ning on oht, et 2050. a on hävinud või oluliselt kahjustunud veel 95%
- **ELi õigusaktidega kaitstud elupaikadest ja liikidest on heas seisundis üksnes 17% ning peamistest ökosüsteemidest vaid 11%**

Kaitse planeerimine

Looduskaitstes on kaitse planeerimisel kaks peamist tegevusvaldkonda:

- kaitstavate alade moodustamine või olemasolevate kaitsealuste objektide kaitsekorra muutmine ning väärtuste kaitse vajadusest lähtuvalt nendele aladele looduskaitseliste piirangute seadmine;
- looduskaitseliste tööde kavandamine kaitstavatel loodusobjektidel.

Kaitse planeerimisega tegelevad Keskkonnaametis kaitse planeerimise büroo ja liigikaitse büroo, looduskaitseliste tööde elluviimise korraldamisega enamasti regioonid koostöös paljude osapooltega.

Kaitse alla võtmise põhimõtted

1. *Kaitse alla võtmise eeldused*

Loodusobjektide kaitse alla võtmise peamiseks eelduseks on loodusväärtused, kuid oluline osa looduskaitsest on ka kultuurilistel ja teaduslikel väärtustel. Looduskaitse eesmärgiks laiemalt on säilitada looduse mitmekesisus ehk elurikkus ja selleks on vaja kaitsta erinevaid kooslusi ja liikide elupaiku.

Kaitse alla võtmise põhjused ehk kaitse alla võtmise eeldused loetleb looduskaitseseadus (LKS):

- ohustatus;
- haruldus;
- tüüpilisus;
- teaduslik väärtus;
- ajaloolis-kultuuriline väärtus;
- esteetiline väärtus;
- rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus;
- linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine.

Ohustatus ja haruldus. Üheks peamiseks loodusobjekti kaitse alla võtmise eelduseks on see, et mingi kooslus või liik on haruldane või ohustatud. Näiteks on ohustatud ja haruldased metsaelupaigatüübid, mida ohustab eelkõige metsa majandamine, s.h. raied, metsa uuendamine, kuivendamine, teede jm. taristu ehitamine ning hooldus. Samuti on ohustatud ja Euroopa mõistes haruldased erinevad sookooslused, mille ohuteguriks on nende kuivendamine ja kasutuselevõtmine turbatootmise aladena, metsa- või põllumaadena. Poollooduslikest kooslustest on ohustatud ja haruldased näiteks puisniidud ja loopealsed kui ühed maailma liigirikkaimad kooslused. Vastupidiselt metsa- ja sookooslustele ohustab poollooduslike koosluste säilimist tegevuse puudumine ehk inimese poolt traditsioonilise maakasutuse lakkamine, kui neid kooslusi enam ei niideta või ei karjatata seal loomi. Ka looduslikud jõe-, järve ja mereelupaigad on ohustatud kooslused, kuna looduslähedases seisus veelisi elupaiku jääb järjest vähemaks nii Euroopas kui ka Eestis. Samuti on ohustatud ja haruldased paljud liigid, näiteks võib tuua kassikaku, must-toonekure, kõre, niidurüdi jpt. Riigi tasemel kaitstakse liike vastavalt nende kaitsekategooriale LKS-is.

Tüüpilisus. Osad kooslused, elupaigad või liigid võivad olla Eestile tüüpilised, kuid võivad olla teatud tegevustest ohustatud. Näitena võib tuua rannikukooslused, saared ja väikelaiud, mida esineb Eestis üsna palju, kuid mis on unikaalsed kogu Läänemere piirkonnas. Rannikukooslusi ohustab eelkõige ehitustegevus ja maakasutuse muutus. Liikidest võib näitena tuua hallhülge, balti sõrmkäpa ja sookure, mis ei ole Eestis küll hetkel ohustatud, kuid Eestile tüüpiliste ehk omaste liikidena tuleb nende elupaiku piisavas ulatuses säilitada.

Teaduslik väärtus. Oluliseks kaitse alla võtmise või kaitse alla hoidmise põhjuseks on ka objekti teaduslik väärtus. Järjepidev looduskaitse annab head võimalused nii koosluste kui ka liikide ja nende elupaikade kohta pikaajalisi teadusandmeid koguda ja neid analüüsida.

Ajaloolis-kultuuriline väärtus. Ajalooline ja kultuuriline väärtus on oluline ka loodusobjektide puhul, näitena võib tuua poollooduslikud kooslused, mis on oluline osa meie kultuuripärandist. Kultuuripärandi säilitamine ja tutvustamine on eriti oluline rahvusparkides, kus väärtustatakse nii traditsioonilist elulaadi kui ka konkreetseid objekte varasematest aegadest (vanad kalmed, ohvrikivid jne). Paljud pargid ja üksikobjektid on olulised oma ajaloo ja kultuurilise väärtuse poolest. Maastikukaitsealadel on oluline säilitada maastikuilmet, mis on osaks ajaloolisest maakasutusest.

Esteetiline väärtus. Üheks loodusobjektide kaitse alla võtmise põhjuseks võib olla ka see, et objektidel on esteetilised väärtused: näiteks ilus maastik – orud ja kuplid, paljandid, vaated, traditsiooniline külamaastik jne. Näiteks väärtustavad inimesed üksikuid vanu puid eelkõige nende esteetilise väärtuse tõttu.

Rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Euroopa Liidu liikmena ei saa Eesti lähtuda ainult siseriikliku kaitse vajadustest, vaid peab arvestama ka Euroopa maastaabis haruldaste ja ohustatud väärtuste kaitse vajadusega seal, kus väärtused olemas on. Näiteks looduslikus seisundis soid on Euroopas väga vähe säilinud ja see seab ka Eesti riigile suurema kohustuse neid kooslusi kaitsta. Väga oluline on lindude kaitse rahvusvahelisel tasandil, kuna Eesti jääb Ida-Atlandi rändeteele ja siitkaudu rändab igal kevadel ja sügisel läbi miljoneid linde, mistõttu on Eesti riigil kohustus hoida neile sobivad peatumis- ja toitumisalad heas seisundis. Samuti on Eesti seotud erinevate rahvusvaheliste lepingutega, näiteks Ramsari konventsiooni, mis käsitleb märgalade kaitset rahvusvahelisel tasandil. Lisaks nimetatud kaitse alla võtmise eeldustele võetakse alasi kaitse alla ka riiklikes arengukavades seatud eesmärkide täitmiseks. Näiteks on metsanduse arengukava 2010-2020 eesmärk tagada kaitse nendele metsatüüpidele, mida ei ole Eestis piisaval hulgal range kaitse all. Eesti metsade tüpoloogilist esindatust ja vajakuid analüüsitakse perioodiliselt A. Lõhmuse koostatud vastava mudeli alusel ja 2016. aasta analüüsi tulemusena selgus, et vajakud esinevad veel laane-, salu- ja soovikumetsades.

Mustahamba tamm Võrumaal.
Foto Maris Paju

2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Lisaks kaitse alla võtmise eelduste olemasolule tuleb hinnata ka kaitse alla võtmise otstarbekust. Otstarbekuse määramisel hinnatakse:

- kas ala on väärtuse kaitseks oluline ja perspektiivne,
- kas tegemist on Euroopa ja riiklikul tasandil või kohalikul tasandil olulise loodusobjektiga,
- kas piirangute seadmine on proportsionaalne ehk kaalutakse erinevaid huvisid.

Otstarbekuse hindamisel lähtutakse põhimõttest, et väärtuste kaitsmiseks olulistel aladel võib alade kasutamist piirata, kuid iga kord kaalutakse ka alternatiive. Olulisteks aladeks loetakse neid, kus esinevad selliste liikide elupaigad või kooslused, mis pole veel piisavalt kaitstud ja kui konkreetset väärtust kaitse alla ei võeta, siis ei pruugi kooslus või liik pikemas perspektiivis säilida. Seega hinnatakse, kas ala on väärtuse jaoks oluline ja perspektiivne.

Alal võivad olla küll kaitse alla võtmise eeldused, kuid selle kaitse antud asukohas ei pruugi olla otstarbekas; näiteks võib esineda haruldane liik elupaigas, mis ei ole sellele liigile tüüpiline või on antud liigi elupaiku või kooslusi juba piisavalt kaitse all. Näitena võib tuua nahkhiired, kes elavad vanades majades või käpaliste kasvukohad elektriliinide all ja suurte teede ääres. Samuti võib 2,5 m ümbermööduga tammel olla esteetilise väärtuse näol olemas kaitse alla võtmise eeldus ja tegemist võib olla kohalikus piirkonnas tähelepanuväärse puuga, kuid kõikide selliste puude riikliku kaitse alla võtmine ei ole otstarbekas. Kui objekt on oluline eelkõige kohalikul tasandil, tuleks võtta see pigem kohaliku kaitse alla.

Kaitstavad loodusobjektid

Erinevate loodusväärtuse kaitseks moodustatakse erinevat tüüpi kaitstavaid alasid, mis on nimetatud LKS §-s 4.

1. Kaitsealad

Kõikidele kaitsealadele tuleb koostada kaitse-eeskiri. LKS-i kohaselt on Eestis kolme tüüpi kaitsealasid:

- **rahvuspark** – looduse, maastike, kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnakasutuse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks;
- **looduskaitseala** – looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks;
- **maastikukaitseala** – maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks.

Maastikukaitseala eritüübid on park, arboreetum ja puistu, mille kaitse-eesmärgiks on:

- ajalooliselt väljakujunenud planeering;
- dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtuslik puistu;
- pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilimine.

2. Hoiualad

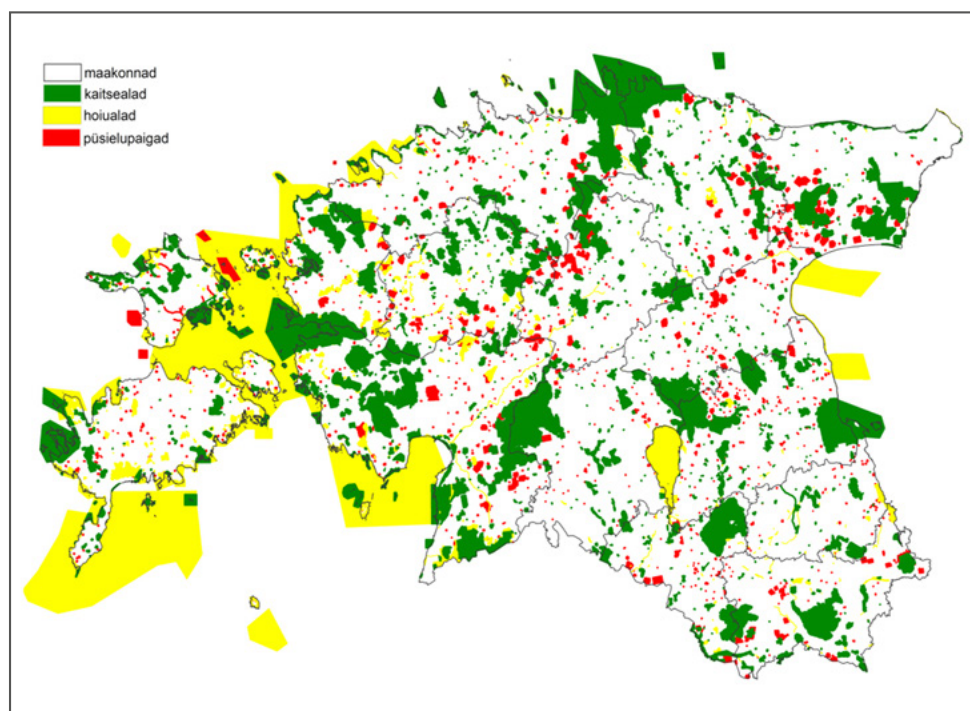
Hoiuala on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Hoiualad moodustatakse konkreetsete elupaigatüüpide ja liikide elupaikade kaitseks. Hoiualad erinevad kaitsealadest selle poolest, et nende kaitsekord tuleneb otse LKS-st ja neile ei koostata eraldi alapõhist kaitse-eeskirja. Igale hoiualale on maakondade kaupa seatud alapõhised kaitse-eesmärgid. Hoiualal esinevate loodusväärtuste säilimiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ala kaitse-eesmärkidele. Tegevuse lubatavuse kaalumisel arvestatakse ala kaitse-eesmärgiks seatud väärtuste paiknemist ja tegevust lubatakse ainult juhul, kui tegevusega ei kaasne kaitse-eesmärgiks seatud väärtustele negatiivset mõju.

3. Püsielupaigad

Püsielupaik on väljaspool kaitseala või selle piiranguvööndis asuv piiritletud ja erinõuete kohaselt kasutatav

- kaitsealuse looma sigimisala või muu perioodilise koondumise paik,
- kaitsealuse taime või seene looduslik kasvukoht,
- lõhe või jõesilmu kudemispaik,
- pruunkaru talvitumisaik,
- jõevähi looduslik elupaik,
- mägra rohkem kui kümne suudmega urulinnak.

Püsielupaigad moodustatakse konkreetse liigi elupaiga kaitseks. Põhimõtteliselt on püsielupaigad nagu kaitsealad, mille kaitse-eesmärgiks on vaid üks liik või liigirühm.

Joonis 3. Kaitstavad loodusobjektid Eestis. Välja on toodud kaitsealad, hoiualad ja püsielupaigad, mis kokku moodustavad Eesti pindalast 18,8%

2017. aasta seisuga oli Eestis kokku 3856 kaitstavat loodusobjekti, nendest:

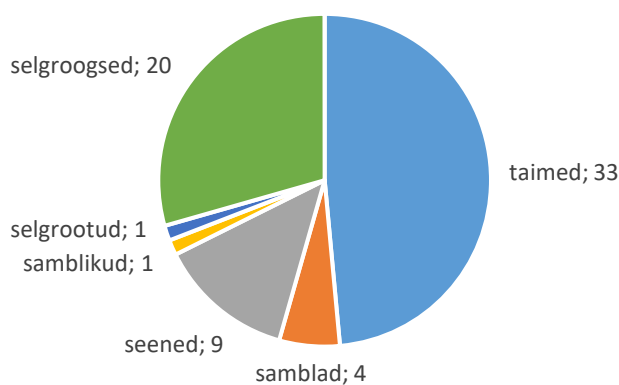
- looduskaitsealasid 165;
- maastikukaitsealasid 150;
- rahvusparke 5 (24.11.2018 lisandus kuues rahvuspark Alutaguse);
- vana ehk uuendamata kaitsekorraga alasid 71;
- parke ja puistuid 523;
- hoiualasid 328;
- püsielupaiku 1480;
- kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaid loodusobjekte 23;
- kaitstavaid looduse üksikobjekte 1114.

4. Kaitsealused liigid

Vastavalt ohustatuse astmele jagatakse kaitset vajavad liigid kolme kaitsekategooriasse. Jaotumus erinevate liigirühmade kaupa on toodud lisatud diagrammidel.

- I kaitsekategooria
 - liigid, mis on Eestis haruldased, esinevad väga piiratud alal, vähestes elupaikades, isoleeritult või väga hajusate asurkondadena;
 - liigid, mis on hävimisohus, mille arvukus on inimtegevuse mõjul vähenenud, elupaigad ja kasvukohad rikutud kriitilise piirini ja väljasuremine Eesti looduses on ohutegurite toime jätkumisel väga tõenäoline.

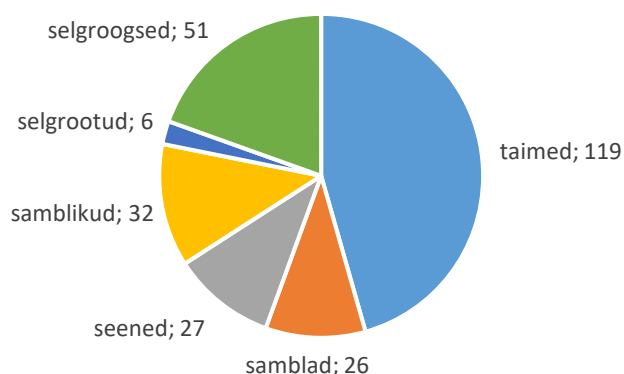
I kaitsekategooria (68 liiki)

- II kaitsekategooria

- liigid, mis on ohustatud, kuna nende arvukus on väike või väheneb ning levik Eestis väheneb ülekasutamise, elupaikade hävimise või rikkumise tagajärjel;
- liigid, mis võivad olemasolevate keskkonnategurite toime jätkumisel sattuda hävimisohtu.

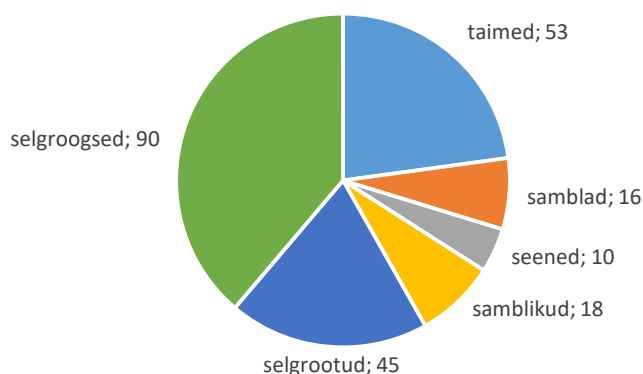
II kaitsekategooria (261 liiki)

- III kaitsekategooria

- liigid, mille arvukust ohustab elupaikade ja kasvukohtade hävimine või rikkumine ja mille arvukus on vähenenud sedavõrd, et ohutegurite toime jätkumisel võivad nad sattuda ohustatud liikide hulka;
- liigid, mis kuulusid I või II kaitsekategooriasse, kuid on vajalike kaitseabinõude rakendamise tõttu väljaspool hävimisohtu.

III kaitsekategooria (232 liiki)

Kaitsekategooriatesse määramisel võetakse aluseks Eesti Punase nimestiku liikide ohustatuse hinnangud. Hetkel (2018. a) on käimas Eesti kõikide liikide uus hindamine ja lähiaastatel on tõenäoliselt oodata muutusi liikide kaitsekategooriates.

Lisaks on Eestil kohustus säilitada soodne seisund Euroopa Liidus kaitset vajavate liikide puhul. Linnu-direktiiv (Euroopa Nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ, loodusliku linnustiku kaitse kohta, 2. aprill 1979) ja loodusdirektiiv (Euroopa Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ, looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta, 21. mai 1992) sätestavad muuhulgas need liigid, kelle kaitseks tuleb moodustada kaitstavaid alasid.

Liikide kaitset ehk soodsa seisundi tagamist saab korraldada erinevatel meetoditel:

- elupaikade kaitse kaitsealade ja/või hoiuala moodustamise kaudu, kus arvestatakse liikide elupaiganõudlust ja ohutegureid;
- püsielupaikade kindlaksmääramine ja kaitse alla võtmine keskkonnaministri määrusega, kus arvestatakse vastava liigi elupaiganõudlust ja ohutegureid.

Kindlaksmääratud ehk kandiliste püsielupaikade moodustamisel arvestatakse vastava liigi häirimistundlikkust ja olemasolevat olukorda looduses. Lisaks rakendub sihtkaitsevööndis 100% ja piiranguvööndis 50% maamaksusoodustus ning võimalus esitada taotlus maa riigile müümiseks. Püsielupaikade piire muudetakse või tunnistatakse ala kehtetuks ainult juhul kui liigi elupaik on hävinud ja liigi tagasipöördumine antud leiukohta on eksperdi hinnangul välistatud.

- automaatsed püsielupaigad tekivad vastavalt LKS § 30-le kaheksale I kategooria liigile sihtkaitsevööndi režiimiga pesapuu ümber järgmistes raadiustes:
 - lendorav – 25 m;
 - merikotkas, madukotkas, kalakotkas – 200 m;
 - suur-konnakotkas, must-toonekurg – 250 m;
 - väike-konnakotkas – 100 m;
 - kaljukotkas – 500 m;
 - suur-konnakotka ja väike-konnakotka segapaar – 250 m.

Lisaks kehtib automaatses sihtkaitsevööndis liikumiskeeld:

- 15. veebruar – 31. juuli – kalju- ja merikotka kaitseks;
- 15. märts – 31. august – madu-, kala-, suur- ja väike-konnakotka ning musta-toonekure kaitseks.

Automaatse sihtkaitsevööndi režiim ei kehti

- kinnisasja haritaval maal,
- olemasoleva elamu õuemaal,
- avalikus kasutuses oleval teel,
- loodusliku rohumaa hooldamisel.

- elupaikade ja isendikaitse väljaspool kaitsealasid ja püsielupaikasid.

Looduskaitseaduse § 55 lõige 1 keelab kaitsealuse loomaliigi isendi tahtliku surmamise, lõige 7 keelab I ja II kategooria taimede ja seente kahjustamise, lõige 8 keelab III kategooria taimede, seente ja selgrootute loomade hävitamise ja loodusest korjamise ulatuses, mis ohustab selle liigi säilimist selles elupaigas. Seega on III kategooria taimi ja seeni lubatud oma tarbeks korjata nii, et ei hävita vastavat kasvukohta.

Kõikide kaitsealuste liikide puhul kehtib tehingukeeld.

Kaitsealuse liigi isendi surmamine on lubatud:

- eutanaasia eesmärgil (teavitada KeA-d);
 - kui on oht inimese elule ja tervisele (teavitada Keskkonnaametit);
 - kui on oht elanikkonna ohutusele (eelnev Keskkonnaameti luba vajalik);
 - kui on oht lennuohutusele (eelnev Keskkonnaameti luba vajalik);
 - kui on vajalik olulise vara kahjustamise vältimiseks (eelnev Keskkonnaameti luba vajalik);
 - õppe- ja teadusotstarbel (eelnev Keskkonnaameti luba vajalik).
- keelatud on I ja II kategooria liikide täpse leiukoha avaldamine. Kui on vajalik muuhulgas I ja II kategooria täpsete leiuandmete nägemiseks (nt planeeringud, tegevusload jne KOV-s), siis on vajalik sõlmida keskkonnaregistri kasutamise leping, mida sõlmib Keskkonnaagentuur;
 - tegevuskavade koostamine (vt ptk [Kaitsekorralduskava](#)).

I kaitsekategooria liikide puhul kaitstakse kõiki vastava liigi teadaolevaid elupaiku või kasvukohti. Osadele I kaitsekategooria liikidele – lendorav, must-toonekurg, kaljukotkas, merikotkas, kalakotkas, madukotkas, väike- ja suur-konnakotkas – kehtib LKS-i kohaselt nii-öelda automaatne kaitse alates pesapuu leidmisest.

II kaitsekategooria liikidel tuleb kaitse alla võtta vähemalt 50% teadaolevatest elupaikadest või kasvukohtadest.

I ja II kaitsekategooria liigi täpseid leiukohti ei tohi massiteabevahendites avalikustada. Seetõttu ei ole need nähtavad ka keskkonnaregistris avalikus rakenduses ega Maa-ameti geoportaalil, küll aga näeb neid maaomanik metsaregistrisse sisse logides oma maaomandi piires.

III kaitsekategooria liikidel tuleb kaitse alla võtta vähemalt 10% teadaolevatest elupaikadest või kasvukohtadest. Kõik III kategooria liikide leiuandmed on avalikud.

II ja III kategooria liikide ja kivististe kaitseks ei moodustata alati eraldi kaitstavaid alasid. Sageli piisab liikide kaitseks isendi kaitsest, kaitsealuseid liike ei tohi püüda, korjata või asjatult häirida ka väljaspool kaitstavaid alasid (sätestatud LKS §-s 55). Näiteks ei ole paljude III kaitsekategooria lindude elupaigad võetud alana kaitse alla ja majandusmetsas piisab sageli ka sellest, kui raie tehakse väljaspool pesitsus-aega või säilitatakse liigi elupaigas pesapuu ja teatud puistuelemendid.

Väljaspool kaitsealasid, hoiualasid ja püsielupaikasid tuleb planeeringute algatamisel, koostamisel,

kooskõlastamisel, erinevate tegevuslubade andmisel ja muudel tegevustel, mis leiavad aset kaitstavate liikide elupaikades, arvestada sellega, et ka seal rakendub kaitstavate liikide isendide kaitse ja neid ei tohi reeglina kahjustada ega hävitada. III kategooria liikide puhul on lubatud mingil määral nende isendite hävitamine, kuid alati võib Keskkonnaametilt nõu küsida, kas planeeritav tegevus kahjustab kaitstava liigi leiukohta.

Juhul kui ei ole võimalik tegevust ära jätta või tegevus juba toimub ja leitakse kaitstava liigi leiukoht, siis võib taotleda **kaitstava liigi ümberasustamist**. Ümberasustamine toimub vastavalt keskkonnaministri 15.07.2004 määruses nr 248 („Kaitsealuse liigi isendi ümberasustamise kord”) toodud korrale: tuleb esitada taotlus, Keskkonnaamet tellib ekspertiisi, millest nähtub, kas ja kuidas ning mis tingimustel on ümberasustamine võimalik. Kõiki liike ei ole võimalik ümber asustada. Loa saamisel katab ümberasustamise kulud loa taotleja ja ümberasustamist tuleb teha vastavalt loas toodud tingimustele. Kindlasti peab järgnema seire, et teha kindlaks, kas ja kuidas ümberasustamine õnnestus. See on vajalik ka kogemuste omandamiseks, mis oleks aluseks edaspidi ümberasustamiste lubade väljastamisel.

5. Üksikobjektid

Kaitstav looduse üksikobjekt – teadusliku, esteetilise või ajaloolis-kultuurilise väärtusega elus või eluta loodusobjekt, nagu puu, allikas, rändrahn, juga, karestik, pank, astang, paljand, koobas, karst või nende rühm.

6. Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid

Kohaliku omavalitsuse (KOV) tasandil kaitstavad loodusobjektid – **objektid, mis ei ole riikliku kaitse all**. LKS § 4 lõike 7 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaks objektiks olla

- maastik,
- väärtuslik põllumaa,
- väärtuslik looduskooslus,
- maastiku üksikelement,
- park,
- haljasala või haljasala üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal.

Kaitsekord kaitstavatel loodusobjektidel

- LKS keelab vööndite kaupa keskkonnaohu- või riskiga seotud tegevused, jättes leevenduste tegemise kaitse-eeskirja ülesandeks.
- Tegevusi piiratakse nii palju kui vajalik ja nii vähe kui võimalik (proportsionaalsuse printsiip).
- Arvestada tuleb objekti väärtusega nii Euroopa, riiklikul kui ka kohaliku piirkonna tasandil.

1. Kaitsekorda reguleerivad õigusaktid

- Looduskaitseseadus (LKS) – hoiualad, liigid www.riigiteataja.ee/akt/108072014020?leiaKehtiv
- Kaitse-eeskirjad – kaitsealad (k.a pargid ja puistud), püsielupaigad, üksikobjektid www.riigiteataja.ee
- KOV-i tasandil kaitstavad loodusobjektid – LKS § 31 (võimalik kehtestada piiranguvööndi režiim, sihtkaitsevööndi režiimi kehtestada pole LKS-i alusel võimalik), planeeringud, KOV-i poolt koostatud kaitse-eeskirjad.

Tegevus kaitstavatel loodusobjektidel on reguleeritud paljude erinevate õigusaktidega (veeseadus, asjaõigusseadus, ehitusseadus jne). Kaitstavate väärtustega seonduvat reguleerib põhiliselt LKS, kus on öeldud, mida saab konkreetsele alale koostatud kaitse-eeskirjaga reguleerida. Kõikidele kaitstavatele aladele siiski kaitse-eeskirja ei koostata. Näiteks hoiualade kaitsekord on reguleeritud ainult LKS-ga ja hoiualad on kaitse alla võetud ning nende kaitse-eesmärgid seatud eraldi määrusega. Samuti käsitleb LKS nende liikide leiukohtade kaitset, mis ei ole eraldi kaitstava alana kaitse alla võetud. Kaitse-eeskirjad koostatakse kaitsealadele ja püsielupaikadele liikide kaupa; üksikobjektidele ja parkidele on kehtestatud kummalegi grupile üks kaitse-eeskiri.

Kaitse-eeskirjas on välja toodud konkreetse kaitstava ala kaitse-eesmärgid, vööndid ja tegevused mis on lubatud, keelatud, piiratud või tuleb kaitseala valitsejaga kooskõlastada. Samuti on välja toodud vajalikud tegevused ja kaart. Peamised tegevused, mida reguleeritakse LKS-i ja kaitse-eeskirjaga, on inimeste viibimine, liikumispiirangud, jahipidamine, kalapüük, (mootoriga) sõiduvahenditega liiklemine, majandustegevus, ehitustegevus, raietegevus, maaparandus.

LKS-i ja kaitse-eeskirjadega saab tutvuda Riigi Teataja veebilehel. Kaitse-eeskirjadele on üldjuhul koostatud ka seletuskirjad, kus on täpsemalt selgitatud, miks ala just sellisel viisil kaitse alla on võetud; Keskkonnaministeeriumi veebilehel on viide ka Riigi Teatajale (menetlusteabe all).

KOV tasandil kaitstavatele loodusobjektidele kehtib LKS-i kohaselt piiranguvööndi kaitsekord, mida võib kaitse-eeskirjaga või planeeringuga leevendada. Sihtkaitsevööndeid kohaliku tasandi objektidele kehtestada ei saa.

Üksikobjektidel on kuni 50 m ulatuses ümber vöönd, kus kehtib samuti piiranguvööndi kaitsekord.

Karala-Pilguse linnuala. Foto: Allar Liiv

Väinamere loodusala. Foto: Allar Liiv

2. Vööndid

- Reservaat (ainult rahvusparkides ja looduskaitsealadel) – inimtegevus keelatud (LKS § 29)
- Sihtkaitsevöönd – loodusvarade kasutamine ja majandustegevus keelatud (LKS § 30)
- Piiranguvöönd – majandustegevus lubatud piirangutega (LKS § 31)

Nendele kaitstavatele aladele, millele koostatakse kaitse-eeskiri, on määratud vööndid. Kõige rangema kaitsereserviimiga on loodusreservaat. See on otsesest inimtegevusest puutumata loodusega ala, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine ja kujunemine üksnes looduslike protsesside tulemusena. Reservaati tohib minna vaid eriloal teadustöö tegemiseks, järelevalve- või päästetöödeks. Sihtkaitsevöönd (seisundikaitse, protsessikaitse) on loodud looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks, seal asuvad liikide elupaigad, sood, kõrge väärtusega metsad ja veekogud. Inimtegevus on siin üldjuhul piiratud, vahel ka ajaliste liikumisiirangutega; lubatud on sellised tegevused, mis on vajalikud või aitavad säilitada kaitstavate liikide ja koosluste soodsat seisundit. Näiteks on lubatud kaitsealuse puisniidu niitmine, et vältida koosluse võsastumist. Sihtkaitsevööndis asuvaid loodusvarasid (nt mets, turvas) ei lubata kasutusele võtta. Piiranguvööndis on kõige leebem kaitsekord. Siin on lubatud majandustegevus, kuid tuleb arvestada LKS-is loetletud kitsendustega. Piiranguvööndid moodustavad sageli puhvri tavapäraselt majandatava ala ja looduskaitsealalt väga väärtusliku ala vahel. Rahvusparkides ja looduskaitsealadel on tavaliselt kõik kolm eeltoodud vööndit, maastikukaitsealadel ja püsielupaikades loodusreservaate pole.

3. Natura 2000 võrgustik

Natura 2000 on üle-euroopaline looduskaitsealade võrgustik, mille eesmärk on säilitada või vajadusel taastada üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja elupaikade soodne seisund. Viiendik EL-i maismaast on kaetud Natura kaitsealade võrgustikuga – kokku 800 000 km² ja üle 25 000 ala. Neile lisandub 100 000 km² merealasid.

Natura 2000 võrgustiku alade kaitse on rahvusvahelisel tasandil reguleeritud loodus- ja linnudirektiiviga, mille alusel on moodustatud Eestis loodus- ja linnualad. Loodusalade eesmärgiks on loodusdirektiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ja liikide kaitse, linnuala eesmärgiks on linnudirektiivi lisades nimetatud linnuliikide kaitse. Enamus Eesti kaitstavatest aladest kuulub ka Natura võrgustikku, mille loomisega alustati 2000-ndate alguses.

- LOODUSALAD – loodusdirektiiv (elupaigatüübid ja liigid, v.a linnud)
- LINNUALAD – linnudirektiiv (linnuliigid, k.a jahitavad liigid)

Natura 2000 võrgustikku kuuluvad alad on võetud siseriikliku kaitse alla kaitseala, hoiuala või püsielupaigana. 2018. a andmetel on Eestis 66 linnuala ja 541 loodusala, mis sageli ka täielikult või osaliselt kattuvad:

- kogupindala 14 863 km² (sellest pisut alla poole meres);
- 17% Eesti maismaapindalast (Eestis kaitsealuseid objekte kokku 18,8%-l Eesti maismaapindalast).

Loodusobjektide piiritlemise põhimõtted

- Kaitset vajavad objektid võetakse kaitse alla tervikuna.
- Oluline on ala piisav suurus ja ökoloogiline terviklikkus (minimaalne killustatus ja servaepekt), piisav puhver.
- Ala piir on loogiline ja võimalusel looduses tuvastatav:
 - teed, kraavid jm põhikaardile kantud püsivad objektid;
 - mõõdistatud katastriüksused;
 - mõttelised sirged või kõlvikute piirid, kui muud orientiirid puuduvad.

Projekteeritav ala

Lisaks olemasolevatele kaitstavatele aladele saab tegevusi LKSi alusel piirata ka projekteeritavatel kaitstavatel aladel, mille kaitsekord on kavandamisel või muutmisel. Valdavalt tegeletakse olemasolevate kaitstavate alade kaitsekorra muutmisega, kuid võetakse kaitse alla ka uusi alasid või arvatakse kaitsealuseid objekte kaitse alt välja.

Olemasolevate alade kaitsekorra muutmine võib olla vajalik erinevatel põhjustel. Üheks põhjuseks on see, et Eestis on kaitse all alasid, mis on kaitse alla võetud enne LKS-i jõustumist ja neil ei ole kaitse-eeskirja. LKS-i kohaselt tuleb kõikidele sellistele aladele kehtestada kaitsekord hiljemalt aastaks 2023.

Teiseks kaitsekorra muutmise või uue ala kaitse alla võtmise põhjuseks võib olla see, et väärtuste kohta lisandub inventuuride käigus uut või täpsemat informatsiooni. Samuti kohustab LKS võtma kaitse alla kõik I kaitsekategooriasse kuuluvate liikide leiukohad. Vahel on varem kaitse alla võetud alade loodusväärtused hävinud, mistõttu alal esinevad piirangud ei ole enam põhjendatud ja alad tuleb kaitse alt välja arvata.

LKS-i kohaselt võib kaitse alla võtmise (või ka kaitsekorra muutmise) ettepaneku esitada igaüks, kuid ettepanek peab vastama LKS-is nimetatud tingimustele ja sisaldama:

- kaitse alla võtmise põhjendust;
- kaitse alla võtmise eesmärki;
- kaarti, millele on kantud loodusobjekti asukoht või piir ja loodusväärtused, mille kaitse eesmärgil loodusobjekti kaitse alla võtmise ettepanek esitatakse;
- kaitseks kavandatavate piirangute kirjeldust;
- kaitse alla võtmisega ja kaitse korraldamisega seotud kulutuste hinnangut.

Kui loodusobjekti kaitse alla võtmise protsess on algatatud või on esitatud kaitse alla võtmise ettepanek, siis LKS § 8 lõige 6 kohaselt on haldusorganil, kellele on esitatud taotlus muu haldusakti andmiseks, mis võib mõjutada ettepanekus nimetatud loodusobjekti seisundit, õigus peatada haldusakti andmise menetlus. Haldusakti andmise menetlus peatatakse kuni loodusobjekti kaitse alla võtmise või kaitse alla võtmisest keeldumise otsuse tegemiseni, kuid mitte kauemaks kui 28 kuuks haldusakti andmise menetluse peatamise otsuse tegemisest arvates.

Näiteks, kui Keskkonnaministeeriumile on tehtud ettepanek metsa kaitse alla võtmiseks või on algatatud kaitsekorra muutmine selliselt, et metsaelupaigad planeeritakse rangemasse vööndisse, siis metsateatise laekumise korral tuleb igakordselt kaaluda, kas metsaraie võib eeldatavalt ala väärtust kahjustada. Vastava kahtluse või veendumuse korral taotluse menetlus peatatakse. Peatamise eesmärk on vältida väärtuse hävitamist või kahjustamist enne otsuse langetamist selle kaitse alla võtmise kohta. Kui menetluse käigus selgub, et kaitse alla võtmine ei ole siiski otstarbekas, tunnistatakse peatamise otsus kehtetuks ning tehakse otsus tegevuse lubatavuse kohta. Kaitse alla võtmise ettepanekutest teavitatakse ka KOV-e. Võimalus on ala kaitse alla võtmise ettepanek teha sarnaselt ka KOV-le; sellisel juhul tuleks KOV-il ettepaneku esitamisest teavitada ka Keskkonnaametit.

Kaitse planeerimise protsess

- Info kogumine. Kaitsealuste objektide kaitse planeerimise protsess saab alguse sellest, et on laekunud info ala väärtuste kohta ja olemasolev kaitsekord ei taga nende väärtuste kaitset või kaitsekord puudub või on tehtud ettepanek objekti kaitse alla võtmiseks.
- Kogu info analüüsitakse põhjalikult, vajadusel kaasatakse eksperte või tehakse täiendavad inventuurid.
- Kui ala kaitse alla võtmise eeldused on olemas ja ala kaitse alla võtmine on otstarbekas, koostatakse objekti kaitse alla võtmise kaitse-eeskirja eelnõu (määrus ja seletuskiri) või kaitse-eeskirja eelnõu väljatöötamise kavatsus (VTK).
- Avalikkuse kaasamine. Kui on koostatud kaitse-eeskirja eelnõu või VTK, siis tutvustatakse seda avalikkusele. Küsitakse ala kaitse alla võtmise kohta arvamust maaomanikelt, alaga seotud teistelt riigiasutustelt, omavalitsustelt ja muudelt huvigruppideelt. LKS näeb ette, et kõikidele asjaosalistele saadetakse kaitstava ala moodustamise või muutmise kohta info kirjalikult, kas tähtsusega või toimivate e-posti aadressi olemasolul elektrooniliselt. Lisaks kirjade saatmisele avaldatakse teade väljaandes Ametlikud Teadaanded ja ajalehes (riiklikus ja maakondlikus), samuti pannakse teade Keskkonnaameti kodulehele. Materjalid tehakse kättesaadavaks ka Keskkonnaameti vastava piirkonna kontoris, samuti edastatakse need KOV-idele. Arvamuse avaldamise ajaks tuleb LKS-i kohaselt määrata vähemalt kaks nädalat, enamasti on avalikustamise periood siiski pikem. Avalikkuse kaasamise osa on ka avalik arutelu.
- Avalikkuse kaasamise käigus vaadatakse kõik laekunud ettepanekud läbi, vajadusel tehakse dokumentides vajalikud muudatused saadetakse need edasi Keskkonnaministeeriumisse, kust esitatakse eelnõu teistele ministeeriumitele kooskõlastamiseks.
- Kaitsealade kaitse-eeskirjad ja hoiualade muudatused kinnitab Vabariigi Valitsus, üksikobjektide ja püsielupaikade kaitse alla võtmise otsused ning kaitse-eeskirjad kinnitab keskkonnaminister.

Kohaliku kaitse alla võtmise protsess

Loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmise menetluse algatab ja viib läbi kohalik omavalitsus (LKS § 10 lg 7 p 1 ja 2).

Kaitse alla saab võtta:

- volikogu poolt kehtestatud üldplaneeringu või detailplaneeringu alusel;
- kui planeeringut ei koostata, siis viiakse menetlus läbi LKS § 9 kohaselt.

Kohalikud omavalitsused saavad valida, kas kaitsevad objekte analoogselt nagu riik seda teeb kaitse-eeskirjaga või siis üld- või detailplaneeringu alusel. KOV-i kaitse all olevad objektid tuleb kindlasti kanda ka keskkonnaregistrisse. Kui minnakse planeeringu koostamise teed, siis tuleb planeeringusse kindlasti kirja panna konkreetsed tingimused (nt lageraie keelatud). Kaitse-eeskirja puhul on kõik hästi ära reguleeritud, kuna LKS § 31 näeb ette, mida peab reguleerima. Maavara kaevandamist keelates (riiklik varu) tuleb see näiteks Keskkonnaministeeriumiga kooskõlastada.

Kaitsekorralduskava

Kaitsekorralduskava on rakenduslik tegevusplaan, mis koostatakse enamasti ühele või mitmele ühes piirkonnas paiknevale kaitstavale alale Keskkonnaameti poolt või tellimisel.

Kaitsekorralduskavasse märgitakse:

- kaitse-eesmärgid;
- olulised ohutegurid ja nende mõju kaitse-eesmärkidele;
- kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalikud tööd ja meetmed, tööde tegemise eelisjärjestus, ajakava, maht ning elluviimise eelarve.

Kaitsekorralduskavas antakse ülevaade kaitstavast alast, kirjeldatakse ala kaitse-eesmärgiks olevad väärtused, nende seisund ja esinemine alal. Kavas tuuakse väärtuste kaupa välja eesmärgi saavutamist takistavad ohutegurid ja planeeritakse võimalusel meetmed ohutegurite kõrvaldamiseks või leevendamiseks. Kavas planeeritakse ka kaitse-eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused (nt poollooduslike koosluste hooldamise ja taastamise vajadus, tööde maht, veerežiimi taastamise tööd jne). Samuti antakse kavas ülevaade alal tehtud uuringutest ja inventuuridest ning soovitusel inventuuride ja seire vajaduse kohta. Kaitsekorralduskavas tuuakse välja ka külastuskorraldust puudutav info, vajadusel planeeritakse vastav taristu, märgitakse ära objekti tähiste asukohad. Kavas analüüsitakse ka kehtiva kaitsekorra sobivust ning tehakse vajadusel ettepanekud kaitsekorra muutmiseks. Kava kinnitamisega kaitsekord veel ei muutu, vaid selleks tuleb algatada eraldi kaitsekorra muutmise protsess (vt punkte 5 ja 6).

Kava koostamisse kaasatakse huvigrupid. **Kui KOV-idele saadetakse kaitsekorralduskava ettepanekute esitamiseks, siis võiks eelkõige vaadata, kas ja kuidas on planeeritud ala puhkemajanduslikud eesmärgid ja tegevused.** Liigi kaitse tegevuskavad on koostatud konkreetsele liigile või liigirühmale ja need käsitlevad konkreetset liiki või liigirühma üle-eestilisel tasandil, aga annavad sageli soovitusi ka asukohapõhiselt. Tegevuskava koostatakse I kategooria liikide kaitse korraldamiseks ja vajadusel ka teiste liikide soodsa seisundi tagamiseks, kui liigi teadusinventuuri tulemused näitavad, et seni rakendatud abinõud seda ei taga, või kui seda nõuab rahvusvaheline kohustus. Tegevuskava sisaldab ülevaadet liigi kohta, selle ohutegureid, kaitse eesmärki, soodsa seisundi saavutamiseks vajalike meetmete nimekirja, eelisjärjestust ja ajakava ning korraldamise eelarvet.

Keskkonnaameti peadirektori poolt kinnitatud tegevuskavadega saab tutvuda Keskkonnaameti kodulehel www.keskkonnaamet.ee ->Liigikaitse -> [Liigi tegevuskavad](#).

Elupaikade tegevuskavad on sarnaselt liigi kaitse tegevuskavadele elupaikasid käsitlevad dokumendid üle-eestilisel tasandil.

Parkide ja üksikobjektide kaitse korraldamine

Parkidele koostatakse parkide hooldus- või rekonstrueerimiskavad, milles kirjeldatakse vajalikke töid ja tööde mahtu. Hoolduskava tellib või koostab üldjuhul maaomanik, mitte Keskkonnaamet. Kavad saadetakse Keskkonnaametile kooskõlastamiseks.

Parkide ja üksikobjektide hooldust, millel pole hoolduskava, planeerivad ja vajadusel korraldavad Keskkonnaametis regiooni kaitsekorralduse spetsialistid valdavalt rotatsiooni korras, aga ka vajaduspõhiselt (kiireloomulised hädaabitööd). Hooldamise vajaduse määrab:

- objekti kaitse-eesmärk,
- tüüp (nt rahn, puu, puistu, park, paljand jne),
- ohutegurid,
- asukoht, ligipääsetavus ja kasutatavus.

Vajalikke töid pakutakse avalikul hankel esmajärjekorras tegemiseks maaomanikule, kelle keeldumise korral valib Keskkonnaamet avalikult hankelt teise tegija.

KOVi roll looduskaitse korraldamisel

... on väga oluline ja sageli alahinnatud.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus sätestab

§ 6. Omavalitsusüksuse ülesanded ja pädevus

(1) Omavalitsusüksuse ülesandeks on korraldada antud vallas või linnas... **heakorda, ruumilist planeerimist...**

(3) Lisaks ... otsustab ja korraldab omavalitsusüksus neid kohaliku elu küsimusi:

- 1) mis on talle pandud **teiste seadustega**;
- 2) mis ei ole seadusega antud kellegi teise otsustada ja korraldada

(4) Omavalitsusüksus täidab riiklikke kohustusi:

- 1) mis on talle **pandud seadusega**;
- 2) mis tulenevad selleks volitatud riigiorgani ja antud volikogu vahelisest **lepingust**

Planeerimisseaduse alusel – ÜP-de ja DP-de algataja, põhimõtete ja suundumuste kujundaja ning protsessi läbiviija (arendusalad, rohealad jms)...

Ehitusseadustiku alusel – ehitustegevuse korraldaja ja järelevalvaja (suur mõju nt: rahvusparkides, maastikukaitsealadel), ehituskeeluvööndite vähendamise ja suurendamise kavandaja ning põhjendaja, juurdepääsude ja teepoliitika kujundaja...

Looduskaitseaduse alusel – kaitsealuste objektide maaomanik ja valitseja (kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid), hooldaja, sisendi andja ja erinevate huvigruppide sõnumi edastaja kaitsealuste objektide kaitse-eeskirjadesse ning kaitsekorralduskavadesse (viimaste osas võiks olla veel palju aktiivsem)...

KeA regiooni looduskaitse tegevusvaldkonnad

- Annab kooskõlastusi, keeldumisi, tingimusi, infot või sisendeid kaitsealustel loodusobjektidel kavandatud tegevusteks (nt: ehitamine, maaparandussüsteemid, liikumisload, üritused jms) – kaalutusotsused ja igapäevane kirjavahetus klientide ja koostööpartneritega.
- Korraldab loodushoiutööde elluviimist – liikide, koosluste ja objektide hooldustööd, taristu arendamine, võõrliikide tõrje, loomakahjude hindamine, inventuurid ja tulemuslikkuse seire.
- Looduskaitse info vahendamine ja huvigruppide teavitamine (infopäevade korraldamine).
- Kultuuripärandi kaitse korraldamine eeskätt rahvusparkides – info- ja koolituspäevad, seminarid, teavikud jms.
- Koostöö teiste valdkondadega.

Juhtivspetsialist – koordineerib, delegeerib, vastutab ja planeerib, ühtlustab seisukohti, valdkonna PR, koostöö teiste valdkondadega ja partneritega, koostöökogude, sh Lahemaa RP-s arhitektuurinõukogu töö korraldamine.

Looduskasutuse spetsialistid – kirjavahetus klientidega, kooskõlastused, kaalutusotsused.

Kaitsekorralduse spetsialistid – kaitsekorralduskavades ja liigi tegevuskavades planeeritud tööde elluviimine, sisend kaitse planeerimisse ja kooskõlastustesse, kaitsekorralduslikud seired, võõrliikide ohjamine, liikide kaitse tegevuskavad (osaliselt tööplaaniga).

Kultuuripärandi spetsialist – kultuuripärandi (nii vaimse kui ka materiaalse) kaitse korraldamine, rahvusparkides sisend kooskõlastustesse, kursused, õppepäevad, koostöökogude töö korraldamine.

KeA tegevus kaitseala valitsejana

Kaalutusotsused

LKS § 14. Üldised kitsendused

(1) **Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis** (NB! mitte liikide leiukohtades) ei või ilma KeA nõusolekuta (igakordne kaalutusotsus):

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lauritrit või paadisilda;
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;
- 9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui 5 m², kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatisi.

Taotluse esitamisel tuleb arvestada

- **Kooskõlastamise alus peab tulenema seadusest** ja see tuleb taotluses ka vastavalt välja tuua; kui KeA kooskõlastust ei ole vaja, ent soovitakse nt KeA arvamust projektile või hinnangut, kas tegevus on kooskõlas EKV regulatsiooniga, siis tuleb see ka vastavalt välja tuua.
- **Kasutusluba ei ole vaja kooskõlastada** KeA-ga.
- Kui ala asub EKV-s või kaitsealuse liigi leiukohas väljaspool kaitstavaid alasid, ei ole vaja KeA kooskõlastust (v.a. EKV vähendamist puudutavate planeeringute kinnitamiseks vastavat KeA peadirektori lubavat otsust).
- Positiivne praktika on enne DP algatamist esitada KeA-le seisukoha saamiseks DP algatamise taotlus. Ükski õigusakt seda kohustust ei sätesta, kuid see lihtsustab DP koostamist ja menetlusprotsessi, kuna KeA üldised seisukohad on algusest peale teada. Lõpliku seisukoha saab KeA anda DP kooskõlastamisel, kuna siis on kaalumiseks piisavalt informatsiooni.
- Keerulisemate juhtumite korral lihtsustab eelnev läbirääkimine menetlusprotsessi.

Kaalutusotsus tehakse lähtudes HMS § 4 lõikes 2 sätestatud kaalutusreeglitest (s.o. kooskõlas volituse piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve) juhtumipõhiselt, arvestades

- soovitud tegevusi (taotlust),
- väljaselgitatud asjaolusid,
- ala kaitse-eesmärke (mis on väga erinevad) ning väärtusi.

Kaalutusotsuse tegemisel hinnatakse kavandatud tegevuse kõikvõimalikku üksikut, aga ka kumulatiivset mõju kaitse-eesmärkide saavutamisele, kaitseala seisundile ja teistele kaitseväärtustele (mis ei ole otseselt konkreetse ala kaitse-eesmärgiks).

Kaalutusotsuse analüüsi aluseks/sisendiks on

- LKS,
- loodusobjekti kaitse-eeskirjas või hoiualade kaitse alla võtmise otsuses sätestatud kaitse-eesmärgid (Natura alade eesmärgid toodud 05.08.2004 korralduses nr 615) ja ala kaitsekord,
- kaitsekorralduskava (vajadusel eesmärkide täpsustus ja mahud, soovitused, nt ehitamisele),
- liigi kaitse tegevuskava(d),
- keskkonnaregister (EELIS),
- inventuuride tulemused (nt: kaitsealused liigid, elupaigatüübid, ajalooline maakasutuse, asutusstruktuur...),
- planeeringud - nii kehtivad kui ka menetluses olevad (NB! **planeeringuga ei saa muuta LKSis ega kaitse-eeskirjas sätestatud, vaid peab neist lähtuma**, v.a EKV vähendamine LKS § 40 alusel),
- kolleegide sisend (oskusteave), teaduskirjandus, uuringud jms.

LKS § 14. Üldised kitsendused

(2) KeA **ei kooskõlasta** eelnevalt nimetatud tegevusi ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt KeA nõusolekut, **kui see võib (NB! tõenäoline, mitte hüpoteetiline kahtlus) kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit**

(3) KeA võib käesoleva eelnevalt nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel **kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit**

(4) Kui eelpool loetletud tegevusi ei esitatud KeA-le kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud KeA seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas

NB! Igasugust tõenäolist negatiivset mõju Natura linnu- või loodusaladele loetakse vastavalt Euroopa Kohtu praktikale oluliseks ja see vajab KeHJS-i § 3 lg 1 punkti 2 alusel keskkonnamõju hindamist.

Ehitamise alused looduskaitseseaduses

Looduskaitseseadus annab kaalutlusruumi kaitse-eeskirjas kaitsekorra sätestamiseks, seega piiranguid tuleb vaadata LKS koostoimes kaitse-eeskirjaga.

LKS § 29. Loodusreservaatidesse ehitada ei saa, kuna seal on keelatud igasugune inimtegevus, isegi inimeste viibimine, v.a järelevalve-, teadus- ja päästetööd

LKS § 30. Sihtkaitsevöönd

(2) **Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on keelatud:**

... 3) **uute ehitiste püstitamine**

(4) Kaitstava loodusobjekti säilitamiseks vajalike tegevustena või tegevustena, mis seda objekti ei kahjusta, **võib kaitse-eeskirjaga lubada:**

1) olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöid ja veerežiimi taastamist;

6) **tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta ehitise püstitamist kaitsealal paikneva kinnistu, kaitseala või riigikaitse tarbeks ja olemasolevate ehitiste hooldustöid** (tähised, rajad, infotahvlid, sillad, loomade varjualused jms).

Enamasti on LKS sätted selguse mõttes üle toodud ka kaitse-eeskirja, kuid näiteks püsielupaikade määrustes, kus ei ole sätestatud ehitamise regulatsiooni, on LKS alusel ehitamine keelatud.

LKS § 31. Piiranguvöönd

(2) **Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on keelatud:**

1) uue maaparandussüsteemi rajamine;

2) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine;

8) ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise, püstitamine ning rahvuspargis ehitise väliskonstruktsioonide muutmine.

Seega, kui kaitse-eeskirjas leevendusi ei seata, on need tegevused keelatud!

LKS § 32. Hoiuala

(2) Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi.

LKS §-s 33 on sätestatud hoiuala teatist vajavad tegevused (tee rajamine, pinnase teisaldamine jm)

LKS § 38 lg 7 alusel kohaldatakse ehitamisel kaitsealal EKVsse LKS-s sätestatud EKV piiranguid (LKS 6. peatükk), kui kaitse-eeskirjaga ei ole sätestatud teisiti. **Mõnedel juhtudel on kaitse-eeskirjaga antud**

kaitseala valitsejale EKV-sse ehitamise kaalumise õigus (nt kaitseala tarbeks vajalike ehitiste paigaldamiseks, laagripaikade rajamiseks vms), **juba tehtud erandid** (nt ÜP või DP alusel eratee) **või välistatud EKV vähendamise kaalumise sootuks** (nt eeskirjas on fikseeritud, et veekogule lähemal kui X m on ehitamine keelatud). Sellistel juhtudel tuleb lähtuda kaitse-eeskirjas sätestatust.

LKS § 52. Rändeteede kaitse

(1) Ehitamisel tuleb tagada kaitsealuste liikide isenditele võimalikult ohutud elu- ja liikumistingimused (tuulepargid)

Ehitamise tavapärased reeglid kaitse-eeskirjades

§ ... Keelatud tegevus

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud (kordab paljuski LKS-i):

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 4) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 5) **(anda nõusolekut väikeehitise või) lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist**, sealhulgas lautrit või paadisilda;
- 6) anda projekteerimistingimusi;
- 7) anda ehitusluba.

Need on üldreeglid, kuid tuleb vaadata ka vööndite kaitsekorda. Võib olla sätestatud, et ehitise püstitamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul – st **ka need ehitised, mille puhul pole vaja ehitusteatist või ehitusluba, tuleb kooskõlastada KeA-ga.**

Ehitamise võimalikud täpsustused kaitse-eeskirjades ja kaitsekorralduskavades

§ ... Lubatud tegevused (kaitse-eeskirjades palju erinevaid versioone, siinkohal valik neist)

- KeA nõusolekul ehitiste püstitamine kindlates vööndites või vaid olemasolevatel ja endistel hoonestusaladel; uue hoonestusala rajamine vastavalt välja kujunenud asustusstruktuurile; hoonete püstitamine ajaloolistes asustuskohdades või hajaasustusena jne.

Foto ja eskiis Arhitektibüroo K. Rajur OÜ, asukoht Lahemaa rahvuspark.
Hea näide arhitektuuri eripära arvestavast projekteerimisest.

Nt asustusstruktuuri kaitse rahvuspargis või maastikukaitsealal tähendab ajaloolise asustusstruktuuri hoidmist, mistõttu tuleb uute hoonestusalade moodustamise korral arvestada, et need oleks kooskõlas väljakujunenud asustusstruktuuriga. Nii lubatakse lähtuvalt kaitse-eesmärkidest elamualade laienemist vaid kohtades, kus see on kooskõlas ajaloolise asustusstruktuuriga, negatiivne mõju ajaloolistele struktuuridele puudub või on väheoluline. Uued hooned ei tohi minna vastuollu ajaloolise kontekstiga ega hakata selle üle ruumiliselt või visuaalselt domineerima.

- Lubatud vaid olemasolevate ehitiste hooldustööd (nt: SKV-des).
- KeA võib seada tingimusi kaitse-eesmärkide saavutamiseks ja kaitse-väärtuste kaitseks (nt: maastikul, külakeskkonnas) hoonete suurusele ja väljanägemisele.

Kaitsekorra täpsemad selgitused on toodud kaitse-eeskirja seletuskirjades (envir.ee) ja täpsemaid ehituslikke suunised võib anda ka KKK (nt Lahemaal, Vooremaal) või ÜP (nt Viimsi valla Naissaare ÜP, Kambja valla Pangodi MKA eriplaneering).

- Piiranguvööndis on keelatud hoonete püstitamine metsamaal.
- KeA nõusolekul on lubatud:
 - ehitiste väliskonstruktsioonide muutmine;
 - kas ehitiste, hoonete või rajatiste püstitamine erinevates vööndites, sealjuures võib olla täpsustatud KUS – nt: väljakujunenud õuemaal ja algsetes taluõuekohtades ning hoonete püstitamine väljaspool väljakujunenud õuemaad ja algseid taluõuekohti kavandataval elamumaal, juhul kui see on kooskõlas traditsioonilise asustusstruktuuriga, maatulundusmaal maastikuhoolduseks vajalike abihoonete ja ühiskondlike ehitiste maal kohaliku elu korraldamiseks oluliste hoonete püstitamisel.
- KeA-l on lähtuvalt kaitseala kaitse-eesmärgist õigus seada tingimusi ehitiste paiknemise, välisviimistluse, arhitektuurilahenduse, mahu, mõõtmete ja katusekalde kohta (nt: *lubatud ainult kahepoolse viilkatuse ehitamine, vaid olemasoleva lamekatusega hoone rekonstrueerimine, ajutise hoone ja elamiseks mittekasutatava kuni 20 m² väikehoone ehitamine lamekatusega; keelatud on kõrgemate kui ... korruseliste või ... m kõrguste hoonete ehitamine, välja arvatud olemasolevate kõrgemate hoonete rekonstrueerimine jne*).

Lõppsätted

Kui õigusnormid on muutunud, tuleb planeeringujärgseid toiminguid (nt ehitusloa väljastamine) kavandades arvestada muutunud olukorraga ning kaaluda, kas planeering on ajakohane.

Kaitse-eeskirjadesse on võimalik lisada ka **rakendussäte**.

§ ... Määruse rakendamine (nt: Naissaare LP, Pirita jõe MKA, Lahemaa RP)

- Enne käesoleva määruse jõustumist kehtestatud detailplaneeringu alusel on ehitiste püstitamine piiranguvööndis lubatud detailplaneeringu kohaselt.
- Enne 8. jaanuari 2006. a kaitsealal kehtestatud detailplaneeringutes määratud kohtades on ehitiste püstitamine lubatud.
- Kui enne käesoleva määruse jõustumist, kuid pärast LKS jõustumist kehtestatud detailplaneering on vastuolus käesoleva määrusega, saab selle detailplaneeringu alusel seatud ehitusõigust realiseerida ka pärast käesoleva määruse jõustumist.
- Enne 31. detsembrist 2010. a kehtestatud detailplaneeringute alusel koostatavatel ehitusprojektidel on nõutav arhitektuursete lisatingimuste taotlemine. Lisatingimused tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga.

Haldusakti võib hoolimata seda usaldanud isiku elukorralduse muutmisest või varaga tehtud tehingutest kehtetuks tunnistada, kui avalik huvi haldusakti kehtetuks tunnistamiseks on kaalukam isiku huvist akti kehtima jäämise suhtes.

Kooskõlastused Natura 2000 võrgustiku aladel

Natura 2000 võrgustikku kuuluvaid loodus- ja linnualasid kaitstakse Eesti siseriiklike kaitsealuste loodusobjektidena.

Üldised õigusraamid kaitse korraldamiseks paneb paika Loodus- ja Linnudirektiivi põhitekst – keelatud on kõik, mille puhul pole teadaolevatel andmetel kindlalt välistatud negatiivne mõju kaitse-eesmärgiks seatud liikide ja/või koosluste soodsale seisundile.

Loodus- ja Linnudirektiivi põhimõtted on üle toodud Eesti seadustesse (LKS, KeHJS jt).

Keskkonnamõju hindamise vajalikkuse **eelhindang** (nn. Natura eelhindang) tuleb anda sellise tegevuse korral, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis võib üksi või koostoimes muu tegevusega eeldatavalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala.

Keskkonnaregistri EELISE kataloogi '*Natura inventuuride valdkond*' alamkataloogis '*Esinevad elupaigatüübid*' esitatud info ning looduskaitse '*vaartused*' alamkaustas sisalduv elupaigatüüpide kaardikiht ei ole alati korrektne ega aktuaalne. Seepärast tuleks **andmeid, mille alusel toimub reaalselt kaitse korraldamine ning kaalutlusotsuste langetamine KeAs, küsida kohalikust regioonist, kus talletatakse konkreetse ala KKK koostamise või elluviimise raames kogutud värskemaid elupaigatüüpide infot.**

Peamised probleemsed valdkonnad...

- Lokaalne planeeringutegevus ehk üksikplaneeringute kumulatiivsed mõjud.
- Maastikukaitse (maastikupilt), mis oli, on ja jääb subjektiivseks kaalutluseks.
- Loodusalade sidususe tagamine.
- Ranna ja kalda kaitse.
- Erakordsed esmakordsed rajatised.
- Õigusaktide tõlgendamise probleemid.
- Omavoliline ehitustegevus.

Alljärgnevalt täpsemalt, milliste aspektidega tuleb eelpool loetletud probleemide korral nii KOVil kui kaitseala valitsejal arvestada:

Uus rajatav hoonete kompleks Vooremaa maastikukaitsealal.
Väljavõte Maa-ameti geoportaali ortofotodelt.

Lokaalne planeeringutegevus ehk üksikplaneeringute kumulatiivsed mõjud

- Pidevalt laekub üldplaneeringuid muutvaid detailplaneeringuid, mis viitab asjaolule, et ÜP pole ajakohane ja vajab muutmist.
- Ühe erandi aktsepteerimisel tekib sageli õigustatud ootus ka teistel samades tingimustes arendajatel.
- Üksikjuhtumil ei pruugi olla märkimisväärset negatiivset mõju ala kaitse-eesmärkidele, küll aga kõigi analoogiliste arendustegevuste elluviimisel (alloleval fotol näide paadisildadest järve lähikesel kaldalõigul, kus kaldaäärne veeringlus on juba häiritud).

Ülemine pilt. Tara on rajatud ranna piirangu- ja ehitus-keeluvööndisse. Foto: Mare Vildak
Alumine pilt Vooremaa maastikukaitsealale rajatud tarast. Foto Google Earth'i Streetview rakendusest

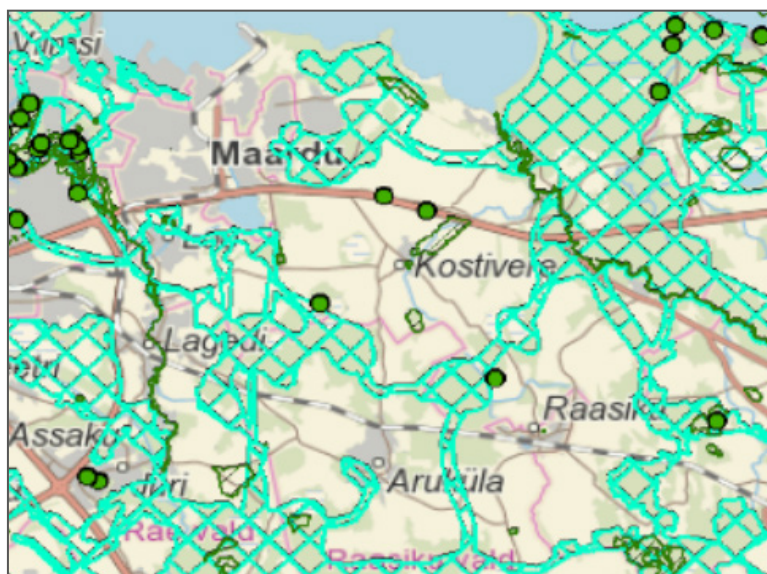
Saadjärve kaldavööndi sillad Vooremaa maastikukaitsealal.
Väljavõte Maa-ameti geoportaali ortofotolt.

Maastikukaitse

- Maastiku ilu on vaataja silmades ning alati subjektiivne (puuduvad absoluutselt objektiivsed mõõdikud).
- Lahendusi on sageli mitu – nt leevendusmeetmed (objekti värvus, kuju, kabariidid jms.), objektide paigutus, varjestavate objektide olemasolu või rajamisvõimalus jms.
- Maastik on muutuv ja seda ei saa konserveerida (erakordsed rajatised).
- Mõned tugeva mõjuga rajatised ei ole planeeringute objektid (nt: piirded ja hekid hajaasustuses), kuid neil võib olla suur mõju maastikupildile ja kaitse-eesmärkidele, mida tuleb püüda maksimaalselt vältida.

Loodusalade sidususe tagamine

- Natura võrgustiku alad on moodustatud lähtudes kaitseväärtustest ja nende paiknemisest, samuti vajadusest tagada võrgustiku sidusus ja terviklikkus.
- Rohevõrgustiku ülesanne on ühendada eraldi asuvad nn tuumalad koridoridega, et tagada looduslike alade sidusus.
- Mistahes tasemel (katastriüksus, vald, teemaplaneering, maakond) naaberalade planeeringuid ei seota üksteisega (v.a kommunikatsioonid). Kui ka kõrgema astme planeeringud tagaksid sidususe, on palju nt ÜP-d muutvaid DP-sid.
- Ehitiste kavandamisel ei arvestata loodusalade sidususe vajadusega – takistatakse loomade vaba liikumist, muudetakse veerežiimi jms.
- Arendusalade vahele ei jäeta piisavalt rohealasid, mis toimiksid rohevõrgustikuna, pakuksid ökoloogilisi teenuseid ja leevendaksid arendustegevuse negatiivseid mõjusid.

Ranna ja kalda kaitse

- Ranna ja kalda kaitse eesmärkide seisukohast on alati parem planeeringu olemasolu – mida ulatuslikum, seda parem.
- Enamus randa ja kallast kahjustavaid ehitisi on tehtud ilma planeeringute ja ehituslubadeta ehk ebaseaduslikult (nt: kanalid) ja seal on ehitusjärelvalvel oluline roll.
- Ranna ja kalda ehituskeeluvööndite (NB! üleujutusosalad) ja **erandite tõlgendamine on üks kõige keerulisemaid planeeringu teemasid ning KOVi ülesanne.**

Erakordsed rajatised

- **Ei ole reegleid**, kuidas lahendada / menetleda erakordsete rajatiste püstitamise soove (nt: vaatetornid, kunstilised arhitektuurivormid, seikluspargid, meelelahutusrajatised jms; vt. fotosid allpool), mis ei ole esmapilgul otseses vastuolus kaitse-eesmärgiga; need on alati keerulised kaalutusotsused, mis peavad olema lahendatud läbi visualiseeringute, paikvaatluste ning laiemal arutelu.
- Riikliku tähtsusega ehitised (riigikaitse rajatised) võivad vastuollu minna üle-euroopalise tähtsusega loodus- ja linnualade kaitse-eesmärkidega ning siis **tuleb rakendada hüvitusmeetmeid.**

Metsa kõlakojad Pähnis. Foto: Merryapples/Wikipedia

Rõuge Ööbikuoru vaatetorn Pesapuu.
Foto: Tanel Eensoo

Õigusaktide tõlgendamise probleemid

Näiteks, mitte ammendava loendina:

- Kus on või on olnud ehituskeeluvöönd ja kus mitte – üleujutusala ja lammimullad (sageli juba muudetud või ebatäpselt kaardistatud), põhikaardil veekogude piiride muutumine või teadlik muutmine jms.
- Mis on üldse 'ehitis' (s.o. ehitusseadustiku alusel inimtegevuse tulemusel loodud ja aluspinnasega ühendatud **või sellele toetuv asi**, mille **kasutamise otstarve**, eesmärk, kasutamise viis või kestvus **võimaldab seda eristada teistest asjadest**).
- Ehituskeeluvööndi erandid – mis on veeliiklusrajatis (LKS § 38 lg 5 p 2 kasutatud mõiste „veeliiklusrajatis“ all on mõeldud rajatisi, mis on vältimatult vajalikud veeliikluse korraldamiseks, eelkõige näiteks rannale või kaldale paigaldatavad poid, meremärgid, tuletornid jmt; kanal nt ei ole veeliiklusrajatis), varem väljakujunenud ehitusjoon, kalda või ranna kindlustusrajatis, supelranna teenindamiseks vajalik rajatis, sadamaehitis jne Esmajärjekorras peab just KOV ehitusseadustikust lähtuvalt kavandatud ehitise olemuse tõlgendama ja sisustama (kasutusotstarve, kas kuulub erandite alla jms.).
- Mis on 'avalik huvi' (nt: looduskaitse, ranna ja kalda kaitse) ja 'õigustatud ootus'? Nt kehtestatud ÜP ei tekita isikutele veel abstraktset kaitstavat usaldust sellega kindlaks määratud tingimuste muutumatuna säilimiseks. Isikul tuleb leppida võimalusega, et teda ümbritsev elukeskkond võib muutuda. Planeeringu algatamisel ei saa olla taotlejal nn 'õigustatud ootust' selle kehtestamiseks, kuna erinevad õigusaktid, kavandamisdokumendid jmt võivad seada takistavaid asjaolusid planeeringu kehtestamisele ning avalik huvi võib alati kaaluda üles isiku huvid planeeringu suhtes.

Pildil omavoliline ehitus EKV-s (asukoht Prangli hoiualal). Ehitus on paigutatud järelkärule, selle kasutusotstarve on abihoone (saun). Sealjuures on mootorsõidukiga sõitmine rannal ja kaldal väljaspool teid keelatud.

Foto: Maret Vildak

Omavoliline ehitustegevus

- Hädavajalik on süsteemne kontroll ehitisregistri ja tegelikkuse vastavuse üle.
- Registrisse kandmata ehitiste seadustamine või ettekirjutuste tegemine nende likvideerimiseks on esmalt KOVi ülesanne, teatud juhtudel teeb ettekirjutuse ka Keskkonnainspeksioon.
NB! Kaitsealuste loodusobjektidega ehitiste puhul nõuab ettekirjutus või seadustamine ka kaitseala valitseja seisukohta.
- Järelevalve kohustus ettekirjutuste täitmise üle lasub ettekirjutuse tegijal.

Asukoht Lahemaa rahvuspark.

Foto: Mareile Michelson

Näited omavolilisest ehitustegevusest kaitsealal

1. Esitati ehitusteatis paadikuuri rekonstrueerimiseks. Menetlusprotsessis selgus, et ehitis on juba rekonstrueeritud ja selle käigus on ilma kooskõlastuseta muudetud ehitise kasutusotstarvet paadikuurina ning tehtud sellest väljarenditav majutuskoht (väljavõte broneeringusüsteemist allpool).

Fotodel hoone enne ja pärast nn rekonstrueerimist.

Vasakpoolne foto: Lahemaa rahvusparki kaitsekorralduskava 2016-2025 alusuuring; Lahemaa Rahvusparki kaitsekorralduskava alusuuringud ja rannakülade inventeerimine. Käsmu. 2010. a Leele Välja.
Parempoolne foto: Mareile Michelson, asukoht Lahemaa rahvuspark

Käsmu Spirit Great for two travellers Beach

Ranna tee 1, 45601 Käsmu, Estonia – **Excellent location** – [show map](#)

Boasting barbecue facilities and a garden, Käsmu Spirit features accommodation in Käsmu with free WiFi and sea views. Featuring a terrace, the villa is in an area where guests can engage in activities such as fishing and hiking.

This villa comes with 2 bedrooms, a fully equipped kitchen, a dining area and a flat-screen TV.

Guests love...

- Top location: Highly rated by recent guests (9.5)
- Free private parking available on-site

www.booking.com kodulehelt

2. Klindias tang on läbi kaevatud (foto x1), klindiesisel alal on looduskooslused hävitatud (foto x2) ning ehitamist on alustatud omavoliliselt (foto x3) ilma DP, EKV vähendamise ja ehitusloata).

Foto x1

Foto x2

Foto x3

Asukoht Harjumaal ehituskeeluvööndis.
Fotod: Maret Vildak

KeA ootused KOVile

1. **Hea ülevaade** (andmekogude kasutamise oskus) oma territooriumil esinevatest **loodusväärtustest**.
2. **Selge visioon** oma ja teadmised piirnevate KOVide territooriumi arendamisest – planeeringute puhul tervikpilt nt: *ranna- ja kaldaalade perspektiividest ning selged põhjendused arendusalade paigutuse kohta (sadamad, avalikud rannad ja teed, juurdepääsud veekogudele, uued hoonestusalad, rohealad jms).*
3. **Valmidus avatud koostööks ja kitsaskohtade arutamiseks** – uudsed lahendused (alternatiivenergia jms), ebaseaduslik tegevus, huvide konfliktid, kaitsealuste liikide leiukohad jms.
4. Tõhusam **järelevalve** ehitustegevuse üle.
5. Partner ja huvigruppide hääletoru **kaitse-eeskirjadesse ning kaitsekorralduskavade sisendi/tagasiside andjana**.
6. **Hästi ettevalmistatud (sh eelnevalt kontrollitud** (kas taotluse andmed on õiged ja kas ehitustegevust pole enne taotlust juba alustatud või koguni lõpetatud) **ja parandatud)** KeA-ga kooskõlastatavad **dokumendid** – projekteerimistingimused, ehitusload, EKV-de vähendamise taotlused jms. **NB! KeA ei kooskõlasta projekte, AGA nõustab ja annab seisukohti!**
7. **Seadusjärgne, põhimõttekindel ning neutraalne menetlus** kõigile kodanikele; ei kohusta kodanikke KeAga dokumente kooskõlastama, kui selleks puudub seadusjärgne alus ja vajadus (s.h enne omapoolse sisendi andmist ja seisukoha kujundamist).
8. **Initsiatiivikas maaomanik** keskkonna kujundajana.

KeA teenusstandardid on kättesaadavad lingil <https://www.keskkonnaamet.ee/et/keskkonnaamet-kontakt/teenusstandardid>

Võõrliigid

Võõrliigid on liigid, kes oma uude elupaika on jõudnud inimese kaasabil ja kes ilma inimeseta sinna ei oleks ise suutnud levida. Eksootiliste, uhkete ja teismoodi loomade/taimede ihalus on järjest suurenev ja tänapäeva avatud ning vaba turumajanduse maailmas on sellise äri kontrollimine üpris keeruline.

Invasiivne võõrliik on aga selline võõrliik, mis võib ohustada ökosüsteeme, elupaiku või liike, tekitades majanduslikku kahju või keskkonnakahju.

Eestis loetakse võõrliikideks kokkuleppeliselt selliseid inimese poolt tahtlikult või tahtmatult uutele aladele introdutseeritud liigid, mis on Eestisse jõudnud 19. saj lõpust alates, taimede puhul loetakse selleks piiriks 18. saj keskpaika. Enne seda Eestisse jõudnud võõrliigid on enamasti niivõrd naturaliseerunud, et nende vastu ei ole praktiliselt võimalik enam midagi ette võtta, samuti on kooslused nendega juba teatud määral kohanenud.

Võõrliikide riiki toomine võib olla:

- tahtlik ehk et inimene teadlikult on viinud liigi uude kohta. Põhjusteks on nt:
 - iluaiaandus;
 - lemmikloomad;
 - põllumajandus – soov saada rohkem ja/või suuremat saaki, vaheldust toidulaua;
 - kalandus – soov mitmekesistada püügiobjekte, püüda suuremat saaki;
 - karusloomakasvatus;
 - nuhtluste kontroll – nuhtlusliigist lahtisaamiseks tuuakse uus liik sisse;
- tahtmatu ehk et inimtegevuse käigus kogemata tuuakse riiki uusi liike. Põhjusteks on nt:
 - erinevate troopiliste toodete kaubandus – nt eksootiliste puuviljade kastides võivad peituda eksootilised ämblikud, sisalikud, nahkhiired jne;
 - laevandus – kuna igapäevaselt ja juba väga pikka aega on mööda maailma sõitnud suur hulk nii kaubaku reisilaevu, siis peamiselt nende ballastveega, aga ka kerele kinnitanuna, on maailmamerede vahel toimunud suur võõrliikide levimine;
 - iluaiaandus – istikute ja nende mullaga levivad uutesse elupaikadesse ka erinevad patogeenid ja haigused, parasiidid ja selgrootud, keda taimedelt eelnevalt leida ja eemaldada võib olla võimatu. Nii on nt tõenäoliselt rododendronitega Eestisse jõudnud saare äkksurm ja istikute mullapallidega Hispaania teetigu.

Võõrliigid mõjutavad kohalikku loodust järgmiselt:

- sisenevad kohalikku toiduahelasse;
- konkureerivad teiste organismidega täites samu nišše;
- võivad olla toksilised kohalikele liikidele, s.h. inimesele;
- on patogeenide ja parasiitide kandjateks;
- hübriidiseerivad lähedaste liikidega;
- nõrgendavad geneetiliselt kohalike populatsioonide kohastatust.

Elupaikade kao järel on võõrliigid teiseks põhjuseks maailma liikide kadumisel ja lisades juurde mõjud inimesele ning majandusele, siis võõrliikide teema on maailmas muutumas järjest olulisemaks.

Võõrliike käsitleb LKS § 57. **Võõrliike ei tohi loodusesse lasta ega istutada ega külvata.** Erandiks on 13 puuliiki, mida võib metsa uuendamisel kasutada (keskkonnaministri 04.12.2006 määrus nr 69 „Metsa uuendamisel kasutada lubatud võõrpuuliikide loetelu“): must kuusk, serbia kuusk, keerdmäänd, euroopa lehis, siberi lehis, siberi lehise vene teisend, jaapani lehis, kuriili lehis, eurojaapani lehis, harilik ebatsuuga siberi nulg, punane tamm ja hübriidhaab.

Eraldi on keskkonnaministri 07.10.2004 määrusega nr 126 („Looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide nimekiri“) kinnitatud nimekiri liikidest, keda on keelatud ilma loata Eestisse tuua, neid pidada ja omada. Nende hulgas on liike, kes meil juba on probleemiks ja neid, kellega on hädas teised Euroopa või maailma riigid ja on igati tõenäoline, et need muutuksid invasiivseks ka Eestis. Nimekirjas on:

TAIMELIIGID:

- hiid-karuputk
- Sosnovski karuputk
- roomav akroptilon
- perekond Ambroosia liigid
- ameerika ruse
- verev lemmmalt
- kanada kuldvits
- sügis-kuldvits
- vooljas pargitatar
- sahhalini pargitatar
- voolja ja sahhalini pargitatra hübriid
- tihe jõgikatk
- väike-vesikatk

SELGROOTUD LOOMAD:

- kitsasõraline vähk
- ogapõskne vähk
- signaalvähk
- kollane kartuli-kiduuss
- männi-laguuss
- ameerika valgekaruslane
- eestikeelse nimeta lehemesilane

SELGROOGSED LOOMALIIGID:

• kanada kobras	• kääbus-koerkala
• tähnikhirv	• ebarasboora
• kabehirv	• sälkmokk
• kanada saarmas	• pruun kärpsäga
• ameerika naarits ehk mink	• must kärpsäga
• kährikkoer	• punakõht-päikeseahven
• valgesaba-pampahirv	• harilik päikeseahven
• ondatra	• sinilõpuseline päikeseahven
• küülik	• kaugida unimudil
• muflon	• jõe-uusmudil
• hall orav	• rändurmudil
• valgepõsk-händpart	

Eraldi Keskkonnaameti loa alusel on Mandri-Eestis lubatud pidada mingi- ja kährikufarme, kui need vastavad nõuetele (keskkonnaministri 20.11.2014 määrus nr 51 „Mingi ja kähriku tehistingimustes pidamisele esitatavad täpsustatud nõuded ja farmi tegevusloa sisu täpsustatud nõuded“). Hetkel on Eestis väljastatud 6 luba ja loomi peab realselt teadaolevalt 3 farmi.

Lisaks kehtib Eestile Euroopa Liidu võõrliikide määrus (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1143/2014, 22.oktoober 2014, looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide sissetoomise ja levimise ennetamise ja ohjamise kohta), millega reguleeritakse Euroopa Liidu jaoks invasiivsete võõrliikide teemat.

Rakendusmäärustega kinnitatakse nimekirjad liikidest, mida on keelatud:

- tuua liidu territooriumile;
- pidada;
- aretada;
- vedada;
- turule lasta;
- kasutada või vahetada;
- lubada paljuneda, pidada või kasvatada;
- keskkonda viia.

Marmorvähi vaid ühest isendist võib alguse saada uus populatsioon.
Foto: Eike Vunk

Nimekiri ja selle esimene täiendus on järgmised:

1. komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/1141, 13.juuli 2016, millega võetakse vastu liidu jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide nimekiri vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 1143/2014;
2. komisjoni rakendusmäärus (EL) 2017/1263, 12.juuli 2017, millega ajakohastatakse liidu jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide nimekirja, mis on kehtestatud rakendusmäärusega (EL) 2016/1141 vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 1143/2014.

Oluline on, et nimekirja kuuluvate liikide puhul peab iga liikmesriik võimalusel nägema ette meetmed nende ohjamiseks, vähendamiseks ja/või hävitamiseks. Eestis looduses kasvavatest või elavatest liikidest kuuluvad Euroopa Liidu invasiivsete liikide nimekirja: Sosnovski-, hiid- ja pärsia karuputk, verev lemmmalts, väike-vesikatk, ameerika kevadvõhk, nutria, ondatra, kährikkoer, kaugida unimudil, hiina villkäpp-kraabi, signaalvähk, ogapõskne vähk, marmorvähk. Lisaks leidub nimekirja kuuluvaid liike, mida peetakse aedades või kodudes ja mis kindlasti ei tohi loodusesse pääseda.

Hetkel on Eestis koostatud 2 ohjamiskava: karuputke võõrliikide ja vereva lemmmaltsa ohjamiseks. Jõevähi kaitse tegevuskava üheks osaks on aga ka võõr-vähiliikide uurimine ja ohjamine. Ohjamiskava on mõeldud koostada ka kurdlehisele kibuvitsale, kaugida unimudilale, väike-vesikatkule, kährikkoerale, kuid hetkel

Karuputke võõrliigid talu tagahoovis.
Foto: Eike Vunk

nende koostamist ei ole plaanitud.

Karuputke võõrliikide tõrjet on riik korraldanud juba üle 10 aasta. Hetkel on kaardistatud u 2500 hektarit kolooniaid üle Eesti ja hävinud kolooniaid on 200 hektari ligi. Kuna üks karuputke taim võib toota isegi kuni 100 000 seemet, iga seeme võib mullas idanemisvõimelisena püsida 10 aastat ja taim on mitmeaastane, siis võib ühe koloonia lõpliku hävimiseni kuluda ka üle 10 aasta. Tulemus sõltub tõrjuja korrektsusest.

Tõrjujad leitakse riigihanke käigus. Peamiseks tõrjemeetodiks on glüfosaadil põhineva herbitsiidiga käsitsi mürgitamine, kuna see on hetkel parim teadaolev massvahend. Herbitsiidiga tõrjuval inimesel peab olema taimekaitsevahenditunnistus ja ta peab järgima Keskkonnaameti poolt lepingu lisaks olevat tõrjetööde töö- ja ohutusjuhendit. Vähemal määral kasutatakse taime taimejuure väljakaevamist, mis on kohustuslik meetod nt veekaitsevööndis, mahealadel, mesilate vahetus läheduses, maaomaniku soovil. Siiski, tihe ja suur koloonia mahealal, mida ei saa tõrjuda kaevamise meetodil, ei ole PRIA nõuetekohaselt heas korras olev maa ja ei tohi kuuluda maheala koosseisu. Õisikute lõikamist kasutatakse meetodina harva ja seda ainult juhul kui mürgitamine ning kaevamine kumbki ei sobi. Maaomanikul on alati õigus riiklikust tõrjest

loobuda, kuid sellisel juhul peab ta ise tõrjet teostama.

Kõige olulisemad levikuvektorid karuputke võõrliikidel on: põllumajandusmasinad, metsatöömasinad, vooluveekogud. Väga oluline on vältida karuputke seemnete ja juurtega saastunud pinnase teiseldamist kontrollimatult. Seda saab käsitleda LKS põhjal invasiivse võõrliigi levitamisenä.

Maanteeametiga on KeA-l koostöö, kus **tee-ehituse projektide** koostamise käigus juba arvestatakse karuputke kolooniatega: enne tööde algust tuleb koostöös Keskkonnaametiga maha märkida karuputke koloonia, kaevata sealne pinnas 1 m sügavuselt välja, viia Keskkonnaameti poolt ette antud kohta, sinna maha laotada ja veoauto kast mullast puhastada. Sedasi välditakse seemnete ja juurtega saastunud pinnase levimist. Pinnase viimise kohaks valib Keskkonnaamet parima võimaliku variandi: olemasolev koloonia riigimaal. Kui koloonia ulatub teemaalt kaugemale eramaale, võib küsida ka maaomaniku valmisolekut, et tee-ehituselt eemaldatav pinnas tõsta eramaal asuva sama koloonia peale lisaks. Sama põhimõtet peab rakendama ka kohalike teede puhul – nii ehitusprojektides kui hooldamisel (tihti hooldamise käigus teiseldatakse pinnast tee servadest). Sama põhimõte peab laienema kõigile invasiivsetele võõrliikidele.

Keskkonnaamet ootab väga andmeid karuputke leiukohtade kohta. Teadaolevate kolooniatega saab tutvuda Maa-ameti kaardirakenduse kaudu ja PRIA veebikaardilt (abiinfo kihtide all). Hankes olevate kolooniate kohta tehakse igal aastal eraldi kaardirakendus ja see on leitav Keskkonnaameti kodulehelt. Oluline on, et kõik kodanikud annaksid leiukohtadest teada ja PRIA toetuste taotlejatel on see lausa kohustuseks. Eriti oluline on, et üksikud isendid hävitaks leidja kohe ise, sest see aitab vältida aastatepikkust vaevalist tõrjet.

Verev lemmmalts on küll väga kaunis, kuid looduslikku tasakaalu ohustav liik.
Foto: Eike Vunk

Vereva lemmmaltsa ohjamisega on tõsisemalt alustatud 2018. a, kui algas koostöö Tallinna Vangla Pärnu kriminaalhooldusosakonnaga. Koostöö raames rohisid üldkasuliku töö tegijad suve jooksul Pärnu jõe ääres asuvat kolooniat, vältides nii uute seemnete teket. Projekti on plaanis jätkata ka järgnevatel aastatel, kuni koloonia on hävinud. Soov on koostööd ÜKT-ga laiendada ka mujale Eestisse (nt Are, Kohila, Viljandi). See on hea võimalus pakkuda ÜKT-tööd ja panustada seeläbi looduskaitseks.

Samuti jätkub Keskkonnaameti poolt iga-aastaselt korraldatav rohimine, et saada rohkem praktilist teavet selle kohta, kui kiiresti koloonia hävib ja kui palju tööd selleks tuleb teha.

Ohjamiskava peamiseks tegevuseks esimesel eelarveperioodil on avalikkuse teadlikkuse tõstmine, kuna verev lemmmalts oma dekoratiivse välimuse tõttu ei tundu inimestele ohtlik. Oluline on jõuda aiapidajateni, et peatada liigi edasine levik. Teiseks oluliseks tegevuseks on kaardistusandmeteta leiukohtade ja seni teadmata leiukohtade kaardistamine. Selline info on aluseks tõrje edasisele korraldamisele. Hetkel teadaolevate leiukohtadega saab tutvuda kaardirakenduse abil, mis on leitav Keskkonnaameti kodulehelt.

Reaalse tõrjetegevuse toimumiseks on vajalik leida kõikvõimalikke koostöövõimalusi ja teavitada maaomanikke nende kohustusest seda liiki mitte kasvatada, kuna riikliku rahastuse leidmine (nagu karuputke võõrliikide puhul) on keeruline.

Peamised murekohad,

miks võõrliikide probleem on ka Eestis järjest enam teravnev:

- kas liigselt paljunenud või enam mitte-tahetud lemmikloomad visatakse „minema“ või kallatakse veekogudesse – nii satub igal aastal loodusesse punakõrv-ilukilpkonni, Narva veehoidla süsteemi sattus nii tõenäoliselt marmorvähk. Kui inimene võtab endale lemmikud, siis peab nende eest ka vastutama. See tähendab ka paljunemise vältimist, haiguste ravi ja ka seda, kui looma enam ei taheta;
- väljarohitud ja liigselt paljunenud taimed ja/või nende osad visatakse aia taha või viiakse metsa, sh on sarnasteks kohtadeks surnuaedade servas asuvad jäätmehunnikud – selliselt viiakse võõrliigid täielikult kontrollimatusse keskkonda. Probleemiks ei ole niivõrd mõneks aastaks paigale jäävad püsikud, vaid need liigid, mis hakkavad edasi levima. Selliselt on plahvatuslikult levinud nt verev lemmmalts ja ka pargitatar, igihali. Aiajäätmel on samuti jäätmel, mida ei tohi viia loodusesse ega võõrale (kellelegi teisele kuuluvale) maale. Aiajäätmel tuleb komposteerida oma aias – kompostimul on väärtuslik väetis. Rohkem võiks kasutada paljudes suuremates asulates toimuvat aiajäätmel korraldatud vedu.

Võõrliikide kohta leiab rohkesti infot internetist. Üldist infot, digivoldikuid, digi-käsiraamatuid, ohjamiskavasid ja infot riigi korraldatava ohjamistegevuse kohta leiab [Keskkonnaameti kodulehelt](#)

Euroopa võõrliikide andmebaas: <http://www.europe-aliens.org>

Põhja- ja Kesk-Euroopa võõrliikide andmebaas: www.nobanis.org.

Kohalike omavalitsuste panus võõrliikidega võitlemisse:

- lemmikloomade pidamise kord peab olema osa omavalitsuse heakorrast, et välistada nende loodusesse viimine ja sattumine;
- soovitud peab olema aiajäätmel oma aias kompostimine ja/või aiajäätmel korraldatud vedu;
- pinnasetööde planeerimisel tuleb arvestada invasiivsete võõrliikide leiukohtadega, et mitte kontrollimatult laiali vedada seemnete ja juurtega saastunud pinnast. Pinnasetööd tuleb kooskõlastada Keskkonnaametiga;
- maaomanike ja huviliste harimine võõrliikide küsimuste korral, vajadusel Keskkonnaametisse suunates. Koostöös Keskkonnaametiga kohalikes lehtedes teema käsitlemine;
- rakendada ja kasutada rohkem koostööd kriminaalhooldusosakondadega ÜKT pakkumises;
- ise käed külge – alati on omavalitsused oodatud ise võõrliikidega võitlema, kuna kohapealsete olude parem tundmine ja leiukohtadele lähedal asumine suurendavad nii operatiivsust kui efektiivsust. Nt Tallinna linn on mitmeid aastaid korraldanud ise teatud hulga karuputke võõrliikide kolooniate tõrjet ja 2018. aastal võtsid kõik uued teatatud leiukohad oma tõrjuda. Samuti oleks nt vereva lemmmaltsa koloonia kollektiiviga rohimine ideaalseks koostegemise võimaluseks, mis panustab oma kodukandi looduse heaolusse;
- edastada infot invasiivsete võõrliikide leiukohtade kohta Keskkonnaametile.

Abivajav metsloom ja metsloom tiheasustusala

Abivajav loom

Loomakaitseseaduse (LoKS) järgi on loom imetaja, lind, roomaja, kahepaikne, kala või selgrootu.

Põllumajandusloomad on loomsete saaduste tootmise eesmärgil peetav ja aretatav loom ja hobuslased.

Lemmikloom on inimese isiklikuks meelelahutuseks või seltsiks peetav või sellel eesmärgil pidamiseks mõeldud loom + eriülesannete täitmiseks treenitud loomad, keda kasutavad näiteks pimedad, politsei või Päästeamet. Lisaks on seaduses nimetud katselooma, kelleks on lubatud teaduslikul või hariduslikul eesmärgil läbiviidavas loomkatses kasutatav loom.

Õigusruum

- Asjaõigusseadus (AÕS) § 96 (4): Metsloom on peremehetu, kui ta on looduslikus vabaduses.

NB! Põllumajandusloomal, lemmikloomal ja katseloomal on alati olemas omanik, metsloomal omanikku pole.

- Looduskaitseseadus (LKS):

– § 62 (1): Looma abitud olukorda põhjustavate asjaolude kõrvaldamist ning abitusse olukorda sattunud või vigastatud looma vedu ning **loodusesse tagasiviimist korraldab** Päästeamet või Keskkonnaamet.

– § 62 (2): Vigase või haige looma elujõulisuse taastamist **korraldab** Keskkonnaamet.

- Loomakaitseseadus (LoKS):

– § 6 (1): Looduses vabalt elavate loomade kaitset ja kasutamist reguleerivad lisaks käesolevale seadusele ka looduskaitseseadus, jahiseadus ja kalapüügieseadus.

– § 8: Looma ravimisel tuleb teda **kaitsta välditavate kannatuste** ja haigustesse nakatumise eest.

– § 10 (1) p 4: Looma lubatud hukkamine on **abitusse seisukorda sattunud looma hukkamine**.

Abitute loomade abistamise arengukava eesmärgiks on kavandada abitude loomade abistamise (edaspidi ALA) korraldust lähtuvalt *ex situ* liigikaitse põhimõtetest. Selle arengukava koos olukorra kirjeldusega, kasutatavate mõistetega ning olulisemate probleemidega leiab siit: https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/public/ALA_tegevuskava-loplik.pdf

Majja kolinud metsnugis võib küll häirida seal elavaid inimesi, kuid ei vaja abistamist, sest on terve ning saab vabalt liikuda.

Foto: Leo Eensoo

Abituks loetakse seisund, kui looduses vabalt esinev noorloom on orvustunud; kui mis tahes vanuses loom on vigastatud või haige ning vajab ravi või loom on sattunud väljapoole oma loomulikku elukeskkonda ning sinna tagasi pääsemine on välistatud ilma kõrvalise abita.

Abituks seisundiks ei loeta

- ebatavaliselt käituvat, kuid ilma silmnähtava füüsilise traumata looma,
- loomataudikahtlusega (nt marutaud, sigade aafrika katk) või loomataudi (nt kärntõbi koerlastel) nakatunud looma,
- linnaloomi (tiheasustusaladel vabalt elavaid loomi, kes pole lemmikloomad ega põllumajandusloomad).

Abitu looma abistamiseks loetakse vigastatud või haige looma ravimist ja sellele järgnevat looma ettevalmistamist looduses iseseisvalt hakkama saamiseks, **looma taasvabastamist kohta, kus on tingimused looma iseseisvalt looduses hakkama saamiseks.**

Probleeme toob kaasa inimese võõrandumine loodusest. Inimesed kipuvad oma tundeid loomadele üle kandma ning neil on raske mõista, et surm on elu loomulik osa ning et loomad oma elukeskkonnas saavad hakkama inimese abita - näiteks veelinnud ei vaja toitmist.

Foto: Maris Sepp

Linnaloom

Linnakeskkond on ulatuslik, üha laienev, jääv elupaik, kus lisaks inimesele kohanevad paljud teised liigid, osa neist inimese toodud ja ise tulnud. Sellega kaasnevad nii ökoloogilised ja sotsiaalsed probleemid. Loomad satuvad linna, sest neid meelitavad head toitumisvõimalused. Lisaks on linnas on vähe vaenlasi ning soodsad olud sigimiseks.

Linna elama asunud loomadega seotud probleemseid valdkondi reguleerib looduskaitseseadus (LKS):

§ 55 Isendi surmamine, kahjustamine ja häirimine – põhjendatud juhtudel võib see olla vajalik, kuid selleks on vaja Keskkonnaameti luba.

§ 58 Kodumaiste liikide asustamine, loodusest eemaldamine ja tehiskeskkonnas hoidmine – teatud juhtudel ja arvukuse reguleerimise eesmärgil võib Keskkonnaamet lubada linnumunade, välja arvatud kaitsealuste lindude munad, korjamist ja kahjustamist või jahiulukite nimekirja kuuluvate lindude aastaringset laskmist või püüdmist. Kohaliku liigi loomi tohib loodusest eemaldada ainult Keskkonnaameti nõusolekul.

§ 60 Vara kaitse looma eest – on lubatud kaitse, mis ei põhjusta looma vigastamist või hukkamist ega ohusta inimest.

ning kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS):

§ 6 Omavalitsusüksuse ülesanded ja pädevus – muuhulgas annab § 6 (3) 2 õiguse ja kohustuse tegeleda jahiulukitega mitte-jahimaal.

Linnud kasutavad ära kõik soodsad võimalused, mis inimene neile linnakeskkonnas on loonud. Kaelushakk ventilatsioonikanalis.

Foto: Uku Paal

Linnaloomadega suhtlemine:

- looduslikult esinevate lindude/loomade isendite, pesade, munade tahtlik hävitamine, kahjustamine, häirimine on üldreeglina keelatud;
- teavitades Keskkonnaametit kirjalikult hiljemalt üks tööpäev pärast tegevust on lubatud tahtlik häirimine, sh isendi surmamine, juhul kui lind ohustab otseselt inimese elu või tervist ja rünnakut ei ole võimalik teisiti vältida või tõrjuda.

Keskkonnaameti loa alusel on lubatud lindude pesade ja munade tahtlik hävitamine ja kahjustamine või pesade kõrvaldamine ning lindude surmamine ja tahtlik häirimine, juhul kui tegutsetakse:

- elanikkonna ohutuse huvides;
- lennuohutuse huvides;
- kui see on vajalik oluliste põllumajanduskultuuride või põllumajandusloomade, kalakasvatuse või muu olulise vara kahjustamise vältimiseks;
- õppe- või teadusotstarbel;
- loodusliku taime- ja loomastiku kaitse ning looduslike elupaikade säilitamise huvides.

Looduslikult esinevate lindudega tegutsemisele on pühendatud LKS eraldi sätted [§ 55 (61)], nii ei ole linnalindude ja nende pesade häirimise, hävitamise ja kahjustamise korral oluline, kas lind on kaitsealune või Jahiseaduse mõistes väikeuluk. **Seega ei rakendu nende lindude** (näit hakk, ronk) puhul LKS § 55 (10).

Soovitused linnaloomadega seotud probleemide ennetamiseks ja lahendamiseks

Probleemide ennetamine ning inimeste teavitamine ja harimine on alati lihtsam, odavam ja tulemuslikum, kui tekkinud konfliktide lahendamine.

Ennetamine suurema territooriumi (omavalitsus, asula) tasandil:

- konkreetsed abinõud õigusaktides (lisasöötmine, heakord, häirimine jms);
- planeerimine (tõrjumisalad vs rahualad, haljastus jms);
- haljastuse rajamine, hooldamine ja uuendamine;
- probleemide põhjuste ennetamine ja kõrvaldamine (prügimajandus, lisasöötmine, toitlustusasutused, lamekatused, avatud pööningud jms), regulaarne kontroll;
- arvestada konkreetsest konfliktikohast palju laiemat tagamaaga (loomapidamishooned, jäätmaad, sadamad, prügimäed jms);
- regulaarne ja ennetav keskkonnahariduslik teavitus!

Ennetamine lokaalsel (linnaväljak, lasteasutus, park, välikohvik, kaubanduskeskus, korteriühistu jms) tasandil:

- kõrvaldada ennetavalt ja regulaarselt põhjused;
- korrastada ja muuta probleemidest lähtudes hoonete ja rajatiste ehituslikke lahendusi (sulgeda või katta võrguga pesitsemist ja varjumist soodustavad aknad, luugid, avaused, tehnikud käigud);
- kasutada katustel, räästaalustes, seintel jm lindude pesitsemist takistavaid ajutisi (kevadise pesitsusperioodi ajaks rakendatud) ennetusmeetmeid (nt lamekatuste kohale madalalt pingutada lindude maandumist takistava võrgu või nõõriliinid, hoone räästaalused tõkestada sinna ajutiselt pingutatud võrguga, katuseharjadel piigid jms);
- varakult enne pesitsushooaja algust saab territooriumi valdaja regulaarselt katuseid, rajatisi, jäätmaad jm kontrollides ning hooldades ennetada probleemsete lindude pesitsuskatsetusi;
- haljastuse kujundamine;
- looduslike vaenlaste soosimine.

Probleemide lahendamine:

- probleemid on enamasti unikaalsed;
- lahendamine eeldab mitmekesist, pikaajalist ja kompleksset lähenemist;
- akustilised, visuaalsed, keemilised, mehaanilised, keskkonda muutvad, sigimist vähendavad, letaalsed, ümberasustavad jne meetodid;
- igal viisil tugevad ja nõrgad küljed!
- linnalindudega tegelemisel eristada ökoloogilisi ja sotsiaalseid probleeme.

Lahendamine suurema territooriumi (omavalitsus, asula) tasandil:

- kasutada bioloogilisi signaale, hädakisa ja liigispetsiifilisi ähvarduspoose jm imiteerivad heidutusvahendid;
- võtta tarvitusele mitu meetodit korraga, neid vahetada;
- alustada **enne** pesitsusperioodi, sest häirimist ei või alustada keset pesitsusperioodi;
- linnalindude pesitsusperioodina arvestame kokkuleppeliselt 15. veebruar – 15. juuli, liigirühmade kaupa soovituslikult:
 - varapesitsevad liigid (vareslased, kodutuvi) – 15.02 – 15.07
 - hilispesitsevad liigid (eelkõige pääsukesed, piiritaja) – 01.05 – 15.08
 - ülejäänud liigid (sh kajakad) – 01.04 – 15.07
- massiline surmamine on võrreldes teiste meetmetega kõige ressursikulukam, aeganõudvam, aeglasema ja vähese mõjuga probleemi lahendusviis, pealegi asustavad pesitsemiseks sobiva ala peagi uued isendid;
- NB! Lindude peletamine kogu linnamaastikult pole võimalik! Arvestada tuleb, et linnud vajavad kohta, kuhu suunduda ning selline ala tuleks peletusvahenditest puutumatuna hoida.

Lahendamine lokaalsel (linnaväljak, lasteasutus, park, välikohvik, kaubanduskeskus, korteriühistu jms) tasandil:

- kasutada heidutusvahendeid;
- võtta kasutusele mitu meetodit korraga, neid vahetada;
- püsipesad hävitada enne pesitsusperioodi (oktoober – jaanuar);
- konkreetsete nuhtlusisenditega seotud, inimesi ohustavate probleemide korral tegutseda isendite surmamisel seadusejärgselt, otsustavalt, sihipäraselt, silmapaistmatult ja kooskõlastada tegevus Keskkonnaametiga.

Keskkonnainfo telefon 1313, mida opereerib häirekeskus, võtab ööpäevaringselt vastu teateid keskkonnavalaste õiguserikkumiste, samuti abitute loomade kohta. Info edastatakse kohe nii Keskkonnainspeksioonile kui teistele institutsioonidele, sh Keskkonnaametile.

Täiendavat teemaga seonduvat leiad KeA kodulehel alajaotustest

[Abitud loomad](#)

[Metsloomad linnas](#)

[Piiritajad](#)

[Pääsukesed](#)

[Veelinnud](#)

Samuti ajakirjast Eesti Loodus: [Linnud linnas \(EL 6-7/2016\)](#)

[Rebased vallutavad linna \(EL 1/2015\)](#) _

[Linnaloodus \(EL 4/2014\)](#)

Meelis Uustal, Piret Kuldna, Kaja Peterson. [Elurikas linn: Linnaelustiku käsiraamat](#). Tallinn, 2010. – (SEI Tallinna väljaanne nr. 15) _

ja [Eesti Jahimeeste Seltsi kodulehelt](#)

V Vesi

Kasutatavad terminid

Heitvesi on suublasse juhitud kasutusel olnud vesi (VeeS § 2 p 2).

Inimekvivalent (ie) on ühe inimese põhjustatud keskmine ööpäevane tinglik veereostuskoormuse ühik. Võib tinglikult öelda, et 2000 ie alal elab 2000 inimest (VeeS § 2 p 34).

Jääkreostus on minevikus inimese tegevuse tagajärjel tekkinud maa ja veekeskonna reostunud piirkond või keskkonda jäetud kasutusest ohtlike ainete kogum, mis ohustab ümbruskonna elanike tervist ja elusloodust (keskkonnaministri (KKM) 13.02.2009 määrus nr 12 § 2 lg 2 p 3).

Kanalisatsioon – ehitiste või seadmete süsteem heitvee ja reovee kogumiseks või suublasse juhtimiseks (VeeS § 2 p 25).

Kuja on kanalisatsiooniehitiste, torustik välja arvatud, lubatud kõige väiksem kaugus hoonest, joogivee salv- või puurkaevust ning muuks kui joogiveeotstarbeks kasutatavast puurkaevust (VV määrus nr 171 § 3 lg 1).

Kanalisatsiooniehitiste kuja – kindel vahemaa, mis peab aitama reostusohu või muud keskkonnamõju (näiteks lõhn) vältida. Kuja ulatust arvestatakse hoone välisseinast/seadme välispiirjoonest (VV määrus nr 171 § 3).

Lõhejõgi – lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistus toodud veekogu või selle lõik (KKM 15.06.2004 a määrus nr 73).

Ohtlik aine on element või ühend, mis mürgisuse, püsivuse või bioakumulatsiooni tõttu põhjustab või võib põhjustada ohtu inimese tervisele ning kahjustab või võib kahjustada teisi elusorganisme või ökosüsteeme (VeeS § 26³ lg 3).

Omapuhasti – ehk kohtpuhasti (reoveepuhasti), mille projekteeritud reostuskoormus on kuni 50 ie (VV määrus nr 171 § 2 lg 2 p 3).

Paisude inventuur, inventariseerimine – kõnekeelne väljend projektile *Tõkestusrajatiste inventariseerimine vooluveekogudel kalade rändetingimuste parandamiseks* (vt Keskkonnaagentuuri [koduleht](#)).

Pinnaveekogum – selgelt eristuv ja oluline osa pinnaveest, nagu järv, veehoidla, jõgi, oja või kanal, järve-, jõe-, oja- või kanali osa, siirdevesi või rannikuvee osa (VeeS § 2 p 37).

Põhjaveekogum – põhjaveekihi või -kihtides selgesti eristatav veemass (VeeS § 2 p 26).

Põhjavee kaitstus on põhjaveekihi kaetus veepidemega või vett halvasti juhtiva pinnasekihiga (VeeS § 26³ lg 1).

Reoveepuhasti reostuskoormus – aasta kestel reoveepuhastisse jõudev suurim nädala keskmine reoainehulk inimekvivalentides (VeeS § 2 p 32).

Reoveekogumisala on ala, kus on piisavalt elanikke või majandustegevust reovee ühiskanaliseerimise kaudu reoveepuhastisse kogumiseks või heitvee suublasse juhtimiseks (VeeS § 2 p 22).

Reoveekogumisala reostuskoormus – kogu reoveekogumisalal tekkiv aastaajast sõltuv suurim reostuskoormus inimekvivalentides, mille arvutamisel võetakse arvesse püsielanikud, turistid, tööstus- ja muud ettevõtted, kelle tekitatud reovesi juhitakse ühiskanaliseerimise, ning ka see reoveehulk, mis ühiskanaliseerimise ei jõua. Selle reostuskoormuse hulka ei arvata tööstusreovett, mida käideldakse ettevõtte oma puhastis ning mis juhitakse puhastist otse suublasse (VeeS § 2 p 33).

Reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskiri reguleerib reovee kohtkäitlust, kogumismahutitest äravedu ja ühiskanaliseerimise puhastamist omavalitsusüksuse haldusterritooriumil.

Reovesi on üle kahjutuspiiri rikutud ja enne suublasse juhtimist puhastamist vajav vesi (VeeS § 2 p 8).

Sadamevesi on sadamena langenud ning ehitiste, sealhulgas kraavide kaudu kogutav ja ärajuhitav vesi (VeeS § 2 p 31).

Suubla on veekogu või maapõue osa, millesse voolab heitvesi (VeeS § 2 p 10).

Valgala – maa-ala, millelt kogu äravoolav pinnavesi voolab ojade, jõgede või järvede kaudu ühte punkti vooluteel (VeeS § 2 p 51).

Vee erikasutusluba on kiritõend tegevuse lubamiseks, milles teatatakse tingimused kasutatava vee hulga, suubla ning veekasutusega kaasnevate kohustuste ja piirangute kohta (VeeS § 2 p 13).

Veekogu – püsiv või ajutine voolava (vooluveekogu - jõgi, oja jm.) või aeglaselt liikuva (seisva) veega (seisuveekogu-, meri, järv, veehoidla jm) täidetud pinnavorm (VeeS § 2 p 17). Veekogud on üldjuhul kantud keskkonnaregistrisse. Kui veekogu ei ole kantud keskkonnaregistrisse, siis tuleb juhtumipõhiselt selgitada kas on tegemist üldse veekoguga või millegi muuga (nt transpordimaa osaks oleva tee kuivenduskraav).

Veekogum – vee seisundi hindamise üksus, mis võib olla pinnaveekogum, põhjaveekogum, tehiseveekogum või tugevasti muudetud veekogum (VeeS § 2 p 25_1).

Vesikond ehk valgalapiirkond – maa- ja mereala, mis koosneb ühest või mitmest kõrvuti asetsevast valgalast koos põhjavee ja rannikuveega, moodustades ühes ringi ühe terviku, ning mis on veemajanduse korraldamise põhiüksus (VeeS § 2 p 49).

Ühisveevärgi ja -kanaliseerimine on ehitiste ja seadmete süsteem, mille kaudu toimub kinnistute veega varustamine või reovee ärajuhtimine ning mis on vee-ettevõtja hallatav või teenindab vähemalt 50 elanikku. Ühisveevärgi ja -kanaliseerimise käsitletakse ühisveevärki või ühiskanaliseerimise eraldi või mõlemat üheskoos (ÜVVKS § 2 lg 1).

Ühisveevärgi ja kanaliseerimise arendamise kava – ühisveevärgi ja -kanaliseerimise rajatakse kohaliku omavalitsuse volikogu kinnitatud ühisveevärgi ja -kanaliseerimise arendamise kava (ÜVVK kava) alusel (ÜVVKS § 4). ÜVVK kava koostamist korraldab kohalik omavalitsus. ÜVVK kava koostatakse vähemalt 12 aastaks ja vaadatakse üle vähemalt kord nelja aasta tagant ning vajaduse korral korrigeeritakse.

Veemajanduskavad ja nende rakendamine

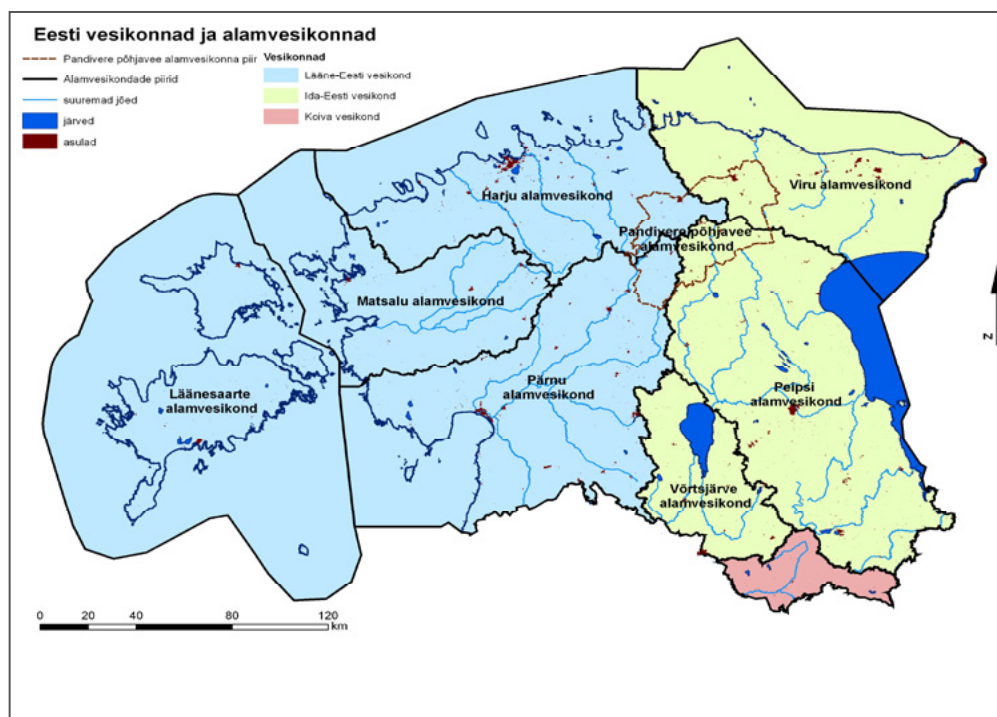
Vesi on hindamatu loodusvara, mille tähtsust ja olulisust mõistame alles siis kui seda napib või kui see on muutunud kasutamiskõlbmatuks saastumise tõttu. Peame olema õnnelikud, et meil on piisavalt veevarusid. Vaatamata sellele tuleb meil kõigil tegutseda ühiselt ja targalt, et seda olemasolevat veeressurssi säästlikult kasutada ning meie jõgede, ojade, järvede ja mere puhtus saavutada ja säilitada. Ka on meile igapäevaselt oluline, et joogivee allikaks olev põhjavesi oleks kvaliteetne.

Vee kaitse ja säästva kasutamise tagamiseks on mitmetes õigusaktides kehtestatud erinevaid nõudeid või piiranguid. EL liikmesriigina juhindub Eesti EL veepoliitika raamdirektiivist, kus on sätestatud veevaldkonna põhiline keskkonnanäesmärk: saavutada ja säilitada kõikide vete vähemalt hea seisund.

Euroopa Liidu Veepoliitika Raamdirektiiv (EL VRD) sätestab valgala põhise veemajanduse korraldamise. Valgala on maa-ala, millelt kogu äravoolav pinnavesi voolab ojade, jõgede või järvede kaudu ühte punkti vooluteel.

Pinnavee puhul tähendab veekogude hea seisundi saavutamine nii hea ökoloogilise kui ka hea keemilise seisundi saavutamist. Põhjavee puhul on hea seisundi saavutamine nii hea koguselise kui ka hea keemilise seisundi saavutamine, samuti kvaliteetse joogivee tagamine elanikkonnale.

Kuidas eelpool mainitud eesmärgini jõuda, on iga liikmesriigi enda otsustada. Siseriiklikult on vee kasutamise ja kaitse korraldamise põhimõtted sätestatud veeseaduses. Vee kasutamise ja kaitse paremaks korraldamiseks on moodustatud kolm vesikonda: Lääne-Eesti, Ida-Eesti ja Koiva.

Vabariigi Valitsuse 9. septembri 2010. a määrus nr 132
«Vesikondade ja alamvesikondade määramine».

Iga vesikonna kohta koostatakse veemajanduskava, kus antakse ülevaade olemasolevast olukorrast, veekeskkonda mõjutavatest surveteguritest ning loetelu veekeskkonna vähemalt hea seisundi saavutamiseks ja säilitamiseks vajalikest meetmetest. Meetmeprogrammid on koostatud eraldi põhja-veekogumitele ja pinnaveekogumitele. Hetkel on Eestis rakendamisel veemajandusperioodi 2015-2021 kohta koostatud veemajanduskava koos meetmeprogrammidega, mis on kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 07.01.2016. Vee kasutamise ja kaitse paremaks korraldamiseks ning teiste valdkondadega integreerimiseks on Keskkonnaministeeriumi juurde moodustatud veemajanduskomisjon, kes muuhulgas korraldab ka meetmeprogrammide rakendamist.

Kogu teave veemajanduskavade ja nende koostamise kohta on Keskkonnaministeeriumi kodulehel, kes ka korraldab eelmainitud kavade koostamist <https://www.envir.ee/et/veemajanduskavad>

Vesikondade veemajanduskavad koos meetmeprogrammidega on koostatud kuueaastaseks perioodiks. Kuna eelnimetatud dokumendid on väga mahukad, siis meetmete paremaks (efektiivsemaks) rakendamiseks on veemajandusperiood jagatud omakorda kaheaastaseks perioodideks, millede kohta koostab Keskkonnaamet meetmeprogrammi rakendamise tegevuskavad. Eelnimetatud kavad koostatakse kaheks aastaks. Keskkonnaamet kaasab tegevuskavade koostamisse meetmete rakendamisega kokkupuudet omavaid asutusi ja organisatsioone. Nimetatud tegevuskavad kinnitab keskkonnaminister veemajanduskomisjoni ettepanekul. Samuti koostab Keskkonnaamet iga-aastaselt meetmeprogrammi rakendamise ülevaate vastavalt tegevuskavas planeeritule ning esitab selle veemajanduskomisjonile heaks kiitmiseks.

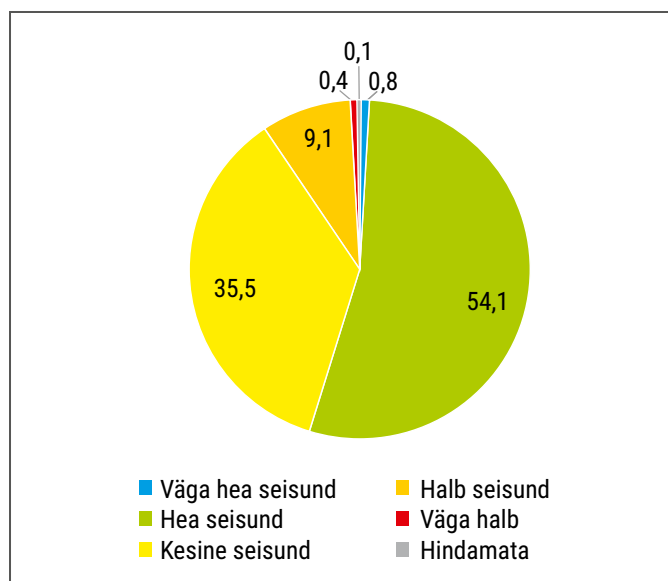
Teave veemajanduskavade meetmeprogrammide rakendamiseks koostatud tegevuskavade ja meetmete rakendamise kohta on Keskkonnaameti kodulehel <https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/veemajanduskavad/tegevuskava>
<https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/veemajanduskavad/ulevaated>

Tegevuskavas kajastatakse veekogumite seisund, seda mõjutavad koormused ja detailsed tegevused meetmete rakendamiseks. Tegevuskava rakendamine toimub veekogumite põhiselt ning lähtub eelkõige konkreetset kogumit mõjutava koormuse (surveteguri) olulisusest.

Veekogum on vee seisundi hindamise üksus, mis võib olla pinnaveekogum, põhjaveekogum, tehisveekogum või tugevasti muudetud veekogum.

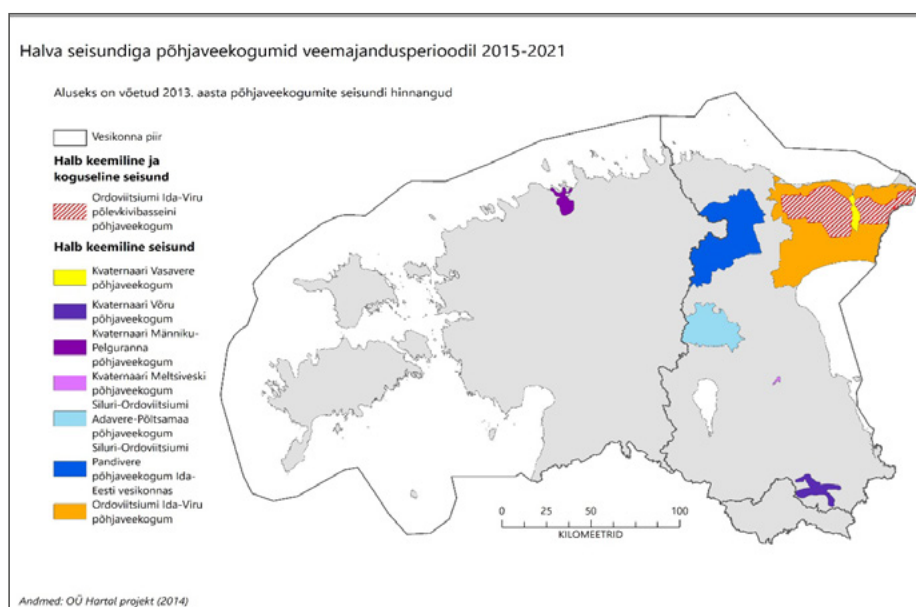
Pinnaveekogum on selgelt eristuv ja oluline osa pinnaveest, nagu järv, veehoidla, jõgi, oja või kanal, järve-, jõe-, oja- või kanaliosa, siirdevesi või rannikuvee osa. Eestis on määratud 750 pinnaveekogumit, sealhulgas 556 on looduslikud, 148 tugevasti muudetud ja 43 tehisveekogumid. Pinnaveekogumite seisundile hinnangu andmiseks on viis hindeklassi: väga hea, hea, kesine, halb, väga halb. Pinnaveekogumite iga-aastased vahetunnangud koostab Keskkonnaagentuur, lähtudes teostatud seire ja erinevate uuringute andmetest. Pinnaveekogumitest on vähemalt heas koondseisundis 55%.

Teave pinnaveekogumite seisundite ja selle muutuste kohta on Keskkonnaagentuuri kodulehel <https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/vesi/pinnavesi/>

Pinnaveekogumite koondseisundi hinnang 2016 Keskonnaagentuuri andmetel

Põhjaveekogum on põhjaveekihi või –kihtides selgesti eristatav veemass. Eestis on määratud 39 põhjaveekogumit, millest kaheksa kogumit on veemajanduskavade koostamise käigus hinnatud halvas seisundis olevaks. Põhjaveekogumite seisundite hindamisel on kaks määrangut, hea või halb, ja hindamine toimub iga kuue aasta järel.

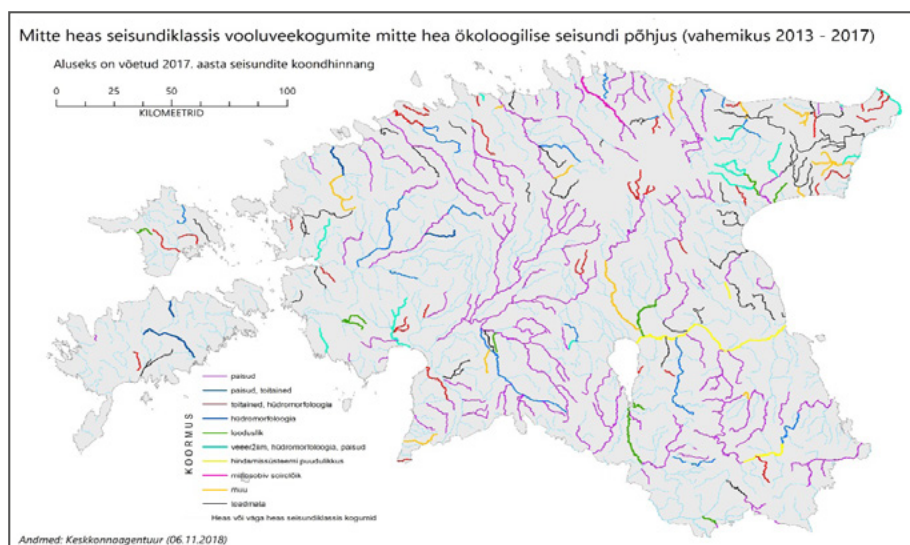

Mittehea seisundi põhjused

Meie igapäevased toimingud ja tegemised mõjutavad üht- või teistmoodi keskkonda, sh veekeskkonda. Veekogumite mittehead seisundit põhjustavateks teguriteks on

- rändetõkked, mis takistavad kalade liikumist jõgedes, ojades, kraavides üles- ja allavoolu;
- toitained, ohtlikud ained, mis võivad veekogudesse jõuda nõuetele mittevastavatest reoveepuhastitest, saastunud aladelt, samuti nõuetele mittevastava põllumajandusliku tegevuse tulemina, kanaliseerimata piirkondadest ja mujalt;
- põhjavee seisundit võib oluliselt mõjutada ja halvendada veevõtt suurtes kogustes või selle ringi pumpamine kaevandusaladel või ohtlike ainete jõudmine põhjavette.

Sageli on veekogumi mitte hea seisundi põhjuseks mitu survetegurit ning iga selle teguri mõju vähendamiseks on planeeritud meetmeprogrammis vastav meede. Sellisel juhul tuleb tegeleda kõikide meetmetega, kuid alustama peab sellest (või nendest), mille mõju on kõige olulisem.

Püstitatud eesmärgini, kõikide vete hea seisundi saavutamine ja säilitamine, jõudmiseks tuleb ellu viia kogu meetmeprogrammides kavandatu. Meetmed jaotuvad lähtuvalt rakendusvaldkonnast:

- administratiivsed (keskkonnaloal, järelevalve toimingud, eeskirjad),
- tehnilised (ehituslikud ja rakenduslikud tegevused),
- nõustavad (nõustamine, koolitus, teavitust),
- uuringud (teadus- või rakendusuurimused, eksperthinnangud).

Meetmete rakendamise osas on ka kohalikel omavalitsustel (edaspidi KOV) terve rida kohustusi.

Veeseaduse § 32 lõige 5 punkt 6 sätestab KOV tegevused vee valdkonnas oma halduspiirkonnas: KOV korraldab ja tagab meetmeprogrammis kavandatud meetmete elluviimist vastavalt oma pädevusele.

Meetmed ja rakendamine

Pinna- ja põhjaveekogumite meetmete sisust paremaks arusaamiseks on koostatud rakendatavate meetmete sisu kirjeldavad faktilehed, millised leiab Keskkonnaameti kodulehelt.

Meetmete planeerimisel lähtusid eksperdid eelkõige veekogumi seisundist ning seda seisundit mõjutavast(test) surveteguritest. Meetmete rakendamisel tuleb eelkõige alustada tegevusi mitte heas seisundis kogumitel.

KOV poolt rakendatavad meetmed (kokku 43-l kogumil):

- Reovee kohtkäitluse eeskirja koostamine ja kehtestamine.
- Sademeveest tuleneva koormuse uuring ja vajalike meetmete täpsustamine.

Koos keskkonnainspeksiooniga rakendatavad meetmed (kokku 82-l kogumil):

- Reovee kohtkäitluse eeskirja täitmise järelevalve.
- Nõuetele mittevastavate heitvee väljalaskude kindlakstegemine, loastamise või likvideerimise nõuete seadmine.
- Järelevalve veeseaduse § 24 nõuete (reovee puhastamise ning heit- ja sademevee suublasse juhtimise nõuded) täitmise üle.
- Järelevalve veeseaduse § 24 nõuete (reovee puhastamise ning heit- ja sademevee suublasse juhtimise nõuded) täitmise üle, s.h illegaalsete reoveekanaliseerimiste ühenduste sademeveekanaliseerimisega tuvastamine.

Koos Keskkonnaametiga rakendatavad meetmed (kokku 487-l kogumil)

- Nõustamine nõuetekohaseks reovee käitluseks.
- Täiendav veekogumiga seotud keskkonnajärelevalve, s.h keskkonnalubade ülevaatus vastavalt vajadusele ja veekogumiga seotud kooskõlastused nii toitainete koormuse, ohtlike ainete koormuse, kui hüdro-morfoloogiliste muutuste osas veekogumis.
- Uuring veerežiimi taastamise võimalikkusest, tõhususest ja vajalikkusest.
- (Suur)farmide keskkonnamõju hindamine lubade taotlemise protsessis veekeskkonna taluvusvõime selgitamiseks (nimetatud meedet tuleb rakendada kõikidel kogumitel).

Koostöös Maanteeametiga tuleb tagada olulistel taristuobjektidel sademevee nõuetekohase kogumise ja puhastamise lahendused (settetiigid, liiva- ja õlipüüdurid vm).

2016-2017 tegevuskavast on rakendatud 56% planeeritud pinnavee meetmetest, lisaks 10% on selliseid meetmeid, kus tegevus on juba alustatud. Põhjavee meetmetest on rakendatud 71% ning 3% meetmetest on tegevus alustatud. Kõik meetmed, mis jäävad rakendamata, liiguvad järgmise perioodi tegevuskavasse.

Uus veemajandusperiood 2021-2027

Uue perioodi veemajanduskava ja meetmeprogrammi koostamise algatamise kohta on koostatud keskkonnaministri käskkiri 29.06.2017 nr 709, mille kohaselt vastav ajagraafik ja tööplaan peavad valmima hiljemalt 22.11.2018, vesikonna tunnuste, inimtegevuse, veekasutuse ja oluliste veemajandusprobleemide ülevaade 22.11.2019, veemajanduskava ja meetmeprogrammi eelnõud 22.11.2021 ning avalikkuse kaasamise tegevuskava 31.03.2018.

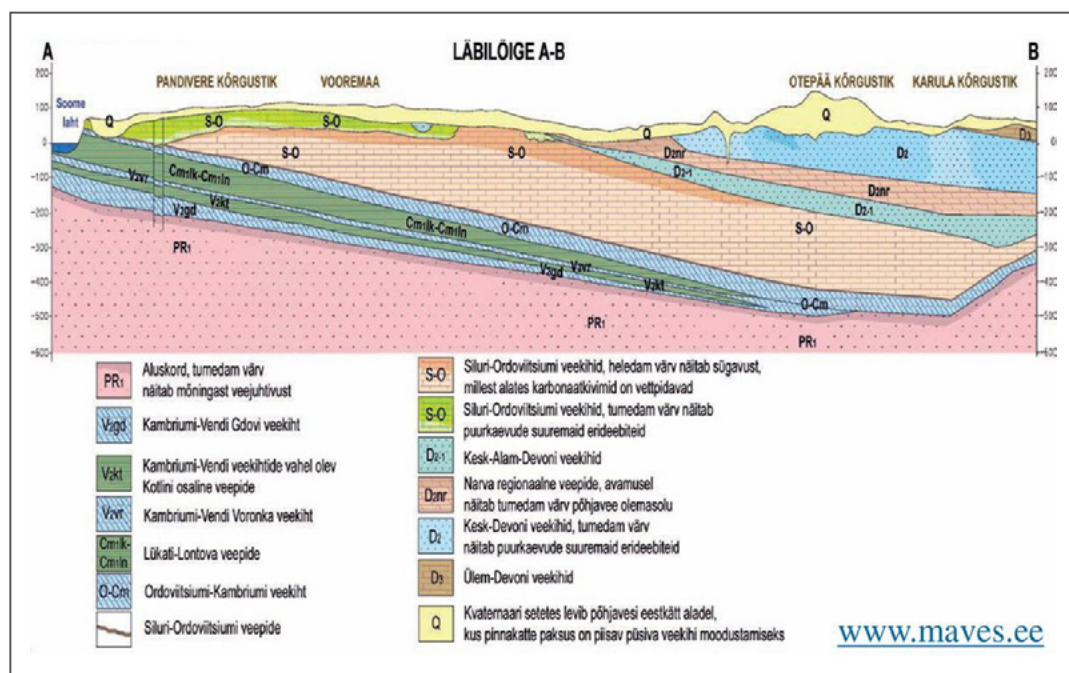
Kohalike omavalitsuste roll uue perioodi veemajanduskavade koostamise protsessis

- analüüside ja eelnõude sisuline läbi vaatamine, kommenteerimine, vajadusel täiendamine ja ettepanekute esitamine oma haldusterritooriumi probleemide kohta,
- aktiivne osalemine ja kaasa rääkimine veemajanduskavade koostamisega seotud avalikel aruteludel, samuti erinevate dokumentide avalikustamisel.

Põhjavesi

Põhjavesi ja selle moodustumine

Põhjavesi on kogu vesi, mis asub maapinna all küllastumusvööndis ning on otseses kokkupuutes pinnase või aluspõhjaga.

Eesti põhjaveekihtid.

Põhjavee moodustumine toimub läbi sademete vee infiltreerumise maapinda, kus see liigub veelademes raskusjõu toimel sügavamale kuni tuleb vastu veepide. Vesi liigub edasi ka veepidemesse, kuid liigub seal väga aeglaselt, mistõttu hakkab veepideme kohale kogunev põhjavesi mööda veeladet laiali voolama kõrgemalt madalamale.

Põhjaveetaseme sesoonse kõikumise muutused ei ületa harilikult 2 m, kuid kõrgustikel ja karstialadel võib amplituud olla suurem.

Põhjavee kvaliteeti mõjutavad peamised inimtekkelised tegurid

Piirkondades, kus tegutseb inimene, on põhjavee reostumise oht.

Eestis on moodustatud 39 põhjaveekogumit, millest 10 on ohustatud ja 8 halvas seisundis.

Peamised inimtekkelised tegurid, mis ohustavad põhjavee kvaliteeti piirkonniti on:

1. Põhjaveevõtt ühisveevarustuseks, mille tulemusena on mere äärsetes piirkondades oht merevee ja/või kristalse aluskorra vee sissevooluks;
2. Kanaliseerimata alad, kus peamiseks ohuks on välikäimlad ja heitvee immutamine;
3. Põllumajandus, millega kaasneb sõnniku laotamine, mineraalväetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine, nõuetele mitte vastavad sõnnikuhoidlad jne;
4. Kaevandamise ja kaevandusveega kaasneb kütuste ja määrideõlide jäägid, aheraine puistangute süttimise oht, sulfaatide, kaltsiumi, magneesiumi ja üldise mineraalsuse tõus, põhjavesi muutub hüdrokeemiliselt $\text{SO}_4\text{--HCO}_3\text{--Ca--Mg}$ tüübiliseks, mis on tingitud kaevandatud alas vaba hapniku juurdepääsust seni vee all olnud põhjaveekihtidele ja intensiivistunud aeratsiooni tõttu toimuv sulfidide (püriidi) hapendumine;
5. Jääkreostus;
6. Saastunud tööstusalad;
7. Jäätmete ladestamine;
8. Reoveepuhastid ja heitveelasud;
9. Linnastunud alad (teede hooldus, sademevesi).

Info põhjavee kvaliteedi kohta

Infot põhjavee kvaliteedi kohta saab:

1. puurkaevude rajamise aegsetest andmetest keskkonnaregistrist (otselink: <https://veka.keskkonnainfo.ee/veka.aspx?type=artikkel&id=214457803>);
2. vee erikasutajate omaseire tulemusest ehk seirest, mida vee erikasutajad on kohustatud tegema vastavalt loa andja poolt seatud tingimustel;
3. Vee Terviseohutuse Infosüsteemist (VTI) (otselink: <https://vti.sm.ee/index.php>);
4. erinevatest põhjavee uuringutest, mille aruanded on leitavad nii Keskkonnaministeeriumi kodulehel (otselink: <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/vesi>) kui ka Keskkonnaameti kodulehel (<https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/veemajanduskavad/uuringud-aruanded>);
5. iga-aastasest riiklikust põhjavee seirest, mille aruanded on leitavad Keskkonnaseire infosüsteemis (otselink: <https://kese.envir.ee/kese/timeoutRoleSelection.action>);
 - põhjaveekogumite seire ja
 - nitraaditundliku ala põhjavee seire

Põhjaveevaru

Põhjaveevaru on arvutuslik põhjavee hulk, mida on võimalik kasutada nii, et oleks tagatud põhjavee hea seisundi säilimine. Põhjaveehaarde rajamisel tootlikkusega $>500 \text{ m}^3/\text{d}$ tuleb eelnevalt uuringutega määrata põhjaveevaru.

Oluline on teada, et:

- põhjaveevarude ümberhindamise planeerimist tuleks alustada vähemalt 1,5. a enne kehtivusaja lõppemist;
- vee-ettevõtted ja KOViD peavad arvestama põhjaveevaruga planeeringutes ning mitte lubama arendusi kui põhjaveevaru pole piisavalt;
- KeA peab tagama, et vee erikasutuslubades ja keskkonnakomplekslubades lubatud põhjaveevõtt ei ületaks kinnitatud põhjaveevaru;
- lisaks saab KeA ennetavalt jälgida, et puurkaevu ehitusloa taotluse kooskõlastamise (Ehitusseadustik § 126 lg 1) käigus ei kooskõlastata puurkaevu(de) rajamist, mille realiseerumise tulemusena võib põhjaveevõtt ületada kinnitatud põhjaveevarusid;
- vee erikasutusluba võib muuta, kui avalik huvi selle muutmiseks kaalub üles isiku usalduse (VeeS § 9 lg 10'2). Näiteks juhul, kui piirkonda, kus on piiratud põhjaveevaru rajatakse lasteaed või kool, võib olla vajalik muuta varem väljastatud vee erikasutuslubades põhjavee kogust, mis on loa alusel lubatud kasutusele võtta. Vastasel juhul ei ole võimalik lasteaeda või kooli veega varustada.

Puurkaevude, puuraukude ja salvkaevude rajamine

KOV-i roll puurkaevu, soojussüsteemi puuraugu/-kaevu rajamisel:

1. asukoha kooskõlastamine võttes arvesse üld- ja detailplaneeringu, ÜVVK arengukava ja vee-ettevõtja olemasolevaid teeninduspiirkondi;
P.S Puurkaevude ümberehitamisel eelnev asukoha kooskõlastamine ei ole vajalik.
2. ehitusloa taotlemine KOVist;
3. KOV kooskõlastab puurkaevu taotluse KeA-ga (10 tööpäeva), esitades KeA-le ehitusloa taotluse, puurkaevu asukoha kooskõlastuse, puurkaevu ehitusprojekti ja vajadusel veehaarde sanitaarkaitseala projekti;
4. KOV väljastab ehitusloa.

KOV-i roll salvkaevu rajamisel:

1. 10 päeva enne ehitise alustamist esitatakse KOV-le ehitusteatis;
2. kui KOV pole 10 päeva jooksul teavitanud vajadusest ehitusteatises esitatud andmete täiendavaks kontrollimiseks, võib salvkaevu rajada.

Olemaolevate puurkaevude keskkonnaregistrisse kandmine

Sageli on keskkonnaregistrisse kandmata puurkaevud igapäevases kasutuses, nende vesi on joogikõlbulik ning omanikul puudub soov kaevu likvideerida. Keskkonnaministeerium ja Keskkonnaamet aktsepteerivad puurkaevude keskkonnaregistrisse kandmist ehk seadustamist puurkaevu ümberehitamise projektiga. Keskkonnaregistri kui riigi ühe põhiregistri andmed peavad sisaldama reaalselt olukorda. Pigem on taunitav olukord, kus puurkaev on tegelikult olemas, kuid see ei kajastu keskkonnaregistris. Puurkaevude ümberehitamine on reguleeritud keskkonnaministri 09.07.2015 a määrusega nr 43 „Nõuded salvkaevu konstruktsiooni, puurkaevu või -augu ehitusprojekti Määruse nr 43 § 25 alusel puurkaevu või -augu ümberehitamisele rakendatakse määruse §-des 4–11, §-des 15–20 ja §-des 22–24 sätestatud. § 3 alusel nõutakse puurkaevu või -augu asukoha kooskõlastamist ainult puurkaevude rajamisel.

Kui selline puurkaev, mille ehitusprojektkohane tootlikkus on alla 10 m³ ööpäevas või mida kasutab vähem kui 50 inimest soovitakse kasutusse võtta, esitatakse kohaliku omavalitsuse üksusele määruse nr 43 lisa 5 kohane kasutusteatist koos selle juurde kuuluvate dokumentidega. Puurkaevu ümberehitamise ehitisteatistega ei kaasne riigilõivu tasumise nõuet.

Kohalikul omavalitsuse üksusel on õigus nõuda omanikult puurkaevu lammutamist, kui kaev on kasutamiskõlbmatu, põhjavee seisundile ohtlik või kasutusotstarbe kaotanud (Ehitusseadustik § 128 lg 1 ning § 13 lg 2).

Puurkaevu sanitaarkaitseala

2012. a märgiti keskkonnaregistris kõikidele puurkaevudele ettevaatusprintsibiist tulenevalt sanitaarkaitsealaks 50 m, mille puhul polnud teada projektkohast ulatust. Paratamatult toob see kaasa aeg-ajalt vaidlusi naabrite vahel.

Tulenevalt keskkonnaministri 16.12.1996. a määruse nr 61 „Veehaarde sanitaarkaitseala moodustamise ja projekteerimise kord ning sanitaarkaitsealata veevõtukoha hooldusnõuded põhjavee kaitseks“ punkti 3.6 kohaselt lahendab lahkkelid sanitaarkaitsealal kehtivate majandustegevuse kitsenduste ja sanitaarkaitseala piiride kohta Keskkonnaamet, Keskkonnaministeerium või kohus.

Puurkaevu konstruktsiooni tehnilise seisukorra kontrollimine

Geofüüsikaliste meetodite abil saab kontrollida puurkaevu rajamise kvaliteeti. Näiteks kavernomeetria puhul kasutatava sondi abil saab uurida puurkaevuõõne ehitust (läbimõõt, manteloru paiknemine, torude liited, nende kvaliteet). Vooluhulkade mõõtmine tiivikukujulise sondiga võimaldab avastada manteloru lekkeid või puudumist ning ühtlasi hinnata torutaguse isolatsiooni veepidavust. Puurkaevu videouuringuga saab näha kaevu sisemust teatud sügavustel - vee liikuvust, manteloru lekkeid, filtriummistusi, torude ja filtrite sisepinna seisundit ja kaevu töötava osa kivimikoostist. Kivimi tiheduse ehk gamma-gamma sondiga saab hinnata puurkaevu manteloru tagust tsementatsiooni ja tühemikke, määrata geoloogilist ehitust ning kivimite lasumuspiire.

Maapinnalt tuleneva reostuse jõudmist põhjaveekihtidesse või erinevate põhjaveekihtide segunemist hoiab ära tehniliselt korras olev puurkaevu konstruktsioon ning nõuetekohane manteloru tagune tsementatsioon. Reostusohklikud puurkaevud tuleb kas võimalusel ümber ehitada või likvideerida, kui ümberehitamine pole võimalik või puurkaevu enam ei kasutata.

Reovee käitlemine, sademevee ärajuhtimine, ohtlikud ained, jääkreostus

Igas kodumajapidamises või asutuses (kool, turismiasutus) tekib inimeste elutegevuse käigus olmereovesi, mis jaguneb tekke iseloomu põhjal: hallvesi, mille moodustab pesu-, kumblus- ja köögivesi ning mustvesi, mille all mõistetakse WC-s tekkivad reovett.

Puhastamata reovee veekogusse juhtimine või maasse immutamine mõjutab otseselt meie elukeskkonda. Pinnaveekogud kasvavad reostamise tagajärjel kinni (eutrofeeruvad), põhjavesi saastub, elurikkus vaesub ning võivad levida haigused. Kui majapidamises käideldakse reovett nõuetekohaselt, ei ole karta lähikümbruse põhjavee (joogivee) reostamist ega pinnaveekogude seisundi halvenemist.

Reoveekäitlus

Reovee käitlemiseks, sh puhastamiseks, on kodumajapidamise puhul mitmeid erinevaid lahendusi. Selleks, et valida majapidamisele sobivaim reoveekäitlussüsteem, mis tagab ka efektiivse ja nõuetekohase reovee puhastamise, on oluline reoveepuhastussüsteemi valiku eelselt teostada põhjalik planeerimine. Planeerimise käigus on oluline hinnata olemasolevat olukorda ning jälgida puhastussüsteemidele esitatavaid nõudeid. Reoveekäitlussüsteemi rajamise või rekonstrueerimise planeerimisel tuleb alustada olemasoleva olukorra ja võimaluste selgitamisest. See hõlmab planeeritava reoveekäitlussüsteemi koormuse, asukoha, ehitustingimuste ja heitvee keskkonda juhtimise võimaluste selgitamist. Sobivaima reoveekäitlussüsteemi välimuseks tuleb kõiki eelloetletud asjaolusid arvestada. Omapuhastina töötava reoveekäitlussüsteemi rajamine on teatud juhtudel piiratud. Esmalt tulekski alljärgnevast lähtuvalt selgitada, kas soovitud asukohas on omapuhastina töötava reoveekäitlussüsteemi rajamine lubatud.

Omavalitsusüksuse ülesandeks on korraldada antud vallas või linnas sotsiaalabi ja -teenuseid, vanurite hoolekannet, noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, **veevarustust ja kanalisatsiooni**, heakorda, jäätmehooldust, territoriaalplaneerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla teede ja linnatänavate korrashoidu, juhul kui need ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita (Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS) § 6 lg 1).

Mida tuleb teha, et rajada reoveepuhasti?

Igasugune reoveekäitluse lahendus tuleb kohaliku omavalitsusega kooskõlastada. Soovitav on kavatsused võimalikult vara läbi rääkida KOViga (ehitusspetsialistiga). Nemad annavad ka juhised, kuidas seda oma haldusalal teha. KOVi nõudmisel esitada ehitusprojekti ja asjakohased plaanid, kaardid, joonised jne. Reoveepuhasti ehitamine peab olema kooskõlas KOVi planeeringutega (üld-, detail- ja eriplaneering). Reoveepuhastussüsteemide vahel valimiseks ei tuleks arvesse võtta ainult hinda, vaid ka püsikulusid ning puhastusefektiivsust. Vajadusel tuleb taotleda vee erikasutusluba Keskkonnaametist.

Millistel juhtudel on vaja taotleda vee erikasutusluba Keskkonnaametist?

Vee erikasutusloa taotlemise kohustuse sätestab veeseadus (§ 8 lg 2 p 4)

Vee erikasutusluba peab olema, kui:

- juhitakse heitvett või saasteaineid suublasse, sealhulgas põhjavette.

Isikliku majapidamise heitvee või vähem kui viie kuupmeetri heitvee pinnasesse juhtimiseks ööpäevas ei ole vaja vee erikasutusluba, kuid see tegevus peab vastama käesoleva seaduse § 24 alusel kehtestatud heitvee pinnasesse juhtimise korra nõuetele, mille järgselt on keelatud:

1. reo- ja heitvee juhtimine külmunud pinnasele;
2. reovee juhtimine põhjavette.

Reostusnäitajate piirväärtused vee erikasutusloas kehtestatakse Vabariigi Valitsuse 29.11.2012 määrusega nr 99 „Reovee puhastamise ning heit- ja sademevee suublasse juhtimise kohta esitatavad nõuded, heit- ja sademevee reostusnäitajate piirmäärad ning nende nõuete täitmise kontrollimise meetmed“ (edaspidi määrus nr 99) Lisa 1 alusel. Vee erikasutusluba on võimalik taotleda tähtajatult (VeeS § 9 lg 1).

Vee erikasutusloale nõusoleku andmine

- VeeS § 3² lg 5 p 1 kohaselt annab kohalik omavalitsus oma halduspiirkonnas vee erikasutuseks nõusoleku. Määruse nr 18 § 5 lg 1 p 11 kohaselt peavad vee erikasutusloa taotlusmaterjalid koosnema kohaliku omavalitsuse nõusolekust.
- Vee erikasutusloa eelnõu edastamine tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks (Haldusmenetluse seadus (HMS) § 48 lg 1).
- Eelnõudele arvamuse esitamise aeg on vähemalt kaks nädalat (HMS § 49 lg 2).
- Vee erikasutusloa andmise või andmisest keeldumise otsusest teavitamine (määruse nr 18 § 16 lg 5).

VAATA LISA:

Juhendmaterjal hajaasustuse reoveekäitlussüsteemide kavandamiseks, valikuks, ehitamiseks ja hooldamiseks <https://www.envir.ee/sites/default/files/juhend.pdf>

Juhend reoveepuhasti rajamise või ümberehitamise korraldamiseks https://www.envir.ee/sites/default/files/lisa_5_juhend.pdf

Kanalisatsiooniehitiste kuja

Kanalisatsiooniehitiste kujade ulatuse ja kehtestatud nõuded määrab Vabariigi Valitsuse 16.05.2001 määrus nr 171 „Kanalisatsiooniehitiste veekaitsenõuded“.

Kuja ulatust arvestatakse hoone välisseinast/seadme välispiirjoonest.

Kuja ulatus sõltub:

- reoveepuhasti projekteeritud reostuskoormusest;
- reovee puhastamise ja reoveesette töötlemise viisist;
- reoveepumpla puhul reoveepumplasse juhitava reovee vooluhulgast, heitvee immutamisel aga ka suublaks olevast pinnasest ja selle omadustest.

Kuja piires võivad asuda kanalisatsiooniehitiste teenindamiseks vajalikud hooned ning muud tööstus-, lao-, transpordi- ja sidehooned hoone omaniku ja vee-ettevõtja omavahelise kirjaliku kokkuleppe korral. Omapuhasti rajamisel peab arvestama, et:

- selle kuja on vähemalt 10 m, välja arvatud septiku või muu pealt kinnise omapuhasti korral;
- septiku või muu pealt kinnise omapuhasti kuja on vähemalt 5 m;
- omapuhastit tohib ehitada alla 2000 ie reostuskoormusega reoveekogumisalale, kus puudub ühiskanalisatsioon, ning väljapoole reoveekogumisala;
- see peab paiknema joogiveekaevude suhtes allanõlva ning põhjavee liikumissuuna suhtes allavoolu.

Kogumismahutitele kuja määrata ei tule. Samas tuleb Keskkonnaministri 16.12.1996 määruse nr 61 kohaselt võimalikud reostusallikad kavandada veevõtukohast võimalikult kaugele ja põhjaveevoolusuuna suhtes allavoolu.

Koolitusel esitatud küsimused

Kuidas suhtuda biopuhasti maaletooja poolt reklaamitava võimalusse – pärast biopuhasti läbimist on lubatud heitvett kasutada kastmisveena (kas rakenduvad pinnasesse immutamise piirangud a la kuja kaevude suhtes 50 m – õigusaktid seda ei käsitle)? <http://www.augustbio.ee/miks-valida/miks-valida-biopuhastusseadmed/>

Heitvesi on suublasse juhitud kasutusel olnud vesi (VeeS § 2 p 2). Antud tegevus (heitvee kasutamine kastmisveena) on käsitletav heitvee immutamise suublasse (pinnasesse). Mistõttu rakenduvad keskkonnaministri määrusega nr 99 kehtestatud tingimused heit- ja sademevee pinnasesse juhtimise kohta. Väga oluline on jälgida, et heitvee immutamine ei toimuks puurkaevu/salvkaevu hooldus- või sanitaarkaitsealas, kuna vastasel juhul tekib oht veeomaduste halvenemiseks. Samuti tuleb heitvee immutamisel suublasse (pinnasesse) arvestada Vabariigi Valitsuse määruses 16.05.2001 nr 171 „Kanaliseatsiooniehitiste veekaitsenõuded“ kehtestatud nõudeid/piiranguid, sealhulgas kuja ulatusega. Küsimusest ei selgu, mida (haljasalasid, põllukultuure, vms) soovitakse heitveega kasta. Kindlasti on heitvee keskkonda tagasijuhtimisel probleemiks selles sisalduvad võimalikud ohtlikud raskmetallid ja ravimijäägid, mida ei ole täna kasutatava tehnoloogia ja mahtude juures võimalik täielikult eraldada. Keskkonnaamet ei anna soovitusi reoveepuhastussüsteemide valikuks.

Milline võiks olla reovee imbsüsteemide soovituslik vahekaugus/soovitused selle määramiseks? (pidades silmas tihedamalt asustatud piirkondi, kus veevarustus on tagatud ühispuurkaevuga, kuid majapidamistel on soov rajada kohtpuhasteid – nt vanad suvilakooperatiivide piirkonnad, kus puudub ka nt detailplaneeringule tuginemise võimalus)

Tagatud peavad olema kanalisatsiooniehitistele (imbsüsteemidele) kehtivad kujade ulatused, mis on toodud Vabariigi Valitsuse määruses 16.05.2001 nr 171 „Kanaliseatsiooniehitiste veekaitsenõuded“. Samuti tuleb imbsüsteemi asukoha valikul arvestada, et heit- ja sademevee pinnasesse juhtimine ei ole lubatud veehaarde sanitaarkaitsealal või hooldusalal ja lähemal kui 50 m sanitaarkaitseala või hooldusala välispiirist ning lähemal kui 50 m veehaardest, millel puudub sanitaarkaitseala või hooldusala, või joogivee tarbeks kasutatavast salvkaevust. Omapuhastiks oleva imbsüsteemi ja joogiveesalvkaevu vaheline kaugus ja selle määramise kriteeriumid on sätestatud Vabariigi Valitsuse 16. mai 2001. a määruse nr 171 „Kanaliseatsiooniehitiste veekaitsenõuded“ §-s 7 (keskkonnaministri määrus 29.11.2012 nr 99 § 7).

Toetustest joogiveesüsteemide ja reoveekäitluslahenduste rajamiseks

Ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimiseks ja rajamiseks saab toetust taotleda SA Keskkonnainvesteeringute Keskuses poolt rakendatavas kahest meetmest:

1. Veemajandustaristu arendamine (toetusrahad EL Ühtekuuluvusfondist)

Toetuse saaja: KOVile(dele) 100% kuuluv vee-ettevõtte.

Projekti piirkond: Üle 2000 ie reoveekogumisala.

Toetatavad tegevused: Üle 2000 ie reoveekogumisalal olevad ühisveevärgi ja ühiskanaliseerimise süsteemide rajamine ja rekonstrueerimine.

või ühisveevärgi süsteemi rekonstrueerimine, mis teenindab üle 2000 kliendi.

NB! Taotluse tegevused peavad olema kooskõlas piirkonna ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kavaga!

VAATA LISA:

<https://kik.ee/et/toetatav-tegevus/veemajandustaristu-arendamine-1>

2. Keskkonnaprogrammi veemajanduse programm (toetusrahad EV keskkonnatasudest)

2.1 reoveekäitluse alamprogramm

2.2 joogiveevarustuse alamprogramm

Toetuse saaja: KOVile(dele) 100% kuuluv vee-ettevõtte, MTÜ, äriühing.

Projekti piirkond: Alla 2000 ie reoveekogumisala või väljaspool RKA olemasolevad süsteemid.

Toetatavad tegevused: Alla 2000 ie reoveekogumisalal olevad ühisveevärgi ja ühiskanaliseerimise süsteemide rajamine ja rekonstrueerimine.

või ÜVK süsteemide rekonstrueerimine, mis asuvad väljaspool reoveekogumisala.

NB! Taotluse tegevused peavad olema kooskõlas piirkonna ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kavaga!

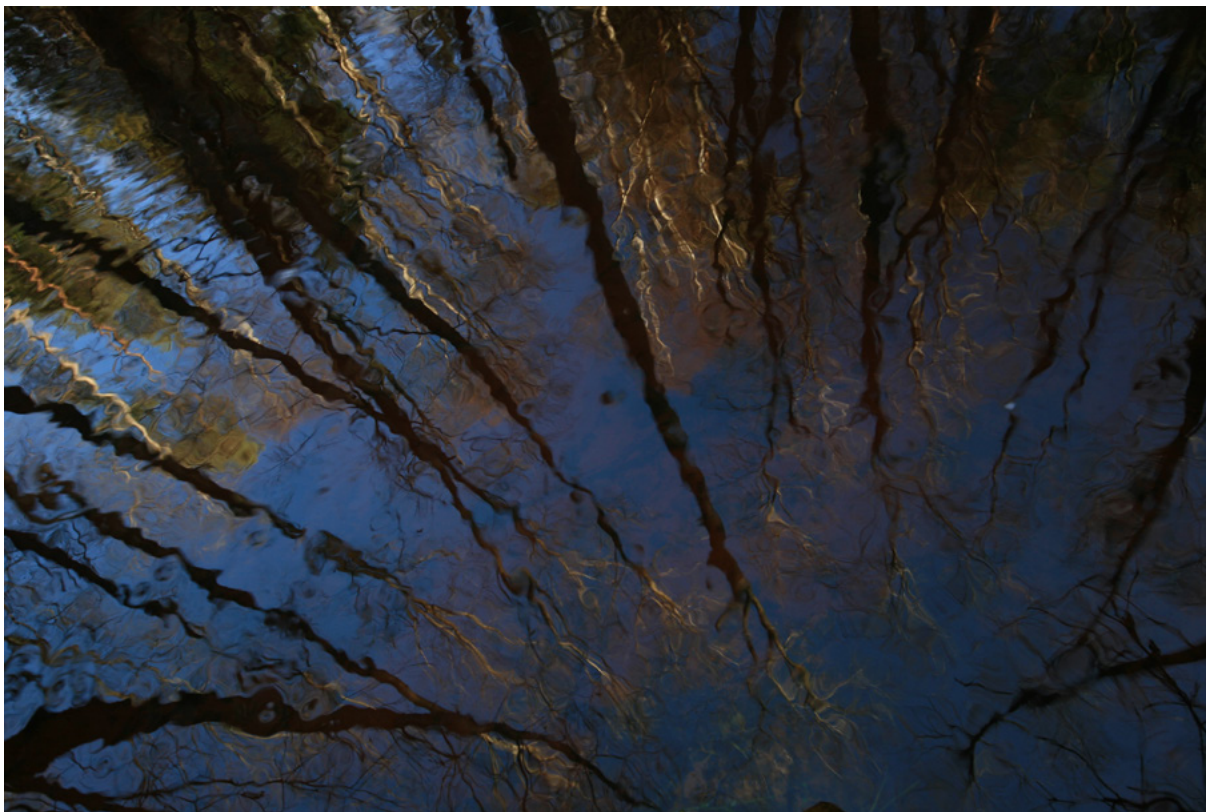
Eraisikud saavad isikliku joogivee ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimiseks ja rajamiseks toetust taotleda:

SA Keskkonnainvesteeringute Keskus „Liitumiste programm“;

EAS „Hajaasustuse programm“.

VAATA LISA:

<https://kik.ee/et/toetatav-tegevus/eraisikute-vee-ja-kanalisatsioonitaristu-rajamine>
<https://www.rtk.ee/toetused/toetuste-rakendamine/elukeskkond/hajaasustuse-programm>

Puude peegeldus.
Foto: Merit Eensoo

Lisaks on SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse Keskkonnaprogrammi veemajanduse programmist võimalik toetust taotleda:

- mitteehtuslike tööde alamprogrammist tegevusteks, mis on toodud veemajanduskava meetmeprogrammis või on riikliku tähtsusega;
- siseveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogrammist tegevusteks, mis aitavad säilitada või saavutada nende head või väga head seisundit või ökoloogilist potentsiaali.

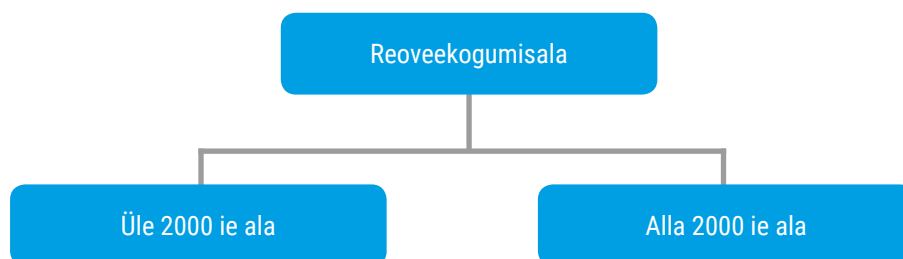
VAJADUSEL KÜSI LISA TOETUSTE TAOTLEMISE KOHTA:

Veeosakonna projektide büroo

Keskkonnaministeerium, Narva mnt 7a, Tallinn

Millest olenevad tingimused reovee puhastamise kohta?

1. Reoveekogumisala olemasolust ja selle suurusest (VeeS § 24¹)

Joonis 4. Reoveekogumisalade liigitus lähtuvalt reostuskoormusest.

Reoveekogumisalade moodustamise eesmärk on määrata alad, kus lähtuvalt asustuse tihedusest, sellega seotud reostuskoormuse suuruselt ning põhjavee kaitstusest on keskkonnakaitse eesmärkide tagamiseks tarvis reovesi kokku koguda ja puhastada. Reoveekogumisalade määramise kriteeriumid on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 19.03.2009 määrusega nr 57 „Reoveekogumisalade määramise kriteeriumid“, arvestades põhja- ja pinnavee kaitstust ning sotsiaal-majanduslikke aspekte ((VeeS § 24¹). Reoveekogumisalad jagunevad reostuskoormusest lähtuvalt alla 2000 ie aladeks ning üle 2000 ie aladeks (Joonis 4). Reoveekogumisalade määramise kohustus tuleneb asulareovee puhastamise direktiivist (91/271/EMÜ, 21. mai 1991).

Reoveekogumisala määramiseks või muutmiseks tuleb esitada taotlus Keskkonnaministeeriumile. Reoveekogumisala moodustatakse ja muudetakse keskkonnaministri käskkirjaga kohaliku omavalitsuse (KOV) algatusel. Keskkonnaameti kirjaliku ettepaneku alusel võib põhja- ja pinnavee kaitseks reoveekogumisala moodustada ka Vabariigi Valitsuse määruse nr 57 §-s 2 sätestatud reostuskoormusest väiksemate reostuskoormuste korral.

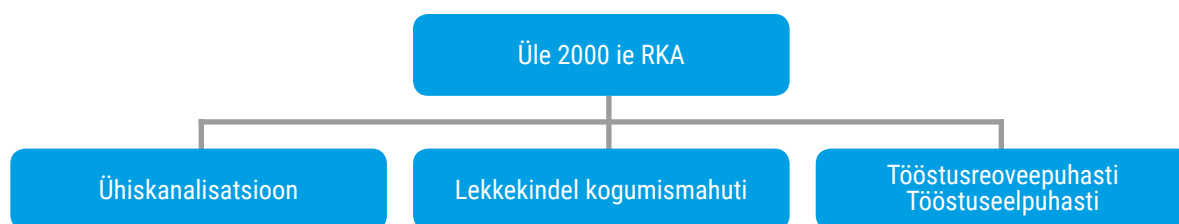
VAATA LISA:

Reoveekogumisalade otsing (KR avalik teenus)

<http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main#HTTP5MpGtM9AJq3zWt41pB7ujZ38kgflnK>

Reoveekogumisalade kaardid, keskkonnaministri käskkirjad ning reoveekogumisala määramise ja muutmise taotluse koostamise juhend

<https://www.envir.ee/et/reovesi-ja-reoveekogumisalad>

Joonis 5. Reovee käitlemine reostuskoormusega üle 2000 ie reoveekogumisaladel.

Veeseadusest (§ 24¹) tulenevalt peab kohalik omavalitsus põhjavee kaitseks reoveekogumisalal tagama ühiskanalisatsiooni olemasolu reovee juhtimiseks reoveepuhastisse ning heitvee juhtimiseks suublasse, välja arvatud reoveekogumisalal reostuskoormusega alla 2000 ie. Kui reoveekogumisalal ühiskanalisatsiooni rajamine toob kaasa põhjendamatu suuri kulutusi, võib reoveekogumisalal reostuskoormusega 2000 ie või rohkem kasutada lekkekindlaid kogumismahuteid. Reoveekogumisala piirkonnas, kus puudub ühiskanalisatsioon, peab reovee tekitaja koguma reovee lekkekindlasse kogumismahutisse ning korraldama selle veo kohaliku omavalitsuse ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavas määratud pargimissõlme. Reoveekogumisalal reostuskoormusega 2000 ie või rohkem on kohtpuhastite, välja arvatud eelpuhastite ja tööstusreoveepuhastite kasutamine ja heitvee pinnasesse immutamine keelatud. Reoveepuhastite rajamine on lubatud, kui iga rajatava reoveepuhasti ühiskanalisatsioonisüsteemiga on seotud vähemalt 50 inimest (Joonis 5).

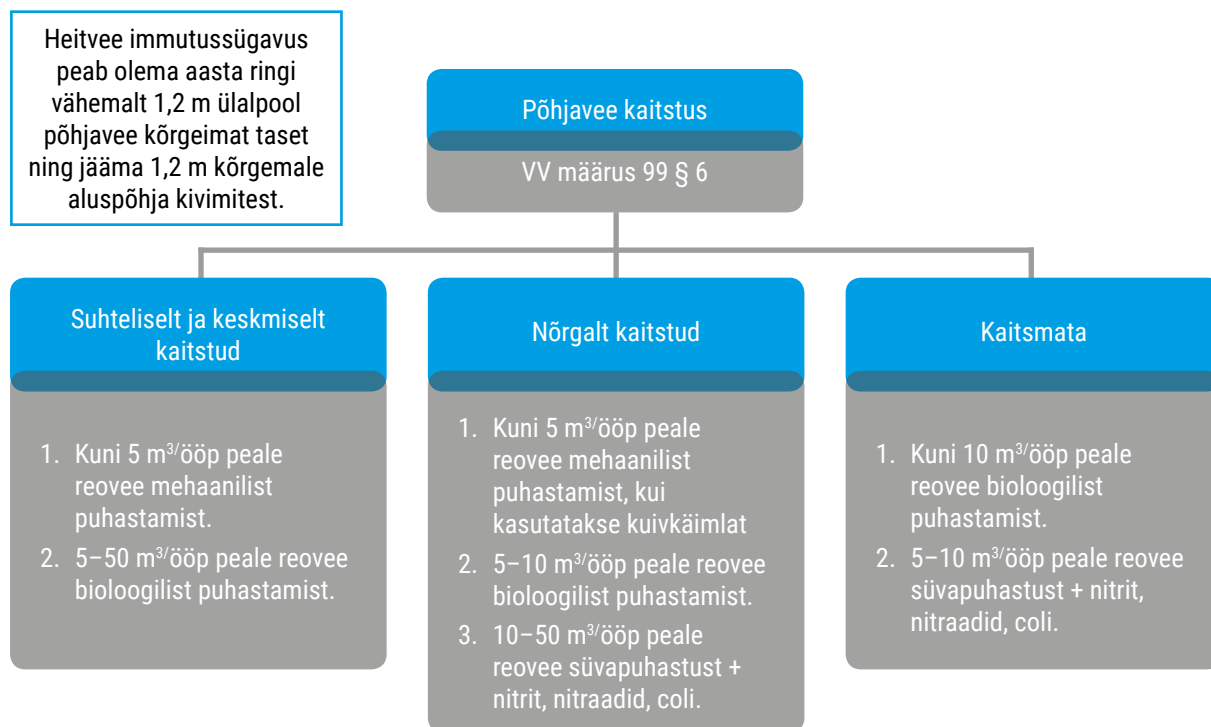

Joonis 6. Reovee käitlemine reostuskoormusega alla 2000 ie reoveekogumisaladel ja väljaspool reoveekogumisaladid.

Reoveekogumisalal reostuskoormusega alla 2000 ie ei ole ühiskanalisatsiooni väljaehitamine kohustuslik, kuid ühiskanalisatsiooni ja reoveepuhasti olemasolu korral tuleb need hoida tehniliselt heas korras, et tagada reovee nõuetekohane käitlemine. Kui ühiskanalisatsioon puudub, võib kasutada lekkekindlaid kogumismahuteid või immutada nõuetekohaselt pinnasesse vähemalt bioloogiliselt puhastatud reovett. Väljaspool reoveekogumisala peab immutamise korral olema reovesi vähemalt mehaaniliselt puhastatud (Joonis 6).

2. Põhjavee kaitstusest (VeeS 26¹³)

Põhjavee kaitstus on põhjaveekihi kaetus veepidemega või vett halvasti juhtiva pinnasekihiga. Põhjaveekihi kaitstuse hindamisel arvestatakse pinnakatte koostist ja kõiki põhjaveekihi kohal lasuvaid veepidemeid.

Joonis 7. Heit- ja sademevee pinnasesse juhtimise võimalikkus tulenevalt põhjavee kaitstusest.

Nõuded heit- ja sademevee pinnasesse immutamise kohta on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 29.11.2012 määrusega nr 99.

Koolitusel esitatud küsimus

Kui põhjavee kaitstusest tulenevalt on lubatud majapidamises tekkiva reovee pinnasesse immutamise vaid pärast bioloogilist puhastust, siis kuidas/millised on aktsepteeritavad lahendused, mis peaksid tagama piisava biopuhastuse? Nt kas varasemalt palju kasutatud tõstetud impeenar kombineerituna septikuga on aktsepteeritav lahendus (tugineb väitel, et tõstetud impeenras killustikukihile tekkiv biokile tagab immutatava reovee bioloogilise puhastuse – tõstetud imbsüsteem peaks imiteerima paksemat pinnakattekihti)?

Keskkonnaministri määrusega nr 99 on kehtestatud tingimused heit- ja sademevee pinnasesse juhtimise kohta. Määruse nr 99 § 6 lõikes 5 on sätestatud, et kui heitvee juhtimine kaugel asuvasse veekogusse ei ole majanduslikult põhjendatud ning põhjavee seisundi halvenemise ohtu ei ole, võib heitvett juhtida pinnasesse, arvestades veeseaduse § 24¹ lõigetes 8 ja 9 sätestatud erisusi, järgmistes kogustes:

- 1) kuni 50 m³ ööpäevas kaitstud, suhteliselt kaitstud ja keskmiselt kaitstud põhjaveega aladel pärast reovee bioloogilist puhastamist;
- 2) kuni 5 m³ ööpäevas kaitstud, suhteliselt kaitstud ja keskmiselt kaitstud põhjaveega aladel, kasutades vähemalt reovee mehaanilist puhastamist;
- 3) kuni 5 m³ ööpäevas nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel pärast reovee mehaanilist puhastamist juhul, kui puhastatakse ainult olmereovett, välja arvatud vesikäimlast pärit reovesi;
- 4) kuni 10 m³ ööpäevas kaitsmata ja nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel pärast reovee bioloogilist puhastamist;

5) 10–50 m³ ööpäevas kaitsmata ja nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel pärast reovee süvapuhasust, mille tulemusel heitvesi vastab nõuetele, mis on Lisas 1 esitatud reoveekogumisala kohta, mille reostuskoormus ületab 100 000 ie.

Septiku settemahutis toimub reovee puhastamine ainult mehaaniliselt, gravitatsiooni toimele – veest raskemad osakesed settivad mahuti põhja ning kerged osakesed tõusevad veepinnale. Septikust väljuv puhastatud reovesi juhitakse pinnasesse läbi imbväljaku. Kui pinnasetingimused võimaldavad ja põhjavesi on kaitstud, siis võib septiku kasutamine olla piisav. Põhjavee kaitstusest lähtuvalt võib olla septiku kasutamine olla keelatud (99 § 6 lõige 5). Septikust väljuv vesi on küll mehaaniliselt puhastatud, aga sisaldab orgaanilist ainet (ei ole toimunud reovee bioloogilist puhastamist). Reovee bioloogilise puhastamise (sekundaarse puhastamise) käigus kõrvaldatakse orgaaniline aine reoveest mikroorganismide abil, kes kasutavad lahustunud orgaanilisi aineid oma elutegevuses ning kellest moodustuv biomass seob kolloidse heljumi. Ideaaloludes laguneb kogu orgaaniline aine süsihappegaasiks ja veeks. Reovee bioloogilise puhastamise tulemusel peab heitvesi vastama vähemalt määruse nr 99 Lisas 1 esitatud heitvee reostusnäitajate piirväärtustele biokeemilise hapnikutarbe, heljuvaine ja keemilise hapnikutarbe osas. Biopuhastiga (sh bioloogilise puhastusega) on tegemist juhul, kui bioloogiline puhastus toimub enne reovee imbväljaku juhtimist, vastasel juhul on tegemist septikuga ning sellisel juhul on tegemist reovee mehaanilise puhastamisega.

Reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskiri

Veeseaduse § 3² lõike 5 punkti 5 kohaselt tuleb kohalikul omavalitsusel oma halduspiirkonnas kehtestada reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskiri (edaspidi kohtkäitluse eeskiri). Kohtkäitluse eeskiri peab sisaldama kohaliku omavalitsuse halduspiirkonnas kehtivaid nõudeid, millest lähtuvalt reoveekäitlussüsteemi ehitamist, lammutamist või muutmist tuleks planeerida. Samuti peab kohtkäitluse eeskiri sisaldama purgimisteenuse kasutamise võimalusi ja tingimusi ning nõudeid purgimisteenust osutavale ettevõttele.

Koolitusel tekkinud küsimused

Kahjuks on Veeseadus §32 lg5 p 5 ette näinud vaid selle, et KOV kehtestab oma halduspiirkonnas reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja – eeskirja sisu osas ei anna seadus mingeid otseseid miinimumnõudeid. Keskkonnaamet on küll oma kodulehel avaldanud eeskirja näidise, kuid paraku sisaldab see mitmeid punkte, millel puudub tegelikult otsene seaduslik alus. Õiguslik alus puudub näiteks näidiseeskirjaga sisse toodud nõudel, mille kohaselt KOV peaks pidama purgimisteenuse osutajate registrit ning mille alusel KOV-l tekib õigus nõuda registrisse kantud ettevõtjatelt GPS seadme olemasolu ning andmete esitamist? Kas see ei ole põhjendamatult piirangu seadmine mingile konkreetsele tegevusele, mis peaks tulenema otseselt mingist õigusaktist (nagu maakondliku bussitranspordi reguleerimine nt) Igasuguse registri pidamine KOV poolt eeldaks samas ka vastava registri pidamist puudutava määruse kehtestamist? Seadusest tulevalt (Ühisveevärgi ja kanalisatsiooni seaduse) on purgimisteenuse osutajal kohustus sõlmida leping vee-ettevõtjaga, kelle purglat kasutatakse.

Vastavalt KOKSile on omavalitsusüksuse ülesanne korraldada vallas või linnas veevarustust ja kanalisatsiooni, kui need ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita. Veeseaduses sätestatud reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja koostamise nõudega on kohalikule omavalitsusele antud õigus otsustada kuidas ta oma haldusalal reovee kohtkäitlust puudutavaid küsimusi lahendab, et tagada nõuetekohane kohtkäitlus ja seeläbi ka vältida ohu tekkimist keskkonnale ja inimestevahelisele. Toodud näited purgimisteenuse osutajate registri ja GPS seadme nõuetega on ühed võimalused, kuidas KOV saab olla veendunud, et tema haldusterritooriumil jõuab kohtkäitluslahenduste reovesi nõuetekohaselt puhastisse. Paljud omavalitsused on leidnud, et selline kontrollmehhanism on antud teenuse puhul vajalik. Seejuures ei ole näidiseeskiri kohustuslik ja igal omavalitsusel on õigus kehtestada reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskiri täpselt selliste nõuetega, mis nende hinnangul tagab keskkonna ja inimestevahelise kaitse.

Paigaldatud reovee kogumismahuti kasutusele võtmise tingimused: milliseid dokumente on KOV-l õigus nõuda, tegemist üldjuhul ehitusteatise ja kasutusteatise kohustusliku rajatisega. (Kas KOV-l on õigus täiendavalt küsida mahuti paigaldamise kirjeldust, hooldusjuhendit, teostusmöödistust, mahuti vaateid ning mahuti nõuetele vastavust tõendavaid sertifikaate). Hetkel pooleli vaidlus maaomanikuga, kelle väitel on kasutusteatisele vaid maaomaniku ühepoolne tahteavaldus ning KOV-il ei ole õigus täiendavaid dokumente küsida, konkreetsel juhul puudutab vaidlus nii puurkaevu rajamist kui ka kogumismahuti paigaldamist – arvamust on toetanud ka MKM (seisukoht manuses). Info kogumise/säilitamise ning paigaldatud süsteemide nõuetele vastavuse tõendamise seisukohalt on teisalt vajalik kogumismahutite paigaldamisel täiendav info, kas/millele tuginedes omavalitsusel on õigus nõuda täiendavalt infot, kui Ehitusseadustik seda otseselt ette ei näe? HMS? Ühest küljest on pandud KOV-ile kohustus koguda/omada infot kohtkäitlusrajatiste ja nende seisundi kohta, teisalt on seadusloome poolelt antud piiratud volitused info kogumiseks.

Näiteks kohtkäitluse ja äraveo eeskirjas on kohalikul omavalitsusel võimalik sätestada vajadusel kogumismahuti lekkekindluse tõendamise (katsetuste läbiviimise) kohustus enne selle kasutusele võtmist.

Kuna reovee kohtkäitlusrajatis (kohtpuhasti) on ehitusteatise ja ehitusprojekti kohustuslik (aga mitte ehitusloakohustuslik), oleme tihtipeale hädas „iseõppinud“ projektikoostajatega, kuna projekti koostamise pädevust on KOV-l õigus nõuda vaid ehitusloakohustuslike ehitiste/rajatiste puhul. Kuidas antud situatsioonides käituda? Kohtkäitluse ja äraveo eeskirja võib pädevuse nõude küll sisse kirjutada, kuid selle puudub otsene seaduslik alus.

Kohtkäitluse ja äraveo eeskirja kehtestamise pädevus on antud veeseadusega KOV reguleerida ning see on samal ajal ka õiguslikuks aluseks sätestada eeskirjas pädevusnõudeid reovee kohtkäitluse projekteerijatele.

Järelevalve temaatika: Millise seaduse sätte alusel toimub Veeseaduse rikkumisel KOV poolt ettekirjutuse esitamine ja kas KOV-l on üldse ettekirjutuse tegemise õigus? Kas ettekirjutuse tegemise õigus Veeseaduse rikkumise osas võib tuleneda Korrakaitseadusest või Keskkonnajärelevalve seadusest? Väljavõte Veeseadusest: § 39⁴. Riiklik järelevalve: (1) Riiklikku järelevalvet käesoleva seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle teostavad Keskkonnainspeksioon, Terviseamet, Veterinaar- ja Toiduamet, Keskkonnaamet ning Keskkonnaministeerium (KOV'i ei ole mainitud). Kas antud pädevuse saab KOV endale võtta kõnealuse seaduse alusel reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja kehtestades? Järelevalve teemat käsitleb ka Ühisveevärgi ja kanalisatsiooni seaduse §15⁴, kuid seda vaid puhastamisega osas.

Kehtiva veeseaduse (VeeS) kohaselt on VeeS rikkumiste korral järelevalve õigus antud Keskkonnainspeksioonile. KOV saab teha ettekirjutusi oma eeskirjade mittetäitmise kohta keskkonnajärelevalve seaduse alusel, mille § 6 lg 1 annab KOV volikogu otsuste üle järelevalve tegemise õiguse KOVile. Kui kindlaks määratud tähtjaks ei ole puudusi kõrvaldatud, saab KOV määrata sunniraha ning kohaldada asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud. Menetluses oleva uue veeseadusega antakse KOV-ile õigus teostada ka riiklikku järelevalvet VeeS alusel reovee kohtkäitluse ja äraveo nõuete täitmise hindamiseks (uus VeeS (vastu võetud 30.01.2019) § 250 lg 5). Korrakaitseaduse § 2 lõike 4 ja § 6 lõike 1 kohaselt on võimalik anda riikliku järelevalve ülesanded ka KOVile.

VAATA LISA:

Reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja koostamise juhend

<https://www.envir.ee/et/reovesi-ja-reoveekogumisalad>

Teabevihik elanikele "Reovee puhastamine hajaasustusalal. Miks ja kuidas?"

https://www.envir.ee/sites/default/files/reovee_puhastamine_hajaasustusalal._miks_ja_kuidas.pdf

Juhised kohalikele omavalitsustele reovee kohtkäitluslahenduste kontrollimiseks

https://www.envir.ee/sites/default/files/juhend_kohtkaitluse_kontrollimine_2018.pdf

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava

Ühisveevärg ja -kanalisatsioon rajatakse kohaliku omavalitsuse volikogu kinnitatud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava (edaspidi ÜVVK kava) alusel (ÜVVKS § 4). ÜVVK kava koostamist korraldab kohalik omavalitsus. ÜVVK kava koostatakse vähemalt 12 aastaks ja vaadatakse üle vähemalt kord nelja aasta tagant ning vajaduse korral korrigeeritakse. Iga nelja aasta tagant tuleb ÜVVK kava ülevaatamise raames läbi vaadata reoveekogumisala andmed (piirid, suurus) ja muutuste korral esitada taotlus reoveekogumisala kinnitamiseks keskkonnaministrile. ÜVVK kava tuleb enne kinnitamist kooskõlastada Keskkonnaameti ja Terviseametiga (enne kui volikogu võtab vastu otsuse). Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava peab olema kooskõlas vesikonna veemajanduskavaga (VeeS § 4 lg 23).

Arengukava on aluseks:

- veevarustuse ja kanalisatsiooni projekteerimisel ja väljaehitamisel;
- omavalitsuse investeerimisplaanide koostamisel. Laenude või abirahade taotlemisel (KIK-i või mõne muu fondi kaudu);
- vee-ettevõtte tegevuse planeerimisel.

Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arengukava võimaldab üksikisikul saada ammendavat infot kas, mida ja millal tehakse veevarustuse ja heitvee ärajuhtimise olukorra parandamiseks tema elukohas.

ÜVVK kava peab hõlmama kogu haldusterritooriumi ning olema sisukas töödokument, mida reaalselt otsuste tegemisel aluseks võtta.

Koolitusel esitatud küsimus

Kas ÜVK peaks olema enne olemas kui võetakse vastu reovee kohtkäitluse eeskiri?

Õigusaktidega ei ole sellist nõuet seatud, kuid kuna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamine toimub ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava (edaspidi ÜVK arendamise kava) alusel, siis

võiks ÜVK arendamise kava enne olemas olla, kui reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskirja koostama hakatakse. Nii ÜVK arendamise kava kui ka reovee kohtkäitluse ja äraveo eeskiri peaksid olema sisukad töödokumendid, mida reaalselt otsuste tegemisel aluseks võtta.

Sademevesi

Sademevee majandamisel on üheks esmaseks põhimõtteks sademevee tekkimiskohas selle moodustumise (suurte vooluhulkade) vältimine ja sademevee reostumise vältimine. See tähendab sademevee kogumist, immutamist, äravoolu ühtlustamist, puhaste sademevete eraldi kogumist, teede-platside puhtana hoidmist, jne.

Fotod: Kätlin Juuram

Mida teha sademeveega?

- juhtida sademeveekanaliseerimisele;
- juhtida suublasse (sh immutamine).

Sademevee immutamine

Üks levinumaid meetodeid on sademevee immutamine, millega on võimalik vähendada koormust sademevee süsteemidele ja parandada hüdroloogilist režiimi. Immutamist peetakse üheks tõhusaimaks meetodiks moodustunud sademevee hulga vähendamisel. Immutamisega kompenseeritakse ka ehitustegevusest põhjustatud põhjavee tasapinna alanemist. Eelduseks on, et sademevesi ei oleks saastunud, mis võib olla riskiteguriks põhjavee kvaliteedile.

Sademevee immutamisel tuleb juhendada Vabariigi Valitsuse 29.11.2012 määrusest nr 99 (§ 6, § 7, § 8). Lisaks nimetatud määruses esitatud piirangutele, tuleb analüüsida ka piirkonna pinnakatet ja hüdrogeoloogilisi tingimusi.

Ohtlikud ained

Ohtlik aine on inimese tervist või keskkonda ohustav aine oma mürgisuse, püsivuse ja bioakumuleeruvuse tõttu.

Ohtlike aineid (veekeskkonnas) reguleeriv seadusandlus:

- veeseadus;
- ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni seadus;
- keskkonnatasude seadus;
- Keskkonnaministri 30.12.2015 määrus nr 77 „Prioriteetsete ainete ja prioriteetsete ohtlike ainete nimistu, prioriteetsete ainete, prioriteetsete ohtlike ainete ja teatavate muude saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused ning nende kohaldamise meetodid, vesikonnaspetsiifiliste saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused, ainete jälgimisnimekiri;
- Vabariigi Valitsuse määrus nr 99 „Reovee puhastamise ning heit- ja sademevee suublasse juhtimise kohta esitatavad nõuded, heit- ja sademevee reostusnäitajate piirmäärad ning nende nõuete täitmise kontrollimise meetmed“;
- Keskkonnaministri 11.08.2010 määrus nr 38 „Ohtlike ainete sisalduse piirväärtused pinnases“;
- Keskkonnaministri 11.08.2010 määrus nr 39 „Ohtlike ainete põhjavee kvaliteedi piirväärtused“.

Ohtlike ainete allikad

Saasteained satuvad meie veekeskkonda peamiselt:

- punktreostusallikatest, nagu tööstustegevus, reoveepuhastusjaamad ja prügilad;
- hajusallikatest, nagu taimekaitsevahendid ja väetised põllumajanduses või olmereovesi kodumajapidamistest.

Ohtlike ainete vähendamise olulisus ja meetmed

- Teadlikkuse tõstmine.
- Kontroll ohtlike ainete heidete üle:
 - läbi vee erikasutusloa nõuete;
 - läbi riikliku seire.
- Ohtlike ainete asendamine.

Selleks, et keskkonda juhitav heitvesi vastaks õigusaktidega sätestatud keskkonnakvaliteedi piirväärtustele või reostuse avastamisel saaks tegutseda võimalikult operatiivselt, on väga oluline seotud osapoolte omavaheline koostöö.

VAATA LISA:

Infomaterjalid tööstusettevõtetele:

www.baltacthaz.bef.ee

Infomaterjalid tarbijatele:

www.thinkbefore.eu

Kust ma saan infot oma piirkonna seireandmete kohta?

Veeseiretulemused on avalikult kättesaadavad: Keskkonnaagentuuri kodulehel: <http://seire.keskkonnainfo.ee/>

Keskkonnaseire infosüsteemis KESE: <https://kese.envir.ee/kese/>

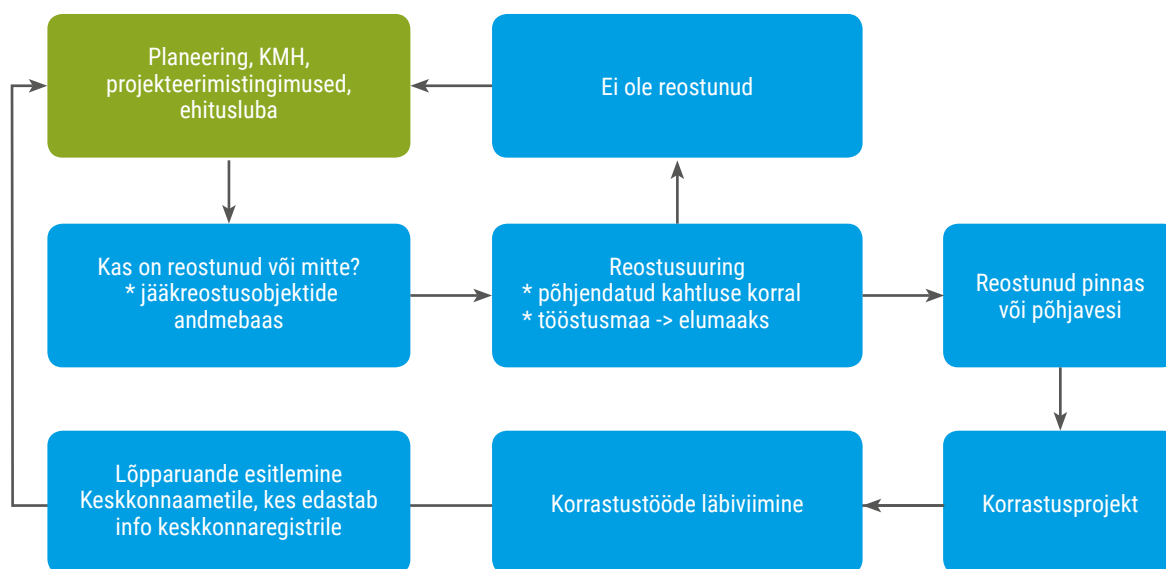
Operatiivseire tulemused on kättesaadavad Keskkonnaameti kodulehel

<https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/vesi/pinnavee-operatiivseire>

Jääkreostus

Jääkreostus on minevikus inimese tegevuse tagajärjel tekkinud maa ja veekeskkonna reostunud piirkond või keskkonda jäetud kasutuseta ohtlike ainete kogum, mis ohustab ümbruskonna elanike tervist ja elusloodust. Jääkreostus on üks seitsmest keskkonnanstrateegias määratletud prioriteetsest keskkonnaprobleemist. Eesmärgiks on seatud, et aastaks 2030 on likvideeritud kõik täna teadaolevad jääkreostusobjektid.

Kohaliku omavalitsuse ülesandeks on kaardistada KOV omanduses olevad potentsiaalselt reostunud objektid, leida rahastusallikad ning viia läbi reostusuuringud ja korrastustööd (Joonis 8).

Joonis 8. Kohaliku omavalitsuse tegevused seoses jääkreostusega.

Käitumine uute reostusobjektide avastamisel

1. leida rahastusallikad
2. hanke läbiviimine
3. tööde teostamine
4. lõpparuande esitamine KeA-le
5. objekti lisamine keskkonnaregistrisse

Seadusandlus

- KKM 11.08.2010 määrus nr 38 „Ohtlike ainete sisalduse piirväärtused pinnases“;
 - piirarv elumaal, mg/kg
 - piirarv tööstusmaal, mg/kg
- KKM 11.08.2010 määrus nr 39 „Ohtlike ainete põhjavee kvaliteedi piirväärtused“
 - künnisarv, µg/l
 - piirarv, µg/l
- KKM 30.12.2015 määrus nr 77 „Prioriteetsete ainete ja prioriteetsete ohtlike ainete nimistu, prioriteetsete ainete, prioriteetsete ohtlike ainete ja teatavate muude saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused ning nende kohaldamise meetodid, vesikonnaspetsiifiliste saasteainete keskkonna kvaliteedi piirväärtused, ainete jälgimisnimekiri“.

Rahastamise võimalused

KOVidel on võimalik toetust saada SA KIK Keskkonnaprogrammist (veemajandus, jääkreostuse alamprogramm) kuni 400 000 €/taotlus.

Taotlemisel avatud voorudest (enamasti kevadel ja sügisel).

Kiireloomulisel taotlemisel igal ajal – kiireloomulisus tuleb põhjendada (KKI objekti kontrollimise protokoll, reostusuuring vm dokument, millest järeldeb oluline reostusohu või muu tööde pakilisust iseloomustav asjaolu).

Tingimused:

- tegu on jääkreostusega (tekkinud enne 1998 kemikaaliseaduse jõustumist);
- õigus maa kasutamiseks (taotleja maa või leping maaomanikuga);
- kui maa-alal tegutseb ettevõtja, siis rakenduvad riigiabi tingimused (kinnisvara väärtuse kasvu lahutamine, vähese tähtsusega abi kumuleerumine, kontserni põhine arvestus, grupierandi reeglid);
- projekti juhtimise kulu võib olla kuni 10% abikõlblike kulude summast;
- omanikujärelevalve kulud omafinantseeringuna (v.a riigimaal või põhjendatud erisustel, nt KOV taotleb kiireloomulisena ja eelarves pole ette nähtud);
- hankemenetlus riigihangete registris – kui on oht, et paisub üle 50 000 €, siis teha kohe avatud hankemenetlusega, arvestada ka mitmes etapis teostamisel!
- Lõpparuande esitamine KeA-le ja KIK-ile (tööde ülevaade, ohustatud ala piirid, proovitu kohad ja tulemused, analüüsiaktid, ohtlike jäätmete saatekirjad jms).

KÜSI LISA JÄÄKREOSTUSE RAHASTAMISE KOHTA:

Olav Ojala, nõunik, veeosakonna projektide büroo
626 2919, olav.ojala@envir.ee Keskkonnaministeerium, Narva mnt 7a, Tallinn

Kai Eisenberg, programmijuht, SA KIK
627 4115, kai.eisenberg@kik.ee

Krister Randver, programmispetsialist, SA KIK
627 4195, krister.randver@kik.ee

SA KIK Keskkonnaprogrammi finantseerimise kord jm oluline taotlemiseks:

<https://www.kik.ee/et/elluviimine>

Taustainfo jääkreostusest: www.envir.ee/jaakreostus

KUST MA SAAN INFOT?

Keskkonnaregistri avalik teenus: <http://register.keskkonnainfo.ee>

EELIS Desktop rakendus olemasolevad uuringud: www.envir.ee/et/jaakreostus

Vette ehitamine – ehitised vees

Kui midagi on vaja ehitada veekogusse, siis võib selleks olla vaja taotleda vee erikasutusluba. Näiteks **truubid, sillad** (sh torusillad), **paisud, kaldakindlustused, muulid, lainemurdjad** jms ehitised vajavad ehitamiseks vee erikasutusluba (edaspidi veeluba) juhul, kui need ehitatakse veekogusse.

Fotod: Elina Leiner

Vee erikasutusluba

Veeluba kirjalik tõend, kiritõend ehk luba selle kohta, et kavandatud töid on lubatud veekogus teha.

Veelood on üldiselt tähtajatud, alates 2014 aastast. Kuid kui taotletakse lühiajalist luba (nt paisu ehitamine), tegevusega on seotud tähtajaline haldusakt (nt rendileping) või esinevad muud veekaitse seisukohalt põhjendatud juhud, siis antakse luba tähtajaliselt (tähtaja määrab vee erikasutusloa andja).

Veeloa väljastab Keskkonnaamet.

Vee erikasutuseks on vajalik kohaliku omavalitsuse (edaspidi KOV) nõusolek, v.a juhul, kui vee erikasutusluba taotletakse sise- või territoriaalmerel või piiriveekogudel või kohaliku omavalitsuse enda poolt.

Kui tekib kahtlus, et kas ikka on vaja veeluba mingiks tegevuseks, siis kahtluse korral võiks konsulteerida Keskkonnaametiga (edaspidi KeA) vastava regiooni veespetsialistiga.

Mis on veekogu

Veeseaduse mõistes on veekogu püsiv või ajutine voolava (vooluveekogu - jõgi, oja jm.) või aeglaselt liikuva (seisva) veega (seisuveekogu-, meri, järv, veehoidla jm) täidetud pinnavorm.

Veekogud on üldjuhul kantud [keskkonnaregistrisse](#).

Kui veekogu ei ole kantud keskkonnaregistrisse, siis tuleb juhtumipõhiselt selgitada kas on tegemist üldse veekoguga või millegi muuga. Nt transpordimaa osaks oleva tee kuivenduskraaviga, maaparandussüsteemi kuuluva kraavi ehk rajatisega või mõne muu rajatisega, mis on rajatud kindlal eesmärgil.

Kui ei ole teada, et veejuhe oleks rajatud mingil konkreetsel eesmärgil, siis võib olla tegemist veekoguga. Veekogu tuleb kanda keskkonnaregistrisse. Keskkonnaregistri vastutav töötaja on Keskkonnaministeerium, volitatud töötaja Keskkonnaagentuur.

Vee ja veekogu kasutamine, veeseaduse § 6

Vee ja veekogu kasutamine toimub **avaliku kasutamisenä** või **erikasutusena**.

Veekogu avalik kasutamine on veekogu kasutamine igäühe poolt ilma veekogu seisundit mõjutavate **ehitiste** või **tehnovahenditeta** vastavalt veeseaduse § 7. Nt veevõtt, suplemine, veesport, veel ja jääl liikumine ja kalapüük seaduses sätestatud ulatuses. Veekogu avaliku kasutamisega ei tohi rikkuda võõral maal viibimist reguleerivaid seadusesätteid (§ 7 lg 1).

Vee erikasutus on vee kasutamine veekogu või põhjaveekihi seisundit mõjutavate ainete, ehitiste või tehnovahenditega vastavalt veeseaduse § 8. See tähendab, et veekogusse ehitatakse midagi ja/või selleks kasutatakse tehnikat.

Veeloa vajadus

Ehitiste nagu truup, kaldakindlustus, lainemurdja, pais, muul, sild jms vette ehitamisel kasutatakse järgmisi materjale, mida veeseaduse mõistes nimetame tahketeks aineteks: kivid, liiv, betoon, puit, metallelemendid, killustik, tetrapoodid, terastorud jm. Nende tegevuste elluviimiseks on vaja taotleda veeluba veekogusse tahkete ainete uputamiseks. Tööde käigus paigutatakse tihti veekogusse ka pinnast ning tööde käigus võivad muutuda vee füüsilised või keemilised või veekogu bioloogilised omadused. Seega on veeluba vaja anda mitmeks tegevuseks ka veeseaduse mõistes (vt VeeS § 8 lg 2 p 5, 6, 7 ja 9).

Mahukünniseid tegevustel ei ole, st nt veeluba vajab tahkete ainete uputamine alates mahust $>0 \text{ m}^3$. Eran-diks on VeeS § 8 lg 2 p 6, kus veekogu rajamiseks, likvideerimiseks, süvendamiseks või põhja pinnase paigaldamiseks peab loa taotlema juhul, kui veekogu suurus on vähemalt 1 hektar.

KeA otsustab veeloa vajaduse sõltuvalt taotlusest ja tööprojektist või –kirjeldusest. Veeloa vajaduse üle otsustamisel vaadeldakse kogu tööprotsessi, mitte ainult tööde eesmärki. Näiteks kui ehitatakse uus sild ja selle postid paiknevad kaldal, siis veeluba nende ehitamiseks vaja ei ole. Kui aga postide rajamiseks tuleb veekogusse rajada nt veetõkketammid, sulundsein või vesi ümber juhtida, siis need tegevused eel-davad juba veeluba.

Suurvesi ja veekogu piir

Kui kavandatakse tegevusi veekogus, siis tuleb pöörata tähelepanu ka suurveele ja alale, mille see võib üle ujutada. Tavapärane teadaolev üleujutatav ala on osa veekogust ja seal töid kavandades on ka veeluba vaja.

Veeloa taotlemine

Veeloa taotlemiseks vajalikud materjalid on toodud keskkonnaministri 26.03.2002 määruses nr 18 ja veeseaduses § 8 lg 1. Paisutamise puhul on loa taotlemiseks nõuded lisaks veel § 17 lg 1.

Keskkonnaministri 26.03.2002 määruses nr 18 [Vee erikasutusloa ja ajutise vee erikasutusloa andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise kord, loa taotlemiseks vajalike materjalide loetelu ja loa vormid.](#)

Veeseaduse nõuded veeloa taotlemisel on seotud maaomanike nõusolekutega:

1. VeeS § 8 lg 1: kui tegevust kavandatakse vööril maal, on vajalik maaomaniku nõusolek.
2. VeeS § 17 lg 1: paisutamise puhul on vajalik saada nende maaomanike nõusolekud, kelle maa niiskusréžiimi paisutamine mõjutab.

Süvendamine

Töödega veekogus kaasneb tihti vajadus veekogu süvendada.

Veeseaduse järgi on süvendamine tegevus, mille käigus eemaldatakse veekogu põhjast mineraalset pinnast (vt veeseadus § 15').

Veeseaduse seletuskiri avab teemat järgmiselt: *Süvendamisena käsitletakse mineraalpinnase veekogu põhjast eemaldamist. See tuleneb vajadusest eristada veekogu puhastamist taimedest ja mineraalpinnase eemaldamist. Esimesel juhul vee erikasutusluba vaja ei ole. Samuti ei loeta maaparandussüsteemist sette eemaldamist käesoleva eelnõu tähenduses veekogu süvendamiseks. Veekogudes on settimine loomulik protsess ja maaparandussüsteemist tuleb setet eemaldada sageli. Maaparandussüsteemidesse kuuluvate vooluveekogude kogupikkus ületab 90 tuhat kilomeetrit. Sete eemaldatakse maaparandussüsteemi kuuluva veekogu esialgselt rajatud sügavuseni. See nn projektjoon eristabki sette eemaldamist süvendamisest. Kui kaeve tehakse ülevalpool projektjoont, on tegu sette eemaldamisega, kui allpool projektjoont, on tegu süvendamisega.*

Seega tuleb iga kord juhtumipõhiselt otsustada, kas on tegemist süvendamisega või mitte, st kas taastatakse veekogu esialgne sügavus või toimub süvendamine. Nt paisjärvede ja maaparandussüsteemide puhul, kus on teada esialgne sügavus/on koostatud veekogu põhjaprofiil/on mõõdistatud setete mahtu ja paiknemist, on võimalik eristada setteid mineraalpinnasest ja süvendamist ei toimu.

Mere puhul eristatakse kahte süvendusviisi:

- kapitaalne – so uus süvendamine,
- puhastus – olemasoleva süvendi esialgse sügavuse taastamine.

Sillad, truubid

Sildade ehitamisel ja truupide veekogusse asetamisel on vaja taotleja veeluba: uue truubi ehitamine, vana truubi väljavahetamine uue vastu või truubi remont veekogus vajavad veeluba.

Maanteeamet on koostanud riigiteede haldajana projekteerijate ja ehitajate jaoks kogumiku, kus on toodud ka keskkonnanõuded. Keskkonnapoolelt on eesmärk vältida seda, et sild või truup ei tekitaks vee-elustikule **rändetõkkeid** veekogus ja säiliks võimalikult **looduslähedane voolurežiim** ja **veekogu säng**, sh veekogu põhi. Kohalike teede haldaja on see teema oluline ka kohalikule omavalitsusele (edaspidi KOV).

Riigiteedel terasprofiilist truupide ja sildade projekteerimise ja ehitamise juhised on https://www.mnt.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/Juhendid/ehitus/torusilla_juhis_01022017_0kk.pdf

Paisud

Eesti looduse infosüsteemi (EELIS) on kantud 1107 paisu. Lisaks on teada on 661 hävinud, lammutatud ja likvideeritud paisutust. Paisud on üldjuhul rajatud 19.-20. sajandil, uusi paisusid rajatakse väga vähe. Paisutamine on veekogu loodusliku veetaseme tõstmine rohkem kui 0,3 m (vt veeseaduse § 17).

Paisutamise eesmärgiks on enamasti olnud veevõtukoha, maastikuelemendi või supluskoha loomine, vee-energia saamine. Tänapäeval on paisjärved tihti nimetatud tuletõrje veevõtukohtadeks.

Veeluba vajavaid paisutusi	789
Veeluba paisutamiseks väljastatud	410
KOV-le väljastatud veeload paisutamiseks	56
Veeluba väljastatud hüdroenergia kasutamiseks	44

Mai 2018 andmed

Paisude inventuur

2012-2013. a viidi läbi paisude inventuur (edaspidi inventuur), kus iga pais vaadati ja mõõdeti üle ning info selle kohta on leitav Keskkonnaagentuuri (edaspidi KAUR) kodulehel: sh veetasemete, põhikonstruktsioonide info, mõju kalastikule jms.

Tõkestusrajatiste inventariseerimine vooluveekogudel kalade rändetingimuste parandamiseks <https://keskkonnaagentuur.ee/et/kalade-randetingimuste-parandamine>

Paisu ehitamiseks on esmalt vaja kohalikust omavalitsusest taotleda projekteerimistingimused, mis tuleb enne andmist koos taotlusega KeA-le kooskõlastamiseks esitada. Eesmärk on kalade läbipääsu vajaduse üle otsustamine ja hinnangu andmine, et selle vajadusega saaks varases järgus arvestada ja vältida hilisemat ümberehitamist.

Keskkonnaamet kooskõlastab projekteerimistingimuste taotluse ja projekteerimistingimused 30 päeva jooksul nende saamisest arvates. Kooskõlastamise ajal ehitusseaduses sätestatud menetlustähtaeg pikeneb kuni 30 päeva võrra.

Pais on ehitis. Veeseadus seob paisutamise otseselt paisu ehk ehitisega ehitusseadustiku mõistes.

NB! Keskkonnaamet juhhib tähelepanu, et ehitis peab olema kantud ehitisregistrisse. Paisule kui ehitisele kehtivad nõuded nii ehitusseadustikust kui veeseadusest. Pais on nimetatud ehitisena ka ehitusseadustiku lisades 1 ja 2.

Uue paisu ehitamiseks on vajalik taotleda veeluba, kusjuures veeluba ei asenda muid lube (nt ehitusluba) ega kooskõlastusi. Paisu remonttööde läbiviimiseks võib olla vajalik veeluba muuta.

Veeluba paisutamiseks on vajalik kui veekogu veetasel on tõstetud rohkem kui 1 m. Veekogudel või veekogu lõikudel, mis on keskkonnaministri 15.06.2004 a määrusega nr 73 kaitse alla võetud (nn lõhejõed), tuleb paisutamiseks taotleda veeluba alates veetaseme tõstmisest rohkem kui 0,3 m. Hüdroenergia kasutamisel on veeluba alati vajalik.

Keskkonnaministri 15.06.2004 a määrusega nr 73 [Lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistu](#)

Paisutused, kus väljaspool lõhejõgesid on veetasel tõstetud <1m veeluba ei vaja. Kuid ehitiste omanikud peavad täitma kõiki üldnõudeid, mis on toodud veeseaduses ja keskkonnaministri 19.09.2014 määruses nr 40.

Keskkonnaministri 19.09.2014 määruses nr 40 [Täpsustatud nõuded veekogu paisutamise, paisutamisega seotud keskkonnaseire, vee-elustiku kaitse, paisu, paisutuse likvideerimise ja veetaseme alandamise kohta ning ökoloogilise miinimumvooluhulga määramise metoodika](#)

Paisutustasemed

Veeloas määratakse paisule normaal-, kõrgeim ja madalaim paisutustaseme absoluutkõrgus.

Sobivaks paisutuskõrguse määramise ajaks on periood maist septembrini, mis ühtib madalveeperioodi sanitaar- või ökoloogilise vooluhulga määramise perioodiga. Õige ei ole veetaseme määramine kevadise suurvee ja tulvade ajal, mil veetaseme kõikumine ei anna ülevaadet paisutuse mõjust madalveeperioodil, mis on oluline vee-elustikule. Väga oluline paisutustaseme määramisel on arvestada, et paisust allalangeva vee toimel muutub teatud lõigus alavees veevool turbulentsiks, milles ei saa täpset veetaseme lugemist võtta. Seega tuleks valida jõesängis koht, kus veevool on rahunenud.

Määramise kohta saab täpsemalt lugeda Keskkonnaministeeriumi tellimisel koostatud juhendist.

[Paisutuskõrguse määramise juhend](#). Tallinna Tehnikaülikool 2013, tellija Keskkonnaministeerium.

Paisude ehitus-tehniline seisund

2012-2013.a inventuuris vaadati üle ca 1000 paisu. Nende põhikonstruktsioonide ehituslikku seisundit hinnati järgmiselt:

1. heas seisundis 23%,
2. rahuldavas seisundis 45%,
3. puudulikus seisundis 21%,
4. lagunenud 10%,
5. hävinenud 1%.

Otseselt paisude rekonstrueerimist SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi SA KIK) ei toeta. Küll on paisude rekonstrueerimine toetatav tegevus siis, kui see on vajalik kalapääsu rajamisel. Paisutuse likvideerimine kalade läbipääsu tagamise eesmärgil on samuti toetatav tegevus SA-st KIK.

Kui ehitus ei vasta nõuetele või omanik/valdaja ei täida veeloa nõudeid:

1. avariihoht,
2. avarii, võimalik kahju tervisele, loodusele, majandusobjektidele.

NB! Keskkonnaamet juhhib tähelepanu, et pais on ehitus ja ehitusjärelvalve on kohalike omavalitsuste pädevuses, mistõttu saavad just omavalitsused aidata kaasa avariide ennetamisele.

Tähelepanu!

Kui paisul on vajalik veeluba paisutamiseks, aga seda pole taotletud või see on tähtajaline, siis kas puudub seaduslik alus paisutamiseks või see on antud tähtajaliselt. See tähendab, et paisjärv võidakse likvideerida.

Kui paisjärvega seotakse täiendavaid tegevusi, nt selle äärde rajatakse puhkeala, paisjärve põhja paigaldatakse maaküttetorustik või paisjärv määratakse tuletõrje veevõtukohaks, siis peaks paisjärve säilimisest huvitatud isik taotlema ise loa paisutamiseks. Kuni 2013.aasta lõpuni sai veeluba väljastada vaid tähtajaliselt viieks aastaks korraga. Alates 2014.aastast saab veeloa väljastada ka tähtajatult.

Tähelepanu!

Paisutamise puutekohad muude seadustega:

- Maaparandusseadus
Maaparanduslikul eesvoolul või maaparandussüsteemil paisutamiseks peab olema kooskõlastus Põllumajandusametilt.
- Muinsuskaitseadus
Ehitamine kultuurimälestisel ja kultuurimälestise kaitsevööndis tuleb teha kooskõlas Muinsuskaitseametiga.

Kuidas paisud loodust muudavad?

Paisud on rajatud üldjuhul sinna, kus vee-energia potentsiaal on suurim, st suurema languga jõeosad, mis on kiirevoolulised-kärestikulised. Kärestikke on jõgedes vähem, kui aeglasevoolulisi ja sügavamaid lõike. Kui kärestikulisel lõigul tõstetakse veekogu veetaset ehk ehitatakse pais, siis kärestikulisest kiirevoolulisest ja madalaveelisest lõigust saab paisjärv. Kärestik kaob ja kaotab oma olulisuse.

Miks on kärestikud olulised?

Kärestikud on kaitsealuste liikide kudealad. Kuna liike kaitstakse läbi elupaikade, siis kõige olulisemad jõed või nende lõigud on keskkonnaministri määrusega nr 73 võetud kaitse alla. Neid veekogusid kutsutakse kõnekeeles ka lõhejõgedeks.

Kui kudeala mattub paisjärve alla, siis väheneb koelmute ala ning ühtlasi ka järelkasv, st jõe elustik vaesub ja ei vasta enam sellele, mis seal looduslikult olla võiks.

Muutused vooluhulkades ja veetemperatuuris

Mõnesid muutuseid on võimalik ära hoida või leevendada, kui järgitakse veeloa nõudeid.

Muutuseid vooluhulkades saab ära hoida, aga hooletu paisuomanik võib põhjustada veevaegust allavoolu jõe sängis ja teistpidi ka uputusi ning sellega kaasnevat kahju.

Muutuseid vee temperatuuris on keerulisem vältida. Paisjärves soojeneb suvel vee pinnakiht ja voolab üle paisu, mistõttu paisust allavoolu on vesi soojem, kui see ilma paisjärveta olla võiks. Lõhejõgede liikidele on oluline just jahedam vesi. Seega jahedat vett eelistavad liigid võivad asendada nendega, kellele meeldib soojem vesi.

Setete kuhjumine

Voolav vesi kulutab pinnast ja setete allavoolu liikumine on tavaline looduslik protsess. Paisjärves veevool aeglustub ning setted langevad põhja. Setete kogunemine võib mõjutada veekogu toitelisust, mis omakorda võib tingida muutusi taimestikus. See omakorda tähendab, et paisjärv võib hakata kinni kasvama. Kõik see võib tingida ka muutusi vee-elustikus.

Paisjärve ja paisu puudulik hooldus

Probleemiks on ka see, et kõiki paisusid ja paisjärvi ei hooldata korrapäraselt. Paisude inventuur näitas selgelt, et väga palju paisusid on hooldamata. Paisu avarii korral on ohus allavoolu jäävad elupaigad ja koelmud, mõnedel juhtudel ka majandusobjektid ning inimeste elu ja vara.

Paisud kui rändetõkked

Paisude inventuurist selgus, et ca 75% kõikidest paisudest on kaladele ületamatud, ca 40% kõikidest paisudest mõjutavad kalastiku (sh veekogu) seisundit oluliselt.

Miks peab kala rändama?

- Kudemine, toitumine, talvitumine, populatsioonide taastumine ja püsimine.
- Veekogu hea seisundi säilitamine ja saavutamine: jõelõigus looduslikult esinevad liigid peavad sinna kohale jõudma.

Kõik kalad peavad kudemiseks leidma sobiva koha ja mõned peavad selleks rändama väga pikki vahemaid. Kui näiteks toitumiseks võivad sobida mitmed erinevad kohad, siis kudemiseks otsivad nii mõnegi liigi isendid üles oma sünnikoelmu.

Kalapääsud

Lõhejõgedele ehitatud paisul peab paisu omanik või valdaja tagama kalade läbipääsu nii paisust üles- kui ka allavoolu. Teistel veekogudel võib Keskkonnaamet nõuda kalade läbipääsu tagamist ekspertarvamuse või keskkonnamõju hindamise aruande alusel.

Üldtunnustatud on seisukoht, et väikese languga ($\leq 2\%$), piisava vooluhulgaga ja sobiva asukohaga kärestikuline kalapääs on atraktiivne ja probleemideta läbitav kõigile tüübiomastele kalaliikidele. Kui sellise kalapääsu rajamine on võimalik, siis tuleks seda ka teha.

Kui kärestikulise kalapääsu rajamine pole võimalik, siis on uuringud näidanud, et ka sobivalt paiknev mõõduka languga ($\leq 3,5\%$) loodusilmeline tiikide kaskaad on heaks lahenduseks, mis tagab enamikule kaladest soodsad rändetingimused ja sobib mitmetele kalaliikidele elupaigaks.

Kui looduslähedased lahendused pole võimalikud, siis erinevad uuringud on näidanud, et tarindkalapääsudest on üldjuhul kõige efektiivsemaks lahenduseks sobiva asukohaga, õigesti dimensioneeritud ja väikeste veeastmetega pilukalapääs.

Kalapääs on enamasti on sobiv meede läbipääsu tagamiseks ja veekogu hea seisundi saavutamiseks. Selleks on võimalik toetust taotleda SA-st KIK:

Foto: erakogu

Keskonnaprogramm – kontaktisik Krister Randver,
 Ühtekuuluvusfondi [vooluveekogude meede](#) – kontaktisik Ööle Janson.

Kalapääs peab toimima üldjuhul 24/7 ehk kogu aeg. Kalapääs peab vastama projektile, st omaalgatuslik juurde- või ümberehitamine ei ole lubatud. Kalapääsu tuleb hooldada, st koristada risu-ummistused ja parandada suurvee või jää põhjustatud kahjustused.

Kalapääsude tüübid:

• Möödaviik	• Lift
• Tehiskärestik	• Tiikide kaskaad
• Kamberpääs	• Kombineeritud lahendused
• Kalaramp	• Likvideerimine

Viira kalapääs – tehiskärestik
Foto: Meelis Järvemägi

Hutita pais ja kalapääs – möödaviik.
Foto: Irina Zemit

Võlli pais ja kalapääs – möödaviik.
Foto: Elina Leiner

Ao I kalapääs – tehiskärestik.
Foto: Elina Leiner

Joaveski pais ja kalapääs – tõusukaskaad.
Foto: Elina Leiner

Roti paisu kalapääs – kamberpääs.
Foto: Meelis Järvemägi

Kadrina paisu kalapääs – tiikide kaskaad
Foto: Elina Leiner

Kalapääs kui ehitis

Kalade läbipääsu tagamiseks on mitu erinevat võimalust. Kui läbipääsu tagamiseks ehitatakse nt kamberpääs või möödaviik, siis ehitamise tulemusena tekib üks uus objekt – rajatis ehk inimtegevuse tulemusel loodud ja aluspinnasega ühendatud või sellele toetuv asi, mille kasutamise otstarve, eesmärk, kasutamise viis või kestvus võimaldab seda eristada teistest asjadest (ehitise definitsioon ehitusseadustikust).

Kui läbipääsu tagamiseks rajatakse tehiskärestik, siis on pigem tegemist loodusliku ilmega jõelõigu taastamisega ning uut rajatist ei teki. Kuid siinkohal tuleb seda alati juhtumipõhiselt otsustada.

Kalapääsud on eriilmelised ja otsustamine, kas on tegemist ehitisega või mitte, võib olla keeruline. Keskkonnaamet on valmis omaavalitsustega konsulteerima, et leida sobivad lahendused.

Taastatud jõesäng paisjärveta.
Foto: Elina Leiner

Veetaseme alandamine ja paisutuse likvideerimine

Kui paisutus ei ole enam vajalik, siis selle likvideerimiseks tuleb esitada Keskkonnaametile paisutuse likvideerimise teatis. Teatise üks osa on ka kohaliku omavalitsuse seisukoht. Teatise alusel saab alandada paisutuse veetaset veeluba mittevajavale tasemele.

Alandamise või likvideerimise otsuse tegemisel võib Keskkonnaamet seada keskkonnakaitsetingimusi veetaseme ühtlaseks alandamiseks, setete ja risu paisust allapoole jäävasse voolusängi juhtimise vältimiseks ning paisutusala korrastamiseks. Paisutuse likvideerimisel peab paisu omanik või valdaja korrastama paisutusala.

NB! Keskkonnaamet juhib tähelepanu, et teatise alusel antakse õigus paisutuse likvideerimiseks, mitte paisu kui ehitise likvideerimiseks.

Meetmed veemajanduskavas

2016.a [pinnaveekogumite seisundihinnangute alusel](#) on 750 pinnaveekogumist 22% mõjutatud paisutamistest. Seetõttu on ka veemajanduskavas paisude ja kalapääsudega seotud meetmed, et veekogude seisundit parandada:

Meede veemajanduskavas	Vastutaja	Meetmete arv
Rajatud kalapääsu toimimise järelkontroll	KeA	61
Veekogu ökoloogilise vooluhulga ja veerežiimi tagamine paisutatud jõelõigul (täiendav loatingimuste seadmine ja järelevalve)	KeA, KKI	135
Inventuur paisutuskõrguse selgitamiseks ja meetme määramiseks	KeA	35
Täiendav järelevalve ja ettekirjutused ebaseadusliku tegevuse lõpetamiseks ja kalade läbipääsu tagamiseks (loastamata tõkestusrajas)	KKI	261
Kalade rändetingimuste parandamiseks ja kalade läbipääsu tagamiseks tehnilise meetme väljatöötamine/alternatiivide kaalumise	veekasutaja	59
Täiendav järelevalve õigusaktide nõuete ja/või loa tingimuste täitmise üle (paisul)	KKI	15

Rajatud kalapääsu kontrolli teostab Keskkonnaamet. Kuid kuna kalapääs võib olla ka ehitis (sõltub, milline lahendus on valitud), siis võib siin olla oma roll ka kohalikul omavalitsusel ehitusjärelevalveks.

Kalade rändetingimuste parandamise ja läbipääsu tagamise meetme eest vastutavad veekasutajad. See tähendab paisu omanikke/valdajaid, kel on kohustus tehnilise lahenduse väljatöötamiseks. Veekasutaja võib siinkohal olla ka kohalik omavalitsus.

Meetme veekogu ökoloogilise vooluhulga ja veerežiimi tagamine paisutatud jõelõigul (täiendav loatingimuste seadmine ja järelevalve) all peetakse silmas veeloa väljastamist või ka ülevaatamist, kuid selle eelduseks on veeloa taotluse või veeloa olemasolu. Varasemad veeload olid ka tähtajalised. Seega kui kohaliku omavalitsuse hallata on mõned paisud, siis tuleks selgeks teha kas neil on vajalik veeluba ja kas see on olemas. Kui veeluba puudub, tuleb esitada veeloa taotlus Keskkonnaametile.

Enne koolitust osaleja poolt saadetud küsimus

Avalikus kasutuses olevate tuletõrje veevõtukohtade rajamine avalikult kasutatavatesse veekogudesse või nende veekaitse vööndisse. Millised nõuded või kooskõlastused on nõutavad?

Veeloa vajaduse üle saab otsustada tööprojekti või -kirjelduse alusel. Kui veeluba on vajalik, siis selle taotlusele kehtivad nõuded keskkonnaministri 26.03.2002 määrusest nr 18.

Keskkonnaministri 26.03.2002 määrus nr 18 [Vee erikasutusloa ja ajutise vee erikasutusloa andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise kord, loa taotlemiseks vajalike materjalide loetelu ja loa vormid](#)

Lisaks tuleb silmas pidada ehituskeeluvööndi temaatikat looduskaitseseadusest (§ 38). Tuletõrje veevõtukoht on käsitletav tehnovõrguna.

Ehituskeeluvööndi laius rannal või kaldal on:

1) mererannal Narva-Jõesuu linna piires ja mersaartel 200 meetrit;

2) mererannal, Peipsi järve, Lämmijärve, Pihkva järve ja Võrtsjärve rannal 100 meetrit;

3) linnas ja alevis ning aleviku ja küla selgelt piiritletaval kompaktsel asustusega alal (edaspidi tiheasustusala) 50 meetrit, välja arvatud käesoleva lõike punktis 5 sätestatud juhul;

4) üle kümne hektari suurusel järvel ja veehoidlal ning üle 25 ruutkilomeetri suuruse valgalaga jõel, ojal, maaparandussüsteemi eesvoolul 50 meetrit;

5) allikal ning kuni kümne hektari suurusel järvel ja veehoidlal ning kuni 25 ruutkilomeetri suuruse valgalaga jõel, ojal, maaparandussüsteemi eesvoolul 25 meetrit.

Ehituskeeld ei laiene:

9) olemasoleva elamu tarbeks rajatavale tehnovõrgule ja -rajatisele.

Ehituskeeld ei laiene kehtestatud detailplaneeringuga või kehtestatud üldplaneeringuga kavandatud:

8) tehnovõrgule ja -rajatisele;

VI Maapõu

KeA maapõuebüroo tegevused

Lubade menetlused

- Maavara kaevandamise luba – lubade menetlemisel tähtis osa kohalikul omavalitsusüksusel (edaspidi tähis KOV)
- Üldgeoloogilise uurimistöö luba – KOV
- Geoloogilise uuringu luba – KOV
- Maavara või maavarana arvele võtmata kivimi ja setendi võtmise luba – KOV
- Kaevise või katendi võõrandamise või väljaspool kinnisasja kasutamise luba

KOV-e kaasatakse avatud menetluse puhul. Kui toimub menetlus avatud menetluseta, siis KOV-e ei kaasata. Avatud menetluseta menetlus, kui keskkonnarisk ja mõju on väike ning avalik huvi vähene.

Korrastamiskohustus

- Korrastamistingimuste välja andmine – KOV
- Korrastamisprojekti koostööstamine
- Kaevandatud ala korrastatuks tunnistamine – KOV
- Uuritud maa korrastatuks tunnistamine

Kehtivaid maapõue-alaseid lubasid Eestis jaanuari alguses 2018. aastal

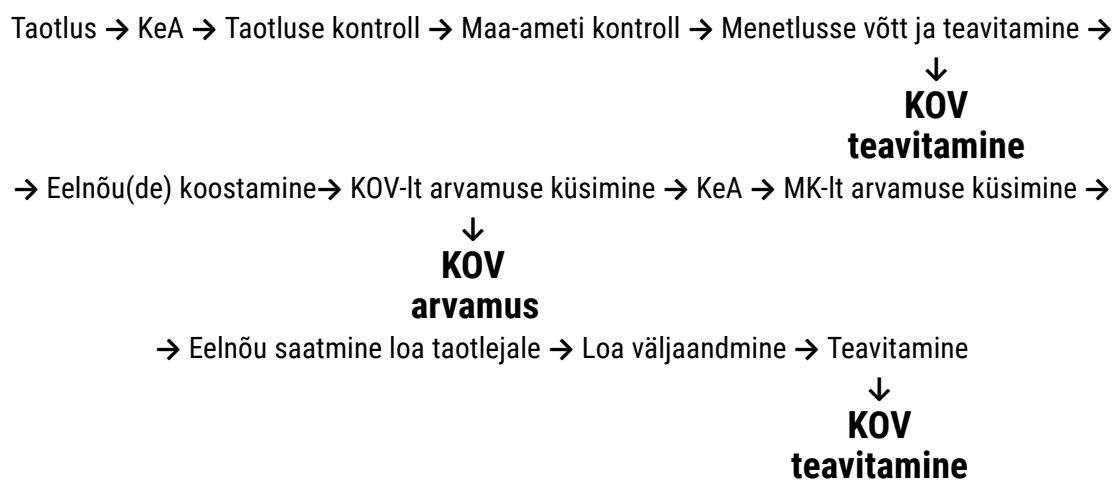
Kaevandamislubasid	684
Geoloogilise uuringu lubasid	100
Kaevise/katendi võõrandamise või väljaspool kinnisasja kasutamise lubasid	61
Üldgeoloogilise uurimistöö lubasid	11
Maa-ainese kaevandamise lubasid	9
Maavara või maavarana arvele võtmata kivimi ja setendi võtmise lubasid	2

Maapõue lubade menetluste aeg

Kaevandamisloa taotlus	1 a
Uuringuloa taotlus	1 a
Maavara või maavarana arvele võtmata kivimi ja setendi võtmise loa taotlus	90 p
Kaevis/katendi võõrandamise või väljaspool kinnisasja kasutamise loa taotlus	14 p

Põhjendatud juhul võib Keskkonnaamet menetluse aega pikendada.

Kaevandamisloa ja uuringuloa ning üldgeoloogilise uurimistöö taotluse menetlus tähtsamate etappide kaupa

Loa taotluse menetlusse võtmisel toimub menetlusosaliste teavitamine. Allpool näidis kohalikule oma-valitsusüksusele ja muudele menetlusosalistele saadetava kirja tähtsamatest osadest, kus teavitatakse Keskkonnaametile laekunud kaevandamisloa taotluse menetlusse võtmisest.

Keskkonnaamet teatab, et on võtnud menetlusse OÜ KTM VARA (registrikood 10289823, aadress Jõerahu tn 3, Võrbuse küla, Tartu linn, 61412 Tartu maakond) 12.06.2018 esitatud Pikknurme dolokivikarjääri kaevandamisloa taotluse (registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis 13.06.2018 kirjana nr 12-2/18/9923).

Taotletav Pikknurme dolokivikarjäär asub Jõgeva maakonnas Põltsamaa vallas Pikknurme külas eramaal katastriüksustel Hinnu (registriosia nr 1986735, katastritunnus 61102:003:0034

Keskkonnaseadustiku tildosa seaduse § 47 lg 2 alusel avalikustab Keskkonnaamet maavara kaevandamise loa taotluse menetlusse võtmise teate ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded (www.ametlikudteadaanded.ee).

Pikknurme dolokivikarjääri mäeeraldise maavara kaevandamise loa eelnõu valmimisest ja selle avalikustamisest teavitab Keskkonnaamet ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Samuti saadetakse eelnõud loa taotlejale tutvumiseks ja ettepanekute esitamiseks.

Keskkonnaseadustiku tildosa seaduse § 46 lõike 2 kohaselt teavitatakse kavandatava tegevuse asukoha kinnistuga piirnevaid kinnistuomanikke ja isikuid, kelle õigusi keskkonnaloa andmisega või selle andmisest keeldumisega võidakse rikkuda või kelle kohustusi puudutada, muudest menetlusetappidest vaid siis, kui nad avaldavad selleks sõnaselgelt soovi.

Huvitatud isikul ja isikul, kelle õigusi võib kavandatav tegevus puudutada, on õigus kahe nädala jooksul alates teadete avalikustamisest esitada Keskkonnaametile maavara kaevandamise loa taotluse või loa eelnõu kohta ettepanekuid ja vastuväiteid. Kui menetluse käigus esitatakse Keskkonnaametile arvamusi ja vastuväiteid, siis anname Teile võimaluse nendega tutvuda ning avaldada omapoolset arvamust.

Joonis 9. Kaevandamisloa taotluse menetlusse võtmise teavituskiri menetlusosalistele

Pärast taotluse menetlusse võtmist kaalub Keskkonnaamet, kas on vajalik alata taotluse menetluse raames keskkonnamõju hindamine (edaspidi ka KMH). Kui KMH-d ei ole vaja Keskkonnaameti arvates alata, siis kirjutatakse eelhindang ning keskkonnamõju hingamise algatamata jätmise eelnõu, mille kohta küsitakse KOV arvamust. KOV-i saadetakse tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks loa taotlus, keskkonnamõjude hindamise eelnõu ning tehtava otsuse (korralduse) eelnõu. Enne 2017 aasta seadusemuudatust oli KMH mittealgatamise otsus ja arvamuse andmine koos. Allpool kirja näidis KOV arvamuse küsimisest.

OÜ SOKKEL HOLDING (registrikood 12245586, aadress Lonni, Purku küla, Rapla vald, 78401 Rapla maakond) esitas 22.05.2018 Keskkonnaametile Mustu IV liivakarjääri mäeeraldise maavara kaevandamise loa taotluse (registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis 28.05.2018 numbriga 12-2/18/8763).

Kooskõlas maapõueseaduse § 49 lõikega 6 edastab Keskkonnaamet Teile tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks maavara kaevandamise loa taotluse, keskkonnamõtude hindamise eelhinnangu eelnõu ning Keskkonnaameti maapõuebüroo juhataja korralduse eelnõu.

Tuginedes maapõueseaduse § 49 lõikes 6 sätestatud tähtajale palub Keskkonnaamet esitada motiveeritud arvamuse, mis sisaldab nõustumist loa andmisega või sellest keeldumisega esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui kahe kuu jooksul, s.o hiljemalt **16.09.2018**.

Kui maapõueseaduse § 49 lõike 6 kohast arvamust ei ole määratud tähtajaks antud ega tähtaega pikendatud, lahendatakse maavara kaevandamise loa taotlus Teie arvamusega.

Keskkonnamõtu hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 11 lõike 2 kohaselt tuleb keskkonnamõtu hindamise algatamise või mitte algatamise otsus teha 90 päeva jooksul. Sellest tulenevalt palub Keskkonnaamet esitada seisukoht KMH eelhinnangu eelnõu kohta esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui ühe kuu jooksul, s.o hiljemalt **16.08.2018**. Kui arvamust ei ole määratud tähtajaks antud ega tähtaega pikendatud, otsustatakse keskkonnamõtu hindamise algatamine või algatamata jätmine Teie arvamusega.

Soovime arvamust maavara kaevandamise loa taotluse ning taotluse kohta antava haldusakti eelnõu kohta vallavolikogult ning juhul, kui vallavolikogu on arvamuse andmise delegeerinud vallavalitsusele, siis palume koos arvamusega esitada ka sellesisuline vallavolikogu otsus.

Kui maapõueseaduse § 49 lõike 6 kohast arvamust ei ole määratud tähtajaks antud ega tähtaega pikendatud, lahendatakse maavara kaevandamise loa taotlus Teie arvamusega.

Joonis 10. Keskkonnaamet küsib KOV arvamust kaevandamisloa andmise kohta

Nagu ülal toodud kirjast näha, siis vastavalt maapõueseadusele saadab Keskkonnaamet kaevandamisloa taotluse ning taotluse kohta antava haldusakti eelnõu arvamuse saamiseks kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksusele, kes peab oma motiveeritud arvamuse andma kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse kohta antava haldusakti eelnõu saamisest arvates. Keskkonnaamet palub KMH eelhinnangu kohta arvamust avaldada kiiremini, esimesel võimalusel. Juhul kui KOV ei saa määratud tähtajaks otsust teha on tal võimalus põhjendatud juhul tähtaega pikendada. Allpool kirja näidis tähtaja pikendamisest.

Taotlus arvamuse andmise tähtaja pikendamiseks

Keskkonnaamet 12. juuni 2018 kirjaga nr 12-2/18/2678-3 küsis Põltsamaa Vallavolikogu arvamust Rõstla III dolokivikarjääri mäeeraldise maavara kaevandamise loa taotluse ja tehtava otsuse kohta.

Kuna vallavolikogu on pidanud maavara kaevandamise loa andmist olulise ruumilise mõjuga menetluseks, ei ole antud ülesannete lahendamist vallavalitsusele delegeeritud.

Seoses asjaoluga, et juulis 2018 Põltsamaa Vallavolikogu puhkab, palub Põltsamaa Vallavalitsus pikendada arvamuse andmise tähtaega kuni 28. septembrini 2018.

Joonis 11. Kiri arvamuse andmise tähtaja pikendamisest

Kohalik omavalitsuse üksus võib loa andmisega nõustuda, nõustuda tingimuslikult või põhjendatud juhul loa andmisest keelduda. Kui kohalik omavalitsuse üksus annab nõusoleku tingimuslikult, siis antavad tingimused peaksid olema väga konkreetsed ja täpselt sõnastatud. Loa andmisest keeldumise korral peab olema keelduv otsus põhjendatud. Allpool mõned näited kohalik omavalitsuse üksuse tehtavate otsuste tähtsamatest osadest.

OTSUS

Põltsamaa

20.09.2018 nr 1-3/2018/65

Arvamuse andmine Rõstla III dolokivikarjääri mäeeraldise maavara kaevandamise loa taotluse ja tehtava otsuse eelnõu kohta

Osatühing Põltsamaa Graniit (registrikood 10126848) on esitanud 29. juunil 2011 Keskkonnaametile Rõstla III dolokivikarjääri mäeeraldise maavara kaevandamise loa taotluse (registreeritud

Otsus võetakse vastu kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 2, haldusmenetluse seaduse § 4, § 6, § 16 ja maapõuseaduse § 49 lõike 6 alusel.

1. Nõustuda Rõstla III dolokivikarjääri mäeeraldise maavara kaevandamise loa väljastamisega Osatühingule Eesti Killustik (registrikood 10126848) ja tehtava otsuse eelnõuga.

2. Otsus jõustub teatavakstegemisest.

3. Otsust on õigus vaidlustada 30 päeva jooksul, arvates päevast, millal vait esitama õigustatud isik otsusest teada sai või oleks pidanud teada saama, esitades vaide Põltsamaa Vallavolikogule haldusmenetluse seadusega vaidmenetlusele kehtestatud korras. Otsuse peale on kaebeõigusega isikul õigus esitada kaebus Tartu Halduskohtule halduskohtumenetluse seadustiku §-s 46 sätestatud tähtaegadel ja halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

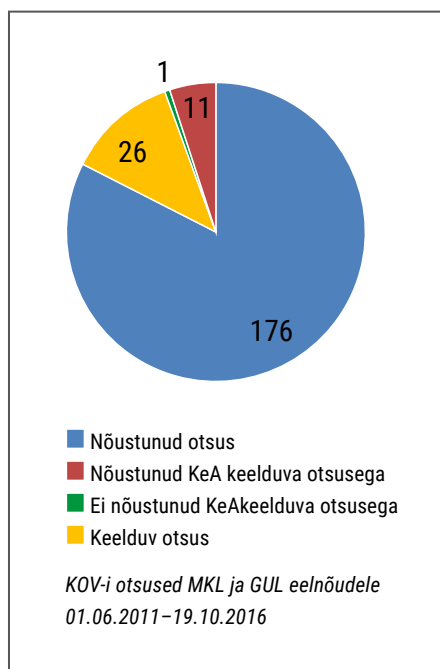
Joonis 12. KOV nõustub maavara kaevandamise loa väljastamisega

Keeldumine geoloogilise uuringu loa välja andmisest	
Maapõueseaduse § 14 lõike 2 alusel	Vallavolikogu
otsustab:	
1. Mitte nõustuda geoloogilise uuringu loa väljastamisega teostamiseks kruusamaardla uuringuruumis.	geoloogilise uuringu
2. Otsus jõustub teatavastegemisest.	
3. Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul Tartu Halduskohtus arvates otsuse teatavaks tegemisest.	

Joonis 13. Halb näide, kus KOV keeldub loa väljastamisest ilma põhjendusega. Keelduva otsuse korral peab olema välja toodud keeldumise põhjendus.

Miks KOV keeldub?

- Piirkonnas piisavalt karjääre
- Valla arengukava
- Kohalike elanike surve
- Hirm mittekorrastamise osas
- Soov ise hakata kaevandama

Kõige suuremad hirmud

Joogivee muutused

Müra ja tolm

Fotod Martin Nurme

Vibratsioon

Foto Martin Nurme

Tavaliselt vee seest kaevandamine põhjaveerežiimi ei muuda (mõjule hinnang antakse eelhinnangus). Kõiki keskkonnanahäiringuid saab maandada, küsimus on selles, kui palju ja millised abinõud on vaja kasutusele võtta. Kui keskkonnamõjud on suured, siis võib mõjude ja riskide maandamine minna nii kalliks, et kaevandamine ei tasu rahaliselt enam ära.

Täiendavad tingimused

- Purustussõlm ei tohi mäeeraldisest olla elamutele lähemal kui XX m.
- Mürähäiringu vähendamiseks tuleb kaevandamistegevusega mõjutatud ala suunas rajada katendivallid/müra tõkkesein.
- Karjääris teostatavad tegevused (nt maavara väljavedu, purustamine...) on lubatud esmaspäevast reedeni päevasel ajal (XX-XX). Öörahu ajal, nädalavahetustel ja riigipühadel on töötamine keelatud.
- Kasta karjääris kaevise transportimisel ja killustiku tootmisel kasutatavaid teid. Sademetevaesel perioodil, kui ööpäeva keskmine välistemperatuur on üle +5 °C, tuleb kasta teid pidevalt.
- Tolmu leviku takistamiseks tuleb alati kasutada koormakatteid, nt dolokivijahu või killustiku jäätmete transportimisel.
- ...

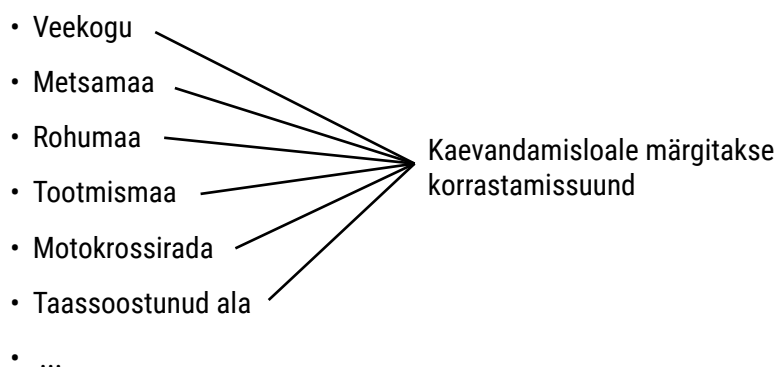
Pärast KOV-i keeldumist...

- Kui KOV ei ole nõus kaevandamisloa andmisega, võib kaevandamisloa andja taotleja ettepanekul taotleda loa andmiseks nõusolekut Vabariigi Valitsuselt. Vabariigi Valitsus annab loa andmiseks nõusoleku, kui selleks on ülekaalukas riigi huvi.
- Riigi huvi väljaselgitamiseks pöördume MKM-i poole.

Korrastamiskohustus

- Kaevandamisloa omaja peab korrastama uuritud või kaevandatud maa tehnoloogia seisukohalt otstarbekal ajal.
- Korrastamiskohustus säilib ka, kui luba on kehtivuse kaotanud või kehtetuks tunnistatud.
- Kui sama maavara uurimine või kaevandamine samas uuringuruumis või samal mäeeraldisel jätkub teise loa alusel, läheb korrastamiskohustus üle uue loa omajale.

Korrastamise suunad

Tähtsamad menetluse etapid korrastamistingimuse küsimise korral, korrastamisprojekti rakendamise nõusoleku andmise ning kaevandatud maa korrastamise kohustuse täidetuks tunnistamise menetluste juures.

1. Korrastamistingimuste küsimine → KeA → Arvamuse küsimine maaomanikult ja KOV-lt jt →
Korrastamistingimused → Arendaja
↓
KOV
2. Korrastamisprojekt → KeA → Ekspert → Maavarade komisjon → Projekti kinnitamine
3. Taotlus korrastatuks tunnistamiseks → KeA → Korrastamiskomisjoni moodustamine (KOV liige jt) →
Kohapealne kontroll → Korrastatuks tunnistamine
↓
KOV

Näide:

**Arvamuse küsimine Tatramäe II kruusakarjääri
korrastamistingimuste väljastamiseks**

Aktsiaselts KIIRKANDUR (registrikood 10111516, aadress Harju maakond, Harku vald, Harkujärve küla, Järvekald tee 1, 76902) esitas Keskkonnaametile 09.03.2018 taotluse Tatramäe II kruusakarjääri (maavara kaevandamise loa HARM-054 (L.MK/323895)) mäeeraldise korrastamistingimuste saamiseks (registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis 12.03.2018 numbriga 12-1/18/3501).

Vastavalt maapõueseaduse § 81 lõigetele 1 ja 2 korrastatakse kaevandatud maa kaevandatud maa korrastamise projekti alusel, mis on koostatud lähtuvalt korrastamistingimustest. Maapõueseaduse § 81 lõike 3 kohaselt esitab korrastamistingimused kaevandamisloa omajale Keskkonnaamet. Lähtuvalt maapõueseaduse § 81 lõikest 5 küsib Keskkonnaamet korrastamistingimuste koostamise kohta kohaliku omavalitsuse üksuse ja maaomaniku arvamust.

Tuginedes eeltoodule palume Teil esitada ettepanekud ja nõuded Tatramäe II kruusakarjääri korrastamistingimuste kohta 30 päeva jooksul käesoleva kirja kätte saamisest.

Joonis 14. Korrastamistingimuste menetluse juures küsitakse KOV arvamust, mida soovitakse 30 päeva jooksul

1. Lääne-Harju Vallavolikogu teeb ettepaneku lisada Tatramäe II kruusakarjääri korrastamistingimustele järgmised nõuded:

1.1 määrata korrastustingimustes etapilisus, kus kaevandatud osa korrastatakse jooksvalt, mitte kaevandamisloa lõppemise tähtajaks 09.06.2029. Seada tähtajad tegevustele aastateks 2019, 2024, 2029;

1.2 korrastamisprojekt tuleb eelnevalt kooskõlastada Lääne-Harju Vallavalitsusega informeerides sellest kohaliku elanikkonda;

1.3 Tatramäe II kaevandamisluba näeb ette, et karjääri laiendamiseks vajalik metsa raadamine tuleb läbi viia pesitsusvälisel ajal (15. august - 1. aprill) ja etappide kaupa aastate peale ärajaotatuna. Palume Keskkonnaametil määratlada täpsemalt etapid raadamisele ja saavutada koostöös Riigimetsa Majandamise Keskusega olukord, kus RMK ega kaevandaja ei teosta lageraiet karjäärialal ümbritsevatel metsaaladel, et tagada tõhusam tõkestatus müra ja tolmu levikule ümbruskonnas;

1.4 karjääri küljed kujundada nii, et on välditud varingud ja erosioon ning karjääri nõlvad on kaetud taimestiku taastumiseks sobiva pinnasega. Karjäärialalt kooritud mulda kasutada karjääri korrastamiseks, et luua eeldused rekultiveeritud ala bioloogiliseks taastumiseks;

1.5 tagada tehisveekogule vajalik sügavus, et vältida veekogu kinnikasvamist ja taimestikuga kattumist (sh. *potamogeton natans*, mis intensiivselt levib Tatramäe I karjääris). Arvestada

piirkonnale iseloomuliku veetaseme kõikumise amplituudiga nii, et ka veevaesemal perioodil säiliks veekogus piisav veetase, mis väldib ebasoovitava taimestiku vohamist;

1.6 tehisveekogu sügavuse kujundamisel jälgida, et säiliks Ohu allika vooluhulk looduslähedasel tasemel (Ohvriallika „Ohu allikas“ (kultuurimälestiste riiklik register, nr 18616) toiteala määratlemise eksperdihinnang, AS Maves töö nr 15014, Muinsuskaitseameti tellimusel);

1.7 korrastatud ala ei tohi kujutada ohtu seal liikuvatele inimestele;

1.8 määrata haljastusalaks ettenähtud alale metsastamise osakaal ja tuua välja alale sobilikud taimed, säilitades avatud vaated veekogule;

1.9 määrata korrastusalale rekreatiivne eesmärk. Näidata säilitatavad ja/või rajatavad ligipääsuteed või rajad, luua külastajatele ujumisvõimalus, puhkekohad;

1.10 märkida, et kaevandamisloa omanik on kohustatud hoidma korras karjäärialal kaevandusloa perioodil ja likvideerima isetekelise prügi regulaarselt, kuid mitte vähem kui kaks korda aastas.

Joonis 15. KOV saab korrastamistingimuste andmise eelnõude muutmiseks teha oma poolseid ettepanekuid

Korraldamistööde vastuvõtukomisjoni liikme määramine

Maanteeamet (registrikood 70001490, aadress Teelise 4, 10916 Tallinn) esitas 11.07.2017 kirjaga nr 16-5/17-00039/056 Keskkonnaameti maapõuebüroole taotluse (registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis 12.07.2017 nr 12-1/17/8373 all) maavara kaevandamisega muudetud Vareseägede ja Vareseägede II kruusakarjääride ala korraldamise lõpetamise vormistamiseks. Vareseägede ja Vareseägede II kruusakarjäärid (maavara kaevandamise load nr VILM-001, kehtis kuni 27.05.2016 ja VILM-047, kehtiv kuni 21.07.2025) asuvad Viljandi maakonnas Viljandi vallas Saarepeedi külas Vareseägede kruusamaardlas (registrikaardi nr 0260) eraomandisse kuulival kinnistul Vareseäde kruusakarjäär (katastritunnus 71503:002:0010, uus registriora nr 1251039). Vareseägede II kruusakarjäär asub Vareseägede kruusakarjääri lamamis.

Maapõueseaduse (edaspidi ka MaaPS) § 87 lõige 1 sätestab, et kaevandatud maa korraldamiskohustuse tunnistab täidetuks kaevandamisloa andja, võttes arvesse korraldamistööde vastuvõtukomisjoni ettepanekut, ning et komisjoni moodustab ja selle juhataja määrab loa andja.

MaaPS § 87 lõige 2 sätestab, et komisjoni koosseisu nimetatakse loa andja esindaja, määraldise ja selle teenindusmaa kinnisasja omanik või tema esindaja või riigimaa korral kinnisasja valitseja või tema volitatud isik, kohaliku omavalitsuse üksuse esindaja ja vajalik arv asjanundjaid komisjoni moodustaja äranägemisel. Keskkonnaamet peab vajalikuks kutsuda korraldamistööde vastuvõtukomisjoni ka loa omaniku (Maanteeameti) esindaja.

Komisjoni kokkukutsumist kavandame 18.08.2017. Palume nimetada komisjoni koosseisu Teie esindaja hiljemalt 10.08.2017. Keskkonnaameti maapõuebüroost osaleb komisjoni töös ning juhatab seda loa andja esindajana maapõuespetsialist Marin Varblane.

Joonis 16. Kaevandatud maa korraldamise kohustuse täidetuks tunnistamise menetluse korral moodustatakse korraldamistööde vastuvõtukomisjon, milles vähemalt üks liige on KOV esindaja

1. Moodustada Vareseägede ja Vareseägede II kruusakarjääride maavara kaevandamisega muudetud maa korraldamistööde vastuvõtukomisjon järgmises koosseisus:

Komisjoni juhataja:

- Marin Varblane – Keskkonnaameti Maapõuebüroo maapõuespetsialist

Komisjoni liikmed:

- Raivo Püvi – loa omaniku (Maanteeameti) esindaja
- Tanel Raud – Viljandi Vallavalitsuse teede peaspetsialist, kohaliku omavalitsuse üksuse esindaja
- Ivo Kasak – Vareseäde kruusakarjääri kinnistu omaniku esindaja.

Joonis 17. Korraldamistööde vastuvõtukomisjon koosneb tavaliselt Keskkonnaameti maapõuespetsialistist, loa omanikust, kinnistu omanikust ning KOV esindajast

Häid näiteid

Kui KOV planeerib kaevandamist targalt, siis võib korrastatud karjäär anda olulist lisaväärtust. Mõned karjäärid korrastatakse ka looduskaitsete liikide elupaigaks.

Korrastatud Seli karjäär

Aidu karjääri korrastamine

Fotod: Martin Nurme

VII Jäätmed

Jäätmehoolduseeskirja juhend

Jäätmehoolduseeskirja koostamise juhendi ning teisi abimaterjale leiab KOVide jäätmehoolduse teema alt:
<https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/jaatmed/kovide-jaatmehooldus>

Otselink juhendile:

https://www.keskkonnaamet.ee/sites/default/files/jhe_koostamise_juhend_04.10.2018_0.pdf

Täiendavat teemaga seonduvat leiab
KeA kodulehel alajaotusest [Jäätmed](#)